

ALEXANDER DUMAS

GRÓF MONTE CHRISTO

ROMÁN

DIEL I.

ČASŤ 2.

PRELOŽIL VLADIMÍR ROY

VÝDALA NEOGRAFIA, ÚČ. SPOŁ.

**Copyright 1944 by Neografia, úč. spol., Turč. Sv. Martin.
Made in Slovakia.**

I. PODLUDNÍCI.

Dantès neboli ešte ani deň na palube tartany, a už vedel, s kým má do činenia. Ctihonodný kapitán „Mladej Amálie“, tak sa volala germánska loď, hoc aj nechodzi do školy abbého Fariu, poznal skoro všetky reči, ktorými sa hovorí popri tom veľkom jazere, nazvanom Stredozemným morom, od arabčiny až po provensalčinu. Mohol sa teda ľahko dorozumieť, nepotrebujuúc pomoc tlmočníkov, ľudí to obťažných a často nediskrétnych, či už s loďami, ktoré stretal na mori, alebo malými, pozdĺž brehu uviaznutými bárkami, ktoré oslobodzoval, alebo konečne s ľuďmi bez mena, bez domoviny, bez zrejmého povolania, akých je vždy dosť na dlažbách nábreví, lemujúcich morské prístavy, ktoré žijú z mysterióznych a skrytých prostriedkov, o nich si nemožno iné myslieť, ako že pochodia od Prozreteľnosti, lebo nemajú ľudským okom viditeľných prameňov výživy: uhádneme, že Dantès sa ocitol na palube podludníckej lode.

Kapitán prijal na palubu Dantèsa s určitou nedôverou; poznali ho veľmi dobre všetci pobrežní colníci, a keďže medzi ním a tými páni trvala stále výmena ľstí, pretekajúc sa v obopolnej zručnosti, zo začiatku si mysliel, že Dantès je tajným povereníkom colného úradu, ktorý upotrebuje tento dôvtipný prostriedok na odhalenie nejakého obchodného tajomstva. Ale skvelý výsledok prekonanej skúšky, keď obrátil všetky plachty po vetre a namieril s loďou v smere najkratšom, presvedčil ho úplne. A potom, keď zbadal ten ľahký oblak dymu,

ktorý sa hrebeňom vznášal nad hradbami ifského zámku, a zácul výbuch vzdialeného výstrelu, sišlo mu na um, že prijal na loď toho, komu patrí česť delového výstrelu, ako pri príchode a odchode kráľovi. To, musíme uznať, znepokojovalo ho už menej, ako keby novoprichádzajúci bol býval colník. Ale aj táto druhá domnienka pri pohľade na nového námorníka zmizla onedlho práve tak ako prvá.

Edmond bol teda vo výhode, viedac, čím je jeho kapitán, kým jeho kapitán nemohol vedieť, čím je on; s ktorékoľvek strany obliehal ho starý námorník alebo jeho kamaráti, vydržal pevne a nepodriekol sa, udávajúc množstvo podrobností o Neapole a Malte, ktoré poznal ako Marseille, držiac sa neochvejne pôvodného výmyslu, ktorý robil česť jeho pamäti. Teda Janovčan sa pri všetkej svojej prefíkanosti dal nabrať Edmondovi, pri ktorom svedčila jeho skromnosť, námornícka skúsenosť a nadovšetko obratná pretvárka.

A potom, Janovčan bol iste z tých vtipných ľudí, ktorí vedia len toľko, koľko majú vedieť, a veria len tomu, čomu chcú veriť.

V takej reciprocite postavenia došli do Livorna.

Tam mal Edmond prekonáť novú skúšku: či totiž po štrnástich rokoch, odkedy sa nevidel, pozná sám seba; zachoval si dosť jasnú predstavu o tom, ako vyzeral za mladi, teraz sa mal vidieť v mužnom veku. V očiach kamarátov splnil sľub: Dantès bol už dvadsať ráz pristál v Livorne, poznal teda holiča v ulici sv. Ferdinanda. Vošiel k nemu, dať si ostrihať fúzy a vlasy.

Holič pozrel s počudovaním na mužského s dlhými vlasmi a fúzmi, ktorý sa ponášal na niektoré z Tiziano-vých krásnych hláv. V tom čase nebolo módom nosiť také

dlhé fúzy a vlasy: dnes by sa holič čudoval tomu, že človek, obdarený takými veľkými fyzickými prednosťami, umienil si, že sa ich zbaví.

Livornský holič dal sa bez poznámky do práce.

Ked' dokončil prácu a ked' Edmond cítil, že má celkom holú bradu a na obvyklú dĺžku pristrihnuté vlasy, žiadal si zrkadlo, aby sa v ňom obzrel.

Dantès prišiel do ifského zámku s okrúhlou, usmievavou a prekvitajúcou tvárou šťastného mladíka, ktorého prvé kroky do žitia boli ľahké a ktorý sa spoliehal na budúcnosť ako na prirodzený dôsledok minulosti: to všetko bolo drsne zmarené.

Jeho oválna tvár sa nadlžila, usmievavé ústa stuhly v pevných črtách, svedčiacich o odhodlanosti; jeho obrvy sa klenuly pod jedinou dumavou vráskou; v očiach mu tkvel hlboký zármutok, z ich hlbky zavše vyšľahly tmavé blesky mizantropie a nenávisti; jeho plet, ktorej sa tak dávno netklo denné svetlo a neožiarili ju lúče slnca, mala priesvitnú bledosť, tvoriacu, ak je tvár lemovaná čiernymi vlasmi, aristokratickú krásu ťudí zo severu; hlboké vedomosti, ktoré si získal, okrem toho vrhaly na jeho tvár jas umnej istoty; popritom si získal i — hoc aj od prírody bol obdarený dosť vysokou postavou — tú mohutnú zdatnosť, ktorú majú telá, koncentrujúce silu stále len v sebe.

Po elegancii nervóznych a krehkých foriem nasledovala pevnosť oblých a svalnatých tvarov. Jeho hlas zmenily modlitby, vzlyky a kliatby, vyznieval zavše kovovým timbrom divnej nežnosti, a zas drsným a skoro chríplym zvukom.

Okrem toho jeho zrak, stálym pobytom v tme a

šere, nadobudol schopnosť rozoznávať predmety v noci, akou sú obdarené oči hyeny a vlka.

Vidiac sa, Edmond sa usmial: bolo nemožné, aby ho poznal — ak ešte mal akého — hoc aj jeho najlepší priateľ.

Majiteľ „Mladej Amálie“, ktorému na tom veľmi záležalo, aby si udržal v družine človeka takého cenného, ako bol Edmond, ponúkol mu istý preddavok na účet budúcich podielov a Edmond ho prijal. Ked' vyšiel od holiča, ktorý s ním urobil prvú zmenu, jeho prvou starostou bolo zájsť do obchodu a kúpiť si úplný námornícky oblek; tento oblek, ako je známe, je veľmi jednoduchý: skladá sa z bielych nohavíc, pruhovanej košeľe a frigickej čiapky.

V kroji zjavil sa Edmond pred kapitánom „Mladej Amálie“, nesúc zpäť Jacopovi požičanú košeľu a nohavice, a musel mu rozpovedať svoju príhodu. Majiteľ nemohol v tomto driečnom a elegantnom námorníkovi poznať človeka s hustou bradou, s morskými trávami vo vlasoch a s telom, premoknutým morskou vodou, ktorého prijal nahého a polomŕtveho na palubu svojej lode.

Uchvátený jeho zjavom, znova vyzýval Dantësa, aby zostal v jeho službách. Ale Dantès, ktorý mal svoje vlastné zámery, nechcel prijať dlhší ako trojmesačný záväzok.

Ináče mužstvo „Mladej Amálie“ bolo veľmi čulé a prísnne podriadené rozkazom kapitána, ktorý nemal obyčaj mrhať čas. Sotva bol týždeň v Livorne, a vyduté boky lode už boli naplnené maťovanými mušelinami, zakázanou bavlnou, anglickým prachom a tabakom, na ktorý tabaková režia zabudla udrieť svoju pečať. Šlo o to vypłaviť sa so všetkým tým z Livorna bez zaplatenia cla a

vylodiť to na korzickom pobreží, zkade istí podnikatelia dopravili by tovar do Francúzska.

Odišli; Edmond zas brázdil azúrové more, prvý obzor svojej mladosti, ktorý vo väzení tak často bol vidičou jeho snov. Vpravo nechal Gorgonu, vľavo Pianosu a smeroval ku vlasti Napoleona a Paoliho.

Ked' na druhý deň kapitán vystúpil na palubu, č robieval dosť často, našiel Dantèsa opretého o kraj lode a hľadiaceho s divným výrazom na skupinu žulových skál, ktoré slnce oblievalo ružovým svetlom: bol to ostrov Monte-Christo.

„Mladá Amália“ nechala ho bokom asi ná tri štvrtiny míle a pokračovala v ceste na Korziku.

Dantès dumal, plaviac sa popri tomto ostrove, ktorý pre neho mal také zvučné meno, že by sa mohol len vrhnúť do mora, plávať pol hodiny, a bol by na tej zaslúbenej zemi. Ale čo by tam robil bez nástrojov, potrebných na odkrytie pokladu, bez zbraní na jeho obránenie? Okrem toho, čo by povedali námorníci? Čo by si myslel majiteľ? Bolo treba čakať.

Na šťastie Dantès vedel čakať: na slobodu čakal štrnásť rokov; teraz, ked' bol slobodný, mohol bezpečne čakať pol roka alebo rok na bohatstvo.

Keby mu bol niekto núkal slobodu, či by ju neboli prijal bez bohatstva?

A napokon, či to nebolo len vybájené bohatstvo? Splodené chorým mozgom úbohého abbého Fariu? Či nezomrelo súčasne s ním?

To je sice pravda, že list kardinála Spadu bol neobyčajne precízny.

A Dantès si opakoval v duchu list od začiatku až do konca, nezabudol z neho ani slova.

Zavítal večer; Edmond videl, ako prechádza ostrov všetkými odtienkami, ktoré prináša so sebou súmrak, videl, ako sa pre každého stráca v tme. Ale Dantès so zrakom, zvyknutým na tmu väzenia, videl ho určite stále, lebo zostal na palube posledný.

Na druhý deň sa zobudil vo výške Alerie. Lavíroval celý deň; podvečer vzbíkly na pobreží vatry. Podľa polohy vatier poznali bezpečne, že možno vylodovať, lebo miesto vejky vytiahli na sťažeň malej lode lampáš; priblížili sa teda na dostrel ku brehu.

Dantès si všimol, že majiteľ „Mladej Amálie“, blížiac sa k pevnine, pravdepodobne s ohľadom na slávnosť okolnosti, dal prievníť na palubu dve malé, mažiarom podobné otáčacie delá, ktoré mohly bez veľkého hukotu vystreliť na tisíc krovov radostnú štvorlibrovú guľu.

V tento večer však bolo to opatrenie zbytočné. Všetko sa odbavilo najhladším a najzdvorilejším spôsobom. Štyri člnky sa priblížily bez ruchu k lodi, ktorá, pravdepodobne na ich počesť, spustila aj svoj člnok, a tak päť člnkov sa poponáhľalo, že o druhej hodine ráno všetok náklad z „Mladej Amálie“ bol dopravený na pevninu.

Kapitán natoľko dbal na poriadok, že ešte v noci rozdelil prémie: každý chlap dostal podiel vo výške sto toskánskych libier, čo je asi osemdesiat frankov našej meny.

Výprava však nebola skončená; zamierili k Sardíniu. Bolo treba zas naložiť lod', ktorú práve odbremenili.

Druhý výkon prekonali práve tak šťastne ako prvý; „Mladá Amália“ mala hojnú žatvu.

Nový náklad bol určený pre kniežatstvo lučské.

Skladal sa skoro výlučne z havanských cigár, xereského vína a malagy.

Tam sa pohádali s colným úradom, večným nepriateľom kapitána „Mladej Amálie“. Jeden colník a dva námorníci boli ranení. Dantès bol jedným z tých námorníkov; guľka mu preletela mäsom ľavého pleca.

Dantès sa skoro tešil tej šarvátke a bol rád tomu poraneniu, tie prísne učiteľky ho poučili, ako sa vlastne diva na nebezpečenstvo a s akým srdcom znáša utrpenie. Na nebezpečenstvo pozeral s úsmevom, a súc ranený, hovoril s gréckym filozofom: „Bolest nie je zlo.“

Okrem toho pozeral na smrteľne raneného colníka, ale buď pod vplyvom rozpálenej krvi, buď ochladnutia ľudských citov ten pohľad pôsobil na neho len slabým dojmom. Dantès bol na ceste, ktorou chcel prejsť, a sledoval cieľ, ktorý chcel dosiahnuť: jeho srdce menilo sa mu v hrudi na kameň.

Jacopo, ktorý ho videl klesať, považoval ho za mŕtveho, priskočil k nemu, zdvihol ho, a keď ho napokon zdvihol, ošetroval ho ako znamenitý kamarát.

Tento svet teda nebolo taký dobrý, akým ho videl doktor Pangloss, ale nebolo ani taký zlý, akým ho videl Dantès, keď tento človek, okrem dedičstva podielu nemajúc čo očakávať od svojho druha, vidiac ho domnele zabitého, cítil taký hlboký zármutok.

Na šťastie bol Dantès, ako sme povedali, len ranený. Vďaka bylinám, natrhaným v istom čase, ktoré sardínske babky predávaly podľudníkom, rana sa zahojila veľmi rýchlo. Tu chcel Edmond skúsiť Jacopa; núkal mu ako odmenu za ošatenie svoj podiel, ale Jacopo ho rozhorečene odmietol.

Pre túto sympatickú oddanosť, ktorú Jacopo pre-

javil Edmondovi od prvej chvíle, keď ho videl, venoval Edmond Jacopovi tiež do istej miery svoju náklonnosť. Jacopo si však viacej nenárokoval: pudove vycítil, že Edmond stojí svrchovane vysoko nad svojím postavením, ktorú okolnosť podarilo sa Edmondovi pred ostatnými zatajiť. Dobrý námorník sa uspokojil s tým málom, čo mu udeľoval Edmond.

Cez dlhé dni, keď loď, vďaka priaznivému vetru, ktorý jej vial do plachiet, šinúc sa bezpečne azúrovým morom, potrebovala len činnosť kormidelníka, Edmond s námorníckou mapou v ruke stal sa na palube Jacopovým učiteľom, ako chudák Faria stal sa jeho učiteľom. Ukazoval mu polohu pobrežia, vysvetľoval mu odchyľovanie sa busoly, učil ho čítať v tej veľkej otvorenej knihe nad našimi hlavami, ktorú menujeme oblohou; na jej azúr Boh písal diamantovými písmenami.

A keď sa Jacopo sptyoval:

„Načo sa má taký úbohý námorník, ako som ja, učiť všetkým týmto veciam?“

Edmond odpovedal:

„Ktovie? Azda sa raz staneš lodným kapitánom: tvoj rodák Bonaparte stal sa cisárom!“

Zabudli sme povedať, že Jacopo bol Korzičan.

V tom stálom premávaní uplynuly tri mesiace. Edmond sa stal práve takým obratným pobrežným plavcom, ako bol predtým chrabrym námorníkom; soznámil sa so všetkými podludníkmi celého pobrežia, naučil sa všetkým mornárskym znameniam, ktorými sa títo polovičatí morskí lúpežníci medzi sebou poznávali.

Okolo svojho ostrova Monte-Christo za celý ten čas plavil sa rozličným smerom asi dvadsať ráz, ale ani raz sa mu nenaskytla príležitosť na pristátie.

Rozhodol sa teda:

Že keď mu vyprší smluva s kapitánom „Mladej Amálie“, hned si prenajme malú bárku (Dantès to mohol urobiť, lebo na tých rozličných cestách nastrádal asi sto piastrov) a vyberie sa pod nejakou zámienkou na ostrov Monte-Christo.

Tam by mohol cele slobodne podniknúť pátranie.

Nie cele slobodne, lebo by ho iste stopovali jeho sprievodcovia.

Ale na svete treba sa raz na niečo odvážiť.

Vo väzení stal sa Edmond obozretným, a radšej by sa neboli na nič odvážili.

Ale akokoľvek hľadal vo svojej plodnej obrazotvornosti, nenachodil iné východisko, ako dostať sa na využtený ostrov, ako dať sa ta doviezť.

Dantès sa v tejto nerozhodnosti kolísal, keď kapitán, ktorý mu veľmi dôveroval a mal sto chutí podržať ho vo svojich službách, raz večer chytí ho pod pazuchu a zaviedol do hostinca vo via del Ogglio, v ktorom sa obyčajne schádzala livorská vyberaná spoločnosť podľudníkov.

Tam hovorili obyčajne o veciach pobrežia. Dantès prišiel už dva alebo tri razy na túto námornícku burzu, a vidiac tu odvážnych morských lopičov, ktorých spadol pobrežie, majúce asi dvojtisícmilový obvod, spytoval sa sám seba, akú moc by mal v rukách človek, ktorý by bol schopný pohybovať podľa svojej vôle všetkými tými spojenými a rozbiehajúcimi sa vláknami.

Teraz šlo o veľkú vec: išlo o loď, vezúcu náklad tureckých kobercov, orientálnych látok a kašmíru; bolo treba vyhľadať neutrálne územie, kde by sa mohla usku-

točniť výmena, a potom pokúsiť sa o vylodenie tovaru na francúzske brehy.

V prípade zdaru kynula ohromná odmena; malo pripadnúť päťdesiat až šesťdesiat piastrov na mužského.

Kapitán „Mladej Amálie“ navrhol na vylodenie ostrov Monte-Christo, ktorý, súčele pustý, bez vojska a colníkov, zdal sa za čias pohanského Olympu do prostriedku mora umiestený Merkúrom, bohom obchodníkov a zlodejov, ktoré dve triedy my oddeľujeme, ak nie rozlišujeme, a ktoré starý vek, tak sa zdá, kládol do jednej kategórie.

Pri mene Monte-Christo zachvel sa Dantès radosťou. Vstal, aby utajil vzrušenie, a obišiel zadymenú krčmu, v ktorej jazyky celého sveta miešaly sa s rečou francúzskou.

Ked' sa zas vrátil k dvom spoločníkom, bolo rozhodnuté, že pristane na Monte-Christo a že sa vystrojí na výpravu hned' nasledujúcu noc.

Edmond, ktorého pritiahli k porade, bol toho náhľadu, že veľké podniky, ak sa majú podať, musia byť rýchlo uskutočnené.

Na ustálenom programe sa teda nezmenilo nič. Dodhodli sa, že budúci večer vytiahnu kotvy a budú hľadiť, aby pozajtre večer, keďže more bolo krásne a vietor priaznivý, dostali sa do vód neutrálneho ostrova.

II. OSTROV MONTE-CHRISTO.

Konečne Dantès mal dosiahnuť svoj cieľ priazňou neočakávaného šťastia, s akým sa stretajú zavše ľudia, ktorých nepriaznivá sudba ustala dlhotrvanlivostou, a to

prostriedkom ecele jednoduchým a prirodzeným, a mal sa dostať na ostrov tak, že nevzbudí podozrenie.

Len jediná noc ho delila od kýženého odchodu.

Táto noc bola jedna z najhorúčkovitejších, ktoré prežil Dantès; v nej sa mu zjavily všetky dobré i zlé výhľady pred zrakom duše; ak zatvoril oči, videl list kardinála Spadu, napísaný plamennými písmenami na stene, ak na chvíľu zdriemol, v jeho mozgu začaly víriť najnesmyselnnejšie sny. Sostupoval do jaskýň, ktoré boli dláždené smaragdami, vykladané rubínmi a zdobené diamantovými kvapľami. Perly padaly jedna za druhou, ako keď presiaka podzemná voda.

Edmond, očarovaný, užasnutý, naplnil si vrecká drahokamami, potom vystúpil na denné svetlo a drahocenné kamene premenili sa na kremeň. Tu proboval sa vrátiť do zázračných jaskýň, ale cesta sa vinula v nekonečných špirálach; vchod stal sa neviditeľným. Márne pátral v ustatej pamäti za čarovným heslom, otvárajúcim arabskému rybárovi Ali-Babovi čarokrásne jaskyne. Všetko bolo márne; poklad, ktorý zmizol, zas sa stal imaním podzemných duchov, hoc sa úfal, že im ho na chvíľu odňal.

Zavítavší deň bol práve taký horúčkovitý, ako bola noc. Prišla mu však na pomoc logika obrazotvornosti a Dantès mohol sostaviť plán, ktorý mu do toho času nejasne tanul na mysli.

Nadišiel večer a s večerom prípravy na odchod. Tie pomáhaly Dantèsovi zatajiť vzrušenie. Postupne získal si takú autoritu u druhov, že rozkazoval, ako by bol pánom lode; keďže jeho rozkazy boli vždy jasné, presné a ľahko vyplniteľné, poslúchali ho námorníci nielen bodre, ale aj radi.

Starý námorník mu v tom neprekážal; aj on uznal Dantèsovu prevahu nad ostatnými plavcami, ba aj nad sebou. V mladom človeku videl svojho prirodzeného nástupcu a ťutoval, že nemal dôru, aby Edmonda priprútal ešte tesnejším sväzkom.

O siedmej večer bolo všetko pripravené, o desať minút plavili sa okolo majáka práve vo chvíli, keď sa na ňom rozžaly svetlá.

More bolo pokojné, so sviežim juhovýchodným vetrom, plavili sa pod jasnou oblohou, na ktorej aj Boh zažíhal svoje majáky, z ktorých každý je svetom. Dantès oznámil, že si všetci môžu ísť ľahnuť, lebo on si vezme kormidlo na starosť.

Ked' toto Maltáneč (tak menovali Dantèsa) povedal, to stačilo, aby každý šiel s pokojnou myšľou spať.

Zavše sa pridalo: Dantès, vrhnutý zo samoty do sveta, niekedy cítil svrchovanú potrebu samoty. No a či môže byť obrovskejšia a súčasne poetickejšia samota, ako ked' osamelá loď pláva po mori v tme noci, v tichu nekonečnosti a pred okom Pánovým?

Samota bola teraz vyplnená jeho myšlienkami, noc prežiarená ilúziami, ticho oživené sľubmi.

Ked' sa kapitán zobudil, loď plávala plnými plachtami, nebolo kúska plátna, ktoré by nebolo nadýmané vetrom. Šinuli sa rýchlosťou pol tretej míle za hodinu.

Ostrov Monte-Christo vynoroval sa na obzore.

Edmond odovzdal loď jej pánovi a šiel sa vystrieť na svoje visiace lôžko. Ale hoci mal bezsennú noc, nemohol zažmúriť oko ani na chvíľu.

O dve hodiny vystúpil zas na palubu, loď sa plavila práve vôkol ostrova Elby. Boli vo výške Mareciany, nad

plochým zeleným ostrovom Pianosou. Videli vypínať sa k nebu žiariaci vrchol Monte-Christa.

Dantès nariadil sekondovi, aby kormidlo otočil vľavo, aby Pianosa zostala vpravo; vypočítal, že tento obrat skráti cestu asi o dva a či tri uzly.

Okolo piatej hodiny popoludní zhliadli celý ostrov. Vďaka priesvitnosti ovzdušia, ktorá je vlastnosťou svetelných lúčov, vysielaných k západu sa chýiacim slncom, videli na ňom i najmenšie záhyby, podrobnosti.

Edmond hltal zrakom masu brál, prechodiacich všetkými farbami súmraku od bledoružovej do tmavobeľej; zavše mu vystúpila do tváre ohnivá vlna; čelo mu zafarbil nach a purpurová hmla vznášala sa mu pred očami.

Hráč nezakúsil nikdy tie úzkosti, ktoré prežíval Edmond v záchvevoch nádeje, hoc by bol hned' na jednu kocku postavil celý majetok.

Nadišla noc: o desiatej pristáli; „Mladá Amália“ bola na mieste schôdzky prvá.

Dantès i pri obvyklej disciplíne nemohol sa opanovať: vyskočil prvý na breh; keby sa bol odvážil, bol by ako Brutus bozkal zem.

Bola úplná tma. O jedenástej však vyšiel mesiac zo stredu mora a oblijah strieborným jasom každý jeho záchvez. A ako pomaly vystupoval, jeho lúče začaly hrať v bielych svetelných kaskádach po skalnatej smesi tohto nového Palionu.

Mužstvo „Mladej Amálie“ dobre poznalo ostrov: tvoril jednu v ich obvyklých zastávok. Dantès však, hoci ho videl na každej svojej ceste na Východ, nebol na ňom nikdy.

Spytoval sa Jacopa:

„Kde budeme nocovať?“

„Na tartane,“ odvetil námorník.

„Či by nám nebolo lepšie v jaskyniach?“

„V akých jaskyniach?“

„Nuž v jaskyniach ostrova.“

„Neviem tam o nijakých jaskyniach,“ vetil Jacopo.

Na Dantèsovo čelo vystúpil studený pot.

„Na Monte-Christe teda niet jaskýň?“

„Nie.“

Dantès zostal na chvíľu ako omráčený. Potom si pomyslel, že tie jaskyne za ten čas mohol nejaký otrsas zatarasiť, alebo z opatrnosti ich uzavrel kardinál Spada.

V tom prípade všetko záviselo od nájdenia strateného vchodu. Daromné bolo hľadať ho v noci. Dantès odložil teda pátranie na druhý deň. Ináče signál, ktorý sa zjavil na pol míle v mori, na ktorý „Mladá Amália“ odpovedala zaraz podobným signálom, bol znamením, že je tu čas dať sa do práce.

Oneskorená loď, uistená signálom, ktorý mal neskôr prichádzajúcemu zvestovať, že sa môže bezpečne priblížiť, zjavila sa onedlho, biela a tichá ako príšera, a zakotvila asi na diaľku lana od brehu.

Prekladanie sa začalo hned.

Dantès pri práci pomyslel na radostné hurrá, ktoré by mohol jediným slovom vyvoláť u všetkých, keby vyslovil nahlas myšlienku, ktorá mu neprestajne hučala v ušiach i v srdci, on však naopak, miesto toho, aby prezradil veľkolepé tajomstvo, bál sa, že už priveľa povedal a že vzbudil podozrenie svojím stálym prechádzaním, opäťovnými otázkami, príliš podrobným skúmaním a nepretržitou zadumanosťou. Na šťastie — aspoň v daných pomeroch — bolestná minulosť vryla do jeho tváre ne-

zmazateľný smútok, takže svit veselosti, ktorý sa predral cez tento mrak, bol v skutočnosti len zábleskom.

Netušil teda nikto nič, a keď Dantès na druhý deň vzal pušku, broky a prach, prejaviac želanie zastreliť jednu z množstva divých kôz, ktoré bolo vidno skákať so skaly na skalu, túto vychádzku pripisovali len Dantèsovej loveckej náruživosti alebo túžbe po samote. Len Jacopo nástojil na tom, že pôjde s ním. Dantès nechcel odporovať, bojac sa, aby týmto činom nevzbudil nejaké podezrenie. Ale sotva šiel štvrt' míle, mal príležitosť streliť na kozľa a zabiť ho, poslal s ním Jacopa k druhom, vyzývajúc ich, aby ho upiekli, a keď bude upečené, vystrelili z pušky na znamenie, že má prísť zjesť svoju čiastku; niečo suchého ovocia a fláša vína z Monte-Pulciana malo doplniť hody raňajok.

Dantès šiel ďalej, obzerajúc sa s času na čas. Keď vystúpil na vrchol brala, videl tisíc stôp pod sebou svojich druhov, ku ktorým prišiel práve Jacopo a ktorý sa čulo zapodievali prípravami na raňajky, obohatené Edmondovou zručnosťou najväčším kusom.

Edmond pozeral na nich chvíľu so zhovievavým úsmevom nadčloveka.

„Tito ľudia,“ hovoril sám sebe, „o dve hodiny sa odplavia, obohatení päťdesiatimi piastrami, aby sa pokúsili vyrobiť s nasadením života druhých päťdesiat; potom sa vrátia s imaním šesťsto libier, aby ten poklad premrhal v niektorom meste s hodnosťou sultánov a s namyslenosťou nábobov. Pod vplyvom nádeje dnes pochŕdam ich bohatstvom, ktoré sa mi zdá najväčšou biedou; zajtra sklamanie azda zapríčiní, že budem musieť hľadieť na tú svrchovanú biedu ako na najväčšie šťastie... Oh, nie!“ zvolal Edmond. „To sa nestane! Učený, neomyl-

ný Faria v tejto jednej veci sa iste nemýlil. A inak, žiť naďalej týmto biednym a nízkym životom znamenalo by toľko, ako zomrieť.

Tak Dantès, ktorý pred troma mesiacmi túžil len po slobode, neuspokojil sa už len so slobodou a túžil po bohatstve; príčinou toho neboli Dantès, ale Boh, ktorý, obmedziac moc človeka, dal mu nekonečnú túžbu! Zatým Dantès šiel cestou, ktorá sa strácala medzi dvoma skalnými stenami a výmoľom, horskou riavou, kade ešte ľudská noha nekráčala; tak sa priblížil k miestu, kde, domnieval sa, že sú asi jaskyne. Sledujúc morský breh a skúmajúc najnepatrnejšie predmety s vážnou pozornosťou, zdalo sa mu, že na jednotlivých skalách zbadal ľudskou rukou vytesané znaky.

Čas, ktorý každú hmotnú vec pokrýva machovým pláštom, ako každú morálnu súčnosť pláštom zabudnutia, zdal sa ušetriť tieto znaky, vytesané s istou pravidelnosťou a bezpochyby v záujme označenia smeru; miestami však predsa mizly tieto znaky pod húštinou mýrt, rozvíjajúcich sa vo veľké kytky, obľažené kvetmi, alebo pod cudzopasnými lišajníkmi. Tu musel Edmond odhŕňať ratolesti alebo dvíhať mach, aby našiel ukazovacie znaky, ktoré ho viedly do toho nového bludiska. Tieto znaky posilnily Edmondovu nádej. Prečo by ich neboli mohol vytesať kardinál, aby v prípade nepredvídanej pochromy slúžily jeho synovcovi ako vodidlo? Toto opustené miesto iste by sa hodilo človeku, ktorý by chcel zakopať poklad. Ale či neupútaly tieto nespoľahlivé znaky iné oči miesto tých, ktorým boli určené, a či striehol ostrov chmúrnych zázrakov verne svoje veľkolepé tajomstvo?

Ked' však bol Edmond na šesťdesiat krokov vzdialenosť od prístavu, stále skrytý pred druhmi nerovnosťou

pôdy, zdalo sa mu, že tu sa znaky končia, ale nesmerujú k jaskyni. Veľký okrúhly balvan, ležiaci na pevnom základe, zdal sa jediným cieľom, ku ktorému viedly. Edmondovi sišlo na um, že azda miesto toho, aby prišiel na koniec, práve opačne, ocitol sa práve na začiatku; zmenil teda smer a vrátil sa, kde prišiel.

Medzitým jeho druhowia chystali raňajky, šli k prameňu pre vodu, priniesli chlieb a ovocie na breh a piekli kozľa. Práve keď ho snímali s improvizovaného ražňa, Edmond, ktorý s ľahkosťou a odvahou kamzíka skákal so skaly na skalu, zbadal, že vystrelili na znamenie. Lovec hned zmenil smer a bežiac vracal sa k nim. Ale vo chvíli, keď ho všetci sledovali očami v tom behu, považujúc jeho zručnosť za odvážlivosť, skízla sa Edmondovi noha, sťa by na ospravedlnenie svojich obáv videli, ako zaváhal na vrchole skaly, vykríkol a zmizol.

Zrazu vyskočili všetci, lebo i pri jeho prevahе všetci mali Edmonda radi. Jacopo dorazil prvý na miesto.

Našiel Edmonda ležať v krvi a skoro bez vedomia; spadol bezpochyby z výšky desiatich či dvanásť stôp. Naliali mu do úst niekoľko kvapák rumu a tento liek, ktorý mal na neho už takú účinlivú moc, vyvolal ten istý účinok ako prv.

Edmond otvoril oči a sťažoval sa, že trpí prudkou bolesťou v kolene, veľkou ťažobou v hlave a neznesiteľným pichaním v krížoch. Chceli ho zaniesť na breh. Ale pri tom všetkom, že Jacopo prevádzal ten výkon, len čo sa ho dotkli, Edmond sa osvedčil, že necíti dostatok sily, aby vydržal dopravu.

Rozumie sa, Dantès ani len nepomyslel na raňajky. Žiadal však druhov, ktorí nemali príčiny na diétu ako on,

aby sa vrátili na svoje miesto. O sebe tvrdil, že si potrebuje len trochu oddýchnuť, a kým sa vrátia, bude mu lepšie.

Námorníci sa nedali príliš prosiť: boli hladní, vôňa kozľa niesla sa až k nim, a morskí vlci nerobia medzi sebou okolky.

O hodinu sa vrátili. Všetko, čo mohol urobiť, bolo, že sa dovliekol asi na dvanásť krokov a tam sa oprel o skalu, zarastenú machom.

Zdalo sa, že Dantèsove bolesti miesto toho, aby sa utišovaly, ešte vzrastajú. Starý kapitán, ktorý musel ešte ráno odplávať a složiť náklad na hranice Piemontu a Francúzska, medzi Nizzou a Frejus, dotieral na Dantesa, aby sa pokúsil vstať. Dantès sa nadľudsky namáhal, aby vyhovel vyzvaniu, ale pri každom napäti síl klesol nazad, blednúc a stenajúc.

„Má prerazené kríže,“ riekol ticho kapitán. „Ale všetko jedno. Je to dobrý šuhaj, nesmieme ho opustiť; pokúsme sa preniest ho na tartanu.“

Dantès sa však osvedčil, že radšej zomrie na mieste, ako by mal pretrpieť ukrutné bolesti, ktoré mu zapričinuje aj najmenšie hnutie.

„Nuž,“ riekol kapitán, „nech sa stane, čo chce, ale aby nik nepovedal, že sme takého dobrého kamaráta, ako ste vy, nechali bez pomoci, vyplávame až večer.“

Tento návrh veľmi prekvapil námorníkov, hoc proti nemu nikto nič nenamietal, naopak. Kapitán bol taký neúprosne prísny, že ho prvý raz videli ustúpiť od podniku, ba i len oddialiť jeho uskutočnenie.

Dantès tiež nechcel pristaať, aby kvôli nemu narušili na lodi platný disciplinárny poriadok.

„Nie,“ riekoval kapitánovi, „bol som nešikovný a zaslúžim si, aby som znášal trest pre svoju nezručnosť. Nechajte mi malú zásobu suchárov, pušku, prach a guľky, aby som si mohol zastreliť kozľa, alebo sa i brániť, a motyku, aby som si mohol, ak by ste neprišli skoro, postaviť nejaký útulok.

„Ved' zomrieš hladom,“ riekoval kapitán.

„Je mi to milšie,“ odvetil Edmond, „ako znášať neslýchané bolesti, ktoré mám pri najmenšom pohybe.“

Kapitán sa obrátil k lodi, ktorá sa kolembala, začínajúc sa chystať na odchod z malého prístavu, hotová pustiť sa na more, len čo bude dokončená jej toaleta.

„Čo máme robiť, Maltáne?“ spýtal sa, „nemôžeme ťa zanechať takého a nemôžeme tu predsa ani zostať?“

„Odíďte, odíďte!“ zvolal Dantès.

„Budeme preč najmenej týždeň,“ povedal kapitán, „a budeme musieť odbočiť z cesty, aby sme zašli pre teba.“

„Počujte,“ vetil Dantès, „ak sa v dvoch alebo troch dňoch stretnete s nejakou rybárskou loďkou, plaviacou sa v tieto strany, prihovorte sa za mňa; zaplatím dvadsať päť piastrov za odvezenie do Livorna. Ak nie, vráťte sa.“

Kapitán potriasol hlavou.

„Počujte, kapitán Baldi, je spôsob, ktorým možno všetko upraviť,“ navrhoval Jacopo; „odíďte a ja zostanem s raneným a budem ho ošetrovať.“

„A ty by si sa zriekol svojho dielu odmeny a zostal so mnou?“ spýtal sa Edmond.

„Áno,“ odvetil Jacopo, „a bez oľutovania.“

„Si dobrý šuhaj, Jacopo,“ riekoval Edmond, „a Boh ťa odmení za tvoju ochotu. Nepotrebujem nikoho, vďaka; po jednodňovom alebo dvojdňovom odpočinku sa zotavím, a úfam sa, že medzi skalami nájdem byliny, ktoré sú dobré proti dotlčeniu.“

A divný úsmev zahral Dantèsovými perami. Stisoli vrele Jacopovu ruku, ale trval neoblomne na svojom rozhodnutí zostať — a zostať sám.

Podludníci nechali Edmondu, čo si prial, a odišli, nie bez častého obzera, kynúc mu všetci pri každom ohliadnutí srdečne na rozlúčku, na čo im Edmond odpovedal len rukou, ako by nemohol pohnúť ostatným telom.

Ked' zmizli, šeptal si Edmond s úsmevom:

„Je to čudné, že práve medzi takýmito ľuďmi nájde človek dôkazy priateľstva a skutky oddanosti.“

Potom sa dovliekol zas na vrchol skaly, ktorá mu zakrývala výhľad na more, a videl tartanu dokončovať prípravy, vytiahnuť kotvu, kolembať sa pôvabne ako čajka, chystajúca sa na let, a vyplávať.

O hodinu zmizla úplne: aspoň s miesta, kde zostal ranený, už ju nebolo možno vidieť.

Zrazu Dantès vyskočil pružnejšie a ľahšie ako kozatá, poskakujúce medzi myrtami a mostixovými krami po neokrôchaných skalách, schytil do jednej ruky pušku, do druhej motyku a bežal k balvanu, pri ktorom sa končili vytiesané znaky, ktoré videl na skalách.

„A teraz,“ zvolal, spomínajúc si na báj o arabskom rybárovi, ktorú mu rozprával Faria, „teraz, Sézam, otvor sa!“

III. ČAROSVIT.

Slnce dosiahlo asi tretinu svojej dráhy a jeho májové lúče, teplé a životodarné, žiarili na skaly, ktoré sa nezdaly tiež neciteľné k jeho teplote; tisíce svrčkov, skrytých vo vrese, húdlo nepretržite a jednotvárne; lístie mýrt a olív chvelo sa a šelestilo skoro kovovým zvukom; Dantèsov každý krok po rozohriatej žule plašil jašterice, podobné smaragdom; v diaľke bolo vidieť poskakovať po naklonenom svahu divé kozy, ktoré lákaly sem zavše lovcov: slovom, ostrov bol obývaný, rušný a oživený, a predsa sa na ňom cítil Edmond sám v ruke božej.

Cítil nejasné pohnutie, podobné troške strachu: bola to jasným svetlom vzbudená nedôvera, ktorá aj v pústi vnukuje pocit, že sú na nás uprené skúmavé oči.

Ten pocit bol taký silný, že vo chvíli, keď sa chcel dať do práce, Edmond sa zastavil, odložil motyku, vzal pušku, vystúpil v prostriedku ostrova na najvyšší bod a ztade ďaleko siahajúcim pohľadom objal všetko, čo ho obklopovalo.

Ale musíme povedať, že jeho pozornosť neupútala poetická Korzika, na ktorej mohol rozoznať aj domy, ani skoro neznáma Sardínia, tvoriaca jej pokračovanie, ani Elba so svojimi ohromnými rozpomienkami, ani konečne tá nepoznateľná, na obzore sa tiahnúca čiara a odkrývajúca vycvičenému oku námorníka nádherný Janov a obchodné Livorno; nie: bola to brigantína, ktorá vyplávala na úsvite, a tartana, ktorá práve odišla.

Prvá sa strácala v Bonifácovej úžine; druhá, berúc sa protivným smerom, plavila sa pozdĺž Korziky, okolo ktorej sa chystala obísť.

Ten pohľad presvedčil Dantèsa.

Obrátil teda zrak na predmety, ktoré ho bližšie obkľúčovaly; videl, že stojí na najvyššom kužeľovom bode ostrova, krehkou sochou tohto obrovského podstavca; pod ním ani živého ducha; vokol neho ani jedinej bárky; nič, len azúrové more, ktoré bilo do základov ostrova, ktorý tieto večné nárazy zdobili striebornou čipkou.

Sostúpil teda rýchlym, ale predsa veľmi opatrným krokom: v takejto chvíli bál sa veľmi nehody, ktorú tak obratne a šťastne napodobnil.

Dantès šiel podľa vytesaných znakov po opačnej stope a videl, že stopa ho doviedla k zálivu, skrytému ako kúpalisko antických nýmf; tento záliv zo začiatku bol dosť široký a v prostriedku dosť hlboký, takže malé plavidlo, ako speronar, mohlo ta vplávať a skryť sa tam. Potom, sledujúc niť logických vývodou, s pomocou ktorej Faria tak umne vodieval ducha bludištom domnie-nok, prišiel k náhľadu, že kardinál Spada, ktorého záujmom bolo zostať v skryte, pristál v tomto zálive, ukryl v ňom svoju loďku, sledoval čiaru, označenú znakmi, a na konci tej čiary zakopal svoj poklad.

Tento predpoklad doviedol Dantèsa zpäť k okrúhlemu balvanu.

Len toto znepokojovalo Dantèsa a miatlo jeho predstavy o silách, ako bolo možno bez použitia značných sín vztýčiť tento balvan, ktorý vážil azda päťdesiat alebo šesťdesiat centov, na podstavec, na ktorom ležal.

Zrazu Dantèsovi svitlo: miesto toho, aby ho vztýčili, azda ho spustili.

Dantès teda vyskočil ponad balvan, aby vyhľadal jeho predošlé stanovisko.

A skutočne onedlho videl, že balvan musel byť sko-

túľaný po miernom svahu a zastal na svojom terajšom mieste; druhý balvan vo veľkosti obyčajného kameňa slúžil mu za hamovku. Kamene a žuly bedlivou poukľadali, aby zakryly všetku porušenosť kontinuity; celé murárske dielo bolo pokryté hlinou, na ktorej sa ujala tráva, rozrástol sa mach, utkvilo tam niekoľko semienok myrty a mastixu a zdalo sa, že je starý balvan srasťtený so zemou.

Dantès obozretne naddvihol hlinu a poznal, či domnieval sa poznať celý ten dôvtipný úskok.

A počal motykou dorážať na tú spojujúcu stenu, účinkom času stvrdnutú.

Po desaťminútovej práci stena popustila a vznikol otvor, do ktorého bolo možno vsunúť rameno.

Dantès odrezal olivu, takú hrubú, akú len mohol nájsť, očistil ju od vetiev, vsunul do diery a upotrebil ju ako sochor.

Balvan bol však príliš ťažký, a k tomu príliš silne podopretý spodnou skalou, aby ľudská sila, hoc aj sila Heraklova, mohla ho podvihnuť.

Dantès teda videl, že musí najprv útočiť na túto podporu.

Ale čím?

Dantès sa obzrel dookola, ako robia ľudia v tvrdzi, a jeho zrak padol na mufloní roh, plný pušného prachu, ktorý mu tam nechal jeho priateľ Jacopo.

Usmial sa: pekelný vynález mal vykonať svoje dielo.

Motykou vyhlíbil medzi horným balvanom a skalou, na ktorej spočíval, podkop, aký robievajú zákopníci, ak chcú ľudským ramenám usporiť príliš veľkú námahu, a potom ho naplnil prachom. Nato roztrhal vreckovku, a stočiac ju, urobil z nej knôt.

Zapáliac ho, Dantès sa vzdialil.

Výbuch nastal skoro: horný balvan bol hned nadvihnutý nevypočítateľnou silou, spodný sa rozletel na kusy. Malým otvorom, ktorý zo začiatku urobil Dantès, ušiel celý kŕdeľ hemžiaceho sa hmyzu a ohromná zmija, strážkyňa tejto tajomnej cesty, vinula sa v modrastých špirálach a zmizla.

Dantès sa priblížil: horný, podpory zbavený balvan chýlil sa nad priepasťou; neohrozený skúmateľ ho obišiel, vybral si najváhavejšie miesto, oprel sochor o jednu hranu a podobne Sisyfovi, zo všetkých síl vzoprel sa proti balvanu.

Otrasom už pohnutý balvan sa zakolembal; Dantès zdvojnásobil úsilie, podobný Titanovi, rvúcemu bralá v borbe proti bohom. Napokon skala povolila, prekotila sa, odskočila, zrútila sa a zmizla, pohltená morom.

Odhaliла okrúhle miesto, na ktorom sa zjavil železný kruh, upevnený v štvorhrannom kameni.

Dantès vykríkol od radosti a údivu: prvý pokus neboli nikdy korunovaný veľkolepejším úspechom.

Chcel pokračovať v diele, ale nohy sa mu triasly tak silne, srdce mu bilo tak prudko, jeho oči boli zakalené takou žeravou hmlou, že musel zastať.

Táto chvíľa váhania trvala len ako by v mihu blesku. Edmond vsunul sochor do kruhu, zdvihol ho mocne a kameň povolil, odhaliac strmý svah nejakých schodov, siahajúcich do čoraz hustejšej tmy jaskyne.

Iný by sa bol vrhol napred s radostným výkrikom, Dantès zastal, zbledol, schvátený pochybnosťou.

,Vzmužme sa a viďme!“ riekol sám sebe. ,Zvyknutý na protivenstvá, nedám sa predsa zdrvíť sklamaniu; inak by som bol trpel nadarmo. Teplým dychom nádeje roz-

topené srdce puká, keď ho zrazu sovrie mrazivá skutočnosť! Faria sníval: kardinál Spada nezakopal nič do tejto jaskyne, azda tu ani nikdy neboli. Alebo, ak sem aj prišiel, Cesare Borgia, ten neohrozený dobrodruh, neúnavný a tmavý lotor, prišiel sem za ním, odhalil stopy, sledujúc tie isté vytesané znaky ako ja, zdvihol tento kameň, sostúpil do jaskyne prv ako ja a po sebe neza-nechal zhola nič.‘

Chvíľu zostal nepohnute, zadumaný, upierajúc pevný pohľad na tmavý a predĺžený ostrov.

,A teraz, keď sa už na nič nespolieham, teraz, keď som si povedal, že by bolo šialenstvo prechovávať ešte nejakú úfnosť, pokračovanie tohto dobrodružstva je už len vecou zvedavosti, nič viac.‘

A zostal ešte chvíľu nepohnute stáť, uvažujúc.

,Áno, áno, toto dobrodružstvo je na mieste v živote toho kráľovského banditu, smiešaného z tieňov a svetla, v tkanive neobyčajných udalostí, z ktorých sa skladá oblasť jeho jestvovania; táto báječná udalosť druží sa pevne k ostatným veciam; áno, Borgia prišiel sem raz v noci s fakľou v jednej a s mečom v druhej ruke, a na úpäti tohto brala stáli výhražne a chmúrne dvaja sbirvia, skúmajúci zem, more i povetrie, kým ich pán sostupoval, ako to ja mienim urobiť, zaháňajúc tmy svojím hrozným a planúcim ramenom.

,Áno, ale čo asi urobil Cesare so sbirmi, ktorým dal napospas svoje tajomstvo?‘ spýtal sa sám seba Dantès.

,Asi to isté,‘ riekol s úsmevom, ,čo sa stalo s Alarichovými hrobármi, ktorých pochovali súčasne s pochovaným.‘

,Ale ak prišiel sem,‘ pokračoval Dantès v myšlienkach, ,iste našiel poklad a vzal ho; taký človek, ako bol

Borgia, čo porovnával Itáliu s artičokou, ktorú jedol list po liste, Borgia príliš dobre poznal cenu času, aby ho bol mrhal opäťovným umiestovaním balvana na pôvodné stanovište.

„Sostúpme.“

Sostupoval s úsmevom pochybnosti na perách, šeptajúc posledné slovo ľudskej múdrosti: Možno!

Ale miesto tmy, ktorú očakával, miesto neprehľadného skazeného ovzdušia Dantès zhliadol mierny svit, dekomponovaný na modré svetlo. Povetrie a svetlo prúdily sem nielen práve vzniklým otvorom, ale aj zvonku neviditeľnými trhlinami v skalách, cez ktoré bolo vidieť blanky oblohy, od ktorej sa odrážaly chvejúce sa vetvice zelených dubov, a pohrávajúce sa pichlavé prúty malinčia.

Po niekoľkominútovom pobute v tejto jaskyni, ktorej skôr vlažná ako vlhká, skôr voňavá ako mdlá atmosféra líšila sa od teploty ostrova, ako sa odlišovalo modré svetlo od slnca, Dantèsov zrak, zvyknutý na temnotu, mohol preniknúť až do najďalšieho kúta dutiny: bola zo žuly, ktorej hrany sa trblietaly sťa by diamanty.

„Ach,“ hovoril si Edmond s úsmevom, „to je bezpochyby všetok ten poklad, ktorý zanechal kardinál; a dobrý abbé, vidiac vo sne tieto trblietavé steny, posilnil sa asi vo svojich pyšných nádejach.“

Ale Dantès si pripomenal slová závetu, ktorý vedel nazepamäť: „V najvzdialenejšom kúte druhej jaskyne,“ hovoril testament.

Dantès vnikol ešte len do prvej, teraz musí hľadať vchod do druhej.

Dantès sa rozhodol: táto druhá jaskyňa musela zrejme siahať do vnútra ostrova: prezrel okraje kame-

ňov a šiel zaklepať na stenu, v ktorej, ako sa mu zdalo, mal byť otvor, skrytý pravdepodobne pre väčšiu bezpečnosť.

Motyka zacvendžala na chvíľu, vylúdiac zo skaly mdlý zvuk, ktorého hutnosť vylúdila pot na Dantèsom čele; vytrvalému baníkovi zdalo sa napokon, že istá časť žulovej steny ozýva sa temnejším a dutejším hlasom; pozrel blčiacim zrakom na stenu a zbadal s citom väzňa, čo by azda nikto iný nebol zbadal: že tam asi bude nejaký otvor.

Aby však nekonal zbytočnú prácu, Dantès, ktorý, ako Cesare Borgia, poznal cenu času, preklepal predsa motykou aj ostatné steny, preskúmal pôdu kolbou pušky, na podozrivých miestach odhrnul piesok, a nenájduc nič, nezbadajúc nič, vrátil sa k čiastke steny, ktorá vydávala ten potešiteľný zvuk.

Zaklepal znova, a to silnejšie.

Tu zbadal divnú vec; pod údermi nástroja odpadávala akási malta, podobná tej, ktorou sa obhadzujú steny, upravené na maľovanie fresiek, a padala v odlomkoch, odhaľujúcich belavý, mäkký kameň, podobný kameňom obyčajnej veľkosti. Skalný otvor bol uzavretý kameňmi iného druhu, ako boli kamene, obhodené touto maltou, a na malte bola napodobnenená farba a kryštalovosť žuly.

Dantès udrel ostrou hranou motyky, ktorá vnikla na palec do murovaných dvier.

Teda tu musel kopáť.

Čím väčšmi maly kopiace sa dôkazy, svedčiace o tom, že Faria sa nemýlil, uistíť Dantèsa, jeho ochahujúce srdce pod vplyvom divnej záhadnosti ľudskej sústavy, podliehalo tým väčšmi pochybnostiam, ba skoro malo-

dušnosti: táto nová skúsenosť, ktorá mala vzpružiť jeho sily, pozbavila ho síl, čo mu ostávaly; motyka sklesla a skoro mu vypadla z rúk. Položil ju na zem, osušil si čelo a vyšiel na denné svetlo, predstierajúc si zámienku, že musí pozrieť, či ho niekto nestopuje, v skutočnosti však preto, že potreboval povetrie, cítiac bližiť sa mdlobu.

Ostrov bol opustený a na zenite blčiace slnce zdalo sa pokrývať ho svojím žeravým okom. V diaľke na zafírovomodrom mori rozpínaly perute malé rybárske bárky.

Dantès ešte nič nejedol, ale jesť v takejto chvíli bolo by bývalo príliš zdĺhavé; prehltol dúšok rumu a vrátil sa do jaskyne s obodenou myšľou.

Motyka, ktorá sa mu zdala taká ťažká, stala sa zas ľahkou; zdvihol ju ako pierko a dal sa zas čerstvo do práce.

Po niekoľkých úderoch spozoroval, že kamene nie sú už spojené, ale len na seba poukladané a pokryté maltou. Do jednej škáry vtišol hrot motyky a oprel sa o porisko a videl s radosťou, ako sa mu kameň zrútil k noham.

Teraz Dantès potreboval už len každý kameň pritiahnuť k sebe železným zubom motyky, aby padol vedľa prvého.

Dantès mohol hneď vstúpiť, keď vznikol prvý otvor. Ale zdržiac sa chvíľu, odkladal istotu, pridŕžajúc sa kŕčovite nádeje.

Napokon po novom chvíľkovom váhaní vstúpil z prevej jaskyne do druhej.

Táto druhá jaskyňa bola nižšia, tmavšia a vyzerala hroznejšie ako prvá. Povetrie, ktoré ta vniklo len pred

chvíľou vzniklým otvorom, malo ten nezdravý zápach, ktorý Dantès na svoj údiv nenašiel v prvej.

Dantès vyčkal, kým vonkajšie povetrie oživilo mŕtve ovzdušie, a potom vošiel.

Naľavo od otvoru bol hlboký a tmavý kút.

Ako sme vraveli, pre Dantèsove oči nejestvovala tma.

Vhľbil zrak do druhej jaskyne: bola prázdna ako prvá.

Poklad, ak tam bol aký, bol zakopaný v tom tmarovom kúte.

Nadišla chvíľa úzkosti; vyhrabať hlinu na dve stopy, to bolo všetko, čo ostávalo Dantèsovi medzi vyvrcholením radosti a zúfalstva.

A ako by ho bola ovládala prudká rozhodnosť, prištúpil k uhlu a udrel smelo na zem.

Pri piatom či šiestom údere motyka zacvendžala na železe.

Nikdy pohrebný zvon, nikdy chvejúci sa umieráčik nepôsobil takým dojmom na ľudský sluch. Dantès by iste neboli väčšmi zbledol, keby neboli našiel nič.

Kopal vedľa miesta, ktoré bol preskúmal, a narazil na podobnú, ale nie rovnozvukú prekážku.

,Je to železom okovaná drevená debna,' riekol si.

V tej chvíli mihol sa rýchly tieň a zaclonil svetlo.

Dantès odhodil motyku, chopil sa pušky, preklízol otvorom a vybehol.

Divá koza preskočila prvý vchod, vedúci do jaskyne, a pásla sa ďalej vo vzdialosti niekoľkých krokov.

Bola to utešená príležitosť na zabezpečenie obeda, ale Dantès sa bál, že by výstrel z pušky mohol niekoho prilákať.

Rozmýšľal chvíľu, odrezal živicový strom, šiel ho zapáliť k ohňu, ktorý ešte tlel a na ktorom podludníci piekli raňajky, a vrátil sa so smolnicou.

Nechcel z toho, čo sa núkalo zraku, stratiť ani najmenšiu podrobnosť.

Priblížil sa so smolnicou k neupravenej a nedokončenej jame a zbadal, že sa nemýlil: jeho údery narázaly premieňavo to na železo, to na drevo.

Zapichol smolnicu do zeme a dal sa znova do práce.

Za chvíľu bol vyprázdený asi dve stopy dlhý a dve stopy široký priestor a Dantès mohol zhliadnuť cizelovaným železom okovanú debnu. V prostriedku veka na striebornej doske, ktorú hlina nemohla zakaliť, skvel sa erb spadovského rodu, totiž meč, deliaci pozdĺž oválneho znaku — ako sú všetky talianske erbové znaky — a nad ním kardinálsky klobúk.

Abbé Faria mu ho toľko ráz nakreslil, že ho Dantès mohol ľahko poznať!

Od tej chvíle nebolo už pochybnosti, že je tam skutočne poklad; uložiť na to miesto prázdnu debnu, nebolo by vyžadovalo toľko obozretnosti.

Debna bola za chvíľu dookola obhrabaná a Dantès videl, ako sa po zjavení strednej, medzi dvoma visiacimi zámkami umiestenej zámky postupne zjavili na bočných stenách aj dve kruhové uši. Všetko bolo cizelované spôsobom doby, keď umenie robilo cennými aj najjednoduchšie kovy.

Dantès schvátil debnu za kruhy a chcel ju nadvihnuť; bolo to však nemožné.

Dantès sa ju pokúsil otvoriť: všetky zámky boli

zamknuté, stredná i visiac; zdalo sa, že verní strážcovia nechcú vydáť svoj poklad.

Dantès vsunul ostrý hrot motyky medzi veko a debnu, oprel sa o porisko a veko zaškripelo, puklo. Široký otvor v doskách urobil kovanie zbytočným, padlo tiež, svierajúc v tvrdošijných drapoch dosky, ktoré jeho pád nalomil, a debna bola odkrytá.

Dantësa uchvátila závratná horúčava; schvátil pušku, nabil ju a postavil vedľa seba. Najprv prižmúril oči, ako robia deti, aby v iskriacej noci svojej fantázie videli viacej hviezd, ako ich môžu spočítať na ožiarenej oblohe, potom ich otvoril a bol očarovaný.

Debna bola rozdelená na tri priečinky.

V prvom sa chvely v plavom odlesku žlté dukáty. V druhom boli pekne urovnанé zle vyleštené prúty, ktoré maly len váhu a cenu zlata.

Konečne v treťom priečinku, do polovice plnom, presýpal Edmond plným prie hrstím diamanty, perly, rubíny, ktoré, padajúc na seba v iskriacej kaskáde, znely zvukom, podobným nárazu kamenca na tabuľky okna.

Ked' sa už dotkol toho pokladu a omakal ho, keď ponoril trasúce sa ruky do toho zlata a drahokamov, Edmond vstal a prebehol jaskyňami v najväčšom vytržení, ako človek, blízky šialenstvu. Vykočil na bralo, zkade mohol pohľadom objať more, a nezbadal nič. Bol sám, úplne sám so svojím nespočítaným, báječným bohatstvom, ktoré mu patrilo; lež sníval, alebo bdel? Bol obeťou miznúceho sna, a či svieral rukami skutočnosť?

Cítil potrebu znova vidieť svoje zlato, a predsa vedel, že by v tejto chvíli nemal dosť sily zniest ten pohľad. Na chvíľu si pritisol obidve ruky na temeno hlavy,

ako by chcel zabrániť, aby mu neušiel rozum. Potom sa vrhol maninou cez ostrov, nepridŕžajúc sa určitého smeru — vedľ ciest za Monte-Christo nebolo — rozháňajúc kozy, ktoré sa daly na útek, a plašiac svojím krikom a posunkami morských vtákov. Vrátil sa okľukou, pochybujuúc ešte, vrhol sa z prvej jaskyne do druhej a ocitol sa zas pred tou zlatou a diamantovou baňou.

Teraz padol na kolená, tisnúc obidve ruky na bijúce srdce, zalkal šeptom modlitbu, ktorej rozumel len sám Boh.

Onedlho cítil sa pokojnejším, predsa však šťastnejším, lebo len od tejto chvíle začínal veriť svojmu šťastiu.

Tu dal sa spočítovať svoje bohatstvo; bolo tam tisíc prútov zlata, vážiacich po dva až tri funty; potom urovnal stípec z dvadsať päťtisíc dukátov, z ktorých každý mohol mať cenu dvadsať štyri frankov bežnej meny, všetky s hlavou pápeža Alexandra VI. a jeho predchodcu, a videl, že priečinok je vyprázdený ešte len do polovice; konečne nameral obidvoma rukami tri plné prie hršťia perál, drahokamov a diamantov, z ktorých mnohé, zasadené najlepšími zlatníkmi svojej doby, popri skutočnej hodnote chlúbili sa aj značnou cenou umeleckej práce.

Dantès videl, že sa deň nachyňuje a pomaly zhasína. Bál sa, aby ho niekto neprekvapil v jaskyni, vyšiel teda s puškou v ruke. Kúsok suchára a niekoľko dúškov vína tvorilo jeho večeru. Potom privalil kameň zas na staré miesto, ľahol si naň a zaspal na niekoľko krátkych hodín, kryjúc telom vchod jaskyne.

Táto noc bola jedna z tých čarovných a hrozných nocí, aké tento človek nesmiernych duševných hnutí prežil už asi dve alebo tri.

IV. NEZNÁMY.

Svitol deň. Dantès čakal naň už dlho s otvorenými očami. Pri jeho prvých lúčoch vstal a vystúpil ako predošlého dňa na najvyššie bralo ostrova, aby preskúmal okolie; všetko bolo pusté ako predošlého dňa.

Edmond sostúpil, zdvihol kameň a naplnil si vrecká drahokamami, položil čo najlepšie dosky a okovanie debny na staré miesto, prikryl ju hlinou, udupal a posypal pieskom, aby sa čerstvo rozryté miesto podobalo ostatnej pôde, potom vyšiel z jaskyne, umiestil zas kamenú dosku a nakládol na ňu kamenia rozličnej veľkosti; medzery vyplnil zemou, nasadil do nej myrty a vres, zálial tieto rastliny, aby sa podobaly ostatným, okolo toho miesta zahladil stopy a netrpezlivо čakal na návrat druhov. Naozaj, teraz už nešlo o to tráviť čas prezeraním zlata, diamantov a zostať na Monte-Christo ako drak, strážiaci neužitočné poklady. Teraz sa bolo treba vrátiť do života, medzi ľudí a zaujať v spoločnosti miesto, získať vplyv a moc, ktoré poskytuje na tomto svete bohatstvo, prvá a najväčšia sila, ktorou môže vládnuť ľudská bytosť.

Podludníci sa vrátili na šiesty deň. Dantès poznal zďaleka vzhľad a chod „Mladej Amálie“; dovliekol sa k prístavu ako ranený Filoktetes, a keď druhovia pristáli, oznamil im, ešte vždy horekujúc, že mu je lepšie: potom vypočul zprávy o ich dobrodružstve. Vodilo sa im sice dobre, ale sotva složili náklad, dostali návestie, že toulonský dozorný dvojsťažník opustil prístav a plaví sa za nimi. Bleskurýchle ušli, ľutujúc, že Dantès, ktorý vedel dať lodi takú rýchlosť, nie je prítomný, aby ju viedol. A skutočne onedlho zbadali prenasledujúcu loď,

ale pod pláštom noci a obídením korzického zálivu unikli.

Vcelku cesta nebola zlá. Všetci, a najmä Jacopo, ľutovali, že Dantès nebol s nimi a nedostal čiastku odmeny, ktorá bola päťdesiat piastrov.

Edmond zostal uzavretý; ani sa neusmial pri vypočítavaní výhod, na ktorých by bol býval účastný, keby bol mohol opustiť ostrov. A keďže „Mladá Amália“ sa priplavila na Monte Christo len kvôli nemu, vystúpil na ňu ešte v tenže večer a plavil sa za kapitánom do Livorna.

V Livorne zašiel k istému Židovi a predal štyri najmenšie diamanty, každý za päťtisíc frankov. Žid by bol mohol núrať, ako sa stal námorník majiteľom takých cenných predmetov, ale vystríhal sa toho, lebo zarobil na každom tisíc frankov.

Na druhý deň kúpil si cele novú bárku, ktorú dal Jacopovi, pripojac k tomu daru sto piastrov, aby si mohol najať mužstvo, s tou podmienkou, že Jacopo sa odplaví do Marseille prezvedieť sa o starcovi menom Ludovít Dantès, ktorý býval na Allés de Mailhan, a na devu, ktorá bývala v katalánskej dedine a menovala sa Mercedes.

Teraz bol rad na Jacopovi, aby sa domnieval, že sníva: tu mu rozprával Edmond, že sa stal námorníkom zo vz doru a preto, že mu rodina nechcela dať na život bytie potrebné peniaze; keď prišli do Livorna, vyplatili mu vraj dedičstvo po strýcovi, ktorý ho urobil svojím jediným dedičom. Dantèsovo ušľachtilé správanie dodalo jeho rečiam takej pravdepodobnosti, že Jacopo nepochyboval ani zamak, že jeho bývalý druh hovorí pravdu.

A keďže Dantèsov smluvný srok vypršal, rozlúčil

sa s kapitánom „Mladej Amálie“, ktorý sa ho zpočiatku snažil zdržať, ale keď počul históriu o dedičstve, zrieckol sa úfnosti ochvieť rozhodnutím svojho bývalého námorníka.

Na druhý deň vybral sa Jacopo do Marseille; s Edmondom mali sa zas stretnúť na Monte-Chrste.

V ten istý deň Dantès odišiel, nepovediac kam, dajúc mužstvu „Mladej Amálie“ na rozlúčku skvelé dary a kapitánovi sluh, že po čase dá o sebe znať.

Dantès sa odobral do Janova.

Práve keď ta došiel, skúšali malú jachtu, ktorú objednal istý Angličan; počujúc, že sú Janovčania najlepšími staviteľmi lodí Stredozemného mora, chcel mať v Janove zbudovanú jachtu. Angličan ju zjednal za štyridsaťtisíc frankov; Dantès ponúkol šesťdesiat tisíc s podmienkou, že mu loď odovzdajú ešte v ten istý deň. Angličan zatým, kým bude loď hotová, cestoval po Švajčiarsku. Mal sa vrátiť až o dva alebo tri týždne; staviteľ myslel, že má dosť času zbudovať druhú loď. Dantès zaviedol staviteľa k istému Židovi, zašiel s ním do obchodnej chyžky a Žid vyplatil staviteľovi šesťdesiat tisíc.

Staviteľ ponúkol Dantèsovi pomoc pri vyberaní mužstva; Dantès sa mu však podčakoval, tvrdiac, že sa plavieva sám a že si len toľko praje, aby v jeho kabíne pri záhlaví lôžka bola postavená tajná skriňa s troma tiež tajnými priečinkami. Udal rozmery priečinkov, ktoré zhотовili na druhý deň.

O dve hodiny Dantès opustil janovský prístav, sprevádzaný zrakmi zvedavého zástupu, ktorý chcel vidieť španielskeho šľachtica, čo sa plavieva morom sám.

Dantès svojím výkonom ho priviedol do údivu; s pomocou kormidla, tak, že ho nemusel ani opustiť, robil

s loďou všetky pohyby podľa ľubovôle; zdalo sa, ako by rozumná bytosť poslúchala udeľované pokyny, a Dantès uznával v duchu, že si Janovčania naozaj zaslúžia povest prvých svetových staviteľov lodí.

Zvedavci sledovali zrakmi loďku, kým nezmizla; potom skrsla hádka medzi nimi o tom, kam smeruje: jedni mienili, že ku Korzike, iní k Elbe; tí hádali, že sa plaví do Španielska, tamtí, že do Afriky; nikto nepomyslel na ostrov Monte-Christo.

A Dantès sa plavil práve na Monte-Christo.

Došiel ta na konci druhého dňa; loď plávala znamenite a tú vzdialenosť prešla za tridsať päť hodín. Dantès poznal výborne polohu brehu: miesto toho, aby pristál v obvyklom prístave, zakotvil v malom zálive.

Na druhý deň preniesol svoj ohromný majetok na jachtu a zamkol ho do troch priečinkov tajnej skrine.

Dantès čakal ešte týždeň. Celý týždeň sa plavil na jachte okolo ostrova, skúšajúc ju ako jazdec paripu: po ôsmich dňoch poznal všetky jej prednosti a všetky jej chyby; Dantès si umienil zväčšíť prvé a napraviť druhé.

Na ôsmy deň zbadal Dantès malú loďku, smerujúcu plnými plachtami k ostrovu, a poznal Jacopovu bárku; dal znamenie, na ktoré Jacopo odpovedal, a za dve hodiny bola bárka pri jachte.

Na obidve predložené otázky Edmond dostal smutnú odpoveď.

Starý Dantès bol mŕtvý.

Mercedes zmizla.

Edmond vypočul obidve zvesti s pokojnou tvárou; hneď vystúpil na pevninu, zakážuc, aby ho ta niekto sledoval.

O dve hodiny sa vrátil; dvaja plavci z Jacopovej

čárky prešli na jachtu, aby mu pomáhali pri lanách. Dantès rozkázal obrátiť čelo lode k Marseille. Otcovu smrť predvídal; ale čo sa stalo s Mercedes?

Policajnému agentovi bez prezradenia svojho tajomstva nemohol dať dostatočné pokyny na pátranie; okrem toho chcel získať ešte aj iné zprávy, pričom sa spoliehal len sám na seba. Zrkadlo v Livorne ho poučilo, že mu nehrozí nebezpečenstvo poznania; ostatne, mal poruke teraz už všetky prostriedky na prestrojenie. A tak raz ráno vplávala jachta pekne-rúče, nasledovaná bárkou, do marseilleského prístavu a zastala práve pred mestom, kde v ten nešťastný večer posadili Edmonda na loďku, ktorá ho odviezla na ifský zámok.

S istým rozochvením videl Dantès blížiť sa žandára v sanitnom člnku. Ale s dokonalou istotou, ktorú si osvojil, odovzdal mu anglický pas, kúpený v Livorne, a s pomocou tejto cudzozemskej listiny, ktorú vo Francúzsku väčšmi rešpektujú ako francúzsku, vystúpil bez ľažkostí naobrežie.

Vkročiac na Cannebière, prvý, koho Dantès zbadal, bol jeden z námorníkov „Faraóna“. Tento mužský, ktorý pod ním slúžil, namanul sa tu ako prostriedok ubezpečiť Dantèsa o zmenách, ktoré sa s ním staly. Edmond kráčal rovno k nemu a dal mu niekoľko otázok, na ktoré mu odpovedal, nedávajúc ani slovom, ani tvárou najavo, ako by si spomíнал, že už kedysi videl toho, ktorý ho oslovil.

Dantès dał námorníkovi za vysvetlenie peniaz; o chvíľu nato počul za sebou bežať bodrého človeka.

Dantès sa obrátil.

„Odpusťte, pane,“ riekol námorník; „asi ste sa po-

mýlili; mysleli ste si, že mi dávate dvojfrankový peniaz, a dali ste mi dvojnapoleondor.“

„Skutočne, priateľ,“ odvetil Dantès; „pomýlil som sa; ale keďže si za svoju statočnosť zaslúžite odmenu, tu máte druhý, za ktorý, prosím, so svojimi druhmi pripite mi na zdravie.“

Námorník pozeral taký udivený na Edmonda, že zabudol aj poďakovať sa. A hľadel za odchádzajúcim, hovoriac: „Je to nejaký indický nábob.“

Dantès pokračoval v ceste; pri každom kroku svieralo sa mu srdce novým pohnutím: všetky rozpomienky detstva, rozpomienky nezmazateľné, večne blízke myšlienкам, boly tu, hlásiac sa v každom kúte námestia, na každom rohu ulice a križovatky. Keď prišiel na koniec ulice Noailles a zhliadol Allées de Mailhan, cítil, že sa mu podlamujú kolená, a skoro by bol padol pod kolesá voza. Prišiel konečne až k domu, v ktorom býval jeho otec. Vinič a žeruchy zmizly z podkrovnej chyžky, kde ich predtým starcova ruka opatrovala s toľkou nežnosťou.

Edmond sa oprel o strom a takto zamyslený stál dlhú chvíľu, hľadiac na posledné poschodie toho chudobného domca. Konečne pristúpil ku dverám, prekročil ich prah, spýtal sa, či nie je voľný nejaký byt, a nalielal tak dlho, aby mohol navštíviť byt v piatom poschodi, hoci bol prenajatý, až domovník vyšiel hore a požiadal menom cudzincovým jeho obyvateľov o dovolenie, aby smel navštíviť dve miestnosti, z ktorých sa skladal.

Malý príbytok obývali mladí, len pred týždňom oddaní novomanželia.

Zhliadnuc mladých ľudí, Dantès si vzdychol zhlboka.

Inak nič nepripomínalo Dantèsovi otcov byt: už

tam nebolo papierových čalúnov; zmizly všetky staré kusy náradia, priatelia to Edmondovho detstva. Jedine steny boli tie isté.

Dantès sa obrátil k lôžku; stalo na tom istom mieste ako lôžko bývalého nájomníka. Edmondove oči sa nevdojak zarosily slzami: asi na tom mieste dokonal starec, šepkajúc synovo meno.

Mladí ľudia pozerali s údivom na človeka s prísnym čelom, po lícach ktorého kanuly dve veľké slzy, no tvár sa mu pritom nesvraštila. Keďže každá bolest budí úctu, mladí ľudia nedávali neznámemu otázky; utiahli sa do pozadia, aby sa mohol vyplakať, a keď odchádzal, odprevadili ho, vraviac, že môže prísť, kedy len chce, že ich chudobný príbytok bude mu vždy otvorený.

Sostúpiac o poschodie nižšie, Edmond zastal pred inými dverami a spytoval sa, či tam ešte býva krajčír Caderousse. Domovník mu však odpovedal, že človek, o ktorom hovorí, robil zlé obchody a teraz má, vraj, krčmičku na hradskej medzi Bellegardy a Beancairom.

Dantès sostúpil, vypýtal si adresu majiteľa domu na Allées de Mailhan, šiel k nemu, dal sa ohlásiť pod menom lorda Wilmora (bolo to meno a titul, uvedený v jeho cestovnom pase) a kúpil od neho ten domec za dvadsať päťtisíc, preplatiac jeho hodnotu najmenej desaťtisíc frankmi. Ale Dantès bol by zaň dal aj pol milióna, keby to bol majiteľ domu od neho žiadal.

Ešte v ten istý deň uvedomil mladých ľudí notár, ktorý písal smluvu, že nový majiteľ dáva im na výber ktorýkoľvek byt v celom dome bez najmenšieho zvýšenia prenájomného, pod podmienkou, že mu prepustia dve nimi obývané chyže.

Táto čudná udalosť zaujímala vyše týždňa obyva-

teľov Allées de Mailhan a dala podnet k tisícim kombináciám, z ktorých ani jedna nebola správna.

Čo však ešte väčšmi miatlo všetky mozgy a myseľ, bolo, že toho istého človeka, ktorého videli vstúpiť do domu na Allées de Mailhan, videli prechádzať sa aj po katalánskej vieske a vstúpiť do chudobnej rybárskej chaty, kde zostal vyše hodiny, vypytyujúc sa na mnohé osoby, ktoré zomrely, alebo sa vystahovaly viacej ako pred pätnastimi či šestnástimi rokmi.

Na druhý deň ľudia, u ktorých bol, aby sa u nich tie veci dozvedel, dostali do daru cele novú, dvoma rybárskymi sieťami a k nim patriacimi vecami vystrojenú katalánsku bárku.

Statoční ľudia boli by radi podčakovali štedrému darcovi, ale videli ho, ako, odíduc od nich a udeliac niekoľko rozkazov akémusi námorníkovi, vysadol na koňa a opustil Marseille aixskou bránou.

V. HOSTINEC PRI GARDSKOM MOSTE.

Kto prešiel ako ja peši francúzsky juh, mohol si všimnúť medzi Bellegardom a Beancairom, asi v polovici cesty medzi dedinou a mestom, predsa však bližšie k Beancairu ako Bellegardu, malý hostinec, na ktorom visí na plechovom, pri najmenšom vetre vrždiacom štíte smiešny obraz starorímskeho vodovodu, nazvaného Gardským mostom. Táto krčmička stojí na ľavej strane hradskej cesty, ak sa spravujeme tokom Rhôny, a je obrátená chrbtom k rieke; k nej pojí sa to, čomu v Languedocu hovoria záhrada; čo znamená toľko, že protivná strana tej, na ktorej otvárajú cestujúcim dvere, obrátená je do

ohrady, v ktorej sa plúži niekoľko zakrpatených olív a divých figovníkov so zaprášeným lístím; pod nimi miesto zeleniny rastie cesnak, paprika a kôpor; a konečne na jednom rohu, ako zabudnutá stráž, vypína sa trudne pružný peň veľkej košatej sosny, kým jej vrcholec, rozkrídlený vejárom, práska v pálčivosti tridsaťstupňového slnca.

Všetky tieto veľké i malé stromy krivia sa, prirodzene schýlené smerom, ktorým veje mistrál, jeden z troch bičov Provensalska; druhými dvoma, ako je známe, je Durance a Parliament.

Na okolitej planine, ktorá je podobná veľkému prašnému jazeru, živorí kde-tu niekoľko stebiel pšenice, ktorú tamojší záhradníci pestujú pravdepodobne zo zvedavosti, a každé z nich je útulkom svrčkov, prenasledujúcich svojím prenikavým, monotónnym spevom cestujúcich, ktorí zablúdili do tejto pustatiny.

Asi od siedmich či ôsmich rokov bola táto krčmička majetkom muža a ženy, ich služobníctvo sa skladalo zo slúžky menom Trinette a sluhu, počúvajúceho na meno Pacand!, dve pomocné sily, ktoré až príliš stačily na obsluhu od toho času, ako vybudovali kanál z Beancairu do Aiguemortesu a odkedy lode víťazne nahradily poštovú dopravu a loďky dostavníky.

Tento kanál, ako by chcel ešte väčšmi rozjatriť clivost hostinského, ktorého priviedol na mizinu, ťahá sa medzi Rhônou, čo ho plní, a hradskou cestou, ktorú vysáva, asi na sto krokov od krčmičky, čo sme krátko, ale verne opísali.

Hostinský, majiteľ tejto malej krčmičky, mohol mať štyridsať či štyridsať päť rokov. Bol to veľký, chudý, svalnatý človek, pravý južný typ, s hlbokými, žiarivými oča-

mi, orlím nosom a bielymi zubmi, aké majú dravce. Jeho vlasy, ktoré i pri prvých vánkoch veku ako by sa nemohly rozhodnúť šedivieť, boly, práve tak ako jeho dookrúhla ostrihaná brada, husté, kučeravé a sotva pretkané niekoľkými bielymi vláknami. Jeho od prírody hnedá pleť pokryla sa ešte novou hnedou vrstvou, pod vplyvom zvyku, ktorý si, chudák, osvojil: stáť od rána do večera na prahu dvier a vyzerat, či sa neblíži nejaký host peši alebo vozmo: pri tom očakávaní, ktoré sa skoro vždy končilo sklamaním, nechránil si ničím tvár pred pražiacim slnečným úpekom, okrem červeného ručníka, ktorým si obvázoval hlavu ako španielsky muletiery. Týmto mužským bol náš starý známy Gašpar Caderousse.

Jeho žena, ktorá sa za dievčaťa volala Magdaléna Radellová, bola zas bledá, vychudnutá, chorľavá žena: narodená v okolí Arlesu, so zachovanými stopami krásy, ktorou sa chlúbia jej rodáčky, pri tom všetkom videla, ako postupne uvädá jej tvár takrečeno v neprestajnom záhvate vnútornej triašky, takej častej medzi obyvateľmi, bývajúcimi v susedstve auigemorteských rybníkov a camargueských močiarov. Sedávala teda, stále sa trasúc zimnicou, v chyži prvého poschodia, alebo zaborená do kresla, alebo opretá o lôžko, kým jej muž stával na svojej obvyklej stráži, ktorú rád predlžoval, lebo zakaždým, keď bol so svojou vychudnutou polovičkou, prenasledoval ho jej večné horekovanie na osud, na ktoré obyčajne odpovedal týmto filozofickým výrokom:

„Čuš, Karkonta! To je božia vôľa!“

Toto prímenie vzniklo tak, že Magdaléna Radellová pochádzala z dediny Karkonty, ležiacej medzi Salonom a Lambescom. A spravujúc sa zvykom, ktorý žiada,

aby boli ľudia skoro vždy označovaní prímením miesto mena, muž meno Magdalény, ktoré bolo bezpochyby príliš slabé a ľubozvučné jeho drsnému jazyku, nahradil týmto pomenovaním.

No i pri zdanlivom oddávaní sa do vôle božej nech si nik nemyslí, že náš hostinský nepociťoval hlboko biedny stav, do ktorého ho vrhol ten prekliaty beancairský prieplav a že by bol bezcitný proti ženinmu ustavičnému horekovaniu, ktorým ho stále prenasledovala. Ako všetci južní Francúzi, aj on, boli ľudia striezzliví a bez veľkých nárokov, vo veci zovňajšku bol však rozmarný. Za čias svojho blahobytu nevyniechal ani jedno (slávnostné) cajchovanie rožného statku a ani jeden sprievod s taraskou, a zúčastnil sa na ňom vždy aj s Karkontou v malebnom kroji mužských z juhu, ktorý je blízky kroju katalánskemu a súčasne andalúzskemu, kým jeho žena mala rozkošný kroj Arletánok, ktorý zdá sa požičaný z Grécka a Arabska. Pomaly však zmizly hodinkové retiazky, náhrdelníky, mnohofarebné opasky, vyšívané kazajky, ak-samietové vesty, pančuchy s elegantnými sponami, pestré gamaše a črievice so striebornými sponami, a Gašpar Caderousse, nemôžuc sa už skvieť na výške svojej niekdajšej nádhery, zriekol sa i so ženou všetkých svetských okázalostí, ich veselý hurhaj, ktorý počúval, hľadá tajne v srdci, keď dolieha až k jeho chatrnej krčmičke, ktorú udržiaval skôr ako útulok, a nie ako živnosť.

Caderousse podľa zvyku prepostával čiastku predpoludnia pred dverami, utkvejúc zádumčivým pohľadom raz na malom, rozrytom trávniku, kde zobalo niekoľko sliepok, alebo na tom alebo onom konci pustej hradskej, ktorá sa vinula na tej strane na juh, na onej na sever, keď zrazu ostrý hlas ženy prinútil ho opustiť miesto.

Vošiel hundrúc do domu a vystúpil na prvé poschodie, nechajúc dokorán otvorené dvere, ako by mal vyzývať cestujúcich, aby cestou nezabudli na neho.

Vo chvíli, keď Caderousse vošiel do domu, hradská, o ktorej sme hovorili a na ktorú hľadel skúmavým po-hľadom, bola taká opustená ako púšť napoludnie; tiahla sa biela a nekonečná medzi dvoma radmi vyziabnutých stromov a bolo ľahko pochopiť, že nijaký cestujúci, ktorý si môže voliť inú hodinu dňa, neodváži sa do tej desnej Sahary.

Ale i proti všetkej pravdepodobnosti, keby bol Caderousse zostal na svojom mieste, bol by videl vynoriť sa v smere od Bellegardy koňa s jazdcom, poberajúceho sa slušným a priateľským chodom, prezádzajúcim najlepšiu shodu medzi jazdcom a koňom; kôň bol z uhorskej fajty, mal príjemný krok, jazdec bol čierne oblečený kňaz, majúci na hlave, hoci bolo pálčivé slnko, ktoré stálo práve na zenite, trojrohý klobúk; obidvaja sa poberali opatrným chodom.

Ked' prišli ku dverám, zastali: bolo by bývalo ľažko určiť, či kôň zastavil mužského a či mužský koňa. Jazdec sosadol, a vedúc koňa za uzdu, šiel ho priviazať k točidlu porúchanej okenice, visiacej len na jednej tyči. Utierajúc si červeným vlneným vreckovým ručníčkom čelo, s ktorého mu kanul pot, kňaz pristúpil ku dverám a tri razy zabúchal na prah okovaným hrotom palice, ktorú držal v ruke.

Hned' nato vstal veľký čierny pes a priblížil sa niekoľko krokov, štekajúc a ukazujúc biele zuby; dvojitý nepriateľský prejav, dokazujúci, ako málo bol privyknutý na spoločnosť.

Pod ľažkým krokom zaraz sa otriasly drevené scho-

dy, dvíhajúce sa pozdĺž steny, po ktorých, shýbajúc sa, sostupoval zpätkujúc majiteľ chatrného príbytku, pri dverách ktorého stál knaz.

„Tu som, tu som!“ volal Caderousse, cele udivený. „Čušíš, Margotin! Nebojte sa, pane, šteká, ale nehryzie. Prajete si víno, všakver? Ved' je nehanebná horúčava ... Ach, pardon,“ prerusil sa Caderousse, vidiac, s akým cestujúcim má do činenia, „pardon, nevedel som, koho mám česť vitanť! Čo si prajete? Čo si želáte, pán abbé? Stojím vám k službám.“

Knaz hľadel na mužského asi dve-tri sekundy so zvláštnou pozornosťou a zdalo sa, že sa aj sám snaží upútať na seba pozornosť hostinského, vidiac však, že jeho črty nevyjadrujú nič iné ako prekvapenie nad tým, že mu neodpovedajú, nahliadol, že je čas zakončiť údiv, a povedal s veľmi silným talianskym prízvukom:

„Nie ste pán Caderousse?“

„Áno, pane,“ prisvedčil hostinský, prekvapený otázkou ešte väčšmi ako mlčaním, „som ním skutočne; Gašpar Caderousse, k vašim službám.“

„Gašpar Caderousse ... áno, myslím, že je to meno i priezvisko; bývali ste kedysi na Alléss de Mailhan, všakver? Na štvrtom poschodi?“

„Tak je.“

„A mali ste tam krajčírsky podnik?“

„Áno, ale remeslo šlo zle: v tom prekliatom Marseille je tak teplo, že sa ľudia napokon, tuším, vôbec nebudú obliekať. Ale keď hovoríme o tom teple — nechcete sa občerstviť, pán abbé?“

„Tak je, doneste mi fľašu najlepšieho vína, aké máte, a potom budeme pokračovať v rozhovore, ak budete chcieť, alebo to necháme.“

„Ako sa vám bude páčiť, pán abbé,“ odvetil Caderousse.

A aby mu neušla príležitosť zbaviť sa jednej z posledných fliaš kahorského vína, ktoré mu ostávaly, Caderousse sa ponáhľal zdvihnúť padacie dvere, umiestené práve v dlážke tejto prízemnej miestnosti, ktorá slúžila ako jedáleň a súčasne aj ako kuchyňa.

Ked' sa o päť minút zas zjavil, našiel kňaza, sediaceho na stolici, opretého laktom o dlhý stôl, kym Margotin, ktorý sa zdal s ním smierený, pochopiac, že tento divný cestujúci proti zvyku bude niečo jest', natiahol mu na lono vyziabnutý krk a zahľadel sa na neho milým okom.

„Vy ste sám?“ spýtal sa abbé hostinského, keď hostinský staval pred neho fľašu a pohár.

„Ach, Bože môj, áno! Sám, alebo skoro sám, pán abbé, lebo mám ženu, ktorá mi v ničom nemôže pomôcť, úbohá Karkonta, je ustavične chorá!“

„Ach, vy ste ženatý!“ riekoval kňaz s istým záujmom, vrhajúc vôkol seba pohľad, ktorý sa zdal odhadovať nepatrnu cenu chatrného zariadenia chudobnej domácnosti.

„Nenachodíte, všakver, že som bohatý, pán abbé?“ riekoval s povzdychom Caderousse. „Ale, prosím vás! Na tomto svete nestačí byť statočným, aby sa človeku vodilo dobre.“

Abbé uprel na neho prenikavý pohľad.

„Áno, statočným; tým sa môžem chváliť, pane,“ riekoval hostinský, znášajúc abbého pohľad s rukou na hrudi a potriasajúc hlavou. „V našich časoch to nemôže každý povedať.“

„Tým lepšie, ak je pravda to, čím sa chválite,“ povedal abbé; „lebo som pevne presvedčený, že prv či ne-skôr je statočný človek odmenený a nehodný potrestaný.“

„To hovoríš je vaším povolaním, pán abbé,“ vravel Caderousse s trpkým výrazom; „pravda, človek má právo neveriť tomu, čo hovoríte.“

„Nekonáte správne, ak tak hovoríte, pane,“ riekoval abbé, „lebo o chvíľu ja sám budem dôkazom toho, čo tvrdím.“

„Čo tým chcete povedať?“ pýtal sa Caderousse s údivom.

„Chcem povedať, že sa predovšetkým musím presvedčiť, či ste tým, s kým mám do činenia.“

„Aký dôkaz si prajete?“

„Poznali ste r. 1814 alebo 1815 istého námorníka, ktorý sa menoval Dantès?“

„Dantès! ... Či som poznal, úbožiaka Edmonda? To si myslím! Veď to bol jeden z mojich najlepších priateľov!“ zvolal Caderousse, ktorého tvár zaliala nachová červeň, kým jasné, pevné oko abbého zdalo sa rozširovať, aby cele objavil vyslúchaného.

„Áno, myslím, že sa naozaj menoval Edmond.“

„Či sa menoval Edmond, ten hodný šuhaj? To si myslím! Ako sa ja menujem Gašpar Caderousse. A čo sa stalo, pane, s úbohým Edmondom?“ pokračoval hostinský. „Poznali ste ho azda? Žije ešte? Je na slobode? Je šťastný?“

„Zomrel vo väzení, zúfalejší a nešťastnejší ako tresťanci, vlečúci svoju guľu na toulonských galejach.“

Po červeni zjavila sa na Caderoussovej tvári smrteľná bledosť. Odvrátil sa a abbé videl, že si koncom červeného ručníka, ktorý mu slúžil za prikrývku hlavy, stiera slzu.

„Chudák!“ šeptal Caderousse. „Nuž, tu máte nový

dôkaz toho, čo som vám hovoril, pán abbé, že Pán Boh je len ku zlým láskavý. Ach,“ pokračoval Caderousse obraznou rečou južných ľudí, „svet je čím ďalej, tým horší; nech teda padá z neba dva dni prach a hodinu oheň, a bude všetko v poriadku.“

„Zdá sa, pane,“ povedal abbé, „že ste toho chlapca mali zo srdca radi.“

„Áno, mal som ho veľmi rád, hoc si musím vyčítať, že som mu na chvíľu závidel jeho šťastie. Ale od toho času, prisahám vám na Caderoussovú čest, ľutoval som veľmi jeho nešťastný osud.“

Na chvíľu zavládlo ticho, abbé však ani v ňom ani len na sekundu neprestal skúmať pohyblivú tvár hostinského.

„A vy ste poznali toho úbohého chlapca?“ spýtoval sa ďalej Caderousse.

„Zavolali ma k jeho smrteľnému lôžku, aby som mu poskytol poslednú útechu viery,“ odvetil abbé.

„A na čo umrel?“ spýtal sa Caderousse stiesneným hlasom.

„Na čo sa umiera v žalári, ked' človek umiera v tridsiatich rokoch, ak nie na žalár?“

Caderousse si sotrel pot, ktorý mu stekal čelom.

„Zvláštne bolo pritom,“ hovoril ďalej abbé, „že Dantès na smrteľnom lôžku mi prisahal na Krista, ktorého nohy bozkával, že mu je pravá príčina uväznenia neznáma.“

„To je pravda, to je pravda,“ šeptal Caderousse, „nemohol ju poznáť; nie, pán abbé, neluhal, chudák.“

„A preto mi naložil, aby som objasnil jeho nešťastie, ktoré nikdy nemohol objasniť, a aby som rehabilitoval jeho pamiatku, ak bola nejak poškvrnená.“

A pohľad abbého, upierajúc sa vždy pevnejšie a pevnejšie na Caderoussovú tvár, hltal skoro pochmúrny výraz, ktorý sa na nej zjavil.

„Bohatý Angličan,“ pokračoval abbé, „jeho druh v nešťasti, ktorý opustil žalár pri druhej reštaurácii, mal diamant veľkej ceny. Opúšťajúc väzenie, chcel zanechať Dantèsovi, ktorý ho raz v chorobe ošetroval ako brat, dôkaz svojej vdăčnosti a daroval mu ten diamant. Dantès, miesto toho, aby ho upotrebil na podplatenie žalárníkov, ktorí ho konečne mohli prijať a potom ho zradili, podržal si ho pre prípad, že by sa dostal z väzenia. Lebo keby sa bol dostal z väzenia, jednoduchým predaním tohto diamantu bol by si zabezpečil majetok.“

„Bol to teda, ako hovoríte,“ sptyoval sa Caderousse s iskriacim zrakom, „diamant veľkej ceny?“

„Všetko je relatívne,“ odvetil abbé; „pre Edmonda mal veľkú cenu. Odhadli ho na päťdesiatisíc frankov.“

„Päťdesiatisíc frankov!“ zvolal Caderousse. „Tak bol veľký ako orech!“

„Nie, nie celkom,“ vravel abbé, „ale posúďte to sami, ved' ho mám pri sebe.“

Caderousse zdal sa hľadať pod abbého oblekom poklad, o ktorom hovoril.

Abbé vyňal z vrecka malé puzdro z čierneho šagrínu, otvoril ho a pred Caderoussovým oslneným pohľadom dal zažiarit trblietavému zázraku, vsadenému do prsteňa obdivuhodnej práce.

„A to stojí päťdesiatisíc frankov?“

„Bez zasadenia, ktoré má tiež určitú cenu,“ vravel abbé.

A zatvoriac puzdro, skryl zas diamant, ktorý však žiaril aj ďalej v Caderoussovej myсли.

„Ale ako ste prišli k tomu diamantu, pán abbé?“ spýtal sa Caderousse. „Edmond vás teda urobil svojím dedičom?“

„Nie, ale vykonávateľom svojej poslednej vôle. Mal som troch dobrých priateľov a nevestu,“ hovoril mi; „viem, že za mnou všetci traja trpko želejú; jeden z tých dobrých priateľov sa menoval Caderousse.“

Caderousse sa zachvel.

„Druhý,“ pokračoval abbé, zdanlivo si nevšimnúc Caderoussovo pohnutie, „druhý sa volal Danglars; tretí,“ dodal, „hoci bol mojím súperom, miloval ma tiež.“

Diabolský úsmev ožiaril Caderoussove črty, pritom sa pohol, aby prerušil abbého.

„Počkajte,“ riekol abbé, „nechajte ma dohovoriť, a ak máte nejakú poznámku, môžete ju urobiť hned. Tretí, hoci bol mojím súperom, miloval ma tiež a volal sa Fernand; moja nevesta sa však volala ... Už sa nepamätám na meno nevesty,“ riekol abbé.

„Mercedes,“ povedal Caderousse.

„Ah, hej, tak je,“ prisvedčil abbé s tlmeným vzdychom, „Mercedes.“

„Nuž?“ spýtal sa Caderousse.

„Dajte mi fľašu vody,“ požiadal abbé.

Caderousse sa mu ponáhľal vyhovieť.

Abbé si nalial do pohára vody a vypil niekoľko hltoў.

„Kde sme prestali?“ spýtal sa, stavajúc pohár na stôl.

„Nevesta sa volala Mercedes.“

„Áno, tak ... Pôjdete do Marseille ... to hovorí stále Dantès, rozumiete?“

„Výtečne.“

„Predáte tento diamant, rozdelíte sumu na päť čiastok a odovzdáte ju mojim dobrým priateľom, jediným bytostiam, ktoré ma na svete milovaly!“

„Prečo na päť čiastok?“ spýtal sa Caderousse. „Menovali ste mi len štyri osoby.“

„Preto, že piata, ako mi bolo povedané, je mŕtva . . . Piatou bol Dantèsov otec.“

„Ach, áno,“ povedal Caderousse, rozrušený bojujúcimi v ňom náruživosťami, „ach, áno, ten biedny človek zomrel!“

„Dozvedel som sa o tom v Marseille,“ vetil abbé, snažiac sa robiť ľahostajnú tvár, „ale už je to tak dávno, že som nemohol zistiť podrobnosti . . . Vedeli by ste azda niečo o starcovej smrti?“

„Oh,“ zvolal Caderousse, „kto by o tom mohol vedieť lepšie ako ja? . . . Býval som v bezprostrednom susedstve s tým človekom . . . Ach, áno, Bože môj; asi rok po synovom zmiznutí biedny starec umrel.“

„Ako umrel?“

„Lekári menovali jeho nemoc, tuším . . . zapálením žalúdka; jeho známi hovorili, že zomrel od žiaľu . . . a ja, ktorý som ho videl takrečeno umierať, hovorím, že zomrel . . .“

Caderousse sa zarazil.

„Že zomrel?“ spýtal sa stiesnené kňaz.

„Nuž, že zomrel od hladu!“

„Od hladu!“ zvolal abbé, trhnúc sa. „Od hladu! Najbiednejšie zviera nehynie hladom! Po uliciach blúdiaci psi nájdu súcitnú ruku, ktorá im hodí kus chleba. A človek, kresťan, zomrie od hladu medzi ľudmi, ktorí hlásajú o sebe, že sú tiež kresťanmi! To je nemožné!“

„Čo som povedal, povedal som,“ pohodil Caderousse.

„A robíš chybu!“ ozval sa na schodoch hlas. „Do čoho sa to miešaš?“

Obaja mužskí sa obrátili a medzi latkami zábradlia zbadali chorobnú hlavu Karkonty; dovliekla sa až ta a počúvala rozhovor, sediac na poslednom schodíku, s hlavou položenou na kolená.

„Do čoho sa miešaš ty, žena?“ riekoval Caderousse. „Pán si žiada zprávy, zdvorilosť velí, aby som mu ich dal.“

„Áno, ale opatrnosť velí, aby si mu ich odoprel. Kto ti povedal, pre akú príčinu ťa chcú prinútiť k reči, ty hlupák?“

„Pre znamenitú príčinu, pani, za to vám ručím,“ povedal abbé. „Váš muž sa teda nemusí ničoho báť, len keď bude odpovedať úprimne.“

„Nemá sa čoho báť, áno! Začne sa s krásnymi sľubmi, a potom už stačí povedať, že sa nemá čoho báť; potom sa odíde a zo slúbeného nič nesplní, v jedno krásne ráno padne na biednych ľudí nešťastie, a ani nebudú vedieť, zkade prišlo.“

„Buďte spokojná, dobrá žena, s mojej strany sa na vás neprivalí nešťastie, za to vám ručím.“

Karkonta zahundrala niekoľko nesrozumiteľných slov, položila na chvíľu zdvihnutú hlavu zas na kolená a triasla sa ďalej zimnične, nechávajúc muža, aby pokračoval v rozhovore, ale sediac tak, aby z neho nestratila ani slovo.

Zatiaľ abbé vypil niekoľko hltov vody a upokojil sa.

„Ale,“ ujal sa zas slova, „čo bol ten nešťastný starec

natoľko opustený celým svetom, že zomrel takou smrťou?“

„Oh, pane,“ odvetil Caderousse, „nie azda že by ho bola Katalánska Mercedes alebo pán Morrel opustili, ale úbohý starec poňal hlboký odpor proti Fernandovi, k tomu,“ dodal Caderousse s ironickým úsmevom, „o ktorom vám Dantès povedal, že bol jeho priateľom.“

„Čo, nebol ním?“ spýtal sa abbé.

„Gašpar, Gašpar!“ hundrala na schodoch žena. „Daj si pozor na reči!“

Caderousse urobil netrpezlivý pohyb, a nedajúc na prerušenie inú odpovедь, odvetil abbému:

„Možno byť priateľom toho, ktorého ženu si želáme? Dantès, ktorý mal zlaté srdce, menoval všetkých tých ľudí svojimi priateľmi ... Úbohý Edmond! ... Skutočne, je lepšie, že sa o ničom nedozvedel; bolo by ho to stalo príliš veľa námahy, aby im odpustil vo chvíľke smrti. A nech hovorí kto chce, čo chce,“ pokračoval Caderousse v reči, ktorá nebola bez istej drsnej poézie, „bojím sa kliatby mŕtvych väčšimi ako nenávisti živých.“

„Hlupák!“ povedala Karkonta.

„Viete teda,“ pokračoval abbé, „čo urobil Ferdinand Dantèsovi?“

„To si myslím, že viem.“

„Hovorte teda.“

„Gašpar,“ riekla žena, „rob si, čo chceš, si svojím pánom, ale ak počúvneš moju radu, nepovieš nič.“

„Myslím, žena, že teraz máš pravdu,“ súhlasil Caderousse.

„Nechcete teda povedať nič?“ spýtal sa abbé.

„Načo?“ odvetil Caderousse. „Keby šuhaj žil a prišiel ku mne, aby raz navždy poznal všetkých svojich

priateľov i nepriateľov, nepoviem, že nie. Ale je pod zemou, ako ste mi povedali, už nemôže nenávidieť, nemôže sa pomstiť. Sotríme to.“

„Chcete teda,“ vravel abbé, „aby som dal tým ľuďom, ktorých označujete ako nehodných a falošných priateľov, odmenu, ktorá je určená vernosti?“

„To je pravda,“ vetil Caderousse, „máte pravdu. Čím by im teraz bolo poručenstvo chudáka Edmonda? Do mora padnutou kvapkou vody!“

„Nepočítajúc s tým, že by ťa tí ľudia mohli zničiť jediným kývnutím,“ riekla žena.

„Ako to? Tí ľudia sa teda stali bohatými a mocnými?“

„Tak vám je ich osud neznámy?“

„Áno, rozprávajte mi o nich.“

Zdalo sa, že Caderousse chvíľu rozmýšľa.

„Nie, naozaj,“ riekoval, „trvalo by to príliš dlho.“

„Máte právo mlčať, milý priateľ,“ riekoval abbé tónom svrchovanej ľahostajnosti, „a ja beriem ohľad na vaše rozpaky. Napokon, čo robíte, je skutočne hodno dobrého človeka; nehovorme teda už o tom. O čo ma požiadal? Len o formalitu. Predám teda diamant.“

Vyňal z vrecka diamant, otvoril puzdro a vystavil ho obdivu Caderoussových oslnených očí.

„Diamant!“ riekla Karkonta vstávajúc a sostupujúc po schodoch dosť istým krokom. „Aký je to diamant?“

„Čo si nepočula, žena?“ pohodil Caderousse. „Je to diamant, ktorý nám poručil ten šuhaj: predovšetkým svojmu otcovi, svojim trom priateľom, Fernandovi, Danglarsovi a mne a svojej neveste Mercedes. Diamant stojí päťdesiat tisíc frankov.“

„Ah, to je krásny skvost!“ zvolala žena.

„Piata čiastka tej sumy teda patrí nám?“ spýtal sa Caderousse.

„Áno, pane,“ odvetil abbé, „a k tomu ešte čiastka podielu po Dantèsovom otcovi, ktorý, tuším, mám právo rozdeliť medzi vás štyroch.“

„A prečo medzi nás štyroch?“ spýtala sa Karkonta.

„Preto, že ste boli štyrmi Edmondovými priateľmi.“

„Priatelia nezrádzajú!“ hundrala tlmene žena.

„Áno, áno,“ hovoril Caderousse, „to som práve hovoril; je to skoro zneuctenie, svätokrádež odmieňať zradu, ba azda zločin.“

„To bola vaša vôľa,“ vetil abbé pokojne, vsunujúc diamant do vrecka sutany. „A teraz mi dajte adresu Edmondových priateľov, aby som mohol uskutočniť jeho poslednú vôľu.“

Na Caderoussovom čele perlil sa pot vo veľkých kropajach; videl, ako abbé vstal, ako šiel ku dverám, ako by chcel pozrieť na koňa, a zas sa vrátil.

Caderousse a jeho žena hľadeli na seba s nevyslovneným výrazom.

„Celý diamant by bol náš,“ riekoval Caderousse.

„Myslíš?“ spýtala sa žena.

„Kňaz by nás nechcel oklamáť.“

„Rob, čo chceš,“ rieklá žena, „ja sa nebudem do toho pliesť.“

A šla nazad hore schodmi, zuby jej drkotaly, hoci bola pálčivá horúčava.

Na poslednom schode sa na chvíľu zastavila.

„Rozmysli si to dobre, Gašpar,“ rieklá.

„Som rozhodnutý,“ odvetil Caderousse.

Karkonta s hlbokým povzdychom vošla do svojej

chyže; bolo počuť, ako vrzala dlážka pod jej krokmi, kým prišla ku kreslu, do ktorého si zťažka sadla.

„K čomu ste sa rozhodli?“ spýtal sa abbé.

„Že vám poviem všetko,“ odvetil hostinský.

„Naozaj, myslím,“ riekol kňaz, „že je to najlepšie, čo môžete urobiť; nie že by som na tom nástojil dozviedieť sa veci, ktoré chcete zatajiť, ale konečne, ak mi môžete pomôcť pri rozdelení poručenstva podľa želania testátora, bude tak lepšie.“

„Dúfam, že áno,“ vetil Caderousse, majúc líca žia-riace nádejou a žiadostivosťou.

„Počúvam vás,“ riekol abbé.

„Počkajte,“ spamätal sa Caderousse; „mohli by nás vyrušiť pri najzaujímavejšom mieste, a to by bolo nepríjemné; je konečne zbytočné, aby niekto vedel, že ste sem prišli.“

Šiel ku dverám krčmičky, zavrel ich a na dovršenie opatrnosti spustil aj priečnu závoru.

Medzitým si abbé vybral miesto, s ktorého by mohol pohodlne počúvať. Sadol si do rohu, aby zostal v tieni, kým úplnok svetla padal na tvár spoločníka. Sám však, s nachýlenou hlavou a sopäťmi, či skôr zaťatými rukami chystal sa počúvať s napäťou pozornosťou.

Caderousse si pritiahol stolicu a sadol si naproti nemu.

„Pamäтай si, že ťa k ničomu nenútím!“ hovoril chvejúci sa hlas Karkonty, ako by táto žena cez dlážku bola videla chystanú scénu.

„Dobre, dobre,“ vravel Caderousse, „nehovorme už o tom; beriem všetko na seba.“

A začal.

VI. ROZHOVOR.

„Predovšetkým,“ riekoval Caderousse, „musím vás poprosiť, pane, aby ste mi niečo sľúbili.“

„Čo?“ spýtal sa abbé.

„že ak použijete niektorú z podrobností, ktoré vám rozpoviem, nikto sa nikdy nedozvie, že tie podrobnosti pochodia odo mňa, lebo tí, o ktorých vám budem rozprávať, sú ľudia bohatí a mocní, a keby sa ma dotkli len končekom prsta, zničili by ma ako červíka.“

„Buďte spokojný, priateľ,“ riekoval abbé, „som kňaz a spovedou povedané veci mrú v mojich útrobách. Pričomeňte si, že nemáme inú úlohu, ako dôstojne splniť poslednú vôľu priateľa. Hovorte teda bez okolkov a bez nenávisti; povedzte pravdu, úplnú pravdu: nepoznám a pravdepodobne nebudem nikdy poznať osoby, o ktorých mi budete rozprávať. A konečne, som Talian, a nie Francúz; patrím Bohu, a nie ľuďom, a vrátim sa zas do svojho kláštora, ktorý som opustil len preto, aby som splnil poslednú vôľu umierajúceho.“

Tento určitý sľub zdal sa dodať Caderoussovi trochu istoty.

„Tak v tom prípade,“ vravel hostinský, „chcem, ba čo viac, musím vás zbaviť mylného náhľadu o priateľstve, ktoré chudák Edmond považoval za úprimné a oddané.“

„Prosím vás, začnime s jeho otcom,“ žiadal abbé. „Edmond mi často rozprával o tom starcovi, ktorého miloval hlbokou láskou.“

„Je to smutná história, pane,“ povedal Caderousse, potriásajúc hlavou, „iste poznáte jej začiatok.“

„Áno,“ vetil abbé, „Edmond mi ju rozpovedal do chvíle, keď ho zatkli v hostinci nedaleko Marseille.“

„V ,Réserve“! Ach, áno, Bože môj! Ešte to vidím, ako by som tam bol.“

„Nebolo to práve pri oddávkových hodoch?“

„Áno, a hody, ktoré maly veselý začiatok, maly smutný koniec: vstúpil policajný komisár, ktorého nasledovali štyria pešiaci s puškami, a Dantësa zatkli.“

„A práve tu sa končí to, čo viem, pane,“ riekoł kňaz.

„Sám Dantés vedel len toľko, čo sa bezprostredne týkalo jeho osoby, lebo už nikdy viac nevidel ani jednu z piatich osôb, ktoré som vám menoval, ani o nich nepočul hovoriť.“

„Nuž, len čo Dantësa zatvorili, ponáhľal sa pán Morrel zaopatríť si zprávy, ale boly veľmi smutné. Starec sa vrátil domov sám, pláčúc složil svadobné šaty, prechodil sa celý deň po chyži a večer si neľahol; keďže som býval pod ním, počul som ho chodiť celú noc. Musím sa priznať, že ja sám som tiež nespal, lebo žiaľ toho neboráka otca zapríčiňoval mi veľkú bolest a každý jeho krok mi drvil srdce, ako by naozaj na moju hruď bol položil nohu.

Na druhý deň prišla do Marseille Mercedes žiadať pána de Villeforta o protekciu: nevybavila však nič; súčasne však navštívila aj starca. Keď ho zhliadla takého smutného a zroneného a videla, že noc pretrudil bez spánku a od predošlého dňa nič nejedol, chcela ho vziať so sebou a ošetrovať ho, ale starec to voskrz nechcel pripustiť.

„Nie,“ hovoril, „neodídem z tohto domu, lebo to úbohé dieťa v prvom rade miluje mňa, a keď vyjde z vä-

zenia, pribehne najprv ku mne. Čo by povedal, keby som ho tu nečakal?“

Všetko to som vypočul na chodbe, lebo by som bol chcel, aby Mercedes naklonila starca, aby šiel s ňou. Kroky, ktoré mi každodenne znely nad hlavou, nežičily mi ani pokoja.“

„A vy sami ste nešli nahor potešíť starca?“ spýtal sa kňaz.

„Ach, pane,“ riekol Caderousse, „tešíme len tých, ktorí sa chcú dať potešíť, on to však nechcel: okrem toho, neviem prečo, ale zdalo sa mi, že na mňa pozera s odporom. Raz v noci však, počujúc jeho vzlyky, predsa som sa nemohol premôcť a šiel som k nemu, ale keď som prišiel ku dverám, už neplakal, modlil sa. Toľko výrečných slov a prosieb, vzbudzujúcich súcit, našiel, pane, že by som vám ich nevedel opakovať! To bolo viac ako nábožnosť, viac ako bolest. Ja, ktorý nie som svätuškár a nemám rád jezuitov, povedal som si v ten deň: Je to naozaj šťastie, že som sám a že mi Boh nedal deti, lebo keby som bol otcom a cítil by som takú bolest ako ten úbohý starec a nemohol by som nájsť v mysli ani v srdci nič z toho, čo hovoril on Pánu Bohu, šiel by som sa rovno vrhnúť do mora, aby som ďalej netrpel.“

„Úbohý otec!“ šepol kňaz.

„So dňa na deň žil opustenejší; pán Morrel a Mercedes ho často navštievovali, ale jeho dvere boly zamknuté. A hoci som iste vedel, že je doma, neozýval sa. Raz, keď proti svojmu zvyku prijal Mercedes a keď tá úbohá, tiež zúfajúca deva vynasnažovala sa potešíť ho, hovoril jej:

„Dcéra moja, ver mi, je mŕtvy. A miesto toho, aby

sme my čakali na neho, čaká on na nás. Som veľmi šťastný, som najstarší, a preto ho uvidím najskôr ja.

Aj najdobrosrdečnejší človek prestane napokon navštievoať toho, kto ho rmúti, všakver? Starý Dantès konične cele osamel. S času na čas som videl chodiť k nemu už len neznámych ľudí, ktorí sa vracali vždy s nejakým zle skrytým balíčkom, neskôr som pochopil, aké to boli balíčky: pomaly predával to, čo mal na živobytie. Konične prišiel rad na jeho úbohé handričky; bol dlžen za bytné na tri obdobia: pohrozili mu, že ho vysťahujú, žiadal o týždennú lehotu, ktorú mu povolili. Dozvedel som sa tieto podrobnosti od majiteľa domu, ktorý, odiduc od neho, stavil sa u mňa.

V prvých troch dňoch počul som ho chodiť ako obyčajne, ale na štvrtý deň som už nepočul nič. Odvážil som sa nahor: dvere boli zamknuté, ale cez kľúčovú dierku som ho videl takého bledého a vyziabnutého, že, považujúc ho za veľmi chorého, upovedomil som o tom pána Morrela a bežal som k Mercedes. Obidvaja hned prišli. Pán Morrel priviedol lekára; lekár zistil zapálenie žaludka a nariadil diétu. Bol som pri tom, pane, a nezabudnem nikdy na starcov úsmev pri tom nariadení.

Od toho času nezamykal dvere; mal výhovorku, prečo neje: lekár mu nariadil diétu.“

Abbé tlmenie zastonal.

„Zaujíma vás tá história, všakver?“ spýtal sa Caderousse.

„Áno,“ vetil abbé, „je dojímová.“

„Prišla Mercedes; našla ho natoľko zmeneného, že ho chcela, ako prv, dať preniesť k sebe.

Pán Morrel bol toho istého náhľadu a chcel dopravnie uskutočniť násilím. Starec však tak kričal, že sa

naľakali. Mercedes zostala pri jeho lôžku. Pán Morrel odišiel, upozorniac posunkom Katalánku, že na kozube nechal mešec. Ale starec, odvolávajúc sa na lekárovo nariadenie, nechcel nič jesť. Konečne po deväťdňovom zúfalstve a pôste starec vydýhol dušu, zlorečiac tým, ktorí zapríčinili jeho nešťastie, a hovoriac Mercedes:

„Ak zas zhliadnete môjho Edmonda, povedzte mu, že zomieram, žehnajúc mu.“

Abbé vstal, obišiel dva razy chyžu, chvejúcou sa rukou prechodiac si po vyschnutom hrdle.

„A myslíte, že zomrel...“

„Od hladu, pane... od hladu,“ riekol Caderousse. „Tvrdím to s takou istotou, ako že sme obidvaja kresťanmi.“

Abbé sovrel kŕčovite ešte do polovice plný vodový pohár, vyprázdnil ho naraz a zas si sadol, majúc sčervené oči a bledé líca.

„Nepopriete, však, že je to veľké nešťastie!“ povedal zachrípnutým hlasom.

„Tým väčšie, pane, že v tom nebolo božej vôle a že príčinou toho boli len ľudia.“

„Prejdime teda k tým ľuďom,“ riekol abbé, „ale pamäťajte si,“ pokračoval skoro výhražným tónom, „že ste sa mi zaviazali povedať všetko. Nuž, akí sú to ľudia, ktorí nechali syna umrieť zúfalstvom a otca hladom?“

„Dvaja mužskí, žiarliaci na neho; jeden z lásky, druhý zo ctižiadosti: Fernand a Danglars.“

„V čom sa javila tá žiarlivosť?“

„Udali Edmonda ako bonapartistického agenta.“

„Ale ktorý ho udal z tých dvoch, kto bol z nich skutočným vinníkom?“

„Obidvaja, pane. Jeden napísal list, druhý ho dal na poštu.“

„Kde napísali ten list?“

„Práve v „Réserve,“ v deň pred svadbou.“

„Tak je to, tak je to,“ šepkal abbé. „Ó, Faria, Faria, ako si dobre poznal ľudí i veci!“

„Čo hovoríte, pane?“ spýtal sa Caderousse.

„Nič,“ riekol kňaz. „Pokračujte!“

„Danglars napísal udanie ľavou rukou, aby nebolo poznať písmo, Fernand ho odosnal.“

„Ale vy ste boli pri tom!“ zvolal zrazu abbé.

„Ja?“ riekol s počudovaním Caderousse. „Kto vám to povedal, že som tam bol?“

Abbé zbadal, že povedal príliš mnoho.

„Nik,“ odvetil, „ale, keď ste tak dobre informovaný o všetkých podrobnostiach, iste ste boli ich svedkom.“

„Je to pravda,“ prisvedčil Caderousse tlmeným hlasom, „bol som tam.“

„A vy ste neprekazili tú hanebnosť?“ zvolal abbé.
„Tak ste ich spoluvinníkom.“

„Pane,“ riekol Caderousse, „obidvaja ma tak nutili do pitia, že som skoro stratil rozum. Videl som už len ako cez hmlu. Povedal som všetko, čo môže človek v takom stave povedať. Oni mi však obidvaja povedali, že si chcú urobiť žart a že ten žart bude bez následkov.“

„Na druhý deň, pane, na druhý deň videli ste dobre, že mal následky, a predsa ste nepovedali ani slova. A boli ste predsa pri tom, keď ho zavreli.“

„Áno, pane, bol som tam, a chcel som hovoriť, chcel som všetko povedať, ale Danglars ma zadržal:

„A ak je náhodou vinný,“ hovoril mi, „ak naozaj

pristál na ostrove Elbe, ak mu naozaj sverili pre bona-partistický klub v Paríži a ak u neho nájdu ten list, tých, ktorí ho podporovali, budú považovať za jeho spoluvinníkov.“

Priznám sa, bál som sa politiky, ako ju vtedy robili. Mlčal som. Bola to zbabelosť, uznávam, ale neboli to zločin.“

„Chápem, len ste to neprekazili — nič viac.“

„Áno, pane,“ prisvedčil Caderousse, „a tá výčitka ma prenasleduje vo dne v noci. Veľmi často prosím Boha o odpustenie, prisahám vám, a to tým väčšmi, že tento skutok, jediný, pre ktorý si môžem vo svojom živote robiť výčitky, je bezpochyby príčinou môjho nezdaru. Pykám pre sebeckú chvíľu. A tiež hovorím vždy Karkonte, keď sa sťažuje: Mlč, žena, chcel to sám Boh.“

Caderousse sklonil hlavu so všetkými príznakmi úprimnej ľútosti.

„Dobre, pane,“ riekol abbé, „hovorili ste úprimne. Kto seba takto obviňuje, zaslúži si odpustenie.“

„Na nešťastie,“ vzdychol si Caderousse, „Edmond umrel a neodpustil mi!“

„Nevedel,“ vravel abbé.

„Ale teraz azda vie,“ vetil Caderousse, „mŕtvi vraj všetko vedia.“

Na chvíľu zavládlo ticho: abbé vstal a prechádzal sa v zadumaní; potom sa vrátil na svoje miesto a sedol si.

„Menovali ste mi už asi dva alebo tri razy istého pána Morrela,“ riekol. „Aký to bol človek?“

„Bol majiteľom ‚Faraóna,‘ bol Dantèsovým pánom.“

„A akú úlohu hral tento človek v tej smutnej afére?“ spýtal sa abbé.

„Úlohu čestného, smelého a oddaného človeka, pane. Dvadsať ráz zakročil v prospech Edmonda. Keď sa cisár vrátil, pán Morrel písal, prosil, hrozil, takže za druhej reštaurácie ho veľmi prenasledovali ako bona-partistu. Desať ráz, ako som vám už hovoril, prišiel k otcovi Dantèsovi, aby ho odviedol k sebe, a deň či dva dni pred jeho smrťou nechal, ako som vám už hovoril, na kozube mešec, z ktorého zaplatili starcove dlhy a zaokryli výdavky pohrebu. Tak mohol úbohý starec aspoň zomrieť, ako bol živý: neublížiac nikomu. Ten mešec mám ja, a je to veľký, červený, pletený mešec.“

„A žije ešte ten pán Morrel?“ spýtal sa abbé.

„Áno,“ prisvedčil Caderousse.

„Tak,“ riekol zas abbé, „iste mu Boh požehnal, iste je bohatý . . . šťastný . . .?“

Caderousse sa trpko usmial.

„Áno, šťastný ako ja,“ odvetil. „Hrozí mu bieda, pane, a čo je ešte oveľa horšie, hrozí mu potupenie.“

„Ako to?“

„Áno, je to tak,“ vetil Caderousse. „Po dvadsiatich rokoch práce, keď si v marseillských obchodných kruhoch získal najčestnejšie miesto, je pán Morrel vonkacom na mizine. Za dva roky stratil päť lodí, zasiahly ho tri hrozné úpadky a jeho jedinou nádejou je práve ten ‚Faraón‘, ktorého veliteľom bol chudák Dantès, a ktorý sa má vrátiť z Indie s nákladom červca a indiga. Ak stratí aj túto loď ako ostatné, bude zničený.“

„A má ten nešťastník ženu, deti?“ spýtal sa abbé.

„Áno, má ženu, ktorá i pri všetkom tom správa sa ako sväтика; má dcéru, ktorá sa mala vydať za človeka,

ktorého milovala, ktorému však jeho rodina nechce dovoliť, aby si vzal chudobnú devu; a konečne má syna, ktorý je pri vojsku poručíkom. Ale ľahko pochopíte, že to všetko zdvojnásobuje jeho bolesť, miesto toho, aby ju zmiernilo. Keby bol sám, úbohý, dobrý človek, vrazil by si do mozgu guľku a bolo by po všetkom.“

„To je hrozné!“ šeptal kňaz.

„Tak odmieňa Boh ctnosť, pane,“ pokračoval Caderousse. „Hľadte, ja, ktorý som sa nikdy nedopustil zlého skutku okrem toho, o ktorom som vám hovoril, som v biede; keď uvidím umrieť na zimnicu svoju biednu ženu a nebudem pre ňu môcť nič urobiť, sám umriem od hladu, ako umrel otec Dantès, kým Fernand a Danglars sa prehŕňajú v zlate.“

„A to ako?“

„Preto, že sa všetkým dobre vodilo, kým statoční ľudia majú vo všetkom nezdar.“

„Čo sa stalo s Danglarsom, všakver bol najväčším vinníkom, úkladníkom?“

„Čo sa s ním stalo? Opustil Marseille. Vstúpil, odporúčaný pánom Morrellom, ktorý nevedel o jeho zločine, ako účtovník do služieb istého španielskeho bankára. V časoch španielskej vojny ho poverili čiastkou dodávok francúzskej armády a tak získal majetok. S týmito prvými grošmi hral na burze, strojnásobil, zoštvrnásobil svoje kapitále, a súc vdovcom po bankárovej dcére, oženil sa s paní de Nargome, vdovou, dcérou pána Servieuxa, ktorý je komorášom terajšieho kráľa a teší sa svrchovanej priazni. Danglars stal sa milionárom a povýšili ho na baróna, takže je teraz barónom Danglarsom, má v ulici du Mont-Blanc vlastný dom, desať koní v maš-

taliach, šesť lokajov v predsiene a neviem koľko miliónov v pokladnici.“

„Ach,“ podotkol abbé zvláštnym hlasom, „a je šťastný?“

„Ach, šťastný — kto to môže povedať? Nešťastie alebo šťastie je tajomstvom stien, steny majú uši, ale nemajú jazyky. Ak veľký majetok stačí pre šťastie, tak je Danglars šťastný.“

„A Fernand?“

„Fernand? To je zas niečo cele iné.“

„Ale ako mohol zbohatnúť chudobný katalánsky rybár bez prostriedkov a bez vzdelania? Priznávam sa, že to nemôžem pochopiť.“

„To nemôže nik pochopiť; v jeho živote je iste nejaké zvláštne tajomstvo, o ktorom nikto nič nevie.“

„Ale predsa, po akých viditeľných stupňoch vystúpil k tomu veľkému majetku alebo k tomu vysokému postaveniu?“

„K obidvom, pane, k obidvom! Má majetok aj postavenie.“

„Rozprávate mi akúsi bájku.“

„Vyzerá to tak skutočne, ale vypočujte ma a pochopíte.

Fernanda niekoľko dní pred návratom odobrali za vojaka. Bourbonovci nechali ho na pokoji v Katalánoch, ale keď sa vrátil Napoleon, nariadili mimoriadne odvody a Fernand musel odísť. Aj ja som musel ísť k vojsku, ale, keďže som bol starší ako Fernand a pretože som sa práve oženil s mojou úbohou ženou, poslali ma len do bočných radov.

Fernanda, naopak, zadelili do aktívnych sborov, odo-

bral sa so svojím plukom na hranice a zúčastnil sa v bitke pri Ligny.

V noci po bitke mal ordonačnú službu pri dverách generála, ktorý mal tajné styky s nepriateľom. Práve v tú noc mal prejsť k Angličanom. Navrhhol Fernandovi, aby šiel s ním; Fernand prijal návrh, opustil svoje miesto a nasledoval generála.

Čo by bolo Fernanda prievidlo pred vojenský súd, keby bol Napoleon zostal na tróne, to mu slúžilo u Bourbonovcov ako odporúčanie. Vrátil sa do Francúzska s poddôstojníckou epaletou. Kedže ho však neopustila protekcia generála, ktorý sa tešil veľkej priazni, stal sa v španielskej vojne r. 1823 kapitánom, a to práve vo chvíli, keď sa Danglars odvážil pustiť do svojich špekulácií. Fernand bol Španiel; poslali ho do Madridu, aby tam preskúmal smýšľanie svojich rodákov; sišiel sa tam s Danglarsom, dohovoril sa s ním, sľúbil svojmu generálovi podporu so strany rojalistov hlavného mesta i provincií, prijal sľuby a vzal na seba záväzky, viedol svoj pluk cestami, ktoré len on poznal, úžľabinami, ktoré striehli rojaliisti, slovom, v tomto krátkom ťažení preukázal toľko služieb, že po dobytí Trocadera ho menovali za plukovníka a dostal dôstojnícky kríž čestnej légie s titulom grófa.“

„Osud! Osud!“ šeptal abbé.

„Áno, ale počúvajte, to nie je všetko. Po skončení španielskej vojny Fernandova kariéra bola ohrozená dlhým mierom, ktorý sľuboval, že bude vládnúť v Európe. Jedine Grécko sa vzbúrilo proti Turecku a začalo bojovať za svoju nezávislosť. Oči všetkých boly uprené na Atény: bolo módou ľutovať a podporovať Grécko. Francúzska vláda, nechrániac ho otvorene, ako viete, trpela

tie čiastočné ťaženia. Fernand žiadal a dostal dovolenie ísť slúžiť Grécku, pričom mal však zostať pod kontrolou armády.

Za čas nato rozniesla sa zvest, že gróf de Morcerf — tak sa totiž menoval — vstúpil do služieb Ali Pašu v hodnosti generála inštruktora.

Aliho Pašu, ako viete, zabili. Pred svojou smrťou však odmenil Fernanda za jeho služby značnou sumou, s ktorou sa Fernand vrátil do Francúzska, kde mu hodnosť generála-lieutenanta potvrdili.“

„Takže dnes . . .?“ pýtal sa abbé.

„Takže dnes,“ pokračoval Caderouse, „má v Paríži nádherný dom v ulici du Helder číslo 27.“

Abbé otvoril ústa, zostal tak chvíľku, ako by váhal, a potom, vzchopiac sa, riekol:

„A čo Mercedes? Bolo mi povedané, že zmizla.“

„Zmizla, áno,“ odvetil Caderousse, „ako mizne slnko, aby sa na druhý deň zjavilo žiarivejšie.“

„Či tiež dosiahla bohatstvo?“ spýtal sa abbé s ironickým úsmevom.

„Mercedes je teraz jednou z najväčších dám Paríža,“ riekol Caderousse.

„Pokračujte,“ povedal abbé, „tak sa mi vidí, že počúvam opisovanie sna. Ale videl som sám také neobvyčajné veci, že ma to, čo mi rozprávate, menej prekvapuje.“

„Mercedes zo začiatku bola omráčená úderom, ktorý jej vzal Edmonda. Hovoril som vám o tom, ako naliehavo prosila pána de Villefort a akú oddanosť dokazovala Dantèsovmu otcovi. Ale zúfalú stihol nový žiaľ, a to Fernandov obchod, o ktorého zločine nevedela a hľadela na neho ako na brata.“

Fernandovým odchodom Mercedes osirela.

Prenariekala tri mesiace: nemala zvesti ani o Edmondovi, ani o Fernandovi: z blízkych zostal jej len zúfalstvom umierajúci starec.

Raz večer, keď ako obyčajne celý deň presedela v uhle, v ktorom sa stretaly dve cesty, vedúce z Marseille ku Kataláncom, vrátila sa domov zronenejšia ako inokedy: ani milenec, ani priateľ sa nevracal jednou z tých dvoch ciest a nechyrovala ani o jednom, ani o o druhom.

Naraz sa jej zdalo, že počuje známe kroky: obozrela sa úzkostlivu, dvere sa otvorily a na prahu sa zjavil Fernand v rovnošate podporučíka.

Nebola to ani polovička toho, čo oplakávala, ale bola to čiastka jej minulého života, ktorý prichodil zpäť.

Mercedes schvátila Fernandove ruky s radosťou, ktorú on považoval za lásku, ona však v skutočnosti bola len techou, že už nie je na svete opustená a že po dlhých hodinách osamelosti konečne vidí priateľa. A vedľ proti Fernandovi neprechovávala nenávist, len ho práve nemilovala; iný mal celé srdce Katalánky, ten iný neboli tu... zmizol... azda umrel. Pri tejto poslednej myšlienke, ktorú inokedy odpúdzala, keď jej bola vnukovana inými, a ktorá sa teraz hlásila sama, Mercedes pustila sa do pláču a bolestne zalamovala rukami. Okrem toho starý Dantès ustavične jej opakoval: Nás Edmond je mŕtvy, lebo keby neboli mŕtvy, vrátil by sa k nám.

Starec, ako som vám povedal, umrel: keby bol býval živý, azda by sa Mercedes nebola nikdy vydala za iného, lebo by bol býval výčitkou jej nevernosti. Fernand to pochopil. Keď počul o starcovej smrti, vrátil sa. Už bol poručíkom. Pri prvej návšteve nepovedal

tie čiastočné ťaženia. Fernand žiadal a dostal dovolenie ísť slúžiť Grécku, pričom mal však zostať pod kontrolou armády.

Za čas nato rozniesla sa zvest, že gróf de Morcerf — tak sa totiž menoval — vstúpil do služieb Ali Pašu v hodnosti generála inštruktora.

Aliho Pašu, ako viete, zabili. Pred svojou smrťou však odmenil Fernanda za jeho služby značnou sumou, s ktorou sa Fernand vrátil do Francúzska, kde mu hodnosť generála-lieutenanta potvrdili.“

„Takže dnes . . .?“ pýtal sa abbé.

„Takže dnes,“ pokračoval Caderouse, „má v Paríži nádherný dom v ulici du Helder číslo 27.“

Abbé otvoril ústa, zostal tak chvíľku, ako by váhal, a potom, vzchopiac sa, riekol:

„A čo Mercedes? Bolo mi povedané, že zmizla.“

„Zmizla, áno,“ odvetil Caderousse, „ako mizne slnko, aby sa na druhý deň zjavilo žiarivejšie.“

„Či tiež dosiahla bohatstvo?“ spýtal sa abbé s ironickým úsmevom.

„Mercedes je teraz jednou z najväčších dám Paríža,“ riekol Caderousse.

„Pokračujte,“ povedal abbé, „tak sa mi vidí, že počúvam opisovanie sna. Ale videl som sám také neobvyčajné veci, že ma to, čo mi rozprávate, menej prekvapuje.“

„Mercedes zo začiatku bola omráčená úderom, ktorý jej vzal Edmonda. Hovoril som vám o tom, ako naliehavo prosila pána de Villefort a akú oddanosť dokazovala Dantèsovmu otcovi. Ale zúfalú stihol nový žiaľ, a to Fernandov obchod, o ktorého zločine nevedela a hľadela na neho ako na brata.

Fernandovým odchodom Mercedes osirela.

Prenariekala tri mesiace: nemala zvesti ani o Edmondovi, ani o Fernandovi: z blízkych zostal jej len zúfalstvom umierajúci starec.

Raz večer, keď ako obyčajne celý deň presedela v uhle, v ktorom sa stretaly dve cesty, vedúce z Marseille ku Kataláncom, vrátila sa domov zronenejšia ako inokedy: ani milenec, ani priateľ sa nevracal jednou z tých dvoch ciest a nechyrovala ani o jednom, ani o o druhom.

Naraz sa jej zdalo, že počuje známe kroky: obozrela sa úzkostlivu, dvere sa otvorily a na prahu sa zjavil Fernand v rovnošate podporučíka.

Nebola to ani polovička toho, čo oplakávala, ale bola to čiastka jej minulého života, ktorý prichodil zpäť.

Mercedes schvátila Fernandove ruky s radosťou, ktorú on považoval za lásku, ona však v skutočnosti bola len techou, že už nie je na svete opustená a že po dlhých hodinách osamelosti konečne vidí priateľa. A veď proti Fernandovi neprechovávala nenávist, len ho práve nemilovala; iný mal celé srdce Katalánky, ten iný neboli tu... zmizol... azda umrel. Pri tejto poslednej myšlienke, ktorú inokedy odpúdzala, keď jej bola vnukovana inými, a ktorá sa teraz hlásila sama, Mercedes pustila sa do pláču a bolestne zalamovala rukami. Okrem toho starý Dantès ustavične jej opakoval: Nás Edmond je mŕtvy, lebo keby neboli mŕtvy, vrátil by sa k nám.

Starec, ako som vám povedal, umrel: keby bol býval živý, azda by sa Mercedes nebola nikdy vydala za iného, lebo by bol býval výčitkou jej nevernosti. Fernand to pochopil. Keď počul o starcovej smrti, vrátil sa. Už bol poručíkom. Pri prvej návšteve nepovedal

Mercedes o láske ani slova; pri druhej podotkol, že ju miluje.

Mercedes si vyžiadala šesť mesiacov, aby mohla ešte čakať na Edmonda a oplakať ho.“

„Naozaj,“ poznamenal s trpkým úsmevom abbé, „to je dovedna osiemnásť mesiacov. Čo môže viacej čakať aj najzbožňovanejší milenec?“

Potom zašeptal slová anglického básnika: *Frailty, thy name is woman!**

„Po pol roku,“ pokračoval Caderousse, „mali v acouleskom chráme sobáš.“

„Je to chrám, v ktorom mala byť sobášená s Edmondom,“ zahundral kňaz; „zamenila len ženicha, to je všetko.“

„Mercedes sa teda vydala,“ riekoł Caderousse. „Ale hoc sa naoko zdala spokojná, div nezamdlela, keď šla povedľa ‚Réserve‘, kde pred osemnástimi mesiacmi slávila oddávky s tým, o ktorom, keby sa bola odhodlala pozrieť na dno svojho srdca, bola by sa presvedčila, že ho ešte vždy miluje.

Videl som v tom čase Fernanda, ktorý bol sice šťastnejší, ale viem, že nie spokojnejší, lebo sa stále bál Edmondovho návratu, preto sa hned staral o odvedenie svojej ženy a aj o svoje vystahovanie: k pobytu u Kataláncov bolo príliš veľa nebezpečenstva a rozpomienok.

Týždeň po svadbe odišli.“

„A videli ste od toho času Mercedes?“ spýtal sa kňaz.

„Áno, v časoch španielskej vojny, v Perpiguane,

* Krejkosť je tvoje meno, žena.

kde ju nechal Fernand; zapodievala sa výchovou svojho syna.“

Abbé sa zachvel.

„Svojho syna?“ spýtal sa.

„Áno,“ odvetil Caderousse, „malého Alberta.“

„Tak sa mi vidí, ako by som bol od Edmonda počul, že bola krásna, ale neškolená dcéra jednoduchého rybára. Azda sa jej dostalo vzdelania, že mohla vyučovať svojho syna?“ spýtal sa abbé.

„Oh,“ zvolal Caderousse, „ako veľmi zle poznal svoju nevestu! Mercedes, pane, bola by sa mohla stať kráľovnou, keby bola mala byť korunovaná najkrajšia a najmúdrejšia hlava. Jej majetok už rástol a ona rástla so svojím majetkom. Vzdelávala sa v maľbe, hudbe, učila sa všetko možné. Medzi nami rečeno, myslím, že to všetko robila len pre rozptýlenie, aby zabudla, a preto si plnila hlavu tolkými vecami, aby zahlušila to, čo mala v srdci. Ale teraz myslím, že je už všetkému koniec,“ pokračoval Caderousse; „bohatstvo a pocty jej asi priniesly útechu. Je bohatá, je grófka, a predsa . . .“

Caderousse zamíkol.

„A predsa, čo?“ spýtal sa abbé.

„A predsa som si istý, že nie je šťastná,“ odvetil Caderousse.

„Prečo si to myslíte?“

„Nuž, keď som sa cítil príliš nešťastný, myslel som, že by mi azda moji bývalí priatelia v niečom pomohli. Šiel som k Danglarsovi, ale ma neprijal. Bol som u Fernanda, ktorý mi po svojom komorníkovi poslal sto francov.“

„Nevideli ste teda ani jedného z nich?“

„Nie, ale pani de Morcefová ma predsa videla.“

„Ako to?“

„Keď som vyšiel, padol mi k nohám mešec; bolo v ňom dvadsať päť louisov: pozrel som rýchlo nahor a zazrel som Mercedes, keď zavieraťa okno.“

„A pán de Villefort?“ spýtal sa abbé.

„Oh, ten neboli mojím priateľom; nepoznal som ho; od neho nemal som čo žiadať.“

„Ale neviete, čo sa s ním stalo a akú účasť mal na Edmondovom nešťastí?“

„Nie, viem len toľko, že za čas po Edmondovom uväznení vzal si za ženu slečnu de Saint-Méran a onedlho odišiel z Marseille. Na neho akiste usmialo sa šťastie práve tak ako na ostatných, akiste je bohatý ako Danglars, vážený ako Fernand; len ja, ako vidíte, zostal som bedárom a nešťastníkom, na ktorého Boh zabudol.“

„Mýlite sa, priateľ,“ riekol abbé; „zavše sa môže zdať, že Boh zabudol, keď odpočíva jeho spravodlivosť. Ale vždy zavíta chvíľa, keď si spomenie, a tu je dôkaz toho.“

Pri týchto slovách abbé vyňal z vrecka diamant, a podávajúc ho Caderoussovi, riekol mu:

„Hľadte, priateľ, vezmite si ten diamant, ved' patrí vám.“

„Ako, mne samému?“ zvolal Caderousse. „Ach, pane, nežartujete?“

„Tento diamant mal byť rozdelený medzi jeho priateľov: Edmond mal jediného priateľa, delenie je teda zbytočné. Vezmite si ten diamant a predajte ho; opakujem, že má cenu päťdesiat tisíc frankov a tá suma. úfam sa, stačí vytrhnúť vás z úzkoby.“

„Oh, pane,“ riekol Caderousse, vystierajúc bojazlivou jednu ruku a druhou stierajúc si pot, ktorý sa mu

perlil na čele; „oh, pane, nežartujte so šťastím alebo zúfalstvom človeka!“

„Viem, čo je šťastie, a viem, čo je zúfalstvo a nikdy by som sa ľubovoľne nezahrával s citmi. Vezmite si ho, ale zaň . . .“

Caderousse, ktorý sa už dotýkal diamantu, odtiahol ruku.

Abbé sa usmial.

„Zaň,“ pokračoval, „mi dajte ten mešec z červeného hodvábu, ktorý pán Morrel nechal na kozube starého Dantësa a ktorý, ako ste mi povedali, je ešte vo vašich rukách.“

Caderousse, ešte s väčším počudovaním, pristúpil k veľkej dubovej skrini, otvoril ju a podal abbému dlhý mešec z vyblednutého červeného hodvábu, po ktorom sa sklázaly dve medené, kedysi pozlátené obrúčky.

Abbé ho vzal a miesto neho dal Caderoussovi diamant.

„Oh, vy ste boží človek, pane!“ zvolal hostinský, „lebo naozaj nik nevedel, že Edmond vám dal ten diamant, a vy ste si ho mohli podržať.“

„Hm,“ riekol tíško abbé sám sebe, „tak sa mi vidí, ty by si to bol urobil!“

Abbé vstal, vzal klobúk a rukavice:

„Hľadte,“ riekol, „všetko, čo ste mi povedali, je číra pravda, môžem veriť každému slovu?“

„Pán abbé,“ odvetil Caderousse, „tu v kúte na stene visí krucifix z posväteného dreva; tu na tejto truhle leží ženino evanjelium: otvorte tú knihu a odprisahám na ňu, vystierajúc ruku ku krížu, odprisahám na spásu svojej duše, na svoju kresťanskú vieru, že som vám vše-

tky veci povedal tak, ako sa staly a ako ich anjel ľudstva povie božiemu uchu v deň posledného súdu!"

„Dobre,“ riekol abbé, presvedčený znením Caderoussovo hlasu, že hovorí pravdu, „dobre. Nech vám tie peniaze donesú šťastie! S Bohom, idem nazad, ďaleko od ľudí, ktorí si navzájom robia toľko zlého!“

A abbé, vymknúc sa horko-ťažko prekypujúcemu nadšeniu Caderoussa, zdvihol sám závoru dvier, vyšiel, vysadol na koňa, naposledy zdraviac hostinského, ktorý sa rozplýval v hrmotnom lúčení, a odjachal tým smerom, ktorým sa už poberal, keď šiel sem.

Ked' sa Caderousse obrátil, zbadal za sebou Kar kontu, bledšiu a rozrušenejšiu ako inokedy.

„Je to naozaj pravda, čo som počula?“ spýtala sa.

„Čo? Že nám dal diamant?“ riekol Caderousse, skoro šialený od radosti.

„Áno.“

„Nič nie je istejšie; ved' je tu.“

Ženská hľadela naň chvíľu; potom povedala nezvučným hlasom:

„A ak je falošný?“

Caderousse zbledol a potočil sa.

„Falošný,“ šeptal, „falošný... a prečo by nám bol dal ten človek falošný diamant?“

„Aby ti vylúdil tajomstvo zadarmo, ty hlupák!“

Caderousse zostal na chvíľu omráčený tarchou tohto predpokladu.

„Oh,“ zvolal o chvíľu, schytiac klobúk a položiac si ho na červený ručník, ktorým mal obviazanú hlavu, „dozvieme sa to určite.“

„A ako?“

„V Beancaire je trh: sú tam parížski zlatníci, uká-

žem ich ho. Ty striehni dom, žena; o dve hodiny sa vrátim.“

Nato sa vyrútil z dvier a ponáhľal sa opačnou cestou, ako šiel cudzinec.

,Päťdesiat tisíc frankov!‘ hundrala Karkonta, keď zostala sama. ,Sú to peniaze... ale nie je to bohatstvo.‘

VII. VÄZENSKÉ REGISTRE.

Na druhý deň po tom, čo sa na hradskej ceste, vedúcej z Bellegargy do Beancairu, odohrala scéna, ktorú sme práve opísali, prišiel k marseillskému mešťanostovi asi tridsaťváročný mužský, odetý v bledomodrom kabáte, nankinových nohaviciach, bielej veste, správaním a prízvukom Angličana.

,Pane,“ riekoval mešťanostovi, „som prvým účtovníkom firmy Thomson a French v Ríme. Už sme desať rokov v spojení s firmou Morrel a syn v Marseille. V tom spojení máme uložených asi stotisíc frankov a máme isté obavy, lebo sme sa dozvedeli, že firme hrozí úpadok; prichádzam teda úmyselne z Ríma, aby som vás prosil vo veci tej firmy o informácie.“

,Pane,“ odvetil mešťanosta, „viem určite, od štyroch či piatich rokov tak sa zdá, že pána Morrela prenasleduje nešťastie: stratil jedno za druhým štyri alebo päť lodí, stihly ho tri či štyri úpadky. Ale hoci patrím k jeho veriteľom asi po výšku desaťtisíc frankov, nie je moju vecou podávať zprávu o stave jeho majetku. Spýtajte sa ma ako mešťanstu, čo je moja mienka o pánu Morrelovi, a dám vám odpovedeť, že je to človek prísne sta-

točný, ktorý až doteraz plnil všetky svoje záväzky s dokonalou presnosťou. To je všetko, čo vám môžem povedať, pane. Ak sa chcete dozvedieť viac, obráťte sa na pána de Boville, dozorca väzení v ulici de Noailles, číslo 15; má v Morrelovej firme, tuším, dvestotisíc frankov, a ak sú skutočné obavy, získate od neho bezpochyby lepšie objasnenie ako odo mňa, keďže jeho pochladávka je väčšia ako moja.“

Zdalo sa, že Angličan ocenil túto svrchovanú delikátnosť, pozdravil sa, vyšiel a pobral sa krokom, vlastným synom Veľkej Británie, do označenej ulice.

Pán de Boville bol vo svojej pracovni. Angličanom, keď ho zhliadol, pohlo prekvapenie, ktoré sa zdalo prezrádzať, že to nie je prvý raz, čo vidí toho, ktorého práve navštívil. Čo sa týka pána de Boville, bol taký zúfalý, že bolo zrejmé, že všetky jeho duševné mohutnosti, sputnané myšlienkou, ktorá ho zaujala v tej chvíli, nedávajú jeho pamäti a obraznosti slobodného času, aby mohla zaletieť do minulosti.

Angličan s flegmou, vlastnou jeho národu, dal mu skoro tými istými výrazmi otázku, ktorú bol nedávno dal marseillskému mešťanostovi.

„Oh, pane!“ zvolal pán de Boville. „Vaše obavy sú, žiaľ, najsprávnejšie a vidíte pred sebou zúfalca. V Morrelovej firme mal som dvestotisíc frankov: z tých dvestotisíc frankov bolo splatných stotisíc 15. tohto mesiaca a stotisíc 15. budúceho mesiaca. Oznámil som pánu Morrelovi svoje želanie, aby tá splátka bola presná, a on mi prišiel povedať, pane, sotva pred hodinou, že ak sa jeho loď ‚Faraón‘ do 15. nevráti, nebude môcť platiť.“

„Ale to sa veľmi ponáša na prolongáciu,“ riekol Angličan.

„Povedzte, pane, že sa to veľmi podobá úpadku!“
zvolal zúfalo pán de Boville.

Zdalo sa, že Angličan chvíľu premýšľa, potom poviedal:

„Teda tá pohľadávka budí vaše obavy, pane?“

„Hľadím na ňu ako na stratenú.“

„Tak ju od vás kúpim.“

„Vy?“

„Áno, ja.“

„Ale bezpochyby s obrovskou srážkou?“

„Nie, za dvestotisíc frankov, naša firma,“ dodal s úsmevom Angličan, „sa takými obchodmi nezaoberá.“

„A zaplatíte . . . ?“

„Hotovými.“

A Angličan vyňal z vrecka balík bankoviek, ktorý mohol obsahovať asi dva razy toľko, ako bola suma, o ktorú sa bál pán de Boville.

Zásvit radosti ožiaril tvár pána de Boville; vzmúžil sa však a riekoł:

„Pane, musím vás upozorniť, že podľa všetkej pravdepodobnosti z tej sumy nedostanete ani šesť percent.“

„To nie je moja vec,“ odvetil Angličan, „týka sa to firmy Thomson a French, menom ktorej konám. Azda má na tom záujem urýchliť pád súťažiacej firmy. Viem len toľko, že som hotový složiť vám sumu, ak mi postúpite pohľadávku; žiadal by som len o odmenu za sprostredkovanie.“

„Isteže, pane, to je svrchovane oprávnené!“ zvolal pán de Boville. „Provízia býva obyčajne pol druha: chcete dve? Chcete tri? Chcete päť? Či chcete viac? Hovorte!“

„Pane,“ vetil Angličan s úsmevom, „som ako moja

firma, nezaoberám sa takými obchodmi: moja odmena je cele inej povahy.“

„Hovorte teda, pane, počúvam vás.“

„Vy ste inšpektorom väzení.“

„Už štrnásť rokov.“

„Máte odložené záznamy o príchode a odchode väzňov?“

„Pravda.“

„A k týmto registrom sú asi pripojené poznámky, ktoré sa vzťahujú na väzňov?“

„Každý väzeň má svoj fascikel.“

„V Ríme ma vychovával istý kňaz, pane, a tento chudák neočakávane zmizol. Neskôr sme sa dozvedeli, že bol väzňom na ifskom zámku; rád by som sa dozvedel nejaké podrobnosti o jeho smrti.“

„Ako sa menoval?“

„Abbé Faria.“

„Oh, na toho sa výtečne pamätám!“ zvolal pán de Boville. „Bol šialený.“

„Hovorili to.“

„Oh, bol ním skutočne.“

„Môžbyť, a akéj povahy bola jeho šialenosť?“

„Tvrdil, že vie o nesmiernom podklade a núkal vláde obrovské sumy, aby ho pustili na slobodu.“

„Chudák! A zomrel?“

„Áno, pane, asi pred piatimi alebo šiestimi mesiacmi minulého februára.“

„Máte neobyčajnú pamäť, pane, ked' si tak pamätáte dátu.“

„Pamätám si to, lebo smrť toho chudáka sprevádzaly zvláštne okolnosti.“

„Smel by som poznať tie okolnosti?“ spýtal sa

Angličan s výrazom zvedavosti, ktorý ked' sa zjavil na jeho flegmatickej tvári, hlbokého pozorovateľa bol by iste prekvapil.

„Oh, Bože môj, áno, pane: abbého cela bola od cely bývalého bonapartistického agenta vo vzdialenosťi štyridsať päť až päťdesiat stôp, jedného z tých, ktorí mali najväčšiu účasť na usurpátorovom návrate r. 1815, človeka veľmi rázneho a nebezpečného.“

„Naozaj?“ riekol Angličan.

„Áno,“ vetil pán de Boville; „mal som sám možnosť vidieť toho človeka asi r. 1816 alebo 1817. Do jeho cely sa vstupovalo len s vojenským sprievodom; ten človek urobil na mňa hlboký dojem, nezabudnem nikdy jeho tvár.“

Angličan sa nebadane usmial.

„Hovoríte teda, pane,“ riekol, „že obidve cely . . .“

„Boly od seba vzdialené na päťdesiat stôp; ale tak sa vidí, že ten Edmond Dantès . . .“

„Ten nebezpečný človek sa volal . . .“

„Edmond Dantès, áno, pane; tak sa vidí, že ten Edmond Dantès zadovážil si nástroje, buď si ich zhotovil, lebo našli chodbu, cez ktorú sa väzni stýkali.“

„Chodbu zaiste zhotovili pre útek?“

„Tak je, ale na neštastie väzňov abbé Faria dostal katalepticý záchvat a umrel.“

„Rozumiem, to asi prekrižovalo plány útek.“

„Mŕtvemu áno,“ vetil pán de Boville; „nie však živému; ba naopak. Dantès v tom videl možnosť na urýchlenie útek; bezpochyby myslel, že na infskom zámku mŕtvyh väzňov pochovávajú na obyčajnom cintoríne; prevliekol zosnulého do svojej cely, vliezol do vreca, v ktorom bol zašitý, a čakal na čas pohrebu.“

„To bol odvážny čin, ktorý svedčil o istej smelosti,“ poznamenal Angličan.

„Oh, povedal som vám, pane, bol to veľmi nebezpečný človek; na šťastie zbavil vládu sám obáv, ktoré k nemu prechovávala.“

„Ako to?“

„Ako? Nerozumiete?“

„Nie.“

„Ifský zámok nemá cintorína; mŕtvyh hádžu jednoducho do mora, priviažuc im na nohy tridsaťšesťlibrovú guľu.“

„Nuž?“ riekol Angličan, ako by ľažko chápal.

„Nuž priviazali mu k nohám tridsaťšesťlibrovú guľu a hodili ho do mora.“

„Skutočne?“ zvolal Angličan.

„Áno, pane,“ pokračoval inšpektor. „Pochopíte asi, aký mohol byť utečencov údiv, keď zbadal, že ho vrhli s brala do hĺbky. Bol by som chcel vidieť v tej chvíli jeho tvár!“

„To by bolo bývalo ľažko!“

„Nech!“ vetil pán de Boville, u ktorého istota, že dostal nazad svojich dvestotisíc frankov, vyvolala znamenitú náladu. „Nech, viem si ju predstaviť!“

A pustil sa do smiechu.

„Ja tiež,“ riekol Angličan.

A dal sa tiež do smiechu, ale tak, ako sa SMEJÚ Angličania, totiž cez zuby.

„A tak sa teda úskok utopil?“ pokračoval Angličan, ktorý sa zas prvý stal chladnokrvným.

„Voskrz.“

„Takže gubernátor zámku zaraz sa zbavil zúrivca i šialenca.“

„Tak je.“

„Ale o tej udalosti azda napísali nejakú listinu?“

„Áno, áno, smrtný list. Viete, Dantèsovi príbuzní, ak mal nejakých, môžu sa o vec zaujímať a presvedčiť sa, či je mŕtvy alebo živý.“

„Ak po ňom dedia, teraz môžu byť spokojní. Je mŕtvy, naozaj mŕtvy, všakver?“

„Oh, Bože môj, áno. Svedectvo im vydajú, kedy len budú chcieť.“

„Stalo sa,“ dodal Angličan. „Vráťme sa k regis-
trom.“

„Pravda. Tá udalosť nás od nich koľkosi odklonila.
Prepáčte.“

„Prepáčiť, čo? Tú udalosť? Voskrz netreba. Zdala
sa mi zaujímavá.“

„Je naozaj. Želáte si vidieť všetko, pane, čo sa týka
vášho úbohého abbého, ktorý bol od prírody veľmi krot-
kej povahy?“

„Rád by som to videl.“

„Ráchte do mojej pracovne, ukážem vám to.“

A obidvaja vstúpili do pracovne pána de Boville.

V nej bolo naozaj všetko vo vzornom poriadku: kaž-
dá kniha podľa poradia čísla, každý fascikel vo svojej
zásuvke. Dozorca usadil Angličana do svojho kresla, po-
ložil pred neho soznam a fascikel, obsahujúci veci
ifského zámku, a nechal ho ľubovoľne prehŕňať sa
v ňom a sám si sadol do kúta a vhľbil sa do čítania novín.

Angličan hravo našiel listiny, ktoré sa vzťahovaly na
Fariu, ale zdalo sa, že pánom de Boville rozpovedaná
história ho živo zaujíma, lebo sotva si prezrel prvé lis-
tiny, listoval ďalej, až prišiel k fasciklu Edmonda Dan-
tësa. Tam našiel všetko na svojom mieste: udanie, vy-

počutie, Morellovu petíciu, Villefortovo odporúčanie. Složil zvoľna a tíško udanie a vsunul ho do vrecka, prečítať vypočutie a videl, že tam sa nevyskytovalo meno Noirtiera, prebehol žiadosť s dátumom 10. apríla 1815, v ktorej Morrel, podľa zástupcovej rady s najlepším úmyslom zveličoval — keďže vtedy vládol Napoleon — služby, ktoré preukázal cisárskej veci Dantès, služby, ktoré Villefortovo potvrdenie robilo nespornými. Tu pochopil všetko. Táto Napoleonovi adresovaná žiadosť, ktorú Villefort zadržal, stala sa pri druhej reštaurácii hroznou zbraňou v rukách štátneho žalobcu, takže ho už neprekvapila poznámka pri jeho mene, s ktorou sa stretol pri ďalšom listovaní:

„Edmond Dantès: Divý bonapartista; zúčastnil sa činnej na návrate z Elby. Treba držať v najväčšej tajnosti a pod najprísnejším dozorom.“

Pod týmito riadkami bolo pripísané iným písmom.

„Dolnú poznámku videl: Stratená vec.“

Keď však porovnal písmo na margu s písmom potvrdenia, ktoré bolo pripojené k žiadosti Morrelovej, presvedčil sa, že poznámka marga bola písaná tou rukou ako potvrdenie, to jest rukou Villefortovou.

Vo veci poznámky, pripojenej k zaznamenaniu, Angličan pochopil, že ju pripísal nejaký dozorca, ktorý pocítil prchavý súcit s Dantèsovým položením, ktorému však uvedená informácia znemožnila dokázať súcit činom.

Ako sme už povedali, dozorca z diskrétnosti a aby žiaka abbého Fariu nevyrušoval v pátrani, odišiel a čítať „Bielu zástavu“.

Nevidel teda, že Dantès složil a vsunul do vrecka udanie, ktoré napísal Danglars v besiedke Resérve, ma-

júce na marseillskej poštovej pečiatke dátum 27. februára a čas odobrania 6. hodinu večer.

Treba však priznať, že keby to aj bol videl, pripisoval príliš malú dôležitosť tomu papieru a príliš veľkú svojim dvestotisíc frankom, aby bol Angličanovi prekážal v čine, i keď neboli správny.

„Ďakujem,“ riekoval Angličan, hrmotne zatvárajúc soznam. „Mám všetko, čo som potreboval. Teraz je ľad na mne, aby som splnil sľub: napíšte mi postúpenie svojej pohľadávky, označte sumu, ktorú ste za ňu prijali, a ja vám vyčítam peniaze.“

A prepustil svoje miesto pri písacom stole pánu de Boville, ktorý si sadol bez okolkov a ponáhľal sa napísati žiadane postúpenie, kým Angličan čítal bankovky na kraji stola.

VIII. MORRELOV OBCHODNÝ DOM.

Keby tak niekto bol odišiel z Marseille pred niekoľkými rokmi, poznajúc vnútro Morrelovo domu, a bol by sa vrátil v časoch, ku ktorým sme došli, bol by tam našiel veľkú zmenu.

Miesto ducha života, blahobytu, šťastia, ktorý takrečeno prúdi domom, v ktorom sa ľudom dobre vodí, miesto veselých tvári, zjavujúcich sa za záclonami okien, miesto zaujatých pomocníkov, prechádzajúcich chodbami s perom za uchom, miesto dvora, preplneného balíkmi tovaru a hlaholiaceho krikom a smiechom faktorov, bol by na prvý pohľad zbadal niečo smutné a mŕtve. V opustenej chodbe a na prázdnom dvore zostali z početných úradníkov, ktorí inokedy oživovali kancelárie, len dvaja:

jeden dvadsaťtri-dvadsaťštyriročný mužský, ktorý bol zaľúbený do dcéry pána Morrela, menoval sa Emanuel Raymond a zostal v závode, hoci sa jeho príbuzní všakovak vynasnažovali dostať ho odtiaľ; druhý bol starý, jednooký pomocný pokladník, zvaný Kokles, ktorého tak prezývali mladí ľudia, oživujúci inokedy ten veľký, krúžiaci, dnes skoro neobývaný úľ, ktoré prímenie tak dobre a cele nahradilo jeho pravé meno, že by sa teraz azda ani neobzrel, keby ním na neho zavolali.

Kokles zostal v službách pána Morrela a v postavení tohto dobrého človeka stala sa zvláštna zmena. Povýšený na stupeň pokladníka, súčasne poklesol na úroveň sluhu.

Jednako bol to ešte vždy ten istý dobrý, trpežlivý, oddaný, ale v účtovaní neústupný Kokles, ktorý by sa v tomto ohľade bol postavil proti celému svetu, ba i proti pánu Morrelovi, neuznávajúci iné, len svoje krát, ktoré mal v malíčku, hoc by ho bol obracal na ktorúkoľvek stranu a chystal mu akýkoľvek klepec.

Vo všeobecnom smútku, ktorý objal Morrellov dom, len Kokles zostal nepohnutý. Nech sa však nikto neklame: táto ľahostajnosť nepochádzala z nedostatku citu, lež naopak, z neoblomnej dôvery. Ako vraj potkany opúšťajú pomaly loď, odsúdenú osudom zahynúť na mori, takže vo chvíli, keď zdvihne kotvu, je od týchto sebecrkých hostí cele očistená, práve tak, ako sme už povedali, celý ten húf faktorov a úradníkov, ktorí nachodili v dome majiteľa lodiarskeho závodu živobytie, opúšťal pomaly pišárne a sklady. Ale Kokles, vidiac ich všetkých oľchádzať, tobôž ani len nepomyslel na to uvažovať o príčine ich odchodu; všetko, ako sme už povedali, prechodoľo u Koklesa na otázku čísel; od dvadsať rokov,

čo bol v Morrellovom závode, videl, ako všetky platy vybavujú sa zaraz s takou presnosťou, že už ani neprispíť, že by tá presnosť mohla byť prerušená a platy mohly byť zastavené, ako mlynár, ktorý má mlyn, hnaný vodou rieky bohatého toku, neprispíť, že by tá rieka mohla prestať tieť. A naozaj, ešte sa nevyskytlo nič, čo by bolo mohlo otriast Koklesovou dôverou. V posledný deň minulého mesiaca bolo všetko zaokryté s prísnou korektnosťou. Kokles našiel chybu sedemdesiat centimov, ktorú urobil pán Morrel na svoju škodu, a ešte v ten istý deň vrátil zvyšok štrnásť sous pánu Morrelovi, ktorý, prijmúc ich s trudnomyselným úsmevom, uložil ich do práznej skoro zásuvky, rieknuc:

„Dobre, Kokles, ste perlou pokladníkov.“

Kokles odišiel nesmierne spokojný, lebo pochvala pána Morrela, tej perly statočných ľudí v Marseille, robila mu väčšiu radosť ako päťdesiatdolárová renumérácia.

Ale od konca tak víťazne prekonaného mesiaca pán Morrel prežil kruté chvíle; aby im mohol čeliť, shromaždil všetky svoje prostriedky, a bojac sa, aby sa po Marseille nerozšírila zvest o jeho tiesni, keby ho videli, že siaha k takým krajinostiam, odcestoval sám na trh do Beancairu, aby tam predal niekoľko skvostov, patriacich jeho žene a dcére, a čiastku stolového striebra. Vďaka tejto obeti, nateraz sa ešte všetko usporiadalo na najväčšiu česť Morrelovho domu; pokladnica však zostala úplne prázdna. Úver, zastrašený kolujúcimi chýrmi, odvrátil sa od neho s obvyklým sebectvom; vo veci stotisíc frankov, splatných 15. tohto mesiaca pánu de Boville, a druhých stotisíc s lehotou 15. budúceho mesiaca, pán Morrel jedinú nádej skladal len v návrat „Faraóna“,

ktorého odchod mu oznámila druhá loď, ktorá súčasne s ním vytiahla kotvy a šťastne došla do prístavu.

Ale tátu loď, prichádzajúca práve tak ako „Faraón“ z Kalkuty, v marseillskom prístave dlela už dva týždne, kým o „Faraónovi“ nebolo dosiaľ ani chýru, ani slychu.

Takýto bol stav okolností, keď na druhý deň, po skončení nami opísanej dôležitej veci, prišiel k pánu Morrelovi zástupca firmy Thomson a French v Ríme.

Prijal ho Emanuel. Mladý človek, ktorého desila každá nová tvár, lebo každá nová tvár oznamovala nového veriteľa, ktorý znepokojený prichádzal sptyovať sa šéfa firmy na stav veci, chcel ušetriť svojho pána od nepríjemnosti tejto návštevy: počal sa teda prichádzajúceho optyovať. Ale ten mu oznámil, že nemá čo vyjednávať s pánom Emanucom a chce sa shovárať osobne s pánom Morrelom. Emanuel si vzdychol a zavola Koklesa. Kokles sa zjavil a mladý človek mu nariadol, aby cudzincu zaviedol k pánu Morrelovi.

Kokles kráčal vopred a cudzinec šiel za ním.

Na schodoch sa stretli s krásnou, asi šestnásťsedemnásťročnou devou, ktorá pozrela znepokojená na cudzinca.

Kokles si nevšimol tohto jej výrazu, ktorý však, tak sa zdalo, neušiel pozornosti cudzinca.

„Pán Morrel je vo svojej pracovni, však, slečna Júlia?“ spýtal sa pokladník.

„Myslím, že áno,“ odvetila váhavo; „pozrite ta najprv, Kokles, a ak je tam otec, ohláste pána.“

„Ohlasovať ma, slečna, bolo by zbytočné,“ riekoval Angličan; „pán Morrel nepozná moje meno. Stačí, keď ten dobrý človek povie, že som prvým účtovníkom firmy

Thomson a French v Ríme, s ktorou je dom vášho pána otca v spojení.“

Deva zbledla a pošla dolu schodmi, kým Kokles a cudzinec šli nahor.

Vstúpili do pisárne a Kokles s pomocou kľúča, ktorý mu sverili na dôkaz toho, že môže kedykoľvek vojsť k pánovi, otvoril na druhom poschodí dvere v rohu chodby, zaviedol cudzinca do akejsi predsiene, otvoril druhé dvere, ktoré za sebou zavrel, a nechajúc zástupcu firmy Thomson a French na chvíľu osamote, zjavil sa zas, kynúc mu, že môže vstúpiť.

Angličan vkročil; pána Morrela našiel sediaceho pri stole a blednúceho nad hroznými stĺpcami soznamu, ktorý vykazoval jeho pasíva.

Zhliadnuc cudzinca, pán Morrel zavrel knihu, vstal a ponúkol mu stoličku, keď však videl, že si cudzinec sadol, sadol si aj on.

Štrnásť rokov veľmi zmenilo statočného obchodníka, ktorý súc na začiatku tejto história v tridsiatom šiestom roku života, teraz dosahoval päťdesiatku. Jeho vlasy obelely, čelo bolo zbrázdené starosťami a jeho kedysi taký pevný a jasný pohľad stal sa tekaným a nerozhodným a zdalo sa, ako by sa stále bál, že bude musieť utkvieť buď na myšlienke, buď na človeku.

Angličan pozrel na neho so zvedavosťou, smiešanou so zrejmým záujmom.

„Pane,“ riekol Morrel, ktorého stiesnenosť tento skúmavý pohľad zväčšoval, „želali ste si shovárať sa so mnou.“

„Áno, pane. Viete, menom koho prichádzam, všakver?“

„Menom firmy Thomson a French, tak mi aspoň oznámil môj pokladník.“

„Povedal vám pravdu, pane. Firma Thomson a French má v tomto a budúcom mesiaci platiť vo Francúzsku asi tri či štyristo tisíc frankov; poznajúc vašu prísnu korektnosť, skúpila všetky papiere s týmto podpisom, ktoré našla, a poverila ma vyzdvihnúť si u vás sumy podľa splatnosti tých papierov a disponovať s nimi.“

Morrel si vzdychol zhľboka a prešiel si rukou potom zarosené čelo.

„Máte teda, pane,“ spýtal sa Morrel, „mnou podpísané zmenky?“

„Áno, pane, na dosť značnú sumu.“

„Na akú sumu?“ spýtal sa Morrel hlasom, ktorému sa snažil dodať pevnosti.

„Tu je predovšetkým,“ riekoval Angličan, vyberajúc z vrecka balíček listín, „dvestotisícfranková pohľadávka, ktorú našej firme postúpil pán de Boville, dozorca väzení. Uznávate, že ste dlžen tieto peniaze pánu de Boville?“

„Áno, pane, uložil si ich u mňa na štyri a pol percenta bezmála pred piatimi rokmi.“

„A máte ich vyplatiť . . . ?“

„Polovičku 15. tohto mesiaca, druhú polovičku 15. budúceho mesiaca.“

„Dobre, ďalej tu je tridsaťdvatisíc päťsto frankov, splatných koncom tohto mesiaca: sú to vami podpísané zmenky a prevedené na náš rad inými rubopiscami.“

„Uznávam ich,“ riekoval Morrel, ktorého líca polial rumeň studu pri myšlienke, že prvý raz v živote nebude môcť azda vyhovieť svojmu podpisu; „to je všetko?“

„Nie, pane, mám ešte tieto úpisy, splatné koncom budúceho mesiaca, ktoré nám predala firma Pascal a firma Wild a Turner v Marseille, asi na päťdesiatpäťtisíc frankov: spolu dvestoosemdesiatsedemtisíc päťsto frankov.“

Čo vytrpel nešťastný Morrel pri tomto výpočte, to nemožno opísať.

„Dvestoosemdesiatsedemtisíc päťsto frankov,“ opakoval mechanicky.

„Áno, pane,“ súhlasil Angličan. „Ale,“ pokračoval po chvíľke mlčania, „nechcem sa s tým pred vami tajiť, pán Morrel, že po Marseille kolujú zvesti, ktoré — zdôrazňujúc vašu až doteraz nepoškvrnenú statočnosť — tvrdia, že nie ste schopný plniť svoje záväzky.“

Pri tomto skoro bezohľadnom úvode pán Morrel smrteľne zbledol.

„Pane,“ riekoval, „až doteraz, a je tomu viac ako dvadsaťtyri roky, ako som prevzal závod z rúk svojho otca, ktorý ho sám viedol tridsať päť rokov, až doteraz nebolo zmenky, podpísanej Morrelom a synom, predloženej pokladnici, aby nebola zaplatená.“

„Áno, viem,“ vetil Angličan. „Ale hovorte úprimne ako čestný človek s čestným človekom. Pane, zaplatíte aj tieto s tou istou presnosťou?“

Morrel sa zachvel a pozrel na človeka, ktorý sa s ním takto shováral, s väčšou istotou ako dosiaľ.

„Otázka, daná s takou úprimnosťou,“ povedal, „zaslúži si úprimnú odpoveď. Áno, pane, zaplatím, ak sa moja loď aj s nákladom dostane šťastne do prístavu, lebo jej príchod získa mi zas úver, o ktorý ma pripravily nešťastné udalosti, ktoré ma prenasledovaly; ak však

zlyhá aj tátó posledná možnosť, na ktorú sa spolieham, ak stratím „Faraóna“ . . .“

Úbohému obchodníkovi vystúpily do očí slzy.

„Tak teda,“ spýtal sa host, „ak zlyhá aj tátó vaša posledná možnosť . . .?“

„Tak,“ pokračoval Morrel, „kruté je to vysloviť, pane . . . ale, privyknúc už nešťastiu, musím privykať aj hanbe . . . nuž, myslím, budem prinútený zastaviť platy.“

„Čo, nemáte piateľov, ktorí by vám v takých pomeroch mohli pomôcť?“

Morrel sa smutne usmial.

„V obchodných veciach, pane,“ odvetil, „ako aj sami dobre viete, nemáme piateľov, máme len dopisovateľov.“

„Pravda,“ zahundral Angličan. „Zostáva vám teda už len jedna nádej.“

„Jediná.“

„Posledná? A ak vás sklame aj tátó nádej . . .?“

„Som stratený, pane, vonkoncom stratený.“

„Keď som šiel k vám, vplávala do prístavu nejaká lod.“

„Viem to, pane. Istý mladý človek, ktorý mi v neštastí zostal verný, trávi čiastku slobodného času vo vežičke domu, tešiac sa nádejou, že mi bude môcť prvý oznámiť radostnú zvest. Dozvedel som sa od neho o príchode tej lode.“

„To nie je teda vaša?“

„Nie, je to bordoléska lod’ „Gironda“; plaví sa tiež z Indie, ale nie je moja.“

„Možno vie o „Faraónovi“ a prináša vám o ňom nejaké zvesti.“

„Nemôžem vám zatajiť, pane, že sa bojím zvesti o

svojom trojstožiarniku práve tak, ako neistoty. Neistota je ešte nádejou.“

Potom Morrel dodal nezvučným hlasom:

„To oneskorenie nie je prirodzené; ‚Faraón‘ sa odplavil z Kalkuty 5. februára: mal tu byť už pred mesiacom.“

„Čo je to?“ riekol Angličan načúvajúc. „Čo znamená ten huk?“

„Oh, Bože môj, Bože môj!“ zvolal Morrel zblednúc.
„Čo je to zas?“

Skutočne na schodoch ozval sa veľký huk; bolo počuť pobehajúce kroky, ba aj bolestné výkriky.

Morrel vstal, aby otvoril dvere, ale sily ho opustily a klesol nazad do kresla.

Obidvaja mužskí zostali proti sebe sedieť, Morrel chvejúc sa na celom tele, cudzinec hľadiac na neho s hlbokým súcitom. Huk stíhol, ale predsa sa zdalo, že Morrel niečo čaká: ten huk mal príčinu a musel mať aj následky.

Cudzincovi sa zdalo, ako by niekto ticho šiel po schodoch a ako by niekoľkým osobám patriace kroky zastaly na chodbe.

V zámke prvých dvier štukol kľúč a bolo počuť, ako sa otvárajú dvere.

„Od tých dvier kľúč majú len dve osoby,“ zašeptal Morrel, „Kokles a Júlia.“

Zatým sa otvorily dvere a v nich sa zjavila bledá deva so zaslzenými lícami.

Morrel, celý sa chvejúc, vstal a oprel sa o bočné operadlo kresla, lebo by sa neboli udržal na nohách. Chcel sa spýtať, ale hlas mu zlyhal.

„Oh, otče!“ vravela deva, spínajúc ruky. „Odpusťte svojmu dieťaťu, že sa stalo poslom zlej zvesti.“

Morrel hrozne zbledol. Júlia sa mu vrhla do náručia.

„Oh, otče!“ vravela. „Odvaha!“

„Faraón“ teda zahynul?“ spýtal sa Morrel úzkosným hlasom.

Deva neodpovedala, ale prikývla hlavou, opretou o otcovu hrud’.

„A posádka?“ spýtal sa Morrel.

„Je zachránená,“ vetila deva, „zachránená hordoléskou loďou, ktorá práve vplávala do prístavu.“ Morrel zdvihol obidve ruky k nebu s výrazom vznešenej rezignácie a vdăčnosti.

„Vďaka ti, Bože môj!“ riekol Morrel. „Stíhaš aspoň len mňa.“

I pri všetkej jeho chladnosti Angličanovo oko zvlhlo slzou.

„Vstúpte,“ riekol Morrel, „vstúpte, lebo myslím, že ste všetci pri dverách.“

A skutočne, sotva vypovedal tie slová, vošla pani Morrellová, vzlykajúca; Emanuel ju nasledoval; v pozadí predsiene ukázaly sa drsné tváre siedmich či ôsmich polonahých námorníkov. Pri pohľade na nich Angličan sa zachvel; podišiel k nim, ale premohol sa a ustúpil do najvzdialenejšieho a najtmavšieho kúta pracovne.

Pani Morrellová sadla si do kresla, vzala jednu mužovu ruku do dlaní, kým Júlia zostala opretá o otcovu hrud’. Emanuel stál v polovici cesty ako spojivo medzi skupinou Morrelovej rodiny a námorníkmi, stojacimi pri dverách.

„Ako sa to stalo?“ spýtal sa Morrel.

„Podte bližšie, Penelon,“ riekol mladý človek „a vyrozprávajte príhodu.“

Rovníkovým slncom dobronzova opálený starý námorník vykročil, otáčajúc rukou zbytky klobúka.

„Dobrý deň, pán Morrel,“ riekol, ako by bol zanechal Marseille včera a vracal sa z Aixu alebo Toulonu.

„Dobrý deň, priateľ,“ odvetil Morrel, nemôžuc sa uchrániť úsmevu, prenikajúcemu slzami. „Ale kde je kapitán?“

„Kapitán, pán Morrel, zostal chorý v Palme. Ale dá Pán Boh, že to nič nebude a že ho uvidíte o pár dní práve takého zdravého, ako ste vy a ja.“

„Tak dobre... teraz hovorte, Penelon,“ riekol Morrel.

Penelon presunul v ústach kus tabaku zprava na ľavo, zakryl si ich, odvrátil sa, vypľul do predsiene čiernu slinu, vykročil jednou nohou, a kolíšuc sa v drieku, vravel:

„Tak teda boli sme, pán Morrel, asi medzi mysom Bielym a mysom Boyadorom a plavili sme sa v peknom juhozápadnom vetríku, ktorý začal viať po týždennom bezvetrí. Tu prišiel ku mne kapitan Gaumard — musím poznamenať, že som stál pri kormidle — a hovorí mi: ‚Otec Penelon, čo si myslíte o tom mraku, ktorý sa dvíha tam hľa na obzore?‘“

Práve som naň tiež pozrel.

„Čo si myslím, kapitán? Myslím si, že uháňa trocha rýchlejšie, ako má právo, a že je černejší, ako sa patrí na mračno, ktoré nemá zlých úmyslov.“

„To je aj moja mienka,“ vraví kapitán, a „idem pre každý prípad urobiť opatrenia. Máme príliš veľa plachiet pre vietor, ktorý skoro zaveje... Hola, hej! pri-

chystajte chocholaté plachty na shrnutie a trojhrannú na stiahnutie!“

Bolo to na čase. Ešte nebolo všetko ani hotové, už sme mali vietor za päťami a loď sa položila na bok.

,Máme ešte veľa plachiet,‘ hovorí kapitán, ,prichystajte stožiarovú plachtu na vysunutie!‘

Za päť minút bola stožiarová plachta vytiahnutá a plavili sme sa s prednou plachtou, vrcholnými a bramovými.

,Otec Penelon,‘ vraví mi kapitán, ,prečo ešte potriásate hlavou?‘

,Preto, že by som na vašom mieste nezastal na polcesty.‘

,Myslím, že máš pravdu, starý,‘ vraví, ,dostaneme pôriadny vietor.‘

,No, no, kapitán,‘ hovorímu, ,kto by tak kúpil za vietor to, čo sa tamhľa robí, vyrobil by hodne nad to; je to náležitá búrka, alebo ničomu nerozumiem.‘

Bolo totiž vidieť letieť vietor, ako v Montredone vidieť letieť prach; na šťastie mal do činenia s človekom, ktorý ho poznal.

,Shrňte dve vrcholné plachty!‘ skríkol kapitán. ,Popusťte plachtové laná, zriadťte plachty po vetre, stiahnite vrcholné, pritiahnite jardy.“

,To nebolo dosť v tých stranách,‘ zamiešal sa Angličan do rozhovoru; ,bol by som shrnul štyri vrcholné plachty a zbavil sa prednej.“

Ten pevný, zvučný, neočakávaný hlas otriasol všetkými. Penelon si zastrel dlaňami oči a pozrel na človeka, ktorý tak smelo posudzoval počinanie jeho kapitána.

,Urobili sme ešte niečo lepšie, pane,‘ odvetil starý

námorník s istou úctou, „vytiahli sme brigantínu a vzali sme plný vietor, aby sme ušli pred búrkou. O desať minút vytiahli sme vrcholné a dali sme sa hnať vetrovom.“

„Na taký odvážny čin bola loď príliš stará,“ riekoval Angličan.

„No, to nás práve zničilo. Po dvanástich hodinách zmietania, medzitým div sme dušu nevypustili, loď doštala trhlinu.

„Penelon,“ hovorí mi kapitán, „tak sa mi vidí, že tonieme, starý. Daj mi kormidlo a síd' dolu.“

Dal som mu kormidlo a šiel som dolu; bolo tam už na tri stopy vody. Bežím rýchlo nahor a kričím: „K čerpadlám! k čerpadlám!“ Ale, pane, už bolo neskoro! Chytili sme sa do roboty. Ale myslím, že čím viacej vody sme vyčerpali, tým viacej jej pribúdalo.

„Na moj' dušu,“ vravím po štvorhodinovej práci, keď sa loď topí, nechajme ju utonúť. Človek má len jeden život!“

„Taký príklad dávaš, majster Penelon?“ vraví mi kapitán. „Len počkaj!“

A šiel do kabíny pre pári pištolí.

„Prvému, čo opustí čerpadlo,“ skríkol, „vrazím guľu do hlavy!““

„Dobre!“ zvolal Angličan.

„Nič tak nedodá odvahy,“ pokračoval námorník, „ako pádny dôvod. A to tým skôr, že sa potom vyjasnilo a vietor ustal. Voda však preto neprestala stúpať, naopak, pribúdalo jej stále, nie veľa, azda len na dva palce za hodinu, ale predsa len stúpala. Dva palce za hodinu, viete, zdá sa to ako nič, ale po dvanástich hodinách nerobí to menej ako dvadsaťštyri palcov, a dva-

dsafštyri palcov robí dve stopy. Dve stopy a k nim tri, ktoré sme už mali, to máme päť. No, a keď má loď v bruchu päť stôp vody, už ju možno považovať za vodnateľnú.

„Už dosť,“ riekoval kapitán. „Pán Morrel nebude nám môcť nič vyčítať: urobili sme, čo sme mohli, aby sme zachránili loď, teraz sa musíme pokúsiť o zachránenie ľudí. K člnu, deti, a pekne rušne!“

„Počujte, pán Morrel,“ pokračoval Penelon, „mali sme ‚Faraóna‘ veľmi radi, ale, hoci námorník má rád svoju loď, svoju kožu miluje ešte väčšmi. Nedali sme sa veľmi ponúkať; tým väčšmi, že loď práskala a ako by nám hovorila: Chodťte už, chodťte už! A necigánil ten úbohy ‚Faraón‘, cítili sme priamo, ako nám tonie pod nohami. Čln bol teda na mori obratom ruky a my všetci ôsmi v ňom.“

Kapitán sostúpil posledný, ale čoby, nesostúpil, nechcel opustiť loď; objal som ho v páse, hodil druhom, a skočil za ním. Bol čas. Sotva som skočil, paluba sa s rachotom preborila, ako keď loď vystrelí štyridsaťosemdelovú salvu.

O desať minút ponoril sa pred, potom zad, loď sa začala točiť, ako keď pes naháňa svoj vlastný chvost, a dobrú noc ... bum ... koniec, bolo po ‚Faraónovi‘.

Tri dni sme zostali bez jedla a pitia, takže sme už hovorili o tom, že budeme ťahať žreb, kto z nás má slúžiť za pokrm ostatným, keď sme zrazu uvideli ‚Girondu‘: dávali sme jej znamenie, zbadala nás a zamierila k nám, poslala nám čln a prijala nás. Tak sa to stalo, pán Morrel, na moju námornícku čest, a veru! Všakver, kamaráti?“

Pochvalné hundranie bolo dôkazom, že rozprávač

vzbudil všeobecný súhlas jadrnosťou pravdy a malebnosťou podrobnosti.

„Dobre, priatelia,“ vravel pán Morrel, „ste smeli ľudia a vedel som vopred, že príčinou nešťastia, ktoré ma zasiahlo, je jedine môj osud. Je vôľa božia, a nie vina ľudí. Skloňme sa pred vôľou božou. A teraz, koľko platu máte dostať?“

„Eh, nehovorme o tom, pán Morrel.“

„Naopak, hovorme o tom,“ rieko obchodník so smutným úsmevom.

„No, tak teda máme dostať za tri mesiace . . .“ rieko Penelon.

„Kokles, vypláťte každému z týchto statočných ľudí dvesto frankov. Inokedy, priatelia,“ pokračoval Morrel, „bol by som dodal: Dajte im po dvesto frankov odmeny. Ale časy sú zlé, priatelia, a tá štipka groší, ktoré mám, mi už nepatrí. Odpusťte mi teda a nemajte ma preto menej radi.“

Penelova tvár sa dojatím svraštila a námorník sa obrátil ku svojim kamarátom, s ktorými prehovoril niekoľko slov.

„Dotyčne tej veci, pán Morrel,“ rieko, presunúc v ústach kus tabaku na druhú stranu a vvšlúc do predsiene druhú slinu, ktorá tvorila protajšok k prvej, „dotyčne tej veci . . .“

„Ktorej?“

„Peňazi.“

„Tak čo?“

„Tak, pán Morrel, druhovia hovoria, že pre túto chvíľu im každému stačí päťdesiat frankov, na ostatok počkajú.“

„Vďaka, priatelia, vďaka!“ zvolal pán Morrel, do-

jatý až do hĺbky duše. „Ste všetci šľachetní ľudia, ale vezmite, vezmite len, a ak nájdete dobrú službu, vstúpte do nej, ste slobodní.“

Koniec tejto vety vzbudil u bodrých námorníkov neobyčajný dojem. Pozreli na seba vzrušení. Penelon, ktorému došiel dych, bezmála bol by zhltol svoje bago; však na šťastie ešte včas siahol rukou k hrdlu.

„Ako to, pán Morrel,“ riekol stiesneným hlasom, „ako to, dávate nám výpoved? Ste teda s nami nespokojný?“

„Nie, deti, nie,“ odvetil Morrel; „nie som s vami nespokojný — ba naopak. Nie, nedávam vám výpoved. — Ale čo mám robiť? Lodí už nemám, nepotrebuju námorníkov.“

„Ako, nemáte už lodi?“ spýtal sa Penelon. „Tak si dáte postaviť nové, my počkáme. Vieme, Pán Boh zaplatiť, čo je práca.“

„Nemám peňazí, aby som si mohol dať vystaviť lode, Penelon,“ vetil obchodník so smutným úsmevom; „nemôžem teda prijať vaše ponúknutie, hoc je veľmi láskavé.“

„Nuž keď nemáte peniaze, tak nám netreba platiť; urobíme to, čo urobil úbožiak ‚Faraón‘, dáme sa hnať vetrom — je tam toho!“

„Dosť, dosť, priatelia,“ vravel Morrel, dusiac sa dojatím, „choďte, prosím vás. Sídeme sa v lepších časoch. Emanuel,“ dodal, „vyprevadťte ich a majte to na starosti, aby moje želanie bolo splnené.“

„Však, pán Morrel, môžeme sa úfať, že sa uvidíme zas?“ riekol Penelon.

„Áno, priatelia, úfam sa i ja; choďte.“

A kynul Koklesovi, ktorý šiel napred. Námorníci šli za pokladníkom a Emanuel za námorníkmi.

„A teraz,“ obrátil sa námorník ku svojej žene a dcére, „opustte ma na chvíľu; musím vyjednávať s týmto pánom.“

A pohľadom označil zástupcu firmy Thomson a French, ktorý cez celú tú scénu stál v kúte nepohnute, zúčastniac sa na nej len niekoľkými slovami. Obidve ženy pozrely na cudzinca, na ktorého cele zabudly, a odišly. Ale deva, odchádzajúc, vrhla na neho dojemne prosebný pohľad, na ktorý cudzinec odpovedal úsmevom, ktorý tak ožiaril jeho ľadovú tvár, že vecný pozorovateľ bol by ním býval prekvapený. Obidvaja mužskí zostali osamote.

„Nuž, pane,“ riekol Morrel, klesajúc do kresla, „videli a počuli ste všetko, nemám vám už čo povedať.“

„Videl som, pane, že vás stihlo nové, vami nezavinené nešťastie, práve tak ako predtým, a to ma utvrdilo v predsavzatí, aby som vám pomohol.“

„Oh, pane,“ povedal Morrel.

„Hľadte,“ pokračoval cudzinec, „som jeden z vašich hlavných veriteľov, však?“

„Ste to vy, ktorý má najprv sročné zmenky.“

„Prajete si srok na zaplatenie?“

„Lehota by mi mohla zachrániť česť, a tým aj život.“

„O koľko žiadate?“

Morrel váhal.

„O dva mesiace,“ odvetil.

„Dobre,“ riekol cudzinec, „dám vám tri.“

„Myslite, že firma Thomson a French . . .“

„Buďte bez starosti, pane, beriem všetko na seba. Dnes máme 5. júna.“

„Áno.“

„Obnovte mi všetky zmenky na 5. septembra. A 5. septembra o jedenástej hodine predpoludním (hodiny ukazovaly v tej chvíli presne o jedenástej) prídem k vám.“

„Budem vás čakať, pane,“ vetil Morrel, „a dostanete peniaze, alebo budem mŕtvy.“

Tieto posledné slová povedal tak ticho, že cudzinec ich nemohol začuť.

Zmenky obnovili, staré roztrhali a chudák Morrel mal pred sebou aspoň tri mesiace na sobsieranie posledných prostriedkov.

Angličan prijal Morrelove poďakovanie s chladom, vlastným jeho národu, a rozlúčil sa s obchodníkom, ktorý, žehnajúc mu, odprevadil ho až ku dverám.

Na schodoch sa cudzinec stretol s Júliou. Deva sa tvárla, ako by práve sostupovala, ale v skutočnosti čakala na neho.

„Oh, pane!“ riekla, spínajúc ruky.

„Slečna,“ prehovoril cudzinec, „v jeden deň dostanete list, podpísaný... Simbad námorník... urobte dopodrobna všetko, čo vám list prikáže, i keď sa vám ten príkaz bude zdať veľmi čudný.“

„Áno, pane,“ odvetila Júlia.

„Sľubujete mi, že to urobíte?“

„Prisahám vám, že áno.“

„Dobre. S Bohom, slečna. Zostaňte vždy dobrou, šľachetnou devou, ako ste, a mám pevnú nádej, že vás Boh odmení tým, že vám dá Emanuela za muža.“

Júlia zľahka vykrikla, zapýrila sa ako višňa a chytala sa zábradlia, aby nepadla.

Cudzinec, kynúc jej na rozlúčku, pokračoval v ceste.

Na dvore sa stretol s Penelonom, ktorý držal v ruke svinutú stofrankovku, a ako sa zdalo, nemohol sa rozhodnúť, či má s ňou odísť.

„Podte so mnou, priateľ,“ rieko cudzinec, „chcem sa s vami shovárať.“

IX. PIATY SEPTEMBER.

Táto lehota, stanovená zástupcom firmy Thomson a French vo chvíli, keď to Morrel najmenej čakal, zdala sa úbohému obchodníkovi jedným z tých návratov šťastia, ktoré človeku oznamujú, že osud sa konečne unavil v ich prenasledovaní. Ešte v ten istý deň povedal dcére, žene a Emanuelovi, čo sa mu prihodilo, a do rodiny keď sa i nevrátil pokoj, ale zavítala k nej aspoň nádej. Na nešťastie však Morrel nemal spojenie len s firmou Thomson a French, ktorá mu preukázala toľkú ochotu. Ako sám hovoril, v obchodných veciach má človek dopisovateľov, a nie priateľov. Keď o tom premýšľal, nechápal ani veľkodušné pokračovanie pánov Thomsena a Frencha; vysvetľoval si ho len múdrym, sebeckým rozhodnutím, ku ktorému asi tá firma prišla: Je lepšie podporovať človeka, ktorý je nám dlžen skoro tristotisíc frankov, a dostať ich po troch mesiacoch, ako urýchliť jeho skazu a mať z celej istiny len šesť alebo osem percent.

Na nešťastie však, či už z nenávisti alebo zaslepe-

nosti, nesmýšľali tak všetci obchodní spojenci Morrelovi a niektorí rozhodli sa priamo opačne. Morrelom podpísané zmenky teda predložili pokladnici s úzkostlivou presnosťou, a vďaka lehote, poskytnutej Angličanom, Kokles ich v hotovosti vyplatil. Kokles si teda zachoval svoj veštecký pokoj. Len pán Morrel videl s hrôzou, že keby bol mal složiť 15. Bovillových päťdesiatisíc frankov a 30. tridsaťdvatisíc päťsto na zmenku vypožičaných frankov, na ich vyrovnanie — práve ako na pohľadávku dozorca väzení — dostať lehotu, bol by od toho mesiaca strateným človekom.

Mienkou celého marseillského obchodného sveta bolo, že Morrel sa pod údermi osudu, ktoré ho postupne stíhaly, neudrží. Vzbudilo to všeobecné počudovanie, keď koncom mesiaca bolo všetko zaokryté s obvyklou presnosťou. Jednako dôvera ľudí sa nevrátila a zastavenie platov nešťastného obchodníka jednohlasne odložili na koniec budúceho mesiaca.

Morrel sa celý mesiac musel nesmierne namáhať, aby shromaždil všetky prostriedky. Inokedy jeho kedykoľvek splatnú zmenku prijali s dôverou, ba hľadali. Morrel sa snažil predať o dvadsať dní splatnú zmenku, ale našiel všetky banky zatvorené. Na šťastie Morrel mal ešte niekoľko pohľadávok, s ktorými mohol počítať; tieto pohľadávky sa mu zišly, Morrel teda ešte koncom júla mohol splniť svoje záväzky.

Zástupcu firmy Thomson a French druhý raz už v Marseille nevideli; deň alebo dva po návštive u Morrela zmizol; keďže však v Marseille sišiel sa len s mešťanostom, dozorcом väzení a pani Morrellovou, jeho návšteva nezanechala po sebe inej stopy, ako ľahostajnú rozpomienku, ktorú si na neho zachovaly tieto tri osoby.

Námorníci z „Faraóna“ však, tak sa zdalo, našli si nejaké miesto, lebo zmizli tiež.

Kapitán Gaumard, zotaviac sa z choroby, ktorá ho zadržala v Palme, vrátil sa tiež domov. Váhal, či má ísť k pánu Morrelovi, ten však, dozvediac sa o jeho príchode, šiel ho sám vyhľadať. Dobrý obchodník, dozvediac sa z Penelovho líčenia o kapitánovej chrabrosti, dokázanej pri nešťastí, sám sa ho vynasnažoval potešiť. Priniesol mu aj jeho plat, pre ktorý by sa kapitán nebol odvážil k nemu prísť.

Ked' pán Morrel sostupoval schodmi, stretol sa s Penelonom, ktorý šiel nahor. Penelon, tak sa zdalo, dobre použil peniaze, lebo mal cele nový oblek. Dobrý podkormidelník, vidiac svojho pána, tak sa zdalo, bol vo veľkých rozpakoch; vtišol sa do najvzdialenejšieho kúta chodby, omáľal kus tabaku zľava napravo a zprava naľavo, vyjavene vypuľujúc veľké oči, a len bojazlivo tisoli ruku, ktorú mu s obvyklou srdečnosťou pán Morrel podal. Pán Morrel pripisoval Penelonove rozpaky strojnosti jeho obleku: bolo jasné, že bodrý námorník nerobil ten prepych na svoj účet; bol už iste priyatý na inej lodi a zahanbil sa, že — ak sa možno tak vyslovíť — nenosil dlhšie smútok za „Faraónom“. Azda prichodil, aby sa kapitánovi Gaumardovi pochválil svojím zdarom a tlmočil mu ponuku svojho nového pána.

„Dobrí ľudia,“ povedal si v duchu Morrel, odchodiac, „kiežby vás váš nový pán mal tak rád ako ja a bol šťastnejší, ako som ja!“

Pán Morrel celý august stále robil pokusy na posilnenie starého alebo získanie nového úveru. 20. augusta vedelo sa v Marseille, že si Morrel zaistil miesto

v poštovom dostavníku, a hovorilo sa, že inzolvencia bude vyhlásená koncom mesiaca a že Morrel odcestoval, aby nebol pri tom krutom výkone, ktorý má byť bezpochyby prenesený na jeho prvého účtovníka a na pokladníka Koklesa. Keď však prišiel 31. august, pokladnica nad všetko očakávanie bola otvorená ako ohyčajne. Za mriežkami zjavil sa Kokles, pokojný, ako skutočný Horácius, prezrel pozorne doručený papier a zaplatil všetky zmenky presne ako inokedy. Došly aj dva účty, ktoré Kokles práve tak vyrovnal, ako zaplatil Morrelove osohné zmenky. Nik tomu nerozumel a s tvrdohlavosťou smutných udalostí úpadok odkladali na koniec septembra.

1. septembra prišiel Morrel: celá rodina ho očakávala s veľkou úzkosťou; od tejto parízskej cesty očakával svoju poslednú spásu. Morrel si smyslel na Danglarsa, dnes milionára a kedysi jeho dlžníka, lebo že sa Danglars dostal do služieb španielskeho bankára, u ktorého skrsol základ jeho ohromného majetku, to sa stalo na odporúčanie Morrelovo. Dnes mal Danglars, ako sa vravelo, šesť až osem miliónov vlastného majetku a neobmedzený úver. Danglars mohol zachrániť Morrella, a nemusel pritom vyňať z vrecka jediný toliar; stačilo, aby sa za neho zaručil, a Morrel bol by býval zachránený. Morrel už dávno myslal na Danglarsa, ale jestvuje inštinktívny odpor, vznikajúci bez vôle človeka, a Morrel odkladal, kým len mohol, tento krajný prostriedok. A mal pravdu, vrátil sa zdrvený ponižujúcim odmiestnutím.

A Morrel pri návrate neuľavil si ani jediným vzdychom, nevyslovil ani jedno ohvinenie. Objal s plačom ženu a dcéru, priateľsky stisol Emanuelovi ruku, zavrel

sa do svojej pracovne na druhom poschodí a poslal pre Koklesa.

„Teraz,“ hovorily obidve ženy Emanuelovi, „sme stratení.“

Po krátkej porade sa dohodli, že Júlia napíše svojmu bratovi, ktorý slúžil pri posádke v Nimes, aby hned' prišiel.

Úbohé ženy cítily inštinktívne, že potrebujú sobsieť všetky sily, aby zniesly hroziaci im úder.

Okrem toho mal už Maximilián Morrel, hoci ešte nedoplnil dvadsiaty druhý rok, veľký vplyv na otca.

Bol to mladý, pevný a priamy človek. Ked' sa malo rozhodovať o jeho povolaní, otec mu nechcel vnucovať nijakú dráhu budúcnosti a spýtal sa mladého Maximiliána, k čomu by mal chuť. Ten sa osvedčil, že by chcel byť vojakom. Študoval výborne, prihlásil sa a prijali ho na vyššiu vojenskú akadémiu a vyšiel ztade ako podporučík 53. pluku radového vojska. Už mal rok túto hodnosť a slúbili mu, že pri prvej príležitosti ho povýšia na poručíka. Pri pluku považovali Maximiliána Morrela za prísneho plniteľa nielen všetkých vojakom daných úloh, ale aj všetkých povinností, ktoré má držiavať muž, a menovali ho „stoikom“. Rozumie sa, že mnogí, ktorí mu to prímenie dávali, opakovali len to, čo počuli, nepoznajúc pravý smysel slova.

Tohto mladého človeka volala na pomoc mať a sestra, aby ich podporoval, lebo tušily, že sa ocitnú vo vážnych okolnostiach.

Vo vážnosti týchto okolností sa neklamaly, lebo o chvíľu nato, ako pán Morrel vošiel do pracovne s Koklesom, Júlia videla ztade vyjsť pokladníka chvějúceho sa, s rozrušenou tvárou.

Chcela sa ho spýtať, keď šiel okolo nej. Ale dobrý človek, bežiac chvatne dolu schodmi, čo nebolo jeho zvykom, zdvihnuť ruku k nebu, len toľko zvolal:

„Ach, slečna, slečna! Aké hrozné nešťastie! Kto by si to bol kedy mysel!“

O chvíľu ho videla Júlia zas ísť hore s dvoma či troma veľkými knihami, torbou na listiny a vreckom peňazí.

Morrel prezrel knihy, otvoril torbu, spočítal peniaze.

Všetky jeho prostriedky odhadovaly sa na šesť až osematisíc frankov a pohľadávky, splatné do 5., na štyri až päťtisíc, čo robilo najviac štrnásťtisíc frankov aktív proti dvestoosemdesiat sedemtisíc a päťsto frankov. Takú splátku nebolo možno ani ponúknut.

Jednako však, keď prišiel Morrel na obed, zdal sa dosť pokojný. Tento pokoj nastrašil obidve ženy väčšimi ako najväčšia skleslosť.

Po obede Morrel obyčajne odchodil z domu. Chodieval na kávu do marseilleského klubu a prečítať si „Semafor“; v ten deň nešiel nikam a vrátil sa zas do svojej pracovne.

Kokles sa zdal cele ohlúpený. Čiastku dňa presedel vo dvore na kameni, s holou hlavou v tridsaťstupňovom slnečnom úpeku.

Emanuel hľadel upokojiť dámy, ale neboli veľmi výrečný. Mladý človek bol príliš zasvätený do vecí obchodného domu, aby nevedel, že Morrelovej rodine hrozí veľká katastrofa.

Zavítala noc: obidve ženy bdely, úfajúc sa, že Morrel, opustiac pracovňu, príde k nim. Ale počuly, ako pre-

šiel vedľa ich dvier a stíšil krok, pravdepodobne obávajúc sa, že ho zavolajú.

Zbystrili sluch: vošiel do svojej ložnice a zavrel sa.

Pani Morrelová poslala dcéru spať; o pol hodiny po jej odchode sňala črievice a vkízla do chôdby, aby cez kľúčovú dierku pozrela, čo robí jej muž.

Na chodbe zbadala vzdľovať sa akýsi tieň: bola to Júlia, ktorá znepokojená predbehla matku.

Deva pristúpila k pani Morrelovej.

„Píše,“ riekla.

Obidve sa dorozumely bez slova.

Pani Morrelová nazrela cez kľúčovú dierku. Morrel skutočne písal. Čo však ušlo deve, to zbadala pani Morrelová, že jej muž píše na kolkovaný hárok. Opanovala ju hrozná myšlienka, že Morrel píše testament; zachvela sa na celom tele, ale predsa mala silu mlčať.

Na druhý deň Morrel zdal sa cele spokojný; sedel v pracovni ako obyčajne, len po obede pritiahol k sebe dcéru, vzal do náručia hlavu dieťaťa a držal ju dlho na hrudi. Večer Júlia hovorila matke, že i pri otcovom zdanlivom pokoji zbadala, že mu bije prudko srdce.

Nasledujúce dva dni minuly jednotvárne. 4. septembra večer pán Morrel žiadal od Júlie kľúč od pracovne.

Júlia sa zachvela, žiadosť zdala sa jej zlovestná. Prečo žiada otec od nej kľúč, ktorý mala vždy, a v detstve jej ho odnímali len z trestu?

Deva pozrela na pána Morrela.

„Čím som sa previnila, otecko,“ riekla, „že mi odnímate kľúč?“

„Ničím, dieťa moje,“ odvetil nešťastný Morrel, kto-

rému pri tejto jednoduchej otázke vyhŕkly slzy. „Ničím, len ho potrebujem.“

Júlia sa pretvárala, ako by hľadala kľúč.

„Tuším, nechala som ho vo svojej chyžke,“ vetila potom.

Vyšla, ale miesto toho, aby šla do svojej chyže, bežala sa poradiť s Emanuelom.

„Nedávajte oteckovi ten kľúč,“ radil jej mladý človek, „a ak nemusíte, neopúšťajte ho zajtra ráno.“

Júlia sa chcela ešte ďalej sptyovať Emanuela, ten však iné nič nevedel, alebo nechcel nič povedať. Pani Morrellová so 4. na 5. septembra celú noc bdelá s uchom primknutým ku dverám. Až do tretej hodiny ráno počula svojho muža rozčúlene chodiť po ložnici.

Až o tretej sa vrhol na posteľ.

Obidve ženy pretrudily noc spolu. Od včera večera čakaly Maximiliána.

O ôsmej hodine vstúpil pán Morrel do ich chyže. Bol pokojný, ale nočné rozčúlenie zrkadlilo sa na jeho bledej, rozrušenej tvári.

Ženy sa ho neopovážily spýtať, či dobre spal.

Morrel bol láskavejší k žene a otcovskejší k dcére ako inokedy. Nemohol sa nasýtiť pohľadom na úbohé dieťa a nabozkávať sa ho.

Júlia pamätala na radu Emanuela a chcela otca, keď odchádzal, odprevadiť; on však znemožnil to nežne a riekol:

„Zostaň pri matke.“

Júlia chcela naliehať.

„Chcem to!“ riekol Morrel.

Morrel prvý raz povedal svojej dcére: Chcem to!

Ale vyslovil to tónom toľkej otcovskej nežnosti, že Júlia sa už neodvážila urobiť ani krok.

Zastala na mieste nemo a nehnute. O chvíľu nato dvere sa zas otvorily a Júlia pocítila objem dvoch ramien a ústa, ktoré ju bozkaly na čelo.

Zodvihla oči a skríkla radostne:

„Maximilián! Brat môj!“

Na ten výkrik pribehla pani Morrelová a vrhla sa synovi do náručia.

„Mamička,“ riekol mladý mužský, pozerajúc striedavo na pani Morrelovú a na jej dcéru, „čo sa stalo, čo sa robí? Váš list ma nastrašil, prišiel som teda hned.“

„Júlia,“ riekla pani Morrelová, kynúc mladému človeku, „chod’ povedať otcovi, že Maximilián prišiel.“

Deva vybehla z chyže, ale na prvom stupni scho-dišta zbadala mužského, držiaceho v ruke list.

„Nie ste vy slečna Júlia Morrelová?“ pýtal sa mužský, hovoriac po francúzsky so silným talianskym prízvukom.

„Ano, pane,“ odvetila Júlia zľaknutá, „ale čo si prajete? Nepoznám vás.“

„Prečítajte si tento list,“ riekol mužský, podávajúc jej ho.

Júlia váhala.

„Hovorí sa v ňom o zachránení vášho otca,“ riekol posol.

Deva mu vytrhla list z ruky.

Potom ho rýchlo otvorila a čítala:

„Chod’te hned na mailhanskú hradskú, vstúpte do domu číslo 15, vypýtajte si u domovníka kľúč od chyže na piatom poschodí, vstúpte do tej chyže, vezmíte v rahu na kozube ležiaci mešec z červeného hodvábu a doneste ten mešec svojmu otcovi.

Je dôležité, aby ho dostal pred jedenástou hodinou.
Sľúbili ste mi slepú poslušnosť, pripomínam Vám
Váš sľub.

Námorník Simbad.“

Deva skríkla od radosti, zdvihla oči, chcela sa spýtať mužského, ktorý jej odovzdal list, ale mužského už nebolo.

Pozrela teda znova na list, chtiac si ho prečítať ešte raz, a zbadala, že je k nemu pripojený dodatok.

Čítala:

„Je dôležité, aby ste vykonali túto úlohu osobne a sami. Keby ste prišli so sprievodcom, alebo keby šiel niekto iný miesto vás, domovník by povedal, že nevie o ničom.“

Toto postskriptum silne ochladilo devinu radosť. Či jej dačo nehrozí, nie je to nejaká nastavená pasca? Jej nevinnosť vo veci nebezpečenstva, ktoré by mohlo ohrožovať devu jej veku, nechávala ju v nevedomosti, ale aby sme sa báli, nepotrebuje poznať nebezpečenstvo; ba je pozoruhodné, že práve neznáme nebezpečenstvá vyvolávajú najväčší strach.

Júlia váhala a rozhodla sa prosiť o radu.

Ale vedená zvláštnym inštinktom, neobrátila sa ani na matku, ani na brata, ale na Emanuela.

Sišla dolu, rozpovedala mu, čo sa jej prihodilo v deň, keď otca navštívil zástupca firmy Thomson a French, opísala mu výjav na schodoch, opakovala mu svoj sľub a ukázala mu list.

„Musíte ta ísť, slečna,“ riekoł Emanuel.

„Mám ísť?“ šepla Júlia.

„Áno, odprevadím vás.“

„Ale, či ste nečítali, že mám ísť sama?“

„Ved’ budete sami,“ odvetil mladý človek. „Počkám na vás na rohu Muzeálnej ulice. A ak ma znepokojí vaše oneskorenie, prídem za vami, a beda tým, na ktorých budete mať príčinu sa stňažovať, za to vám ručím!“

„Váš náhľad teda je, Emanuel,“ opakovala deva ne-rozhodne, „aby som poslúchla to vyzvanie?“

„Áno; či vám posol nepovedal, že ide o zachránenie vášho otca?“

„Ale aké nebezpečenstvo mu teda hrozí, Emanuel?“ spýtala sa deva.

Emanuel chvíľu váhal, ale želanie nakloniť devu k momentánnemu rozhodnutiu, zvítazilo.

„Počujte,“ vravel jej, „dnes je 5. septembra, však?“
„Áno.“

„Váš otec dnes o jedenástej má zaplatiť skoro tristo-tisíc frankov.“

„Čo sa teda stane?“

„Stane sa to, že ak váš otec dnes do jedenástej hodiny nenájde niekoho, kto by mu pomohol, napo-ludnie bude musieť oznámiť úpadok.“

„Oh, podťe, podťe!“ zvolala deva, vlečúc mladého človeka za sebou.

Zatým pani Morrelová rozpovedala všetko svojmu synovi.

Mladý človek vedel, že pod vplyvom ustavičných úderov, ktoré prenasledovaly jeho otca, vo výdavkoch domu staly sa veľké reformy; nevedel však, že to došlo tak ďaleko.

Bol zničený.

Potom zrazu vybehol z chyže, chvátal hore chodmi, lebo mysel, že otec je v pracovni, klopal, ale nadarmo.

Stojac pri dverách pracovne, počul, ako sa otvárajú dvere na byte. Obzrel sa a zbadal otca. Pán Morrel miesto toho, aby bol šiel do pracovne, vrátil sa do ložnice a vyšiel z nej až teraz.

Pán Morrel, zhliadnuc Maximiliána, skríkol od prekvapenia; nevedel o synovom príchode. Zostal nepohnute stáť, svierajúc v ľavej ruke akýsi predmet, ktorý skrýval pod kabátom.

Maximilián rýchlo sbehol dolu schodmi a vrhol sa otcovi okolo krku. Zrazu však cúvol a tisol k otcovej hrudi len pravicu.

„Otče,“ vravel, zhlednúc smrteľne, „prečo máte pod kabátom pári pištolí?“

„Ah, toho som sa bál!“ riekoł Morrel.

„Otče, otče! Preboha!“ zvolal mladý človek. „Načo sú ti tie zbrane?“

„Maximilián,“ odvetil Morrel, hľadiac pevne na svojho syna. „Si muž, a čestný muž, podľ, poviem ti to.“

A Morrel pevným krokom bral sa ku pracovni; Maximilán ho nasledoval, chvejúc sa na celom tele.

Morrel otvoril dvere a zavrel ich za synom. Potom prešiel cez predsieň, vstúpil do pracovne, položil pári pištolí na roh stola a ukázal pred synom na otvorenú hlavnú knihu.

V tej knihe bol naznačený presný stav položenia. Morrel mal o pol hodiny zaplatiť dvestoosemdesiatsedemtisíc päťsto frankov.

„Čítaj,“ riekoł Morrel.

Mladý človek po prečítaní na chvíľu bol ako zdrvený.

Morrel nepovedal ani slova. Čo by bol mohol ešte dodať k neúprosnému výroku číslic?

„A urobili ste všetko, otče,“ spýtal sa o chvíľu mladý človek, „čo by mohlo prekaziť toto nešťastie?“

„Áno,“ odvetil Morrel.

„Nemáte medzi ľudmi pohľadávky?“

Morrel schvátil obidvoma rukami synovu hlavu, privinul ju k sebe, a pritisnúc na ňu niekoľko ráz pery, riekoł:

„Áno, áno, žehnám ti svojím menom a menom troch pokolení bezúhonných ľudí; čuj, čo hovoria mojím hlasom: nešťastím zničená budova môže byť Prozreteľnosťou zas vystavená. Keď budú vidieť, akou smrťou som umrel, budú mať so mnou súcit aj najneúprosnejší, tebe azda poprajú lehotu, ktorú mne odopreli. Vynasnaž sa teda, aby nebolo vyrieknuté potupné slovo; maj sa k činu, pracuj, zápoľ horlivo a chrabro, žite, ty, tvoja mať i sestra, tak, aby ste potrebovali len najnevyhnutejšie, nech v tvojich rukách deň čo deň vzrastá a rozmnôžuje sa majetok tých, ktorým dlhujem. Pomysli, aký krásny, veľký, slávny deň bude deň rehabilitácie, deň, keď v tejto pracovni povieš: Môj otec umrel, lebo nemohol urobiť to, čo ja robím dnes, ale umrel s mierom a pokojne, vodiac, že to ja urobím.“

„Oh, otče môj, otče môj,“ zvolal mladý človek, „azda by ste predsa mohli žiť!“

„Keby som žil, všetko by sa zmenilo; keby som žil, záujem by sa premenil na pochybnosť, súcit na hnev; keby som žil, stal by som sa človekom, ktorý nedodržal slovo, ktorý nesplnil záväzky, stal by som sa, krátko, bankrotárom. Naopak, ak zomriem, pamäтай na to, Maximilián, moja mŕtvola bude mŕtvolou statočného, nešťastného človeka. Keby som žil, môjmu domu by vyhli aj naj-

lepší priatelia; ak zomriem, celé Marseille ma s plačom odprevadí k môjmu poslednému bydlu. Keby som žil, hanbil by si sa za moje meno; ak zomriem, zdvihneš hlavu a povieš:

„Som synom toho, ktorý sa zavraždil preto, že prvý raz nemohol dodržať dané slovo.“

Mladý človek zastenal, ale zdalo sa, že sa podrobil osudu. Druhý raz vstúpilo presvedčenie nie do jeho srdca, ale do jeho duše.

„A teraz,“ riekol Morrel, „opusť ma a hľad' vzdialť ženské.“

„Neprajete si ešte vidieť moju sestru?“ spýtal sa Maximilián.

Posledná nejasná nádej mladého človeka tajila sa v tomto zhliadnutí, preto to navrhol. Morrel potriasol hlavou.

„Videl som ju ráno,“ odvetil, „a rozlúčil som sa s ňou.“

„Nemáte pre mňa, otče, nejaký zvláštny príkaz?“ spýtal sa Maximilián zmeneným hlasom.

„Tak je, syn môj, posvätný príkaz.“

„Vravte, otče.“

„Firma Thomson a French je jediná, ktorá z ľudskosti a možno aj z egoizmu — nie je mojou úlohou čítať v ľudských srdciach — mala so mnou súcit. Jej zástupca, ktorý zavíta o desať minút, aby mi predložil zmenku na dvestoosemdesiat sedemtišic päťsto frankov, mi nielen povolil, ale ponúkol trojmesačnú lehotu. Tá firma nech je prvá vyplatená, syn môj, a ten človek nech ti je svätý.“

„Áno, otče,“ vetil Maximilián.

„A tak ešte raz s Bohom,“ riekol Morrel; „chod,

chodť, potrebujem samotu. Môj závet nájdeš v ložnici v sekretári.“

Mladý človek zostal bezvládne stát, majúc silu vôle, ale nie uskutočnenia.

„Čuj, Maximilián,“ vravel mu otec, „predstav si, že som, ako ty, vojakom, že som dostal rozkaz dobyť hradby, a že ty vieš, že pri útoku padnem; nepovedal by si mi: chodťte, otče, lebo by ste sa zneuctili, keby ste zostali, a lepšia je smrť ako hanba?“

„Áno, áno,“ odvetil mladý človek, „áno!“

A sovrúc Morrela kŕčovite do náručia, riekol:

„Chodťte, otče!“

A vyrútil sa z pracovne.

Ked' syn odišiel, Morrel ešte na chvíľu stál, hľadiac uprene na dvere; potom vystrel ruku, chytil šnúru zvonca a zazvonil.

O chvíľu sa hlásil Kokles.

Nebol to ten istý človek ako predtým, tri dni poznania ho zlomily. Myšlienka: firma Morrel zastaví platenie, sklonila ho hlbšie k zemi ako iných dvadsať rokov.

„Môj dobrý Kokles,“ hovoril Morrel hlasom, ktorého prízvuk nemožno znázorniť „zostaneš v predsieni. Ked' príde ten pán, ktorý už tu bol pred troma mesiacmi, vieš, zástupca firmy Thomson a French, ohlásiš ho.“

Kokles neodpovedal, kývol hlavou, šiel si sadnúť do predsiene a čakal.

Morrel klesol nazad do kresla, pozrel na hodiny: zostávalo mu ešte dovedna sedem minút; ručička sa pohybovala s neuveriteľnou rýchlosťou, zdalo sa mu, že vidí jej posuny.

Čo sa odohrávalo v tej pokonnej chvíli v duši tohto človeka, ktorý, ešte mladý, chystal sa — možno po nesprávnom, ale aspoň zdánlive správnom premýšľaní — odlúčiť od všetkého, čo miloval na svete, a opustiť život, ktorý ho zahrnul plnosťou rodinného šťastia, — to nemožno opísat, pre utvorenie predstavy bolo by treba vidieť jeho čelo, pokryté potom, a predsa odovzdané do božej vôle, jeho slzami zarosené, a predsa k nebu obrátené oči.

Ručička postupovala stále, pištole boly nabité; Morrel vystrel ruku, vzal jednu z nich a zašeptal dcérino meno.

Potom odložil smrtonosnú zbraň, vzal pero a napísal niekoľko riadkov.

Videlo sa mu, že sa nerozlúčil dostatočne s milovaným dieťaťom.

Potom pozrel zas na hodiny; už nepočítal minúty, ale sekundy.

Vzal znova zbraň. Ústa mal pootvorené a oči upieral na hodinovú ručičku; zachvel sa pri zvuku, ktorý urobil natiahnutím kohútika.

V tej chvíli vystúpil mu na čelo chladnejší pot a smrteľnejšia úzkosť mu sovrela srdce.

Počul vrznúť dvere z chodby.

Potom sa otvorily dvere pracovne.

Hodiny sa chystaly odbiť jedenástu.

Morrel sa neobrátil, čakajúc na Koklesove slová:
,Zástupca firmy Thomson a French.'

A niesol zbraň k ústam...

Zrazu počul výkrik: bol to hlas dcéry.

Obzrel sa, zhliadol Júliu; pištoľa mu vypadla z ruky.

„Otče!“ zvolala deva bez dychu a skoro umierajúca od radosti. „Zachránený! Ste zachránený!“

A vrhla sa mu do náručia, trímajúc v ruke červený hodvábny mešec.

„Zachránený!“ opakoval Morrel. „Dieťa, čo tým chceš povedať?“

„Áno, zachránený! Hľadte, hľadte!“ opakovala deva.

Morrel vzal do ruky mešec a zachvel sa, lebo nejasne sa pamätal, že ten predmet kedysi bol jeho.

Na jednej strane bola zmenka na dvestoosemdesiat-sedemtisíc päťsto frankov.

Zmenka bola prečiarknutá.

Na druhej strane bol ako lieskovec veľký diamant s pruhom lepenky, na ktorej boli tieto dve slová:

„Júliino veno.“

Morrel si prešiel rukou po čele. Zdalo sa mu, že sníva.

V tej chvíli odbíjaly hodiny jedenástu.

Cítil, ako by každý úder oceľového kladivka dopadol na jeho vlastné srdce.

„Dieťa moje,“ riekoval, „hovor, kde si našla ten mešec?“

„V dome na Mailhanskej ceste č. 15, v rohu na kozube malej, chudobnej chyžky na piatom poschodi.“

„Ale ten mešec nie je tvoj!“ zvolal Morrel.

Júlia podala otcovi list, ktorý ráno dostala.

„A bola si sama v tom dome?“ spýtal sa Morrel, keď dočítal list.

„Odprevadil ma Emanuel, otče. Mal na mňa čakať na rohu Muzeálnej ulice. Ale neviem, čo sa stalo, keď som sa vrátila, neboli tam.“

„Pán Morrel!“ ozval sa na chodbe hlas. „Pán Morrel!“

„To je jeho hlas!“ riekla Júlia.

Emanuel vstúpil, tvár mal zmenenú od radosti a pohnutia.

„Faraón!“ zvolal. „Faraón!“

„Čože? Aký ‚Faraón‘? Zošaleli ste, Emanuel? Ved’ viete, že je zničený.“

„Faraón, pane! Je ohlásený Faraón! Faraón vchôdza do prístavu!“

Morrel klesol do kresla, opúšťaly ho sily. Jeho rozum sa priečil uveriť týmto neslýchaným, neuveriteľným, báječným udalostiam.

Vtom však vošiel aj jeho syn.

„Otče,“ zvolal Maximilián, „čo ste to hovorili, že ‚Faraón‘ je zničený? Stráž ho ohlásila, vchádza do prístavu!“

„Priatelia,“ vravel Morrel, „keby to bola pravda, museli by sme veriť v boží div! To nie je možné! Nie je možné!“

Ale mešec, ktorý držal v ruke, potvrdená zmenka, nádherný diamant, to všetko bolo nie menej uveriteľné, a predsa to bola skutočnosť.

„Ach, pane,“ ozval sa aj Kokles, „Faraón! čo to znamená?“

„Nuž, deti,“ riekol Morrel vstávajúc. „Podľme sa presvedčiť, a ak je to falosná zvest, nech sa nad nami zmiluje Boh!“

Šli dolu; na schodoch čakala paní Morrelová; úbohá žena sa neopovážila vyjsť von.

O chvíľu boli na Cannebière.

V prístave bol zástup ľudí.

Zástup sa pred Morrelom rozstúpil.

„Faraón! Faraón!“ opakovaly všetky hlasy.

A skutočne, zázračná, neslýchaná vec! Proti veži svätého Jána loď, nesúca na prede tieto slová, napísané bielymi literami:

„Faraón“ (Morrel a syn v Marseille), tých istých rozmerov ako pôvodný „Faraón“, s nákladom červca a indiga, spúšťala kotvu a sbaľovala plachty. Na mostíku velil kapitán Gaumard a otec Penelon mávaním zdravil pána Morrela.

Nebolo pochybnosti: bolo to svedectvo smyslov a desaťtisíc osôb prichodilo na pomoc tomu svedectvu.

Ked' sa Morrel so synom objímal na móle pri potlesku celého mesta, svedok toho zázraku, neznámy človek, ktorého tvár bola zpolovice zakrytá čiernou bradou a ktorý skrytý za búdkou vojenskej stráže, dojatý pozoroval ten výjav, zašeplal tieto slová:

„Bud' šťastný, ty šľachetný človek; bud' požehnaný za všetko dobré, ktoré si vykonal a ktoré ešte budeš konáť. A moja vďaka nech zostane skrytá práve tak ako tvoja dobročinnosť.“

A s úsmevom, prezádzajúcim radosť a šťastie, opustil úkryt a bez toho, že by si ho bol niekto všimol — tak bol každý zaujatý udalosťou dňa, sostúpil po schodoch, ktoré slúžily na nakladanie tovaru, a tri razy zavolal:

„Jacopo! Jacopo! Jacopo!“

Tu pristál čln, prijal ho a doplavil sa s ním k bohatu vystrojenej jachte, na ktorej palubu vyskočil so zručnosťou námorníka. Ztade ešte raz pozrel na Morrela, ktorý so slzami radosti srdečne tisol ruky celému

zástupu a ďakoval nejasným pohľadom neznámemu dobrodincovi, ktorého, tak sa zdalo, hľadal na nebi.

„A teraz,“ riekol neznámy mužský, „s Bohom, dobrota, ľudskosť, vďačnosť... s Bohom, vy city, ožarujúce všetky srdcia!... Stal som si na miesto Prozreteleňnosti, aby som odmeňoval dobrých... nech mi Boh-pomstiteľ prepustí miesto, aby som potrestal zlých.“

Po týchto slovách dal znamenie a jachta, ako by len naň bola čakala, vyplávala na more.

X. TALIANSKO. — NÁMORNÍK SIMBAD.

Začiatkom r. 1838 boli vo Florencii dvaja mladí ľudia, členovia najelegantnejšej parízskej spoločnosti, vikont Albert de Morcerf a barón František d'Epinay. Dohovorili sa, že tohoročný pôst strávia v Ríme, kde František, ktorý od štyroch rokov býval v Taliansku, mal byť Albertovým ciceronom.

Kedže nie je maličkosťou tráviť pôst v Ríme, najmä ak človeku záleží na tom, aby nemusel bývať na Ľudovom námestí alebo v Campo-Vaccino, písali otcovi Pastrinimu, majiteľovi hotela Londres na Španielskom námestí, žiadajúc ho, aby im zabezpečil pohodlný byt.

Otec Pastrini odpovedal, že má pre nich len dve izby s toaletnou chyžkou al secondo piano a že im ho núka za skromný poplatok denných dvadsať frankov. Obidvaja mladí ľudia súhlasili; Albert však, chtiac využiť slobodný čas, odcestoval do Neapola. František však zostal vo Florencii.

Ked sa za istý čas nakochal životom, aký poskytuje mesto Medicich, ked sa do sýtosti naprechádzal v tom edene, ktorý menujú casine, ked bol skvele priyatý flo-

rentínskymi hostiteľmi, skrsol v ňom zvláštny úmysel, keď už videl Korziku, kolísku Bonaparta, že si pôjde obzrieť Elbu, na ktorej tak dlho dlel Napoleon.

Raz večer teda odviazal od železnej obruče malú baretu, ktorá ju putnala k livorskému prístavu, a zahalený do plášťa, ľahol si na jej dno a riekoľ úsečne námorníkom: „Na ostrov Elbu!“

Bárka vyplávala z prístavu, ako morský vták opúšťa hniezdo, a na druhý deň složila Františka v Porto-ferajo.

František prešiel cisársky ostrov, sledujúc stopy, ktoré tam zanechal tento obor, a potom sa odplavil do Marciany.

O dve hodiny po tom, ako opustil pevninu, dosiahol ju zas a odišiel do Pianosy, kde — ako mu povedali — čakal na neho ohromný lov na červené jarabice.

Hon bol zlý. František horko-ťažko zastrelil niekoľko chudých jarabíc, a ako každý poľovník, ktorý nadarmo ustal, vstúpil do bárky v dosť zlej nálade.

„Keby Vaša Excelencia chcela,“ navrhoval mu majiteľ lode, „mohla by zažiť krásny lov!“

„A kde?“

„Vidíte tamten ostrov?“ pokračoval podrobne, ukazujúc prstom na juh na kužeľovitú masu, vystupujúcu z mora, zaliateho najkrajšou indigovou farbou.

„A aký je to ostrov?“ spýtal sa František.

„Ostrov Monte-Christo,“ odvetil Livorňan.

„Ale nemám dovolenie, aby som na tom ostrove mohol loviť.“

„Vaša Excelencia ho nepotrebuje, ostrov je pustý.“

„Ach,“ čudoval sa mladý človek, „pustý ostrov v Stredozemnom mori?! To je divné!“

„Ale prirodzene, Excelencia. Ten ostrov je skalnatý útvar a na jeho celom povrchu niet azda ani jutra ornej pôdy.“

„Čí je ten ostrov?“

„Toskánsky.“

„A akú zver tam nájdem?“

„Na tisíce divých kôz.“

„Ktoré sa živia lízaním skál?“ povedal František s nedôverčivým úsmevom.

„Nie, ale vresom, myrtou a mastixom, ktoré rastú medzi skalami.“

„A kde tam budem spat?“

„V jaskyniach na zemi, alebo na bárke v plášti. Konečne, ak bude Vaša Excelencia chcieť, môžeme sa odplaviť hned po love; ráči vedieť, že v noci práve tak dobre vieme narábať s plachtami ako vo dne, a ak nebudeme môcť upotrebiť plachty, máme veslá.“

Kedže František mal dostatok času dovtedy, kým mal odcestovať za priateľom, a o byt v Ríme sa už starala nemusel, prijal návrh, aby si nahradil prvý hon.

Na jeho súhlasnú odpoveď plavci vymenili medzi sebou tichým hlasom niekoľko slov.

„Nuž,“ riekol František, „čo nového? Vyskytla sa azda nejaká prekážka.“

„Nie,“ odvetil majiteľ bárky, „ale musíme Vašu Excelenciu upozorniť, že ostrov je pod kontumáciou.“

„Čo to znamená?“

„To je toľko, že, kedže Monte-Christo je neobývaný a zavše pristanú na ňom podludníci a piráti, plaviaci sa z Korziky, Sardínie alebo Afriky — ak nejaký znak prezradí náš pobyt na ostrove, pri návrate do Livorna budeme sa musieť podrobiť šesťdňovej karanténe.“

„Hrom, to je iné! Šesť dní! Práve toľko, koľko potreboval Boh, aby stvoril svet. To je trochu dlho, deti!“

„Ale kto povie, že Vaša Excelencia bola na Monte-Christe?“

„Oh, ja iste nie!“ zvolal František.

„My tiež nie,“ dodali námorníci.

„Tak hor’ sa na Monte-Christo.“

Majiteľ bárky vydal rozkazy; a bárka, rozrážajúc vlny, šinula sa smerom na ostrov.

František počkal, kým bolo všetko hotové, a keď sa vydali na novú cestu a plachta sa dmula vetrom, keď štyria námorníci zas zaujali svoje miesta, traja na prede, štyria pri kormidle, zas nadpriadol rozhovor.

„Drahý Gaetano,“ hovoril veliteľovi, „práve ste mi povedali, že, tuším, ostrov Monte-Christo býva útočišťom pirátov, čo sa mi zdá inou zverou ako kozy.“

„Áno, Excelencia, a je to pravda.“

„Vedel som dobre o jestvovaní podludníkov, ale mysel som, že od dobytia Alžíru a zničenia regentstva piráti jestvujú už len v románoch Coopera a kapitána Marryata.“

„Vaša Excelencia sa mýlila: s pirátmi je to práve tak ako s banditmi, o ktorých si myslia, že ich vykántril Lev XII., ktorí však predsa až pri bránach Ríma denne zastavujú cestujúcich. Nepočuli ste, že ani nie pred pol rokom francúzskeho plnomocníka pri svätej Stolici obrali na päťsto krokov od Velletri?“

„Viem.“

„Keby Vaša Excelencia bývala v Livorne, ako my, počula by zavše, že nejaká malá loď s nákladom tovaru, alebo nejaká pekná anglická jachta, na ktorú čakali v Bastii, Portoferajo alebo v Civita-Veccchio, nedošla,

že nevedno, čo sa s ňou stalo, a že bezpochyby stroskotala o nejaké bralo. Tak to bralo, s ktorým sa stretla, je nízka a úzka bárka, obsadená šiestimi alebo ôsmimi mužskými, ktorí ju v záhybe nejakého divého a neobývaného ostrovčeka prekvapili a olúpili v tmavej a búrlivej noci práve tak, ako banditi pristavujú a olupujú voz na horskej ceste.“

„Ale ako to,“ spýtal sa zas František, ležiac stále v bárke, „ako to, že tí, ktorým sa taká nehoda stane, sa nesťažujú? Prečo nezavolajú na tých pirátov pomstu francúzskej, sardínskej alebo toskánskej vlády?“

„Prečo?“ riekol s úsmevom Gaetano.

„Áno, prečo?“

„Pretože piráti najprv prenesú z lode alebo z jachty na bárku všetko, čo hodno vziať; potom sputnajú ľuďom nohy a ruky, každému priviažu na hrdlo dvadsaťštýrilibrovú guľu, potom poriadne navŕtajú dno lode, vystúpia na palubu, zatarasia otvor paluby a poskáču do bárky. O desať minút loď začne kvíliť a stenať a pomaly sa potopí. Najprv sa ponorí jedna strana, druhá; potom sa zas zdvihne a ponorí sa znova, potápačom sa stále väčšmi. Potom sa ozve výbuch, ako by vystrelili z dela: povetrie vyvalilo palubu. Potom sa loď zmieta, ako keď sa tonúci bráni, strácajúc sa každým pohybom. Onedlho v útrobách príliš sovrená voda vyhŕkne otvormi v podobe stĺpov, ako by ju vychrlil obrovský vorvaň. Napokon začripí, naposledy sa zatočí okolo seba a ponorí sa, urobiac do hladiny rozsiahlu priehľbeň lievikového tvaru, ktorá chvíľu víri, pomaly sa potom urovná a konečne zmizne cele. Takže po piatich minútach len samo božie oko môže v hĺbkach toho pokojného mora objaviť zmiznutú loď.“

„Teraz už rozumiete,“ dodal veliteľ s úsmevom, „prečo sa loď nevráti do prístavu a prečo nežalujú olúpení?“

Keby to všetko Gaetano bol rozprával pred navrhnutím výletu, František by si to bol iste dva razy rozmyslel prv, ako by sa bol naň vybral; ale pohli sa a jemu sa zdalo zbabelosťou vrátiť sa. Patril k mužským, ktorí sa nesháňajú za nebezpečenstvom, ale ak sa im postaví do cesty, v zápase s ním zachovajú si neporušenú chladnokrvnosť, patril k mužským, ktorí majú pokojnú vôľu, ktorí na nebezpečenstvo v živote pozerajú len ako na protivníka v súboji, ktorí vypočítujú jeho pohyby, skúšajú jeho silu, ktorí prerušujú boj, aby si vydýchli, no nie tak, aby budili dojem zbabelca, a ktorí, jedným pohľadom poznajúc všetky svoje výhody, zabíjajú jedným úderom.

„Eh,“ povedal, „prešiel som Sicíliu a Kalábriu, plavil som sa dva mesiace Archipelágom, a nevidel som nikdy ani tieň banditu alebo morského lúpežníka.“

„Ani ja som to jeho Excelencii nepovedal preto,“ riekoł Gaetano, „aby som ju odvrátil od jej úmyslu; spystovala sa ma, odpovedal som — nič viac.“

„Áno, drahý Gaetano, a váš rozhovor je nanajvýš zaujímavý; aby som ho čím viac mohol užiť, plavme sa len na Monte-Christo.“

Zatým blížili sa rýchlo k cieľu cesty; vial ostrý vetrik a bárka plávala rýchlosťou šesť až sedem mil za hodinu. V tom pomere, ako sa blížili, ostrov, vzrastajúc, zdal sa vynárať z lona mora. Cez čisté povetrie hasnúceho dňa bolo možno rozoznať hromadu skál, nakopenných ako delové gule v arzenáli, a medzi nimi ružovel sa vres a zelenaly sa stromy. Plavci zdali sa pokojní, hoci

bolo jasné, že ich ostražitosť je prebudená a že ich po-hľad pátra po zrkadlovej pláni, ktorou sa šinuli a ktorá bola oživená len bielymi plachtami niekoľkých rybárskych bárok, húpajúcich sa na hrebeňoch vĺn ako čajky.

Boli už len asi na pätnásť miľ od Monte-Christa, keď sa slnce začalo skláňať za Korziku, jej hory, zubato sa črtajúce na tmavom nebi, zjavili sa vpravo. Obrovi Adamastorovi podobná kamenná masa vypínala sa hrozne pred bárkou, zakrývajúc jej slnce, ktorej horná časť žiarila zlatom; pomaly vystupoval z mora tieň a zdal sa zaháňať tento posledný záblesk dňa, ktorý zhasínal, až napokon žiarivý lúč bol zapudený až na končiar kužeľa, kde spočinul chvíľku ako plamenný chochol sopky. Stále rastúci tieň zasiahol konečne vrchol, ako predtým zasiahol úpätie, a ostrov javil sa už len ako sivé pohorie, ktoré sa stávalo väčšmi a väčšmi hnedým. O pol hodiny zavládla tmavá noc.

Na šťastie námorníci boli na známych stranách a v celom toskánskom súostroví poznali i najmenšie bralo, inak by František v hlbokej tme, ktorá objímala lod'ku, neboli býval cele bez obáv.

Korzika zmizla cele, ba aj ostrov Monte-Christo stal sa neviditeľným. Námorníci však zdali sa mať schopnosť rysa vidieť vo tme, a vodca lode, sediaci pri kormidle, neprezrádzal ani najmenšiu neistotu.

Minulo asi štvrt hodiny od západu slnca, keď František asi na štvrt míle vľavo domnieval sa vnímať tmavú hmotu; no tak ľažko bolo rozoznať, čo to je, že obávajúc sa, aby nevzbudil výsmech námorníkov, keby vznášajúce sa hmly považoval za pevninu, mlčal. Zrazu však na pobreží zjavilo sa veľké svetlo; zem sa mohla ponášať na mrak, ak oheň neboli meteorom.

„Aké je to svetlo?“ spýtal sa.

„Pst, to je oheň!“ odvetil majiteľ loďky.

„Ved' ste povedali, že ostrov je neobývaný!“

„Povedal som, že nemá stáleho obyvateľstva, ale povedal som i to, že na ňom pristávajú podludníci.“

„A piráti!“

„A piráti,“ riekoval Gaetano, opakujúc Františkove slová; „preto som rozkázal obísť ostrov, lebo takto, ako vidíte, je oheň za nami.“

„Ale ten oheň zdá sa mi skôr dôvodom bezpečnosti ako nepokoja,“ vravel František, „Ľudia, ktorí by sa báli, aby ich nevideli, nekládli by oheň.“

„Oh, to nič neznamená,“ riekoval Gaetano; „keby ste mohli vo tme posúdiť polohu ostrova, poznali by ste, že oheň na tom mieste nemožno vidieť ani z Pianosy, ale len zo šíreho mora.“

„Bojíte sa teda, že nám oheň oznamuje zlú spoločnosť?“

„O tom sa práve musíme presvedčiť,“ odvetil Gaetano, neodvracajúc oči od tej pozemskej hviezdy.

„A ako sa o tom presvedčíme?“

„Uvidíte.“

Po tých slovách radil sa chvíľu Gaetano so svojimi druhmi a po päťminútovom rozhovore previedli v tihosti obrat, pri ktorom sa loď otočila; potom pošla zpiatočnou cestou a o niekoľko minút po zmene smeru oheň zmizol, skrytý nejakým výbežkom pevniny.

Tu dal kormidelník loďke kormidlom nový smer, ktorá sa viditeľne priblížila k ostrovu a onedlho bola od neho len vo vzdialenosťi päťdesiat krokov.

Gaetano spustil plachtu a bárka zastala.

Všetko to bolo vykonané v najväčšom tichu a okrem toho od zmeny smeru na lodi nepreriekol nikto ani slovo.

Geatano, ktorý navrhol výlet, vzal celú zodpovednosť na seba. Štyria námorníci nespúšťali s neho oka, pripravujúc veslá a zjavne sa chystajúc veslovať zo všetkých sín, čo, vďaka tme, nebolo by ľažké.

František však prezrel chladnokrvne svoje zbrane; mal dve dvojhlavňové pušky a karabínu, nabil ich, prezrel paňvičky a čakal.

Zatým veliteľ shodil so seba plášť s kapucňou a košeľu a pripínal si spodky okolo bedier, a pretože bol bosý, nemusel stahovať topánky a pančuchy. Keď bol v tomto úbore, či skôr bez úboru, položil prst na peru na znak, že má byť zachované najhlbšie ticho, a skíznuc do mora, plával ku brehu tak opatrne, že nebolo počuť ani najmenší zvuk. Len po svietielkujúcej brázde, ktorú za sebou zanechávaly jeho pohyby, bolo možno sledovať jeho stopu.

Onedlho zmizla aj tá: Gaetano zjavne dosiahol zem.

Na malej lodi všetci zostali pol hodiny bez hnutia; potom zbadali pri brehu tú istú svietielkujúcu brázdu, ktorá sa blížila k bárke. O chvíľu sa ocitol Gaetano dvojma tempami pri loďke.

„Nuž?“ spýtali sa František a štyria námorníci jedným hlasom.

„Nuž,“ riekol, „sú to španielski podludníci; sú len s dvoma korzickými banditmi.“

„A čo robia tí dvaja korzickí banditi so španielskymi podludníkmi?“

„Ah, Bože môj, Excelencia,“ odvetil Gaetano tónom hlbokej kresťanskej lásky, „Ľudia si musia navzájom pomáhať. Banditov žandári a karabinníci na zemi často

vháňali do úzkeho; no a nájdu nejakú bárku a v bárke dobrých chlapcov, ako sme my. Žiadajú nás o pohostinstvo v našom plávajúcom dome. Či možno odoprieť pomoc prenasledovanému úbožiakovi? Prijmeme ho a pre väčšiu bezpečnosť rušiame na more. To nás nestojí nič a zachráni život, alebo aspoň slobodu nášmu bližnému, ktorý pri danej príležitosti odslúži sa nám za preukázané dobro tým, že nám označí vhodné miesto, kde by sme mohli vylodiť tovar tak, žeby nás neobťažovali zvedaví úradníci.“

„Ah,“ poznamenal František, „vy ste teda tiež trochu podludníkmi, drahý Gaetano.“

„Čo robiť, Excelencia!“ odvetil Gaetano s neopisateľným úsmevom. „Ak chce človek žiť, nesmie sa ničoho odrieťať.“

„Ste teda známy s ľuďmi, ktorí nateraz bývajú na Monte-Christo.“

„Trochu. My námorníci sme ako slobodní murári, poznáme sa podľa istých znakov.“

„A myslíte, že sa nemáme čoho báť, keď tiež vystúpime na breh?“

„Voskrz nie; podludníci nie sú zlodeji.“

„Ale tí dvaja korzickí banditi...“ namietol František, počítajúc vopred so všetkými možnosťami nebezpečenstva.

„Eh, Bože môj,“ povedal Gaetano, „ak sú banditmi, tomu na príčine nie sú oni, ale úrady.“

„Ako to?“

„Pravda! Prenasledujú ich, pretože odrali „kožu“. Pre nič iné; ako by pomsta nebola v korzickej povahе!“

„Čo treba pod tým rozumieť, že odrali „kožu“? Že

zabili človeka?“ spýtal sa František, pokračujúc v pátraní.

„Rozumiem to tak, že zabili nepriateľa,“ odpovedal veliteľ, „čo je niečo cele iné.“

„Nuž,“ riekoł mladý človek, „poďme požiadat' podludníkov a banditov o pohostinstvo. Myslíte, že nám ho dožičia?“

„Bez pochyby.“

„Koľko ich je?“

„Štyria, Excelencia, a dvaja banditi; dovedna ich je šest.“

„Tak, toľko ich je ako nás, sme teda, v prípade, že by tí páni prejavili zlé úmysly, rovnako silní, a tak schopní udržať ich v medziach. Naposledy teda: hor' sa na Monte-Christo!“

„Áno, Excelencia, ale dovolíte nám urobiť ešte niektoré opatrenia?“

„Akože, môj milý! Budťe mûdry ako Nestor a opatrny ako Odyseus. Či vám to mám dovoliť? Robím viac, vyzývam vás k tomu.“

„Tak teda ticho!“ prikázal Gaetano.

Všetci zmíkli.

Pre človeka — ako bol František — pozorujúceho každú vec so správneho stanoviska, situácia, hoci nie práve nebezpečná, bola predsa len do istej miery vážna. Bol v najhlbšej tme, sám na mori s námorníkmi, ktorí ho nepoznali a nemal voskrz príčinu k tomu, aby mu boli oddaní; ktorí vedeli, že za opaskom skrýva niekoľko tisíc frankov, a ktorí desať ráz prezerali ked' nie baživo, aspoň zvedavo jeho zbrane, ktoré boly veľmi krásne. Mal pristáť, okrem týchto mužov bez akého-kolvek sprievodu, na ostrove, ktorý sice mal veľmi

zbožné meno, ktorý však nezdal sa sľubovať Francúzovi iné pohostinstvo, vďaka svojim banditom a podludníkom, ako Kalvária Kristovi. Aj príhoda s potopenou loďou, ktorú by vo dne bol považoval za zveličenú, v noci zdala sa mu pravdepodobnejšia. Stojac teda medzi týmto dvojitým, azda aj domnelým nebezpečenstvom, nespúšťal oči s tých mužských a nevypustil pušku z ruky.

Zatým námorníci znova napäli plachty a dali sa zas brázdou, ktorou sa už dva razy preplavili ta a sem. František, privyknúc už trochu na tmu, rozoznal žulového obra, pozdĺž ktorého sa plavila bárka. Potom, keď znova zahli za roh skaly, zhliadol oheň, žiariaci jasnejšie ako predtým, a okolo ohňa päť alebo šesť sediacich osôb.

Odlesk vatry tiahol sa na sto krokov do mora. Gaetano sa plavil pozdĺž svetla, zostávajúc s bárkou v neosvetlenom pásmе; keď sa dostala práve proti vatre, obrátil ju k nej a vplával smelo do ožiareného kruhu, spustiac rybársku pieseň, ktorú spieval sám, a do jej refrénu námorníci vpadali v sbore.

Pri prvom slove piesne okolo ohňa sediaci mužskí vstali a pristúpili k prístavištu, upierajúc zrak na bárku a zrejme vynasnažujúc sa odhadnúť jej silu a uhádnuť úmysly. Skoro si ju prezreli, ako sa zdalo, dostatočne a šli, okrem jedného, ktorý zostal stáť na pobreží, zasadnúť si zas okolo ohňa, nad ktorým sa piekla celá koza.

Ked' bola loď od zeme len asi na dvadsať krokov vzdialenosť, mužský, ktorý stál na brehu, urobil s karabinou mimovoľný pohyb, ako stráž, čakajúca obchôdzku, a zvolal sardínskym nárečím: „Kto je?“

František pokojne nabil obidve hlavne.

Gaetano však vymenil s mužským niekoľko slov,

ktoré Francúz nerozumel, ktoré sa však zrejme vzťahovali na neho.

„Chce Jeho Excelencia povedať svoje meno,“ spýtal sa Gaetano, „či chce zachovať inkognito?“

„Nech zostane moje meno cele neznáme. Povedzte im len toľko,“ dodal František, „že som Francúz, ktorý cestuje pre vyrazenie.“

Ked' Gaetano preložil túto odpoved', stráž dala rozkaz jednému z mužských, sediacich pri ohni; mužský hned' vstal a zmizol medzi skalami.

Nastalo ticho, každý zdal sa zaujatý svojimi vecami. František svojím vystúpením na breh, námorníci plachtami a podludníci kozľaťom. Ale i pri tejto zdanlivej bezstarostnosti všetci sa navzájom pozorovali.

Mužský, ktorý bol odbehol, zjavil sa zrazu na protivnej strane, ako zmizol. Kývol hlavou stráži, ktorá sa obrátila k nim a povedala len tieto slová „S'accomodi.“

Talianiske „s'accomodi“ nemožno preložiť; znamená podťte, vstúpte, buďte vítaní, cífte sa ako doma, ste pánom. Je ako tá Molièrova turecká veta, ktorá vzbudila v mešťanovi-šľachticovi taký veľký údiv množstvom vecí, ktoré zahrnovala.

Námorníkov nebolo treba veľmi ponúkať, štyri údery vesiel, a bárka sa dotkla zeme. Gaetano vyskočil na breh prvý a šeptom vymenil niekoľko slov so strážou; jeho druhovia ho nasledovali po jednom; konečne prišiel rad na Františka.

Jednu pušku mal prevesenú cez rameno. Gaetano mal druhú, jeden z námorníkov niesol karabínu. Jeho úbor bol polo umelecký, polo dandyovský, čo nevzbudzovalo podozrenie hostiteľov a tým ani nepokoj.

Zakotvili pri brehu bárku a urobili niekoľko kro-

kov, chtiac vyhľadať pohodlný tábor. Ale miesto, ku ktorému zamierili, bezpochyby nebolo vhod podludníkovi, zastávajúcemu úrad stráže, lebo skríkol na Gaetana:

„Prosím, tadiaľ nie!“

Gaetano zahundral nejakú výhovorku, a nenástojac ďalej, pošiel opačnou stranou, kým dvaja námorníci šli zapáliť smolnice na vatre, aby nimi osvecovali cestu.

Prešli asi tridsať krokov a zastavili sa na neveľkom slobodnom priestranstve, ktoré bolo vokol obkľúčené skalami, v nich boli vydlabané akési sedadlá, podobné strážnym búdkam, zkade bolo možno pozorovať sediac. Vokol v prstových žilách rástlo niekoľko zakrpatených dubov a hustá myrtová húština. František vzal smolnicu a poznal podľa hromady popola, že nie je prvý, ktorý si všimol príhodnosti tohto miesta, a že je to tu asi jedno z obvyklých stanovíšť sťahovavých hostí ostrova Monte-Christo.

Už vonkoncom nečakal nijaké udalosti; ked' raz stál na pevnine, ked' raz zhliadol, ked' aj nie priateľské, tak aspoň ľahostajné správanie svojich hostiteľov, zmizly všetky jeho starosti a pri vôni kozľaťa, ktoré sa pieklo v susednomtábore, starosť premenila sa na chut'.

Zmienil sa o tejto novej okolnosti Gaetanovi, ktorý bol toho náhľadu, že nič nie je ľahšie ako večera, ked' má dakto, ako oni, v bárke chlieb, víno, šesť jarabíc a poriadnu vatru na ich upečenie.

„Konečne,“ dodal, „ak sa Vašej Excelencii vôňa toho kozľaťa zdá taká zvodná, môžem našim susedom ponúknut' dvoch našich vtákov za kúsok ich štvorno-hého.“

„Urobte to, Gaetano, urobte,“ riekol František; „ste skutočne rodený obchodník.“

Zatým námorníci natrhalí plné náručia vresu, naviazali otiepky myrty a cesmíny, a keď to zapálili, vzbíkol dosť riadny oheň.

František, vdychujúc vôňu kozľaťa, netrpezlivo čakal na návrat veliteľa, keď sa veliteľ zrazu zjavil a kráčal k nemu s veľmi nepokojnou tvárou.

„Nuž?“ spýtal sa František Gaetana, „čo nového? Odmietajú vašu žiadosť?“

„Naopak,“ vetil Gaetano; „veliteľ, ktorému poviedali, že ste mladý Francúz, vás pozýva, aby ste s ním večerali.“

„Ten veliteľ je však veľmi zdvorilý človek,“ riekol František, „a neviem, prečo by som nemal prijať pozvanie; tým skôr, že nesiem so sebou svoj diel večere.“

„Oh, o to nejde; on má čo večerať, ba má toho viac, ako potrebuje. Ale dáva divnú podmienku vo veci vášho príchodu do jeho bytu.“

„Do jeho bytu?“ divil sa mladý človek, „on si teda dal vystaviť dom?“

„Nie, ale predsa — aspoň tak tvrdia — má veľmi pohodlný byt.“

„Poznáte toho veliteľa?“

„Počul som o ňom hovoriť.“

„Po dobrom alebo po zlom?“

„Aj jedno, aj druhé.“

„Kieho čerta! A aká je to podmienka?“

„Aby ste si dali zaviazať oči a nesnímali pásku prv, kým vás k tomu sám nevyzve.“

František skúmal všemožne Gaetanov pohľad, chtiac poznať, čo sa v tom návrhu skrýva.

„Veru,“ riekol majiteľ loďky, odpovedajúc na Fran-

cúzovu myšlienku; „myslím si, že vec si zaslúži uváženie.“

„Čo by ste urobili na mojom mieste?“ spýtal sa mladý človek.

„Ja, ktorý nemám čo stratit, by som ta šiel.“

„Prijali by ste pozvanie?“

„Áno, hoc aj zo zvedavosti.“

„Možno teda niečo zvláštne vidieť u toho náčelníka?“

„Čujte,“ riekol Gaetano tlmeným hlasom, „neviem, či je pravda, čo hovoria . . .“

Zamíkol, pozorujúc, či ho nepočúva niekto cudzí.

„A čo hovoria?“

„Hovoria, že ten náčelník obýva podzemie, proti ktorému palác Pitti je ničím.“

„Ah, to je bájka!“ riekol František, sadajúc si znova.

„Nie je to bájka,“ vzdoroval padrone, „to je skutočnosť! Cama, kormidelník „Svätého Ferdinanda“, bol tam raz, a keď vrátil sa ztade, bol cele podesený, hovoriac, že také poklady sú len v povestiach.“

„Nuž, viete,“ vetil František, „po takých slovách sostúpil by som aj do jaskyne Ali-Babu.“

„Hovorím vám, Excelencia, to, čo som počul.“

„Radíte mi teda, aby som prijal.“

„Oh, nevravím! Vaša Excelencia urobí, ako sa jej bude páčiť. V takých okolnostiach nechcem radiť.“

František premýšľal niekoľko minút a poňal, že tak bohatý človek nemôže prechovávať zlé úmysly proti nemu, ktorý má pri sebe len niekoľko tisíc frankov. A keďže videl, že mu z toho všetkého kynie znamenitá večera, prijal pozvanie. Gaetono šiel odovzdať jeho odpoved.

Lež, ako sme už povedali, František bol opatrný; preto chcel získať čím viacej podrobností o svojom neobyčajnom hostiteľovi. Obrátil sa teda k námorníkovi, ktorý, kym sa František rozprával s Gaetanom, šklbal jarabice s vážnosťou človeka, hrdého na svoje zamestnanie, a spýtal sa ho, na čom sa asi sem doplavili tí ľudia, keď tam nebolo vidieť ani bárku, ani speronara, ani tarny.“

„Tomu sa nečudujte,“ odvetil námorník, „poznám loď, ktorou sa plavia.“

„Je to pekná loď?“

„Prial by som ju Vašej Excelencii na cestu okolo sveta.“

„Akú má nosnosť?“

„No, asi sto ton. Je to ostatne zvláštna loď, jachta, ako hovoria Angličania, ale, viete, postavená tak, že vzdoruje každému počasiu mora.“

„Kde ju stavali?“

„Neviem, ale myslím, že v Janove.“

„Ako je to, že náčelník podludníkov,“ pokračoval František, „má odvahu dať si postaviť jachtu, určenú pre jeho zamestnanie, v janovskej lodenici?“

„Nepovedal som,“ namietol námorník, „že majiteľ tej jachty je podludník.“

„Nie, ale Gaetano to, tuším, povedal.“

„Gaetano videl mužstvo len zdľave, ale neshováral sa ešte s nikým.“

„Ak ten človek však nie je náčelníkom podludníkov, čo je teda?“

„Bohatý a veľký pán, ktorý cestuje pre zábavu.“

„Tak,“ mysel si František, „tá osoba, keď o nej kolujú rozličné povesti, je ešte záhadnejšia.“

„A ako sa menuje?“ spýtal sa nahlas.

„Keď sa ho na to niekto spýta, odpovie, že sa volá námorník Simbad. Ale pochybujem, že by to bolo jeho pravé meno.“

„Námorník Simbad?“

„Áno.“

„A kde býva ten veľmož?“

„Na mori.“

„Kde je jeho vlast?“

„Neviem.“

„Videli ste ho?“

„Niekoľko ráz.“

„Aký je?“

„Vaša Excelencia to posúdi sama.“

„A kde ma prijme?“

„Bezpochyby v tom podzemnom paláci, ktorý vám spomíнал Gaetano.“

„A vás nikdy neschvátila túžba, keď ste tu pristáli a našli ste ostrov prázdny, vniknúť do toho zakliateho paláca?“

„Ó, áno, Excelencia,“ odvetil námorník, „a nie raz. Ale naše pátranie bolo vždy bezvýsledné. Prehľadali sme skaly so všetkých strán, a nenašli sme ani najmenší vchod. Dvere sa vraj neotvárajú kľúčom, ale čarovným heslom.“

„Dostal som sa,“ zašeptal František, „na každý prípad do povesti z Tisíc a jednej noci.“

„Jeho Excelencia vás očakáva,“ riekol za ním hlas, v ktorom poznal hlas stráže.

Nového hosta doprevádzali dvaja námorníci z jachty.

Miesto odpovede František vyňal vreckový ručníček a podal ho tomu, ktorý ho oslovil.

Bez slova mu zaviazali oči so starostlivosťou, ktorá prezádzala obavu, že sa dopustí nejakej indiskrétnosti; potom ho vyzvali, aby prisahal, že sa nepokúsi na nijaký spôsob strhnúť ručníček.

Odprisahal.

Tu ho námorníci vzali každý za jednu ruku a viedli ho. Stráž kráčala pred nimi.

Asi po tridsiatich krokoch poznal podľa stále pôvabnejšej vône kozľaťa, že idú povedľa tábora. Potom ho viedli ešte asi päťdesiat krovov, idúc zrejme smerom, v ktorom nesmel ísť Gaetano: teraz bol zákaz vysvetlený. Podľa zmeny ovzdušia onedlho cítil, že vstupujú do podzemia; po niekoľkých minútach začul praskot a zdalo sa mu, že sa atmosféra zas zmenila, stanúca vlažnou a voňavou. Napokon cítil, že jeho nohy stúpili na mäkký, pružný koberec: sprievodcovia odišli. Na chvíľu zavládlo ticho, až čísi hlas povedal správnou francúzštinou, hoci trocha s cudzím prízvukom.

„Vítam vás, pane, môžete si sňať vreckovku.“

Ako sa dalo očakávať, František sa nedal veľmi vyzývať; sňal vreckovku a videl, že stojí pred tridsaťosem- aj štyridsaťročným mužským, majúcim na sebe tuniský kroj: červenú čiapku s dlhým modrým hodvábnym strapcom, čiernu súkennú, zlatom bohatu vyšívanú kamizolku, červené, široké, vyduté nohavice, tej istej farby gamaše, vyšívané zlatom ako kamizolka, a žlté trepky; okolo pása mal ovinutú nádhernú kašmírovú šerpu a za ňou bol vsunutý malý ostrý a ohnutý handžár.

Hoci mužský mal až sinavobledú tvár, bola obdivuhodne krásna. Jeho oči boli živé a prenikavé; nos rovný, skoro v priamej čiare s čelom, prezádzal najrýdzejší

grécky typ a jeho ako perly biele zuby sa mimoriadne odrážaly od čiernych fúzov.

Ale bledosť jeho tváre bola divná, ako by ten človek bol býval dlho zatvorený v hrobe a nebol schopný nadobudnúť zas farbu živých ľudí.

Hoci nemal vysokú postavu, predsa bol urastený, a ako všetci juhozemci, mal malé ruky a nohy.

No čo prekvapilo Františka, ktorý považoval Getarove reči za výmysel, bolo nádherné zariadenie.

Celá chyža bola potiahnutá tureckými látkami kar-mazínovej farby s vtkanými zlatými kvetmi. Vo výklenku bola akási pohovka, nad ktorou visely trofeje, sostavené z arabských zbraní, s pošvami z pozláteného striebra a s rukoväťami, v ktorých sa jasaly drahokamy. Z povaly visela lampa z benátskeho skla, rozkošného tvaru a nádherných farieb, a nohy, spočívajúce na tureckom koberci, borily sa doň až po členky. Dvere, ktorými vstúpil František, boli zakryté portiérami, tak isto aj druhé, vedúce do susednej miestnosti, ktorá sa zdala skvele osvetlená.

Hostiteľ na chvíľu ponechal Františka cele jeho prekvapeniu; splácal mu pozorovanie pozorovaním a nespustil s neho oči.

„Pane,“ prehovoril konečne, „prosím vás tisíc ráz o odpustenie pre opatrenia, ktorým ste sa museli podrobiť, kým vás ku mne viedli. Keďže však tento ostrov je väčšinou opustený, mohlo by sa stať, keby tajomstvo tohto útulku bolo známe, že, vrátiac sa sem, našiel by som svoj občasný príbytok v dosť zlom stave, čo by mi bolo veľmi nepríjemné nie pre stratu, ktorú by som utrpel, ale preto, že by som už nemal istotu, že sa mô-

žem kedykoľvek odlúčiť od ostatného sveta. Teraz sa vynasnažím, aby ste zabudli na tú malú nepríjemnosť, a dovolím si ponúknuť vás, čo ste tuná iste neočakávali, totiž obstojnou večerou a dosť dobrým lôžkom.

„Veru, môj drahý hostiteľ,“ odpovedal František, „netreba sa ospravedlňovať. Vždy som videl, že oči zaväzovali ľuďom, vstupujúcim do zakliateho zámku: pripomeňte si len Raula v ‚Hugenotoch‘; nemôžem sa skutočne sťažovať, lebo to, čo mi ukazujete, je pokračovaním divov z ‚Tisíc a jednej noci‘.“

„Žiaľ, musím vám odpovedať ako Lucullus: keby som bol predvídal vašu ctenú návštevu, bol by som sa na ňu pripravil. Nuž, dávam vám k dispozícii svoju pustovňu tak, ako je; taktiež vás zvem ku svojej večeri: Ali, je prestreté?“

Skoro súčasne sa zdvihla záclona dvier a nubijský, ako eben čierny niger, odetý jednoduchou bielou tunikou, kynul svojmu pánovi, že už možno ísť do jedálne.

„Neviem,“ hovoril neznámy Františkovi, „neviem, či súhlasíte s mojím náhľadom, ale myslím, že nič nie je také nepríjemné, ako stráviť dve alebo tri hodiny v spoločnosti osoby, o ktorej nevieme, akým menom alebo titulom ju máme oslovoovať. Upozorňujem vás, že si príliš vážim zákony pohostinnosti, aby som sa sptyoval na vaše meno alebo titul; len o to vás prosím, aby ste mi označili akýkoľvek názov, ktorým by som vás mohol oslovoovať. O sebe poznamenávam, aby ste sa cítili slobodným, obyčajne ma nazývajú námorníkom Simbadom.“

„A ja,“ vetil František, „kedže mi okrem povestnej čarodejnej lampy nič nechýba, aby som sa cítil v položení Aladina, nevidím v tom voskrz prekážky, aby som nateraz bol nazývaný Aladinom. Tak sa aspoň neodklo-

níme od východu, kam som bol, tak sa zdá, prenesený nejakým dobrým duchom.“

„Nuž, urodzený Aladin,“ riekol divný hostiteľ, „počuli ste, však, že je prestreté. Ráčte teda láskave vstúpiť do jedálne. Váš najpokornejší sluha pôjde pred vami, aby vám ukázal cestu.“

Po tých slovách Simbad, zdvihnúc portiéru, skutočne vykročil pred Františkom.

František upadal z očarovania do očarovania: stôl bol nádherne upravený. Presvedčiac sa o tejto dôležitej veci, rozhľadel sa vokol. Jedáleň bola práve taká skvostná ako budoár, ktorý práve opustil. Bola celá z mramoru, s ohromne cennými antickými basreliéfmi, a na obidvoch koncoch tejto podlhovastej siene boly dve utešené sochy, nesúce na hlavách koše, v týchto boly pyramídy skvostného ovocia; boli tam sicílske ananásy, granátové jablká z Malagy, pomaranče z Baleárskych ostrovov, francúzske broskyne a tuniské datle.

Večera sa skladala z pečeného bažanta, obloženého korzickými kosmi, stehno z divej svine s huspeninou, štvrtka kozľaťa s omáčkou, nádherné kambaly a ohromné langusty. Prestávky medzi hlavnými jedlami boli vyplnené menšími misami s príkrmom.

Misy boli zo striebra, taniere z japonského porcelánu.

František si pretieral oči, chtiac sa presvedčiť, či to nie je sen.

Pri stole smel obsluhovať len Ali, pričom obstál veľmi dobre. Preto host gratuloval svojmu hostiteľovi.

„Áno,“ povedal Simbad, vykonávajúc povinnosti hostiteľa so svrchovanou nenútenosťou: „áno, je to bedár, ktorý mi je veľmi oddaný a snaží sa zo všetkých

síl. Nezabúda, že som mu zachránil život, a keďže, aspoň tak sa zdá, mu záležalo na jeho hlave, prechováva ku mne istú vďačnosť, že som mu ju zachránil.“

Ali pristúpil ku svojmu pánovi, schvátil mu ruku a bozkal ju.

„Bolo by to nediskrétne, urodzený Simbad,“ riekoł František, „spytovať sa vás, v akých okolnostiach ste vykonali ten ušľachtilý skutok?“

„Oh, Bože môj,“ odvetil hostiteľ, „je to veľmi jednoduché. Ten darebák vraj ponevierał sa vo väčšej blízkosti háremu tuniského beja. Bej ho teda odsúdil a mali mu odrezat jazyk, odťať ruku a hlavu; jazyk v prvý, ruku v druhý a hlavu v tretí deň. Vždy som si želal mať nemého vo svojich službách. Počkal som, kým mu odrezali jazyk, a potom som navrhol bejovi, aby mi ho dal za skvostnú dvojcievovú pušku, ktorá predošlého dňa, ako sa mi zdalo, vznieta túžbu Jeho Výsosti. Chvíľku váhal, tak veľmi mu na tom záležalo, aby ten chudák zahynul. Ale pridal som k puške ručný anglický poľovnícky nôž, ktorým som rozsekol jatagán Jeho Výsosti, a tak sa bej rozhodol darovať mu ruku i hlavu, pravda, s podmienkou, že viac nikdy nevkročí do Tunisu. Ten príkaz bol zbytočný. Keď neveriaci zbadá africké pobrežie, hoc aj z najväčnej diaľky, hned sa skryje na dne lode a nik ho ztadiaľ nedostane, kým tretia čiastka sveta nezmizne s obzoru.“

František zostal na chvíľu bez slova, zamyslený, uvažujúc, čo si má myslieť o krutej dobrosrdečnosti, s akou mu jeho hostiteľ rozprával túto udalosť.

„A ako ctihodný námorník, ktorého meno ste prijali,“ riekoł, meniac predmet rozhovoru, „trávite život na cestách?“

„Áno; je to sľub, ktorý som urobil v časoch, keď som sa príliš neúfal, že ho budem môcť splniť,“ odvetil neznámy s úsmevom. „Urobil som ich niekoľko, a úfam sa, že sa všetky časom splnia.“

Hoci Simbad tieto slová povedal s najväčšou chladnokrvnosťou, z jeho očí vyšľahol neobyčajne krutý pohľad.

„Mnoho ste trpeli, pane?“ povedal František.

Simbad sa zachvel a uprene pozrel na neho.

„Podľa čoho tak súdite?“ spýtal sa.

„Zo všetkého,“ vetil František; „z vášho hlasu, z vášho pohľadu, z vašej bledosti i zo života, aký žijete.“

„Ja? Žijem najšťastnejší život, aký poznám, skutočný život pašu, i som kráľom stvorenia: ak sa mi zapáči niektoré miesto, zostanem tam; ak ho zunujem, odídem; som slobodný a mám krídla ako vták; ľudia, ktorí sú okolo mňa, poslúchajú každý môj pokyn. S času na čas sa zabávam dráždením ľudskej spravodlivosti, unášajúc jej lupičov, ktorých hľadá, zločincov, ktorých prenasleduje. A potom mám svoju vlastnú, nízku i vysokú spravodlivosť, bez odkladov a bez apeláty, ktorá odсудzuje alebo odpúšťa, ale patrí len mne. Ach, keby ste boli okúsili môj život, nikdy by ste si iný neželali a nikdy by ste sa viac nevrátili medzi ľudí, iba ak by ste chceli uskutočniť nejaký veľký plán.“

„Napríklad pomstu!“ riekal František.

Neznámy uprel na mladého človeka pohľad, ktorým možno vniknúť do najtajnejších hlbín srdca a mysele.

„Prečo pomstu?“ spýtal sa.

„Preto,“ odvetil František, „lebo mi predchodíte ako spoločnosťou prenasledovaný človek, ktorý si má s ňou vyrovnať hrozný účet.“

„Nie,“ vetil Simbad, smejúc sa svojím divným smiechom, ktorý odhaľoval jeho biele, ostré zuby, „neuhádli ste; tak, ako ma vidíte, som v istom smysle ľudomil a možno raz prídem do Paríža robiť konkurenciu pánu Appertovi a mužskému s Modrým Pláštikom.“

„A bude to prvé, čo vykonáte tú cestu?“

„Oh! áno, Bože môj! Zdám sa vám veľmi málo zvedavým, však? Ale ubezpečujem vás, že som tomu nie ja na vine, že som to tak dlho odkladal. Skôr či neskôr sa to stane!“

„A mienite tú cestu vykonať skoro?“

„Neviem ešte, závisí to od okolností, zakladajúcich sa na neistých kombináciách.“

„Chcel by som tam byť v čase, keď ta prídete; snažil by som sa odplatiť za pohostinstvo, nakoľko by to bolo v mojej moci, ktoré mi tak štedro poskytujete na Monte-Christo.“

„Prijal by som s veľkou radosťou vaše pozvanie,“ vravel hostiteľ, „ale ak ta pôjdem, na nešťastie, stane sa tak bezpochyby inkognito.“

Zatiaľ večerali ďalej, ale zdalo sa, že jedlá sú predkladané len kvôli Františkovi, lebo neznámy sotva ochutnal jeden alebo dva pokrmy skvelej hostiny, na ktorú ho pozval a ktorej jeho nečakaný hosť vzdával taký nadšený hold.

Napokon Ali priniesol zákusky, čiže vzal koše z rúk sôch a postavil ich na stôl.

Medzi obidva koše postavil striebornú, v ohni pozlátenú čiašku, prikrytú pokrievkou z toho istého kovu.

Úcta, s akou Ali priniesol tú čiašku, vzbudila Francúzovu zvedavosť. Zdvihol pokrievku a zbadal v nej

akési zelenkavé, zaváraniu podobné, jemu však cele neznáme cesto.

Potom položil pokrievku nazad, nevediac o obsahu čaše nič viac ako prv, keď ju zdvihol, a pohliadnuc na hostiteľa, zbadal, ako sa usmieva nad jeho sklamaním.

„Neviete uhádnuť,“ riekol Simbad, „aký druh pokrmu obsahuje čiaška, a dráždi vás, však?“

„Priznávam sa.“

„Nuž tento druh zeleného zavárania nie je nič viac ani menej ako ambrózia, ktorú Hébé kládla na Jupiterov stôl.“

„Ale táto ambrózia,“ vetil František, „prejdúc do ľudských rúk, bezpochyby stratila svoje nebeské meno a prijala pomenovanie zemské: ako sa volá táto ingrediencia, ktorá voskrz neláka, v jednoduchej reči?“

„Ach, to práve prezrádza vaše materiálne založenie,“ zvolal Simbad; „často sme pominuli šťastie, nevidiac ho, nepohliadnuc naň, alebo sme ho videli a hľadeli naň, a nepoznali sme ho. Ak ste praktický človek a ak je vaším Bohom zlato, okúste to, a otvoria sa vám štôlne v Peru, Gudžarate a Golkonde. Ak ste človek imagizácie, ak ste básnik, okúste to zas, a hranice možnosti zmiznú, otvoria sa pred vami nekonečné nivy, budete sa prechádzať s uvoľneným srdcom a uvoľnenou mysľou bezhraničnými panstvami snívania. Ak ste ctižiadostivý a túžite po svetskej moci, okúste len toto, a za hodinu budete kráľom, nie kráľom malého, niekde v kúte Európy skrytého kráľovstva, ako je Francúzsko, Španielsko, Anglicko, ale kráľom sveta, kráľom všehomíra, kráľom stvorenstva. Váš trón bude vztýčený na hore, na ktorú Satan vyviedol Krista a bez toho, že by ste sa mu museli klaňať, bez toho, že by ste mu museli celovať

drapy, budete svrchovaným pánom všetkých kráľovstiev sveta. Či nie je všetko to, čo vám núkam, zvodné, poviedzte, a nie je to veľmi ľahké, keďže treba urobiť len toto? Hľadťte.“

Po tých slovách odkryl sám čiašku z pozláteného striebra, obsahujúcu takú vychválenú substanciu, naberúc kovovou lyžičkou z čarovného zavárania, podniesol ju k ústam a zvoľna ju položil s prižmúrenými očami a s hlavou nazad nachýlenou.

František mu dožičil času na požitie obľúbeného pokrmu. Keď však videl, že sa koľkosi spamätal, riekol:

„Ale aký je to vzácny pokrm?“

„Počuli ste o Hôrnom Starcovi,“ spýtal sa ho hostiteľ, „ktorý chcel dať zavraždiť Ľudovíta Augusta?“

„Isteže.“

„Viete, že panoval nad bohatým údolím, nad ktorým vyčnievala hora, podľa ktorej dostal svoje romantické meno.

V tom údolí boli krásne záhrady, ktoré založil Hassen-ben-Sabahem, a v tých záhradách stály osamelé pavilóny. Do nich uvádzal svojich vyvolencov a tam im dával jest, ako vraví Marco Polo, istú rastlinu, ktorá ich prenášala do raja, kde kvetiny boli v stálom rozkvete, kde bolo stále zrelé ovocie a boli stále panenské ženy. To, čo tí mladí, blažení ľudia považovali za skutočnosť, bol sen; ale sen taký sladký, taký opojný, taký rozkošný, že sa zapredali telom i dušou tomu, ktorý ich ním obdaril, a že, poslúchajúc jeho rozkazy ako božie prikázania, šli na koniec sveta zabiť označenú obeť a umierali v mukách bez muknutia pri myšlienke, že smrť, ktorú podstupujú, je len prechodom k životu, plnému šťastia,

slastí, z ktorých im vopred dala okúsiť táto posvätná, vám predložená rastlina.“

„Potom,“ zvolal František, „je to hašiš! Áno, poznám to, aspoň po mene.“

„Vy ste povedali to slovo, urodzený Aladin, je to hašiš. Najlepší a najčistejší hašiš z Alexandrie, hašiš Abugorov, veľkého tvorca, jedinečného človeka, ktorému by mali vystaviť palác s nápisom: ,Predavačovi šťastia vďačný svet.““

„Viete,“ riekol František, „že mám sto chutí posúdiť sám pravdivosť alebo zveličovanie vašej chvály?“

„Súdte sami, hosť môj, ale nezostaňte pri prvom pokuse. Ako pri všetkom, tak i pri tomto smysly musia zvykať novému dojmu, či je už sladký alebo príkry, smutný alebo veselý. Podstata ľudskej bytosti, ktorá nie je stvorená pre radosť a húževnate sa pridržiava bolesti, zápasí s touto božskou substanciou. Premožená podstata musí podľahnúť v boji, skutočnosť musí ustúpiť snu. Potom je vladárom sen, sen sa stane životom a život sa stane snom: ale aký rozdiel je v tej premene! Ak porovnáte bolesti skutočného jestvovania s radosťami umelej existencie, nechceli by ste už nikdy žiť a chceli by ste snívať stále. Ked' opustíte svoj vlastný svet pre svet ostatných ľudí, bude sa vám vidieť, že ste presli z neapolskej jari do alpskej zimy, bude sa vám vidieť, že opúšťate pre zem raj, nebo pre peklo. Okúste hašiš, hosť môj, okúste ho!“

Miesto odpovede František nabral si lyžičkou toho zázračného cesta asi toľko, ako jeho hostiteľ a podniesol ho k ústam.

„Do čerta,“ poznamenal, keď zhľtol tú božskú podstatu, „neviem ešte, či bude výsledok taký príjemný,

ako hovoríte, ale vec nezdá sa ani taká chutná, ako ste tvrdili.“

„To preto, že sa vaša sústava ešte neprispôsobila jemnosti tej látky, ktorú ochutnávate. Povedzte mi: obľúbili ste si hned' na prvý raz ustrice, čaj, porter, lanýže, všetko, čo ste neskoršie jedli s nesmiernou chutou? Chápete Rimanov, ktorí bažanty korenili smradl'avou smokvoňou, a Číňanov, ktorí jedia lastovičie hniezda? Všakver nie. Práve tak je to aj s hašišom: keď ho budete jesť osem dní jedno po druhom, bude sa vám vidieť, že niet na svete pokrmu, ktorý by sa mohol rovnať jednosti tejto chuti, ktorá sa vám dnes zdá mdlá a odporná. Ale podľme do vedľajšej miestnosti, do vašej chyže, a Ali nám prinesie kávu a čibuky.“

Obidvaja vstali, a kým ten, ktorého sme len pre spoločenskú nevyhnutnosť nazvali Simbadom, dával sluhovi akési rozkazy, František vstúpil do susednej izby.

Táto izba bola jednoduchšia, hoc tiež bohatzo zariadená. Vôkol bola lemovaná veľkým okrúhlym divánom. Ale diván, steny, povala i dlažka, všetko bolo obtiahnuté nádhernými kožušinami, mäkkými a elastickými ako najpružnejsí koberec; boly to kože levov z Atlasu, mohutné hrivy, pestro pruhované kože bengálskych tigrov, kože kapských pardalov, laškovne škvavnité ako ten, ktorý sa zjavil Dantemu, a napokon kože sibírskych medvedov a morských líšok; všetky tie kože boli na seba hojne nahádzané a každému sa mohlo zdať, že kráča po najhustejom trávniku a spočíva na najmäkšom lôžku.

Obidvaja si ľahli na diván; čibuky s jazmínovými trúbkami a jantárovými čutorami boli poruke všetky napchaté, aby nemuseli dva razy fajčiť z tej istej fajky. Každý si vzal jeden.

Ali ich zapálil a odišiel pre kávu.

Na chvíľu zavládlo ticho, v ktorom sa Simbad oddal svojim dumám, ktoré, zdalo sa, že ho stále zaujímajú ešte aj pri rozhovore, a František sa oddal nemému snívaniu, do ktorého človek upadá skoro vždy, keď fajčí výtečný tabak, ktorý ako by s dymom odnášal všetky strasti ducha a fajčiarovi poskytoval za ne všetky sny duše.

Ali priniesol kávu.

„Akú si prajete?“ spýtal sa neznámy. „Francúzsku či tureckú, silnú či slabú, s cukrom či bez neho, prelievanú či varenú? Vyberte si, čo sa vám páči: pripravená je na všetky spôsoby.“

„Vezmem si tureckú,“ vetil František.

„Máte pravdu,“ zvolal hostiteľ; „to je dôkaz, že máte smysel pre orientálny život. Ach, Orientálci! Viete, to sú jediní ľudia, ktorí vedia žiť. Ked’ raz,“ dodal s podivným úsmevom, ktorý neušiel pozornosti mladého človeka, „dokončím svoje veci v Paríži, pôjdem umrieť na Orient, a ak ma budete chcieť vyhľadať, budete musieť za mnou prísť do Káhiry, Bagdadu alebo Ispahanu.“

„Veru,“ riekol František, „to bude najľahšia vec na svete, lebo cítim, že mi rastú perute, a s pomocou tých perutí urobím cestu okolo sveta za dvadsať štyri hodiny.“

„Ach, hašiš už účinkuje. Nože, rozopnite perute a odlette do nadľudských oblastí, nebojte sa ničoho, bdejú nad vami, a keby sa vaše krídla, ako Ikarove, roztopily na slnci, tu sme, aby sme vás zachytili.“

Potom povedal Alimu niekoľko arabských slov a

Ali urobil posunok na znak poslušnosti a odstúpil, ale neodišiel.

S Františkom stala sa divná premena. Všetka celodenná telesná únava, všetok večernými udalosťami vzbudený duševný nepokoj zmizol, ako v prvej chvíľke zaspávania, keď je človek ešte dosť pri vedomí, aby cítil príchod sna. Zdalo sa mu, že jeho telo nadobúda nehmotnú ľahkosť, duch sa vyjasňuje neslýchane a schopnosti smyslov sa zdvojnásobujú. Obzor sa rozširoval vždy viac a viac, ale nebol to už ten tmavý obzor, nad ktorým sa vznášala neurčitá hrôza a ktorý videl pred spaním, lež obzor modrý, priezračný, rozsiahly, s plným azúrom mora, s lučezarom slnečných lúčov a so sýtymi vôňami vánku. Potom pri speve námorníkov, takom jasnom a čistom, že by sa z neho bol stal božský súzvuk, keby ho bolo možno zachytiť notami na papier, zjavil sa mu ostrov Monte-Christo, už nie ako hroziaci nánes medzi vlnami, ale ako v pústi skrytá oáza. A čím viac sa bárka blížila, tým silnejším sa stával spev, lebo čarovný a tajomný súzvuk vznášal sa z ostrova k Bohu, ako by nejaká víla, sťa Lorelay, alebo akýsi čarodej, sťa Amfion, chceli ta privábiť dušu, alebo tam vystaviť mesto.

Konečne sa bárka dotkla brehu, no bez námahy, bez otrasu, ako keď sa pery dotknú perí, a on zas vstúpil do jaskyne bez toho, že by tá rozkošná hudba bola stíchlá. Sostúpil, či skôr zdalo sa mu, že sostúpil po niekoľkých schodoch, vdychujúc svieži, vonný vzduch, aký mohol prúdiť okolo jaskyne Kirké, presýtený vnadami, čo ukolíšu ducha v sen, plný žiare, ktorá spaľuje smysly, a zhliadol zas všetko, čo videl pred spaním, od fantastického hostiteľa Simbada po Aliho, jeho nemého sluhu.

Potom sa mu zdalo, že sa všetko mätie a stráca

očiam ako posledné záblesky hasnúcej čarodejnej lampy, a on videl sa zas v izbe so sochami, osvetlenej len jednou z tých starožitných bledých lámp, ktoré nocou bdejú nad snom alebo rozkošou.

Boly to isté sochy bujných tvarov, plné poézie a vlnosti, magnetických zrakov, lascívnych úsmevov a bohatých kadier. Boly to Fryné, Kleopatra, Mersalina, tie tri veľké kurtizány. Potom však medzi tieto necudné tiene vhupla, ako čistý lúč, sťa kresťanský anjel v stred Olympu, čistá postava, pokojný tieň, sladká vidina, ktorá sa zdala haliť závojom svoje panenské čelo pred tými mramorovými necudnosťami.

Tu sa mu zdalo, že tie tri sochy sústredili svoju lásku na jediného mužského, a že je ním on, že pristupujú k lôžku, na ktorom sníval druhý sen, majúce nohy zahalené dlhými, bielymi tunikami, hrdlá obnažené, vlasy rozvlňujúce sa záplavou a v postoji, akému podliehajú bohovia, ale akému odolávajú svätci; zdalo sa mu, že na neho upierajú zraky pevné a žeravé, aké upiera had na vtáča, a že sa vzdáva týmto zrakom, bolestným ako objatie, rozkošným ako bozk.

Františkovi sa zdalo, že zatvára oči a že posledným pohľadom, ktorý vyslal okolo seba, zazrel cudnú, cele zahalenú sochu. Keď sa však jeho oči zavrely pred skutočnosťou, jeho smysly sa otvorily pre neslýchané dojmy.

Tu nastala neutuchujúca rozkoš, láska bez oddychu, akú sluboval Prorok svojim vyvoleným. Tu ožily tie kamenné ústa, ňadrá sa rozplamenily, takže Františkovi, ktorý prvý raz skúsil silu hašiša, tá láska bola skoro bolesťou a tá rozkoš skoro mukou, keď pocítil na svojich rozohnnených ústach pery sôch, hladké a chladné ako závitky zmije, ale čím väčšmi sa namáhaly jeho paže odo-

hnať tú neznámu lásku, tým väčšmi podliehaly jeho smysly čarom záhadného sna, takže po zápase, za ktorý by každý bol dal dušu, oddal sa cele, klesol zpäť bez dychu, vyčerpaný ustatosťou, spálený rozkošou, pod bozkmi mramorových mileniek a v očarovaní neslýchaného sna.

XI. PREBUDENIE.

Ked' sa Františkovi vrátilo vedomie, okolité predmety predchodily mu ako druhá časť sna; zdalo sa mu, že leží v hrobe, do ktorého sa horko-ťažko predieral slnečný lúč; sadol si: videl, že ležal na svojom plásti, na veľmi mäkkej a voňavej vrstve vresu.

Pri jeho prebudení zmizly vidiny a ako by vrchy boli len tieňmi, ktoré, kým spal, vyšly zo svojich hrobov a potom sa rozpŕchly.

Urobil niekoľko krokov smerom, zkade vnikalo svetlo; po rozčuľujúcim sne nasledovala mierna skutočnosť. Videl, že je v jaskyni, pristúpil k otvoru a klenutými dverami zhliadol modré nebo a azúrové more. Vzduch i voda jagaly sa v lúčoch ranného slnca; na brehu sedeli námorníci, rozprávajúc a smejúc sa; od nich na desať krokov zakotvená bárka pôvabne sa kolísala na vlnách.

Tu vdychoval chvíľu svieži vánok, ktorý mu osvezoval čelo; načúval tichému šplechotu vlny, ktorá narázala na pobrežie a nechávala na skalách penovú, striebリストielu čipku. Tu sa bez uvažovania, bez myšlienok oddal božskému kúzlu, ktoré v sebe taja veci prírody najmä vtedy, ked' precitneme z fantastického sna. Potom tento zovnútorný, taký pokojný, čistý a veľký

život uviedol mu zas na um nepravdepodobnosť jeho sna a rozpomienky počaly sa vracať do jeho pamäti.

Rozpamätal sa na svoj príchod na ostrov, na uvedenie k náčelníkovi podludníkov, na podzemný nadherný palác, na výtečnú večeru a na lyžičku hašiša.

No proti skutočnosti jasného dňa zdalo sa mu, že je to najmenej rok, čo sa všetky tie veci staly — tak živo vstupoval v jeho smysly ten sen a taký veľký význam mu pripisoval jeho duch. Aj obrazotvornosť mu zavše vykreslila niektorú z vidín, ktoré svojimi bozkmi pozlátily jeho noc, predvádzajúc mu ich buď ako sedia medzi námorníkmi, buď idú po skale, buď sa kolembajú v bárke. Inak mal cele jasnú hlavu a úplne vypočinuté telo; mozog nemal zaťažený, naopak, celým telom vládol príjemný pocit; väčšia ako inokedy schopnosť vnímať povetrie a slnce.

Pristúpil teda bodro ku svojim námorníkom.

Ked' ho zbadali, vstali a majiteľ bárky pristúpil k nemu.

„Urodzený Simbad,“ riekoval mu, „nám prikázal, aby sme Vašej Excelencii vyslovili hlbokú úctu a tlmočili jeho ľútosť, že sa s ňou nemohol rozlúčiť. Úfa sa však, že mu odpustíte, keď sa dozviete, že ho veľmi naliehavá vec odvolala do Malagy.“

„Tak teda je to pravá skutočnosť, drahý Gaetano!“ zvolal František. „Jestvuje teda človek, ktorý ma prijal na tomto ostrove, pohostil ma kráľovsky a potom zmizol, kým som spal?“

„Jestvuje práve tak, ako že tam vidíte jeho malú jachtu, ktorá sa vzdialuje plnými plachtami, a že, ak sa vám páči použiť ďalekokohľad, bezpochyby poznáte svojho hostiteľa medzi jeho mužstvom.“

Pri tých slovách Gaetano ukázal rukou na malú lodť, ktorá mala namierené k južnému výbežku Korzíky.

František vyňal ďalekohľad, nasadil si ho na oko a zahľadil sa ním na udané miesto.

Geatano sa nemýlil. Na zade lode stál záhadný cudzinec obrátený k nemu, držiac tiež v ruke ďalekohľad. Mal oblečený ten istý kroj, v ktorom sa minulý deň zjavil svojmu hosťovi, a ručníkom mával na rozlúčku.

František odpovedal na pozdrav, vytiahnuc tiež vreckový ručníček a mávajúc ním práve tak ako on.

Po chvíľke vzniesol sa na predku lode ľahký obláčik dymu, odtrhol sa pôvabne od jej zadu a stúpal voľne k nebu; potom došiel k Františkovi slabý výstrel.

„Počujete,“ rieko Gaetano, „dáva vám s Bohom!“

Mladý mužský vzal karabínu a vystrelil do povetria, nemajúc nádeje, že by zvuk mohol prekonáť vzdialenosť, ktorá delila jachtu od pobrežia.

„Čo rozkáže Vaša Excelencia?“ spýtal sa Gaetano.

„Predovšetkým zapálte mi smolnicu!“

„Ach, áno, rozumiem,“ odvetil Gaetano, „hľadať vchod do zakliatych siení. Dobrú zábavu, Exelencia, ak vás to teší; dám vám žiadanú smolnicu. Aj ja som bol posadlý myšlienkovou, ktorá vami vládne, a tri alebo štyri razy som to proboval. Napokon som sa však toho zrieckol. Giovanni,“ dodal, „zapál smolnicu a prines ju Jeho Excelencii.“

Giovanni poslúchol. František vzal smolnicu a nasledovaný Gaetanom vstúpil do podzemia.

Poznal miesto, na ktorom sa prebudil, podľa ešte uležanej vrstvy vresu. No akokoľvek osvecoval celý von-

kajší povrch jaskyne, nezbadal nič, okrem stôp dymu, podľa ktorých poznal, že už pred ním aj iní sa nadarmo pokúšali pátrať ako aj on.

A predsa preskúmal každú stopu tejto žulovej, ako budúcnosť nepreniknuteľnej steny; do každej skalnej trhliny vrazil čepeľ svojho poľovníckeho noža; oprel sa o každý skalný útes v nádeji, že povolí. Ale všetko bolo márne a František zmrhal týmto bezvýsledným hľadaním dve hodiny.

Po uplynutí tohto času nechal vec tak; Gaetano zvíťazil.

Ked' František vyšiel zas na pobrežie, jachta zračila sa na horizonte už len ako malý biely bod. Siahol zas k ďalekohľadu, ale ani s pomocou tohto nástroja nemohol nič rozoznať.

Gaetano ho upozornil, že prišiel strieľať kozy, na čo František cele zabudol. Chopil sa pušky a chodil po ostrove, ale robil to ako človek, ktorý skôr koná povinnosť, ako sa venuje zábave, a po štvrti hodine zastrelil kozu a dve kozľatá, ponášaly sa príliš na domáce kozy, takže ich František nepovažoval za poľnú zver.

Okrem toho jeho ducha zaujímaly oveľa mocnejšie myšlienky. Od predošlého dňa bol pravýmb hrdinom povesti z „Tisíc a jednej noci“, takže ho to neodolateľne tiahlo k jaskyni.

Tu i pri márnosti prvého stopovania dal sa do druhého, požiadajúc najprv Gaetana, aby dal upiecť jedno kozľa. Táto druhá návšteva trvala dosť dlho, lebo keď sa vrátil, kozľa bolo upečené a raňajky prichystané.

František si sadol na miesto, kam ho predošlého dňa menom záhadného hostiteľa prišli pozvať na večeru,

a videl ešte ako čajku, kolembanú vrcholom vln, malú jachtu, plaviacu sa ku Korzike.

„Vedť ste mi oznámili,“ riekoval Gaetanovi, „že urodzený Simbad chce íst do Malagy, ale tak sa mi vidí, že mieri rovno k Porto-Vecchiu.“

„Nepamäťate sa už,“ odvetil bárkár, „že som vám povedal, že medzi jeho mužstvom nateraz boli aj dvaja korzickí banditi?“

„Ach, naozaj. A on ich chce dostať na breh?“ spýtal sa František.

„Tak je. Ach, to je človek,“ zvolal Gaetano, „ktorý sa vraj nebojí ani Boha, ani diabla a ktorý odbočí päťdesiat mil z cesty, aby pomohol nejakému bedárovi.“

„Ale takáto služba by ho ľahko mohla rozkmotriť s úradmi krajiny, v ktorej praktikuje tento druh ľudomilosti,“ mienil František.

„Eh,“ zasmial sa Gaetano, „čo jeho do úradov! Z tých si on málo robí! Len nech sa ho odvážia prenasledovať. Po prvej, jeho jachta nie je loď, to je vták, fregatu by predstihla o tri uzly z dvanásťich. A potom, potrebuje len vystúpiť na breh, či nenájde priateľov všade?“

Zo všetkého toho vysvitlo najjasnejšie, že urodzený Simbad, Františkov hostiteľ, mal česť byť v styku s podludníkmi a banditami celého Stredozemného mora, čo mu získavalо dosť čudné postavenie.

Františka už vlastne nič nezdržiavalo na Monte-Christo: stratil všetku nádej, že by mohol odhaliť tajomstvo jaskyne, ponáhľal sa teda na raňajky, nariadiac mužstvu, aby bola bárka pripravená, kým sa naje.

O pol hodiny bol na loďke.

Naposledy sa obzrel za jachtou: zmizla už v zálive Porto-Vecchia.

Dal povel na odchod. Vo chvíli, keď bárka odbíjala, jachta zmizla.

S ňou stratila sa posledná skutočnosť minulej noci, i večera, Simbad, hašiš, sochy, všetko začalo Františkovi splývať v jeden sen.

Bárka sa plavila deň a noc; na druhý deň po východe slnka zmizol aj ostrov Monte-Christo.

Ked' sa František ocitol na pevnine, zabudol aspoň na chvíľu na odohravšiu sa udalosť, snažil sa zakončiť svoje spoločenské povinnosti a napokon sa ešte zabaviť, a potom už odobrať sa za priateľom, ktorý na neho čakal v Ríme.

Odcestoval teda a v sobotu večer dorazil poštou na Colné námestie.

Byt mal už vopred zaistený, treba bolo len íst do hotela otca Pastriniho; nebolo to také ľahké, lebo ulice boli preplnené zástupmi a Rím bol už korisťou temného a horúčkového huriavku, ktorý je predzvestou veľkých udalostí. Rím má totiž ročne štyri veľké udalosti: karneval, veľkonočný týždeň, slávnosť Božieho Tela a sviatok svätého Petra.

V ostatkoch roku mesto upadá zas do svojej chmúrnej bezcitnosti, do prechodného stavu medzi životom a smrťou, ktorý ho robí akousi stanicou medzi týmto a oným svetom; stanicou vznešenou, zastávkou, plnou poézie a svojského rázu, na ktorej František stál už päť alebo šesť ráz a ktorú každým razom našiel báječnejšou a fantastickejšou.

Konečne prešiel tým stále vzrastajúcim a stále vzrušenejším zástupom a dostal sa do hotela. Na jeho prvú otázku odpovedali mu s bezočivostou fiakristov a hotelových sluhov, že v hoteli de Londres pre neho už nieť miesta. Poslal teda otcovi Pastrinimu navštívenku a odvolal sa na Alberta de Morcerf. To nezostalo bez výsledku: otec Pastrini pribehol sám, ospravedlňujúc sa, že nechal Jeho Excelenciu čakať, vykresal sluhov, vzal sviečku z ruky cicerona, ktorý mal už v moci cestovateľa a chcel ho odprevadiť k Albertovi, keď mu Albert vyšiel v ústrety.

Zaistený byt mal dve malé chyže a kabinet. Obidve chyže boli obrátené do ulice, ktorú okolnosť otec Pastrini náležite vyzdvihol, pripisujúc jej nesmiernu cenu. Ostatok poschodia prenajal veľmi bohatý človek, ktorého považovali za Sicílčana alebo Maltánca. Hoteliér nemohol presne zistiť, ku ktorej z tých dvoch národností patril ten cestovateľ.

„Veľmi dobre, otec Pastrini,“ riekol František, „ale zišla by sa nám hned' nejaká večera, nazajtra však a na nasledujúce dni potrebovali by sme nejaký ľahký koč!“

„S večerou vás obslúžia hned,“ odvetil hoteliér, „ale vo veci koča...“

„Ako! vo veci koča!“ zvolal Albert. „Dovoľte, dovoľte, žarty nabok, otec Pastrini, potrebujeme koč!“

„Pane,“ povedal hostinský, „urobíme, čo len možno, aby sme nejaký sohnali. Viacej nemôžem sľúbiť.“

„A kedy dostaneme odpoveď?“ spýtal sa František.

„Zajtra ráno,“ odvetil hostinský.

„Kieho ďasa,“ riekol Albert, „je tam toho, prihodíme niečo! Ved' vieme, ako to chodí: u Drakeho alebo

Arona dvadsať päť frankov stred týždňa a tridsať až tridsať päť v nedel'u a vo sviatok: pridajte päť frankov na deň za sprostredkovanie, to bude tridsať, a nehovorme už o tom.“

„Mám vážne obavy, že keby páni ponúkli aj dva-dsať ráz toľko, nebudú si ho môcť zaopatríť.“

„Nech teda zapriahnu kone do môjho koča, hoc je cestou kus porúchaný, ale na tom nezáleží.“

„Nedostanete kone.“

Albert pozrel na Františka ako človek, ktorý dostal nesrozumiteľnú odpoveď.

„Chápete to, František?“ riekol. „Niet koní! Ale či by nebolo možno zaopatríť poštové kone?“

„Všetky sú už od štrnásť dní slúbené, a zostávajú len tie, ktoré sú potrebné v službe.“

„Čo poviete na to?“ spýtal sa František.

„Hovorím, že keď nejaká vec presahuje môj rozum, obyčajne o nej nehovorím a prejdem na inú tému. Večera je hotová, otec Pastrini?“

„Áno, Excelencia.“

„Tak sa najprv navečerajme.“

„Ale voz a kone,“ mienil František.

„Buďte pokojný, drahý priateľ, prídu samy, treba len ponúknut cenu, o iné nejde.“

A Morcerf s obdivuhodnou filozofiou, ktorej sa nezdá nič nemožným, kým je vrecko plné a peňaženka dobre zásobená, navečeral sa, ľahol si, zaspal bezstarostne a sníval o tom, že sa kochá v pôste v koči, tahanom šiestimi párami koní.

XII. RÍMSKI BANDITI.

Na druhý deň František sa zobudil prvý, a len čo precitol, hned' zazvonil.

Ešte vibroval zvuk zvonca, keď vstúpil otec Pastrini.

„Nuž,“ riekol hostinský, triumfujúc a nečakajúc ani na Františkovu otázku, „včera som to dobre tušil, Excelencia, keď som vám nechcel nič slúbiť; neskoro ste sa začali staráť, v Ríme už niet ani jedného koča, myslím, niet ho na posledné tri dni.“

„Áno,“ vetil František, „a to práve pre tých, ktorí ho nevyhnutne potrebujú.“

„Čože?“ spýtal sa Albert. „Niet koča?“

„Veru tak, milý priateľ,“ odvetil František, „uhádli ste to razom.“

„No, ale pekné mesto je to vaše večné mesto!“

„To jest, Excelencia,“ nadhodil otec Pastrini, ktorý chcel pred cestovateľmi zachrániť dôstojnosť sídelného mesta kresťanského sveta, „to jest, koč nemožno dostať od nedele rána do utorka večera, ale do toho času, ak si prajete, dostanete ich aj päťdesiat.“

„Ach, to je už niečo!“ zvolal Albert. „Dnes je štvrtok; ktovie, čo sa môže stať do nedele!“

„Stane sa, že príde desať- až dvanásťtisíc cudzincov,“ vetil František, „čím sa ľažkosti ešte zväčšia.“

„Priateľ môj,“ riekol Morcerf, „tešme sa prítomnosti a nekaľme si budúcnosť.“

„Hádam dostaneme aspoň oblok?“ spýtal sa František.

„Kam?“

„Nuž na Corso!“

„Oblok! Ach, Bože, kdeže!“ zvolal otec Pastrini.

„Nemožno! Voskrz nemožno! Bolo ešte jedno na piatom poschodí paláca Dorin, a to si prenajal istý ruský veľmož za dvadsať zechín denne.“

Mladí mužskí pozreli na seba s úžasom.

„Tak, môj drahý,“ rieko František Albertovi, „viete, čo by bolo najlepšie? Keby sme šli na karneval do Benátok. Ak tam nenájdeme povoz, nájdeme tam aspoň gondolu.“

„Ach, nie, to nie!“ zvolal Albert. „Umienil som si, že si obzriem karneval v Ríme, a musím ho vidieť, keby som musel použiť čo aj drevené chodidlá!“

„Hľa, to je znamenitá myšlienka,“ zvolal František; „najmä na zhášanie maccolettov; preoblečieme sa za upírov alebo obyvateľov Landesu a budeme mať skvelý úspech.“

„Vaše Excelencie si prajú povoz až do nedele?“

„A čo si, do čerta, myslíte, že budeme behať rímskymi ulicami ako pisári od súdu?“ odvetil Albert.

„Ponáhľam sa vykonať rozkazy Vašich Excelencií,“ rieko otec Pastrini; „upozorňujem však vopred, že voz bude denne stáť šesť piastrov.“

„A ja, drahý Pastrini,“ vravel František, „ja, ktorý nie som milionár ako náš sused; upozorňujem vás, že následkom môjho štvrtého pobytu v Ríme, poznám ceny povozov vo všedné dni, v nedelu i vo sviatok. Dám vám dvanásť piastrov na dnes, zajtra a pozajtre, a vy z toho budete mať veľmi pekný zisk.“

„Ale, Excelencia . . .“ rieko otec Pastrini, chtiac niečo namietať.

„Chodťte, drahý náš hostiteľ, chodťte,“ skočil mu do reči František, „lebo sám sa dohodnem o cene s vaším

affetatore, ktorý je aj mojím; je to môj starý priateľ, ktorý ma už v živote okradol o nejeden groš a ktorý, úfajúc sa, že ma ešte o hodne peňazí okradne, uspokoju sa s menšou cenou, akú ponúkam vám; stratíte teda prebytok, a budete tomu sám na vine.“

„Neráchte sa unúvať, Excelencia,“ odvetil otec Pasttrini s úsmevom talianskeho špekulanta, ktorý uznáva svoju porážku; „urobím všetko, čo bude možné, a úfam sa, že budete spokojný.“

„Výborne! to je už raz mûdra reč!“

„Kedy si prajete koč?“

„O hodinu.“

„O hodinu bude stáť pred bránou.“

A skutočne o hodinu koč čakal na mladých ľudí; bol to skromný fiaker, ktorý s ohľadom na slávnostné okolnosti bol povýšený na stupeň koča. Ale i pri jeho priemernom výzore mladí ľudia boli by bývali šťastní, keby boli našli podobný dopravný prostriedok na posledné tri dni.

„Excelencia,“ zvolal cicerone, zbadajúc Františka, pozerajúceho oblokom, „má ekvipáž zastať pred palácom?“

Hoci František už privykol na talianske zveličovanie, predsa jeho prvým hnútím bolo poobzerať sa vôkol; presvedčil sa však, že tie slová platia skutočne jemu.

František bol Excelenciou, ekvipáž bol fiaker a palácom bol hotel de Londres.

Všetok vypínavý duch národa bol obsažený v tejto jedinej vete.

František a Albert sišli dolu. Ekvipáž dojachala pred palác, Ich Excelencie vystrely nohy na lavičku oproti a cicerone vyhupol na zadné sedadlo.

„Kam si prajú byť dovezené Ich Excelencie?“

„Najprv ku svätému Petrovi a potom do Kolosea,“ odvetil Albert ako írečitý Parížan.

Albert však nepoznal isté okolnosti, že totiž na obzretie svätého Petra je potrebný deň a na jeho prehliadku celý mesiac; trvalo to celý deň, kým mohol povedať, že videl sv. Petra.

Priatelia zbadali, že sa deň chýli ku koncu.

František pozrel na hodinky; bolo pol piatej.

Hned šli nazad k hotelu. Pri bráne František rozkázal kočišovi, aby bol prichystaný na ôsmu hodinu. Chcel Albertovi ukázať Koloseum v mesačnom jase, ako mu ukázal sv. Petra vo svetle dňa. Ak priateľovi ukazujeme mesto, ktoré sme už videli, robíme to s takou istou záľubou, ako by sme mu ukazovali ženu, ktorá bola našou láskou.

František preto označil kočišovi cestu; mal vyjsť bránou del Popolo, jachať pozdĺž hradieb a vrátiť sa bránou San-Giovanni. Tak sa im Koloseum zjaví bez príprav, tak, že Kapitol, Fórum, brána Septimia Severa, chrám Antonina a Faustina a Via Sacra cestou nebudú stupňami, zmenšujúcimi jeho veľkolepost.

Sadli si k stolu; otec Pastrini slúbil svojím hostom znamenitú hostinu a dal im obstojný obed, proti ktorému nebolo možno nič namietať.

Ku koncu obeda prišiel sám; František si najprv myslel, že prichodí, aby prijal výraz ich uznania, a chystal sa vyslovíť mu ho; on ho však prerušil hned pri prvých slovách.

„Excelencia,“ riekol, „vaša chvála mi veľmi lichotí, ale neprišiel som k vám preto . . .“

„Prišli ste nám povedať, že ste našli povoz?“ spýtal sa Albert, zapaľujúc si cigaru.

„Ani reči, Excelencia, a dobre by ste urobili, keby ste na to už vôbec nemysleli a ozeleli to. V Ríme je niečo možné, alebo nie je možné. Ked' vám raz povedia, že to nie je možné, je všetkému koniec.“

„V Paríži je to pohodlnejšie: ked' je niečo nemôžne, zaplatí sa dvojnásobne, a hned dostanete to, čo ste chceli mať.“

„Tak hovorí každý Francúz,“ riekol koľkosi dotknutý otec Pastrini. „Preto nechápem, prečo cestujú.“

„Ja tiež nie,“ povedal Albert, odfukujúc flegmaticky dym do povaly a kolíšuc sa na zadných nohách kresla; „to len takí blázni a vetroplachovia, ako sme my, cestujú, mûdri ľudia neodchodia zo svojho domu v ulici Helder, na bulvári de Gand a Café de Paris.“

Rozumie sa, že Albert býval v menovanej ulici, robil každý deň fashionable prechádzku a denne obedoval v kaviarni, kde možno obedovať, ak je človek za dobre s čašníkmi.

Otec Pastriny chvíľu mlčal, bolo zrejmé, že sa zamýšľa nad touto odpoveďou, ktorá sa mu bezpochyby nezdala dosť jasná.

„Vaša návšteva však má predsa nejaký cieľ,“ prehovoril zas František, vyrušiac hostinského z jeho zemepisných úvah, „nezjavíte nám jej príčinu?“

„Ach, pravda! Tu je: objednali ste si povoz na ôsmu hodinu, však?“

„Tak je.“

„Mienite navštíviť Colosseo?“

„Totiž Koloseum?“

„To je jedno.“

„Nech si je.“

„Povedali ste kočišovi, aby vyjachal bránou del Popolo, obišiel hradby a vrátil sa bránou San-Giovanni?“

„Sú to práve moje slová.“

„Nuž, tá cesta je nemožná.“

„Nemožná!“

„Alebo aspoň veľmi nebezpečná.“

„Nebezpečná! Á prečo?“

„Pre povestného Luigiego Vampu.“

„Predovšetkým, drahý náš hostiteľ, kto je ten povestný Luigi Vampa?“ spýtal sa Albert. „Môžbyť, že je slávnou veličinou v Ríme, ale upozorňujem vás, že v Paríži je neznámy.“

„Ako! Vy ho nepoznáte?“

„Nemám čest.“

„Nepočuli ste nikdy jeho meno?“

„Nikdy.“

„Je to bandita, popri ktorom Desariovia a Gasparonovia boli len miništrantmi.“

„Pozor, Albert!“ zvolal František. „Konečne teda jeden bandita.“

„Upozorňujem vás vopred, milý náš hostiteľ, že z toho, čo nám budete rozprávať, neuverím ani slova. A teraz, keď sme sa na tom dohodli, rozprávajte, ako sa vám páči, počúvam vás. Tak začnite: „Bol raz jeden...“

Otec Pastrini sa obrátil ku Františkovi, ktorý sa mu z dvoch mládencov zdal mûdrejší. To nemožno raz odtajať, že v hoteli toho dobrého človeka bývalo už hodne Francúzov, ale predsa len nikdy nemohol pochopiť istú stránku ich ducha.

„Excelencia,“ hovoril veľmi vážne, obracajúc sa, ako

sme už povedali, ku Františkovi, „ak ma považujete za luhára, je zbytočné, aby som vám povedal, čo som vám chcel povedať. Ubezpečujem vás však, že to bolo v záujme Vašich Excelencií.“

„Albert vám nepovedal, že ste luhár, drahý pán Pastrini,“ vetil František: „povedal vám len toľko, že vám nebude veriť, nič viac. Ja vám však uverím, nebojte sa. Hovorte teda.“

„Pochopíte však, Excelencia, že ak sa pochybuje o mojej pravdovravnosti...“

„Môj drahý,“ prerušil ho zas František, „ste nedotklivejší ako Kasandra, ktorá predsa bola veštkyňa, ktorú nik nepočúval, ale vy ste si istý aspoň polovicou svojich poslucháčov. Tak sadnite si a povedzte nám, aký chlap je ten Vampa.“

„Už som vám povedal, Excelencia, že je to bandita, akého sme nevideli od čias slávneho Mastrinu.“

„No, a v akom súvise je ten bandita s rozkazom, ktorý som dal kočišovi, aby vyjachal bránou del Popolo a vrátil sa bránou San-Giovanni?“

„V takom,“ odvetil otec Pastrini, „že by ste síce mohli vyjachať jednou, ale pochybujem, že by ste sa vrátili druhou.“

„Prečo to?“ spýtal sa František.

„Preto, že len čo nastane noc, na päťdesiat krokov od brán nikto nie je bezpečný.“

„Skutočne?“ zvolal Albert.

„Pán vikont,“ riekol otec Pastrini, ešte vždy uraznený do hlbín duše Albertovým pochybovaním o svojej pravdovravnosti, „čo hovorím, neplatí vám, ale vášmu druholi, ktorý pozná Rím a vie, že s takými vecami sa nežartuje.“

„Milý môj,“ riekoval Albert Františkovi, „núka sa nám obdivuhodné dobrodružstvo: napcháme si do voza pištole, pušky a dvojhlavňové ručnice. A keď nás príde Luigi Vampa prepadnúť, my prepadneme jeho. Privedieme ho do Ríma, darujeme ho Jeho Svätosti, ktorá sa spýta, čím by nám mohla odplatiť takú veľkú službu. Vypýtame si skrátka z jeho kôlne koč a dva kone a uvidíme karneval s voza, bez ohľadu na to, že vďačný rímsky ľud nás bezpochyby ovenčí a vyhlási, ako Curtia a Horatia Coclesa, za záchrancov vlasti.“

„Ale,“ spytoval sa František Alberta, „kde vezmete tie pištole, pušky a duplovky, ktorými chcete napchať voz?“

„Iste nie zo svojej zbrojnice,“ odvetil Albert, „lebo v Terracine mi vzali všetko, i dýku; a vám?“

„So mnou sa stalo to isté v Agna-Pendente.“

„Nuž, môj drahý hostiteľ,“ riekoval Albert, zapáľujúc si druhú cigaru od ohorka prvej, „viete, že toto opatrenie je veľmi výhodné pre zlodeja a že sa mi tak vidí, ako by sa robilo s jeho súhlasom?“

Otcovi Pastrinimu tento vtip pravdepodobne zdal sa kompromitujúci, lebo odpovedal len nedbanivo, a k tomu obracajúc sa ku Františkovi ako k jedinému umnému človeku, s ktorým sa možno dorozumieť.

„Jeho Excelencia vie, že nie je zvykom brániť sa, keď človeka prepadnú banditi.“

„Ako to?“ zvolal Albert, ktorého chrabrost sa búrila pri myšlienke, že by sa mal dať obrať bez odporu.
„Ako to, že nie je zvykom?“

„Nie, lebo všetka obrana by bola márna. Čo si chcete počať s tuctom banditov, ktorí vyliezli z prie-

kopy, rumov alebo vodovodu a miera na vás všetci naraz?“

„Eh, do Paroma! Chcem sa dať zabit!“ zvolal Albert.

Hostinský sa obrátil ku Františkovi s výrazom, ktorý hovoril: Váš priateľ, Excelencia, je rozhodne blázon!

„Drahý Albert,“ vravel František, „vaša odpoved je vznešená a vyrovňa sa Corneillovmu „Mal umriet,“ lenže, keď tak odpovedal Horatius, šlo o zachránenie Ríma, a to stalo za život. V našom položení však, nezabúdajte, ide len o uspokojenie rozmarnosti a bolo by smiešne vystavovať život pre rozmar.“

„Ach, per Bacco!“ zvolal otec Pastrini. „Výborne, to je predsa múdra reč.“

Albert si naliel čašu lacrimae Christi a upíjal si z nej po malých dúškoch, hundrúc nesrozumiteľné slová.

„Nuž, otec Pastrini,“ ujal sa zas slova František, „teraz, keď je môj druh utíšený a keď sa mohol iste presvedčiť o mojej mierumilovnej nálade, kto je to teda, ten veľmož Luigi Vampa? Je to pastier a či patricij? Je mladý a či starý? Je malý alebo veľký? Opíšte nám ho, aby sme ho aspoň poznali, keby sme sa tak s ním stretli vo svete, ako Jána Sbogara alebo Laru.“

„Nik vám nemôže dať také presné podrobnosti ako ja, Excelencia, lebo Luigoho Vampu poznám ešte z detstva. A raz, keď som mu sám padol do rúk, idúc z Forrentina do Alatri, na moje šťastie, rozpamätal sa na našu dávnu známosť a nielen že ma prepustil bez výkupného, ale ešte ma obdaroval krásnymi hodinkami a vyrozprával mi svoju príhodu.“

„Viďme tie hodinky!“ riekol Albert.

Otec Pastrini vyňal z puzzierka krásne hodinky, na

ktorých bolo vyryté meno pôvodcu Brégneta, parižska známka a grófska korunka.

„Tu sú!“ riekol.

„Hrom!“ riekol Albert. „Blahoželám vám k nim; mám aj ja podobné,“ a vyňal z vestového vrecka hodinky . . . „stály ma tritisíc frankov.“

„Teraz čujme príhodu,“ riekol na to František, priťahujúc kreslo a kynúc otcovi Pastrinimu, aby si sadol.

„Dovolia Vaše Excelencie?“ pýtal sa hostinský.

„Ved' nie ste kazateľ, môj drahý, aby ste museli hovoriť stojac,“ odvetil Albert.

Hostinský si sadol, pokloniac sa najprv úctive svojim nádejným poslucháčom, čím chcel dať najavo, že je ochotný dať im o Vampovi žiadane zvesti.

„Ach,“ povedal František, vyrušiac otca Pastriniho vo chvíli, keď už otvoril ústa, „vravíte, že ste poznali Vampu už v detstve, je to teda ešte mladý človek?“

„Mladý človek? To si myslím! Sotva má dvadsaťdva roky! Oh, verte mi, ten mladík to priviedie ďaleko!“

„Čo na to poviete, Albert? Nie je to krásne, byť slávnym už v dvadsiatom druhom roku?“ spýtal sa František.

„Iste; Alexander, Caesar a Napoleon, ktorí vo svete narobili dosť lomozu, v jeho veku neboli natol'ko pokročili.“

„Teda hrdina,“ povedal František, obracajúc sa zas k hostinskému, „ktorého historiu počujeme, má dvadsaťdva roky.“

„Sotva má dvadsaťdva roky, ako som mal česť poviedať.“

„Je veľký, či malý?“

„Strednej postavy: asi ako Vaša Excelencia,“ odvetil hostinský, ukazujúc na Alberta.

„Dakujem za porovnanie,“ riekol vikont de Mörnerf, klaňajúc sa.

„Len pokračujte, otec Pastrini,“ ponúkal František hostinského, posmievajúc sa priateľovej nedotklivosti.
„K akej spoločenskej triede patril?“

„Bol to jednuchý pastierik na panstve grófa de Santelice, ležiacom medzi Palestinou a Gabrijským jazerom. Narodil sa v Pampinare a v piatom roku vstúpil do grófskych služieb. Jeho otec, tiež pastier v Anagni, mal vlastné malé stádo a žil z vlny svojich baranov a z mlieka oviec, ktoré chodil predávať do Ríma.

Malý Vampa mal už v detstve zvláštnu povahu. Keď mal sedem rokov, prišiel raz k farárovi v Palestine a prosil ho, aby ho naučil čítať. Bola to ľažká vec, lebo malý pastier nemohol zanechať stádo. Ale dobrý farár chodil každý deň slúžiť omšu do malej biednej dedinky, natoľko bezvýznamnej, že si nemohla platiť kňaza; tá dedinka nemala mena a bola známa pod názvom Borgo. Navrhol Luigimu, aby ho čakával pri ceste, ktorou pôjde zpäť, že mu tak bude dávať lekcii, a upozornil ho, že lekcia bude krátka, že ju teda bude musieť náležite využiť.

Chlapec s radosťou pristal na návrh.

Luigi viedol každý deň svoje stádo na cestu z Palestiny do Borgo; každý deň o deviatej prichodil farár; kňaz a chlapec sadli si na kraj priekopy a pastierik sa učil z farárovho breviára.

Za tri mesiace vedel čítať.

To nebolo všetko; teraz sa musel naučiť písat'.

Kňaz dal rímskemu učiteľovi sostaviť tri abecedy:

jednu veľkú, druhú strednú, tretiu krasopisnú a ukázal mu, že podľa tej abecedy, píšuc hrotom železa na bridlici, môže sa naučiť písat.

Ešte v ten istý večer, keď sa stádo vrátilo na statok, bežal mladý Vampa k palestinskému zámočníkovi, vzal si tam veľký klinec, skul, stíkol ho, zaokrúhlil a urobil si z neho antické rylo.

Na druhý deň nasbieran si zásobu bridlice a dal sa do práce.

Za tri mesiace vedel písat.

Farár, prekvapený takou prenikavou umnosťou, daroval mu niekoľko kníh, papiera, sväzok pier a nožiček.

To znamenalo novú prácu, ale táto práca v porovnaní s prvou nebola ničím. Za týždeň ovládal pero práve tak ako rylko.

Farár to rozprával grófovi de San-Felice, ktorý si želal vidieť pastierika; chlapec pred ním čítal a písal, gróf potom rozkázal svojmu intendantom, aby pastiera nechal ješt so sluhami a dával mu mesačne dva piastre.

Za tie peniaze kupoval si Luigi knihy a ceruzy.

S tou istou zručnosťou vyobrazil všetky predmety a kreslil, ako Giotto v detstve, ovce, stromy a domy na tabuľku.

Potom začal nožičkom vyrezávať drevo a dávať mu všetky možné tvary. Tak začal Pinelli, obľúbený sochár.

Od Vampu o niečo mladšie, sedemročné dievčatko vedľa neho páslo ovce zo statku, ktorý ležal v susedstve Palestiny; bola to sirota, pochodiaca z Valmontone a volala sa Tereza.

Deti sa schádzaly, sadly si vedľa seba, dovolili, aby sa stáda smiešaly a pásly spoločne, rozprávaly sa, smiali sa a bavily; večer potom oddelili ovce grófa de San-

Felice od oviec baróna de Cervetri a rozišly sa, aby sa vrátily na statok, ku ktorému patrily, sľúbiac si najprv, že sa na druhý deň zas sídu.

Na druhý deň dodržaly slovo, a tak rástly vedľa seba.

Vampa mal na dvanásť rok, malá Tereza na jednásť.

Ich vrodené vlastnosti mohutnely.

Okrem umeleckého vkusu, ktorý dosiahol pri malom Vampovi najvyšší stupeň, aký bolo možno v osamlosti dosiahnuť, chlapec bol rozmarne smutný, ohnivo prudký, vrtošivo zlostný a vždy posmešný. Ani jeden chlapec z Pampinary, Palestiny alebo z Valmonte nemal na neho vplyv a nemohol sa stať jeho druhom. Jeho samorastlý požadovačný temperament, ktorý nepoznal najmenších ústupkov, odpudzoval od neho každý priateľský cit, každý prejav sympatie. Len Tereza ovládala slovom, pohľadom, jediným pokynom tú tvrdošijnú povahu, ktorá sa pod rukou ženy klonila a ktorá pod rukou mužského bola by sa vzpierala až do zlomenia.

Tereza bola zas živá, čulá, veselá, ale krajne koketná; dva piastre, ktoré Luigimu dával grófsky intendant, a peniaze, ktoré utržil za drobné vrezávačky, predávajúc ich rímskym hračkárom, vynaložil na perlové náušnice, sklené náhrdelníky a zlaté ihlice. A s pomocou tejto márnotratnosti svojho mladého priateľa bola Tereza najkrajšou a najvyfintenejšou devou v celom okolí Ríma.

Obidve deti dorastaly, tráviač všetky dni spolu a poddávajúc sa bez borby inštinktom svojich primitívnych pováh. V hovoroch, túžbach, snoch vídal sa Vampa vždy ako kapitán lode, generál armády alebo náčelník

kraja; Tereza zas videla sa vo svojich predstavách bohatou, odetou najkrajšími šatami a nasledovaná sluhom v livreji. Keď potom, stráviac celý deň v spriadaní budúcnosti z týchto šialených, trblietavých arabesiek, sa rozišly, aby svoje ovce doviedly do ich maštale a sestúpily z výšky snov k poníženosti skutočného postavenia.

Raz povedal mladý pastier grófskemu intendantovi, že videl vyjsť vlka zo Sabinských hôr a potulovať sa okolo stáda. Intendant mu dal pušku: to chcel práve Vampa.

Tá puška bola náhodou znamenitá brescijská zbraň, nesúca guľku ako anglická karabína, ale gróf, dorážajúc raz ranenú líšku, prerazil jej kolbu a pušku hodili medzi staré železo.

To nerobilo zvláštne ľažkosti takému rezbárovi, ako bol Vampa. Prezrel si pôvodný povrch kolby, premeral, čo bolo treba zmeniť a prispôsobiť jeho pohľadu, a zhotobil si inú, ktorá bola kráslená takými utešenými rezbami, že keby ju bol šiel predať do mesta, len za drevo by bol utŕzil iste pätnásť aj dvadsať piastrov.

Na tom mu však nezáležalo: puška bola jeho davným snom. Vo všetkých krajoch, kde nezávislosť nahrádza slobodu, prvou potrebou každého chrabrého srdca, každej silnej povahy je zbraň, ktorá zaistuje útok i obranu, ktorá, robiac svojho nositeľa hrozným, robila ho často obávaným.

Od toho času venoval Vampa každú slobodnú chvíľu cvičeniu vo zbrani; kúpil si prach a broky a všetko sa mu stalo terčom: smutný, biedny, šedivý kmeň slivky, rastúci na úbočí Sabinských hôr, líška, vychádzajúca večerom z brloha na nočný lov, orol, vznášajúci sa v povetri. Onedlho nadobudol toľkú zručnosť, že Tereza pre-

mohla strach, ktorý na začiatku cítila pri výstrele, a bavila sa pohľadom, ako jej mladý druh vysiela guľku ta, kde ju chce mať, a to s takou presnosťou, ako by ju ta vložil rukou.

Raz večer skutočne vybehol vlk zo smrekového lesa, v blízkosti ktorého mladí ľudia obyčajne bývali: vlk na pasienku neurobil ani desať krokov, a už ležal mŕtvy.

Vampa, hrdý na ten pekný výstrel, naložil si ho na ramená a doniesol ho na statok.

Všetky tieto drobné príhody získaly Luigimu istú slávu na okolí statku; okolo nevšedného človeka utvorí sa vždy kruh obdivovateľov. O tomto mladom pastierovi v okolí hovorilo sa ako o najsilnejšom, najzručnejšom a najsmelšom contandinovi, ktorý nemal páru v oblasti desať mil. A hoci o Tereze hovorilo sa ešte v širšom okolí ako o najkrajšej deve Sabinských hôr, nik sa neodvážil prehovoriť k nej slová o láske, lebo každý vedel, že ju Vampa miluje.

A predsa si mladí ľudia nikdy nepovedali, že sa milujú. Vyrástli vedľa seba ako dva stromy, splietajúce svoje korene pod zemou, ratolesti v povetri a vôňou splývajúce v nebesiach; ale túžba vidieť sa bola rovnaká; tá túžba stala sa potrebou a boli by volili radšej smrť, ako čo priam jednodenné odlúčenie.

Tereza mala šestnásť a Vampa sedemnásť rokov.

V tom čase začalo sa veľa rozprávať o zbojníckej bande, ktorá sa utvorila v lepinských lesoch. Lupičstvo v okolí Ríma nebolo nikdy cele vyhubené. Niekedy chýba náčelník, ale keď sa nájde, málokedy sa stane, aby mu chýbali druhowia.

Povestný Cucometto, prenasledovaný v Abruzzoch,

vyhnany z neapolského kráľovstva, kde viedol skutočnú vojnu, prekročil Garigliano ako Manfréd a utiahol sa medzi Sonnino a Juperno na pobrežie Amasiny.

Staral sa o nové postavenie bandy a kráčal v stopách Decesarisových a Gasparonových, úfajúc sa, že ich skoro predstihne. Niekoľko mladých mužských z Palestiny, Frascati a Pampinari zmizlo. Zo začiatku ich zmiznutie budilo nepokoj, ale skoro bolo známe, že šli, aby sa pripojili k bande Cucomettovej.

Za čas stal sa Cucometto predmetom všeobecnej pozornosti. O tom zbojníckom náčelníkovi rozprávali sa veci, ktoré svedčily o neobyčajnej odvahе a odpudzujúcej surovosti.

Raz uniesol devu, ktorá bola dcérou geometra z Frossiona. Banditi majú určité zákony: deva patrí najprv tomu, kto ju uniesol, potom ostatní ľahajú o ňu los a nešťastnica je predmetom vilnosti celej bandy, kým ju banditi neopustia, alebo kým neumrie.

Ak sú rodičia dosť bohatí a môžu ju vykúpiť, banditi vyšlú posla, ktorý vyjednáva o výkupnom, hlava zajačej ručí za poslovu bezpečnosť. Ak je výkupné odopreté, zajatá je neodvoleľne odsúdená.

Deva mala v Cucomettovej bande milenca, ktorý sa menoval Carlini.

Poznajúc mladého človeka, vystrela za ním ruky, úfajúc sa, že ju zachráni. Ale biedny Carlini, poznajúc ju tiež, cítil, že mu puká srdce. Tušil dobre, aký osud čaká jeho milenku.

Kedže však bol Cucomettovým oblúbencom, lebo už tri roky delil sa s ním na osude všetkých nebezpečenstiev a zachránil mu život, skoliac výstrelom pištole karabinníka, ktorý už šabľou mieril na Cucomettovu hlavu,

úfal sa predsa, že Cucometto bude mať s ním trochu súcitu.

Pojal teda vodcu nabok, kým deva, sediac pod veľkou borovicou, rastúcou v prostred veľkého lesného pasienku, urobila si z malebného náhlavku, aké nosia viodiečanky v okolí Ríma, závoj a zahalila si tvár pred vilnými pohľadmi banditov.

Tam mu povedal všetko; rozprával mu o svojej láske k zajatej, o ich obapolných prísahách vernosti, aj o tom, že od času, ako sú v tom okolí, schádzajú sa každú noc v blízkych rumoch.

Práve v ten večer poslal Cucometto Carliniho do blízkej dediny, takže Carlini nemohol prísť na schôdzku. Ale Cucometto sa tam, ako vravel, náhodou ocitol a devu uniesol.

Carlini dojemne prosil náčelníka, aby kvôli nemu urobil výnimku a ušetril Ritu, tvrdiac, že jej otec je bohatý a zaplatí dobré výkupné.

Zdalo sa, že Cucometto povolil priateľovej prosbe a prikázal mu nájsť pastiera, ktorého by mohli poslať k Ritinmu otcovi do Frosisone.

Carlini rozradostený pristúpil k deve, povedal jej, že je zachránená, a vyzval ju, aby napísala otcovi list, opísala mu, čo sa s ňou stalo a označila mu, že jej výkupné je ustálené na tristo piastrov.

Otcovi stanovili dvanásťhodinovú lehotu, to jest do desiatej rannej hodiny budúceho dňa.

Ked' bol list napísaný, Carlini ho hned' vzal k sebe a bežal na planinu, aby našiel posla.

Našiel mladého pastiera, ktorý pásol v ohrade stádo. Prirodzenými poslami banditov sú pastieri, ktorí žijú

medzi mestom a horami, medzi životom divým a životom civilizovaným.

Mladý pastier vybral sa hneď na cestu, sľúbiac, že bude vo Frosisone prv ako za hodinu.

Carlini vracal sa rozradostený ku svojej milenke, aby jej oznámil dobrú zvest.

Našiel bandu na pasienku, kde veselo večerala zo zásob, ktoré zbojníci vyberali od vidiečanov ako poplatok. Medzi týmito veselými hodovníkmi márne hľadal Cucomettu a Ritu.

Spytoval sa, kde sú; zbojníci odpovedali hlasným smiechom. Carlinimu vystúpil na čelo studený pot a mladý mužský cítil, že ho premáha úzkosť.

Opakoval otázku. Jeden z hodovníkov nalial do pohára orvietskeho vína a podával mu ho so slovami:

„Na zdravie chrabrého Cucomettu a krásnej Rity!“

V tej chvíli zdalo sa Carlinimu, že počuje kričať ženskú. Uhádol všetko. Vzal pohár, rozbil ho na tvári toho, čo mu ho ponúkal, a vrhol sa smerom, zkadiaľ zaznieval krik.

Po sto krokoch v hustom kroví našiel v Cucomettovom náručí zamdletú Ritu.

Zhliadnuc Carliniho, Cucometto vstal a vzal do každej ruky pištoľu.

Banditi pozerali chvíľu na seba: jeden s chlipným úsmevom na perách, druhý so smrteľnou bledosťou na čele.

Zdalo sa, že sa stane niečo hrozné medzi dvoma mužskými. Ale črty Carliniho nadobúdaly svoj obvyklý výraz; ruka, ktorou siahol za pištoľou v opasku, klesla a visela mu pozdĺž tela.

Rita ležala medzi nimi.

Mesiac osvetľoval ten výjav.

„No,“ riekoval mu Cucometto . . . „urobil si, čo som ti rozkázal?“

„Áno, vodca . . .“ odvetil Carlini . . . „zajtra pred deviatou bude tu Ritin otec s peniazmi.“

„Výborne. Zatým strávime veselú noc. Tá deva je rozkošná, máš naozaj dobrý vkus, milý Carlini. A pretože nie som sebec, vrátim sa ku kamarátom a budeme ľaháť los, komu pripadne teraz.“

„Ste teda rozhodnutý vydať ju právu všetkých?“ spýtal sa Carlini.

„A prečo by sa s ňou mala robiť výnimka?“

„Myslel som, že na moju prosbu . . .“

„O kolko si viacej ako ostatní?“

„Pravda.“

„Ale buď pokojný,“ vravel Cucometto so smiechom . . . „prv alebo neskôr príde rad aj na teba.“

Carlini stisol zuby, div, že sa mu nezlomily.

„No,“ riekoval Cucometto, urobiac krok k stolujúcim, „a pôjdeš?“

„Idem s vami . . .“

Cucometto sa vzdialil, nespúšťajúc Carliniho s očí, lebo sa bezpochyby obával, že ho udrie do chrbta. Ale pri banditovi neprezrádzalo nič nepriateľské úmysly.

Stál s rukami nakríž pri Rite, ktorá bola stále v mdlobách.

Chvíľu sa tak zdalo Cucomettovi, že ju mladý mužský schváti do náručia a utečie s ňou. Ale na tom mu teraz veľmi nezáležalo: s Ritou dosiahol, čo chcel, a medzi bandou rozdelených tristo piastrov robilo takú malú sumu, že sa o tieto peniaze neveľmi staral.

Šiel teda ďalej k pasienku; ale na jeho veľké počudovanie prišiel ta Carlini temer s ním.

„Losovať! Losovať!“ volali banditi, zhliadnuc vodcu.

A oči všetkých tých mužských svietily opitosťou a chlipnosťou, kým plam ohňa vrhal na ich spoločnosť červenkastú žiaru, ktorá ich robila podobnou diablon.

Ich žiadosť bola oprávnená. Náčelník kývol hlavou na znamenie, že súhlasí s ich žiadosťou. Mená všetkých vrhli do klobúka, meno Carliniho tak ako ostatných, a najmladší bandita vytiahol lístok z improvizovanej urny.

Na lístku bolo meno Diavolacciho.

Bol to ten istý, ktorý ponúkal Carliniho pripit na zdravie náčelníka a ktorému Carlini dal takú odvetu, že na jeho tvári rozbil pohár.

Zo širokej rany, ktorá sa ťahala od škrane k ústam, vinul sa prúd krvi.

Diavolaccio, vidiac, ako mu praje šťastie, sa rozrehotal.

„Kapitán,“ riekoval, „Carlini pred chvíľou nechcel piť na vaše zdravie, vyzvite ho, aby pil na moje: možno bude ku mne vľúdnejší ako k vám.“

Každý čakal so strany Carliniho výbuch nevole, Carlini však na veľké počudovanie všetkých jednou rukou vzal pohár, druhou fľašu a nalial si a povedal cele pokojným hlasom:

„Na tvoje zdravie, Diavolaccio!“

A vypil obsah pohára, pričom sa mu ani nezachvela ruka. Potom, sadnúc si k ohňu, riekoval:

„Moju večeru! Od tej prechádzky som vyhladol.“

„Nech žije Carlini!“ skríkli banditi.

„Výborne! tak sa správa dobrý druh!“

A všetci si zasadli okolo ohňa, kým Diabolaccio odchodil.

Carlini jedol a pil, ako by sa nebolo nič stalo.

Banditi hľadeli na neho s údivom, nechápac jeho ľahostajnosť, keď zrazu za sebou počuli ťažký krok.

Obrátili sa a zbadali Diabolacciu, držiaceho devu v náručí.

Hlavu mala vyvrátenú a jej dlhé vlasy splývaly až na zem.

Ked' vstúpili do svetelného kruhu, ktorý vrhal oheň, všetci si povšimli devinu i banditovu bledosť.

Toto objavenie malo v sebe niečo tak zvláštne a tak slávnostné, že všetci vstali — okrem Carliniho, ktorý zostal sedieť a jedol a pil ďalej, ako by sa okolo neho nič nedialo.

V najhlbšom tichu Diabolaccio kráčal napred a položil Ritu k nohám náčelníka.

Tu všetci poznali príčinu devinej i banditovej bledosti. Rita mala pod ľavým ľadrom až po rukoväť zabodnutý nôž.

Oči všetkých sa obrátili na Carliniho; pošva v jeho opasku bola prázdna.

„Ach,“ riekol náčelník, „teraz už viem, prečo ostal Carlini v pozadí.“

Každá divá povaha vie oceniť mocný čin; pri tom všetkom, že azda ani jeden zo zbojníkov by nebol urobil to, čo urobil Carlini, predsa všetci chápali jeho skutok.

„Nože,“ zvolal Carlini, vstanúc tiež s miesta a pristúpiac k mŕtvole s dlaňou na rukoväti pištole, „bude mi ešte niekto z vás popierať právo na túto ženu?“

„Nie,“ riekol vodca, „je tvoja!“

Tu ju vzal Carlini do náručia a odniesol ju zo svetelného kruhu, ktorý vrhaly vokol plamene vatry.

Cucometto rozostavil, ako obyčajne, stráže a do plášťov zahalení banditi políhalo si okolo ohňa.

O pol noci dala stráž výstrahu a náčelník so svojimi druhmi bol hned na nohách.

Bol to Ritin otec, ktorý prichádzal sám, nesúc výkupné za svoju dcéru.

„Tu máš,“ riekol, podávajúc Cucomettovi mešec peňazí, „tu je tristo piastrov; vráť mi dieťa!“

Náčelník však, nedotknúc sa peňazí, kývol mu, aby šiel za ním. Starec poslúchol; odišli pod stromy, cez ich konáre predieračy sa mesačné lúče, konečne Cucometto zastal, vystrel ruku, a ukážuc mu na skupinu dvoch osôb pod stromom, riekol:

„Hľa, spýtaj sa na svoju dcéru Carliniho, ten ti o nej povie.“

A vrátil sa k druhom.

Starec sa nehol a mal strnutý zrak. Cítil, že sa mu nad hlavou vznáša akési neznáme, nesmierne, neslýchané nešťastie.

Konečne urobil niekoľko krokov k beztvárnej skupine, ktorú nemohol rozoznať.

Na hlas jeho krokov Carlini zdvíhol hlavu a obrys dvoch osôb začaly sa jasnejšie zjavovať starcovým očiam.

Na zemi ležala žena, majúca hlavu na kolenách sediaceho mužského, ktorý sa k nej chýlil; vzpriamiac sa, mužský odkryl tvár ženy, ktorú tisol k prsiam.

Starec poznal svoju dcéru a Carlini poznal starca.

„Čakal som ťa,“ riekol bandita Ritinmu otcovi.

„Ty naničhodník!“ zvolal otec. „Čo si to urobil?“

A s hrôzou pozeral na bledú, nehybnú, zakrvavenú Ritu, z jej hrude vyčnieval nôž.

Mesačný lúč padal na ňu a ožaroval ju bledým svetlom.

„Cucometto znásilnil tvoju dcéru,“ riekoval bandita, „ja som ju miloval, preto som ju zabil. Po ňom mala sa stať bábkou celej bandy.“

Starec ani len nemukol, ale zbledol ako mŕtvola.

„A teraz,“ vravel Carlini, „ak som urobil zle, pomsti ju.“

Vytrhol nôž z ďadier devy, a vstanúc, podával ho jednou rukou starcovi, kým druhou rozhalil kamizolu a nastavil nahú hrud.

„Dobre si urobil,“ riekoval starec nezvučným hlasom.
„Objím ma, syn môj.“

Carlini sa vrhol plačúc do náručia otca svojej lásky. Boly to prvé slzy, ktoré prelieval tento krvavý mužský.

„A teraz,“ povedal Carlinimu starec, „pomôž mi pochovať moju dcéru.“

Carlini šiel pre dve motyky a otec i milenec začali kopať jamu pri úpätí duba, ktorého husté vetvice maly kryť devin hrob.

Ked' bola jama vykopaná, poceloval devu najprv otec, potom milenec; potom ju vzali jeden za nohy, druhý pod ramená a spustili ju do hrobu.

Potom pokľakli s obidvoch strán a odrieckali modlitby za zosnulých.

Tu podal starec Carlinimu ruku a riekoval mu:

„Ďakujem ti, syn môj! A teraz ma nechaj osamote.“

„Ale . . .“ chcel odporovať Carlini.

„Nechaj ma osamote, rozkazujem ti to!“

Carlini poslúchol, odobral sa k druhom, zahalil sa

do plášťa a skoro sa tak zdalo, že práve tak hlboko spí, ako ostatní.

Na druhý deň zbojníci rozhodli, že zmenia tábor.

Hodinu pred svitaním zobudil Cucometto druhov a vydal rozkaz k odchodu.

Ale Carlini nechcel odísť z lesa prv, kým sa nedozvie, čo sa stalo s Ritiným otcom.

Šiel k miestu, kde ho zanechal.

Našiel starca obeseného na vetve duba, ktorá zatieňovala dcérin hrob.

Tu sa zaprisahal nad starcovou i dcérinou mŕtvolou, že pomstí obidvoch.

No nemohol splniť túto prísahu, lebo o dva dni v srážke s rímskymi karabinníkmi Carliniho zabili.

To však vzbudilo počudovanie, že Carlini, stojaci čelom k nepriateľovi, dostal guľku medzi lopatky.

Počudovanie zmizlo, keď jeden zo zbojníkov povedal svojim druhom, že Cucometto stál desať krokov za Carlinim, keď Carlini padol.

Ráno pred odchodom z frosinonského lesa v tme šiel za Carlinim, vypočul jeho prísahu a ako opatrný človek ho predstihol.

O tomto ukrutnom náčelníkovi banditov rozprávalo sa ešte desať iných, nie menej zvláštnych príhod.

A tak od Fondi až po Perugiu každý sa triasol i len pri čírej spomienke Cucomettovho meňa.

Príhody o ňom bývaly častým predmetom Vampových a Tereziných rozhovorov.

Deva, počúvajúc tie rozprávky, chvela sa na celom tele, ale Luigi ju s úsmevom uspokojoval, poklepávajúc na svoju dobrú pušku, ktorá tak dobre niesla. A keď sa tým neupokojila, ukázal jej nejakého havrana, se-

diaceho na sto krokov od nich na suchej vetvičke, namiereil, spustil, a vták, trafený, spadol so stromu.

Ale čas sa mňaľ. Mladí ľudia sa dohodli, že sa dajú oddať, keď bude mať Vampa dvadsať a Tereza devätnásť rokov.

Obidvaja boli sirotami; nemuseli okrem pána nikoho prosiť o dovolenie. Požiadali oň a dostali ho.

Raz, keď práve hovorili o svojich plánoch do budúcnosti, začuli dva alebo tri výstrely; potom zrazu vybehol z lesa, pri ktorom mladí ľudia obyčajne pásavali svoje stáda, mužský a bežal k nim.

Dobehnúc k nim, volal:

„Prenasledujú ma. Môžete ma ukryť?“

Mladí ľudia poznali hned, že prchajúci je asi zbojník. Ale medzi rímskym vidiečanom a banditom je vrodená sympatia, pod vplyvom ktorej prvý je vždy ochotný preukázať službu druhému.

Vampa teda hned bežal bez slova k balvanu, ktorý zatarasoval vchod k ich jaskyni, odkryl jej otvor, pritiahnuc k sebe skalu, kývol prenasledovanému, aby sa skryl do tohto úkrytu, o ktorom nik nevedel, potom za ním pritiahol zas balvan a šiel si sadnúť vedľa Terezy.

Takmer súčasne zjavili sa na kraji lesa štyria karabinníci na koňoch. Traja zdali sa prenasledovať prchajúceho, štvrtý vliekol za krk chyteného zlodeja.

Traja karabinníci jedným pohľadom preskúmali kraj, zbadali mladých ľudí, pricválali k nim a vypytovali sa ich.

Tí nevedeli o ničom.

„To je mrzuté,“ riekol brigadier, „lebo ten, ktorého hľadáme, je práve náčelník.“

„Cucometto?“ zvolali nevdojak Luigi i Tereza jedným hlasom.

„Áno,“ odvetil brigadier. „A keďže na jeho hlavu je vypísaná cena tisíc rímskych toliarov, dostali by ste päťsto, keby ste nám ho pomohli chytiť.“

Mladí ľudia si vymenili pohľady. Brigadier mal na chvíľu nádej. Päťsto rímskych toliarov rovná sa trom tisícom frankov, a tritisíc frankov je majetok pre dve chudobné siroty, ktoré sa chcú oddať.

„Áno, je to mrzuté,“ riekoval Vampa, „ale sme ho nevideli.“

Karabinníci potom jazdiac prekutali celý kraj, ale darmo.

Potom postupne zmizli.

Tu Vampa šiel odvaliť kameň a Cucometto vyšiel.

Videl trhlinami žulovej brány, ako mladí ľudia hovorili s karabinníkmi; tušil, o čom hovorili, a vyčítal z Luigiho a Terezinej tváre neoblomné predsavzatie nevydať ho, vyňal teda mešec zlata a ponúkol im ho.

Vampa hrdo vypäl hlavu, Tereze však sa zablýskaly oči pri myšlienke, koľko drahých skvostov a krásnych šiat mohla by si kúpiť za mešec zlata.

Cucometto bol veľmi prešibaný diabol: vzal na seba podobu banditu miesto podoby hada. Zachytil ten pohľad, poznal v Tereze pravú dcéru Evy a vrátil sa do lesa, obzrúc sa niekoľko ráz pod zámenkou, že pozdravuje svojich oslobooditeľov.

Uplynulo niekoľko dní, ale Cucometto sa nezjavil, ani nebolo o ňom nič počuť.

Blížil sa čas karnevalu. Gróf de San-Felice chystal veľký maškarný ples, na ktorý pozval celý elegantný svet Ríma.

Tereza veľmi túžila vidieť ten ples. Luigi prosil svojho ochrancu intendanta o dovolenie, aby on a Tereza mohli na ňom byť prítomní, súč skrytí medzi domácim služobníctvom. A skutočne dostal dovolenie.

Gróf usporiadal ten ples hlavne preto, aby urobil radosť svojej zbožňovanej dcére Carmele.

Carmela bola v tom istom veku a tej istej postavy ako Tereza a Tereza bola aspoň taká krásna ako Carmela.

Vo večer plesu obliekla si Tereza svoje najkrajšie šaty, ozdobila sa najdrahšími ihlicami a najtrblietavejšími okrasami. Mala kroj žien z Frascati.

Luigi mal malebný sviatočný oblek sedliaka z okolia Ríma.

Obidvaja sa zamiešali, ako im bolo dovolené, medzi služobníctvo a vidiečanov.

Slávnosť bola skvelá. Vila bola jasavo osvetlená, ale aj v záhrade stromy boli ovešané tisícami farebných lamiiónov. Hostia tiež skoro vyšli na terasy a z nich do alejí.

Na každej križovatke bol orchester, bufet a občerstvenie; prechádzajúci sa zastavovali, tvorili sa štvorylky a každý tancoval tam, kde sa mu zapáčilo.

Carmela bola pristrojená ako žena zo Sonina. Mala perlami vyšívaný čepček, vo vlasoch zlaté, diamantmi posiate ihlice, pás mala z tureckého hodvábu s veľkými vyšívanými kvetmi, kašmírovú sukňu a pláštik, zásterku však z indického mušelínu; gombičky na pruslíku boli tiež z drahokamov.

Z dvoch jej družiek jedna bola oblečená ako žena z Nettuna, druhá ako žena z Riccia.

Štريا mladí ľudia z najbohatších a najvznešenej-

ších rímskych rodín ich odprevádzali s onou talianskou voľnosťou, ktorá nemá páru na celom svete; boli oblečení ako sedliaci z Albana, Velletri, Civita-Castellana a zo Sory.

Pravdaže, tieto kroje sedliakov a sedliačok jagaly sa zlatom a drahokamami.

Carmele sišlo na um zriadit krojovú štvorylku, ale chýbala dáma.

Carmela sa obzerala po svojom okolí; ani jedna z pozvaných nemala kroj, ktorý by bol v súlade s jej a s krojom jej družiek.

Gróf de San-Felice ukázal jej Terezu, opierajúcu sa o rameno Luigiho medzi vidiečanmi.

„Dovolíte, otče?“ spýtala sa Carmela.

„Pravdaže,“ prisvedčil gróf, „vede je karneval.“

Carmela sa nahla k mladíkovi, ktorý ju sprevádzal, baviac ju, a povedala mu niekoľko slov, potom mu označila devu.

Mladý človek sledoval pohľadom peknú rúčku, ktorá mu bola sprievodkyňou, prikývol na znamenie poslušnosti a šiel pozvať Terezu, aby sa zúčastnila na štvorylke, riadenej grófskou dcérou.

Tereza pocítila v lícach žiaru. Spýtala sa pohľadom Luigiho; nebolo možno odoprieť. Luigi zvoľna pustil Terezinu ruku, ktorú mal pod svojou, a Tereza, celá sa chvejúc, odišla, vedená elegantným tanečníkom, zaujať miesto v aristokratickej štvorylke.

V očiach umelca bol by mal Terezin presný kroj oveľa väčšiu rázovitosť ako Carmelin a ich družiek. Ale Tereza bola koketná deva a bieloskvúci kašmír ju oslňoval, trblet zafírov a diamantov odnímal jej rozum.

Luigi však cítil, že sa v ňom rodí neznámy cit; aká-

si temná bolesť zahryzla mu najprv do srdca a ztade sa rozliala do žil a zachvátila celé telo. Sledoval očami aj najmenší pohyb Terezin a jej tanečníka. Keď sa ich ruky dotkly, cítil, ako sa mu v očiach zatmieva, tepny mu prudko bily a ako by mu v ušiach znely zvony. Keď sa rozprávali, keď Tereza so sklopenými očami, nesmelo načúvala slová svojho gavaliera, keď Luigi vyčítal z ohnivého pohľadu krásneho mládenca, že sú jeho slová lichotivé, zdalo sa mu, že sa s ním točí svet a že všetky hlasy pekla šepkajú mu vražedné myšlienky. Tu, obávajúc sa, aby ho neovládala šialenosť, chytil sa jednou rukou nižiaka, pri ktorom stál, a druhou kŕčovite svieral vyrezávanú rukoväť dýky, ktorú mal zastrčenú za opaskom a ktorú, nezbadajúc to ani, zavše vytiahol cele z pošvy.

Luigi žiarlil! Cítil, že Tereza, ovládaná svojou pyšnou a koketnou povahou, mohla by mu uniknúť.

Zatiaľ mladá, zo začiatku nesmelá a takmer ustrašená vidiečanka sa skoro spamätala. Povedali sme už, že Tereza bola krásna. To nie je všetko; Tereza bola neumelkovane pôvabná, a jej pôvab bol oveľa mocnejší ako náš okúňavý a afektovaný pôvab.

Sožala takmer palmu štvorylky, a ak závidela dcére grófa San-Felice, neodvážime sa tvrdiť, že by Carmela nebola na ňu žiarlila.

Jej krásny gavalier doviedol ju s mnohými poklonami až na miesto, zkadiaľ ju odviedol a kde na ňu čakal Luigi.

Deva vo víre tanca pozrela na neho asi tri či štyri razy a vždy ho videla bledého, so zmenenými črtami. Ba vonkoncom raz šľahla jej do očí ako zlovestný blesk aj čepeľ jeho noža, napolo vytasená z pošvy.

Takmer schvátila milencovo rameno.

Štvorylka mala ohromný úspech a bolo zrejmé, že ide o to, aby bola opakovana, len Carmela sa tomu stavalá na odpor. Gróf de San-Felice presil svoju dcéru s toľkou nežnosťou, že konečne povolila.

Hned' nato ponáhľal sa jeden zo šľachticov, aby pozval do tanca Terezu, bez ktorej štvorylka nebola možná. Ale deva už zmizla.

Luigi skutočne necítil sa dosť silným, aby prekonal druhú skúšku, a odvliekol Terezu z pola násilne, z pola dohováraním do inej čiastky záhrady. Tereza — sice proti svojej vôle — počúvla, lebo videla zo zmenenej mládencovej tváre, pochopila z jeho mlčania, prerývaného nervóznou triaškou, že sa v ňom deje niečo neobvyčajné. Ona sama tiež nebola bez istého vnútorného rozrušenia, a hoc sa nedopustila ničoho zlého, predsa chápala, že Luigi jej má právo robiť výčitky; prečo, to nevedela: predsa však cítila, že výčitky boly by oprávnené.

Lež na jej veľké počudovanie Luigi mlčal a cez celý ostatok večera neprehovoril jediného slova. Až keď nočný chlad vyhnal hostí zo záhrady a keď sa za nimi zavrely dvere, aby sa dnu začala vnútorná slávnosť, odprevadil Terezu; keď mala vstúpiť do dvier, riekol:

„Tereza, na čo si myslela, keď si tancovala oproti mladej kontese de San-Felice?“

„Myslela som si,“ vetila deva s čírou úprimnosťou, „že by som dala polovicu života za také šaty, aké mala ona.“

„A čo ti povedal tvoj tanečník?“

„Hovoril mi, že to závisí len odo mňa, či ich budem mať, a že potrebujem povedať len slovo.“

„Mal pravdu,“ vetil Luigi. „Túžiš po nich skutočne tak vrúcne, ako to hovoríš?“

„Áno.“

„Tak ich budeš mať.“

Deva od prekvapenia zdvihla hlavu, aby sa ho ďalej optyovala. Ale jeho tvár bola taká chmúrna a hrozná, že jej slová stuhly na perách.

Luigi po tých slovách odišiel.

Tereza ho sledovala pohľadom, kým bol vo tme viditeľný. Keď zmizol, vošla s povzdychom do domu.

V túž noc, pravdepodobne pre neopatrnosť niektorého sluhu, ktorý z nedbanlivosti nezahasil všetky svetlá, stala sa veľká udalosť: vo vile San-Felice vznikol oheň, a to práve v krídle, kde boly komnaty krásnej Carmely. Zobudená nocou svetlom plameňov, vyskočila z posteľe, zahalila sa do županu a chcela ujsť dverami; chodba však, ktorou chcela uniknúť, bola už zachvátená požiarom. Tu sa vrátila do ložnice a volala zo všetkých síl o pomoc; vtom sa otvorilo okno, ktoré bolo vo výške asi dvadsať stôp od zeme, a do komnaty vrhol sa mladý sedliak, vzal ju do náručia a s nadľudskou silou a zručnosťou odniesol ju na mäkký trávnik, kde zamdlela. Keď precitla, stál nad ňou otec. Obklopovalo ju všetko služobníctvo a ošetrovalo ju. Vyhorelo celé krídlo vily — ale čo na tom, len keď Carmela bola živá a zdravá.

Všade hľadali jej osloboditeľa, ale osloboditeľ sa už nezjavil. Pýtali sa naň každého, ale nevidel ho nik. Carmela však bola natoľko rozrušená, že ho voskrz nepoznala.

Keďže gróf bol nesmierne bohatý, požiarom zapričinená strata znamenala pre neho len maličkosť a nebezpečenstvo považoval skôr za nové znamenie božej milosti ako za skutočné nešťastie.

Na druhý deň sišli sa mladí ľudia ako obyčajne na

kraji lesa. Luigi prišiel prvý. Oproti deve šiel veľmi veselý; zdalo sa, že na včerajšiu scénu celkom zabudol. Tereza bola zrejme zamyslená; vidiac však Luigoho v tejto dobrej nálade, tvárla sa bezstarostne usmievavou, čo bolo jadrom jej povahy, ak ju nepomútila nejaká náruživosť.

Luigi vložil Terezino rameno do svojho a zaviedol ju až ku vchodu jaskyne. Tam zastal. Deva, pochopiac, že ide o niečo neobyčajné, pozrela na neho pevným pohľadom.

„Tereza,“ riekoval Luigi, „včera si mi povedala, že by si dala všetko na svete za šaty, aké mala grófova dcéra.“

„Áno,“ prisvedčila Tereza, „ale bolo šialenstvo vysloviať také želanie.“

„A ja som ti odpovedal: Dobre, budeš ich mať.“

„Áno,“ vetila deva, ktorej počudovanie rástlo pri každom Luigovo slove. „Ale odpovedal si mi tak akiste preto, aby si ma potešil.“

„Nikdy som ti nič nesľúbil, aby som to neboli splnil, Tereza,“ riekoval hrdo Luigi; „vstúp do jaskyne a obleč sa.“

Pri tých slovách odvalil kameň a ukázal Tereze jaskyňu, osvetlenú dvoma sviecam, ktoré horely na obidvoch stranách nádherného zrkadla. Na hrubom, Luigim zhrotovom stole ležaly diamantové ihlice a perlový náhrdelník, na stolici vedľa stola položený bol ostatný úbor.

Tereza vykrikla radostne, a nespýtajúc sa, odkiaľ pochodi ten úbor, nemajúc ani kedy podakovať sa Luigimu, vrútila sa do jaskyne, ktorá bola pretvorená na toaletnú chyžu.

Luigi za ňou privalil kameň, lebo na hrebeni malého úvršia, ktoré zakrývalo Palestinu tak, že s miesta, kde stál Luigi, nebola viditeľná, zbadal práve cestujúceho na koni, ako sa zastavil na chvíľu, vzbudzujúc dojem, že sa dobre nevyzná v ceste, kým jeho postava odrážala sa na azúre neba s presnosťou kontúr, ktorá je vlastnosťou južných krajov.

Cestujúci, zhliadnuc Luigoho, bodol koňa a pricvá� k nemu.

Luigi sa nemýlil; cestujúci, idúci z Palestíny do Tivoli, mal pochybnosti o ceste.

Mladý človek mu ju označil. Keďže však o štyri milé ďalej cesta sa rozdeľovala na troje a cestujúci, príduc na miesto, mohol poblúdiť znova, prosil Luigoho, aby bol jeho sprievodcom.

Luigi si odopäť plášť a hodil ho na zem, prehodil si pušku cez rameno a zbavený ľažkého odevu kráčal pred cestujúcim rýchlym krokom horala, za ktorým aj kôň sotva stačí kráčať.

O desať minút Luigi a cestujúci boli na otáznej križovatke, ktorú spomenul mladý pastier.

Keď ta došli, Luigi vystrel vznešeným cisárskym pohybom ruku k ceste, po ktorej mal ísť cestujúci, a riekoł:

„Tu je vaša cesta, Excelencia; teraz sa už nemôžete pomýliť.“

„A tu je tvoja odmena,“ vetil cestujúci, podávajúc mladému pastierovi niekoľko drobných mincí.

„Vďaka,“ riekoł Luigi, „robím službu, a nie predávam.“

„Ale,“ namietol cestujúci, ktorý, tak sa zdalo, po-

znal rozdiel medzi servilnosťou vidiečana, „ak zamietaš mzdu, prijmi aspoň dar.“

„Ach, áno, to je niečo iné.“

„Tak,“ riekol cestujúci, „vezmi si tieto dva benátske zechiny a daj ich svojej neveste, aby si z nich urobila náušnice.“

„Vy zas prijmite túto dýku,“ riekol mladý pastier, „od Albana až po Civite-Castellane nenájdete ani jednu, ktorej rukoväť by bola lepšie vyrezaná.“

„Prijímam,“ odvetil cestujúci, „ale potom som ja tvojím dlžníkom, lebo táto dýka má väčšiu cenu ako dva zechiny.“

„Pre kupca možno, ale pre mňa, ktorý som ju sám vyzával, sotva má cenu jedného piastra.“

„Ako sa voláš?“ spýtal sa cestujúci.

„Luigi Vampa,“ odvetil mladý pastier s prízvukom, ako by bol povedal: Alexander, kráľ macedónsky.
„A vy?“

„Ja,“ vravel cestujúci, „ja sa menujem námorník Simbad.“

František d' Epinay vykríkol v prekvapení.

„Námorník Simbad?“ zvolal.

„Áno“, hovoril rozprávač, „to meno označil cestujúci Vampovi ako svoje.“

„Tak, čo máte proti tomu menu?“ spýtal sa Albert.
„Ved' je to veľmi pekné meno, a priznávam sa, že príhody ochrancu toho pána ma za mladi veľmi bavily.“

František nenaliehal ďalej. Je pochopiteľné, že meno námorníka Simbada prebudilo v ňom celý kŕdeľ rozpomienok, ako deň predtým meno grófa de Monte-Christo.

„Pokračujme,“ povedal hostinskému.

„Vampa pohŕdlivo vsunul do vrecka dva zechiny a vracal sa zvoľna po ceste, ktorou prišiel. Ked' bol od jaskyne vo vzdialenosťi asi dvesto alebo tristo krokov, zdalo sa mu, že počuje krik.

Zastal, načúvajúc, s ktorej strany prichodí krik.

O chvíľu začul jasne svoje meno.

Volanie sa nieslo od jaskyne.

Skocil ako kamzík, v behu nabíjajúc pušku, a prv ako za minútu bol na chrbte vŕšku, stojaceho oproti úvršiu, na ktorom zbadal jazdca.

Tam dorážalo k nemu jasnejšie volanie o pomoc.

Vo chvíľočke sa rozhliadol po priestore, ktorý sa stlal pred ním; akýsi mužský unášal Terezu ako kentaur Nessos Dejaniru.

Mužský, ktorý bežal k lesu, bol už v troch štvrtiach od jaskyne.

Vampa premeral vzdialenosť; mužský bol najmenej dvesto krokov napred, nebolo výhľadu, že by ho dohonil pred lesom.

Mladý pastier zastal, ako by bol nohami vrástol do zeme. Oprel kolbu pušky o plece, zdvihol zvoľna cievu smerom k lúpičovi, sledoval ho chvíľočku v behu a vystrelil.

Lúpič vraz zastal; kolená sa mu podlomily a klesol, strhnúc so sebou Terezu.

Tereza však hned' vstala; behún zostal ležať, zmietajúc sa v kŕčoch smrteľného zápasu.

Vampa hned' priskočil k Tereze, lebo po desiatich krokoch nohy aj jej vypovedaly službu a deva klesla na kolená; mladého človeka ovládal hrozný strach, že guľka, ktorou skolil nepriateľa, ranila aj jeho nevestu.

Na šťastie nebolo to tak, len des ochromil Terezi-

ne sily. Keď sa Luigi presvedčil, že je skutočne živá a zdravá, obrátil sa k ranenému.

Práve dokonal, majúc zaťaté päste, ústa skrivené bolesťou a vlasy naježené a zmáčkané smrteľným potom.

Hrozného výrazu oči zostaly otvorené.

Vampa pristúpil k mŕtvemu a poznal Cucomettu.

Od toho dňa, keď lopiča zachránili mladí ľudia, zaťubil sa do Terezy a zaprisahal sa, že deva musí byť jeho. Od toho času ju stopoval; využijúc chvíľu, keď ju milenec nechal osamote, aby cestujúcemu ukázal cestu, uniesol ju a myslel si, že je už jeho, keď vtom Vampova guľka, riadená neomylným ostrozrakom mladého pastiera, preletela mu cez srdce.

Vampa pozeral na neho chvíľu a na jeho tvári sa neznačilo ani len najmenšie pohnutie, kým Tereza, celá sa chvejúc, odvážila sa k mŕtvoľe priblížiť len malými krokmi a pozerala na mŕtveho ponad milencovo rameno.

O chvíľu obrátil sa k nej Vampa a riekoval:

„Ach, dobre, si oblečená; teraz je rad na mne, aby som sa pristrojil.“

Tereza bola naozaj od hlavy až do päty oblečená do šiat dcéry grófa de San-Felice.

Vampa vzal do náručia Cucomettovo telo, odniesol ho do jaskyne, kým Tereza zostala vonku.

Keby bol šiel povedľa nejaký cestujúci, bol by zbadal divnú vec: pastierku, pasúcu ovce, odetú do kašmírových šiat, s náušnicami a s perlovým náhrdelníkom.

Za štvrt hodiny vystúpil Vampa z jaskyne. Jeho úbor bol svojím spôsobom práve taký skvelý ako Terzin.

Mal kamizolu z granátového baršúnu, s cizelova-

nými zlatými gombíkmi, hodvábnu, bohatu vyšívanú vestu, okolo krku mal uviazanú rímsku šerpu, na bedrách mal zlatom, červeným i zeleným hodvábom prešívaný opasok na náboje, krátke nohavice z modrého aksamietu, pod kolenami späté diamantovými prackami, gamaše z kože daniela, spestrené tisícimi vzorkami, a klobúk, s ktorého vialy stuhy všetkých farieb; za pásom mal dvoje hodiniek a skvostná dýka bola stoknutá za nábojmi.

Tereza vykríkla, plná obdivu. Vampa sa podobal v tomto kroji jednému z obrazov Leopolda Roberta alebo Schnetza.

Obliekol si celý Cucomettov úbor.

Mladý mužský zachytil dojem, ktorým pôsobil na svoju nevestu, a na perách zjavil sa mu hrdý úsmev.

„A teraz,“ riekoval Tereze, „si náchylná znášať môj osud, nech je akýkoľvek?“

„Oh, áno!“ zvolala deva nadšene.

„Nasledovať ma všade, kam pôjdem?“

„Aj na koniec sveta!“

„Chyť sa teda môjho ramena a podŕme, lebo nesmieme tratiť čas.“

Deva vsunula rameno pod milencovu ruku, nespýtajúc sa ho, kam ju vedie, lebo sa jej v tej chvíli zdal krásnym, hrdým a mocným ako Boh.

A obidvaja pošli k lesu, kraj ktorého dosiahli v niekoľko minútach.

Vampa poznal všetky horské cesty. Kráčal teda lesom vopred, bez váhania poznávajúc, kadiaľ má íst, podľa stromov a kriakov, hoci cesta nebola prešliapaná. Tak šli asi pol druhej hodiny.

Za ten čas prišli na najzarastenejšie miesto lesa.

Vyschnuté koryto potoka viedlo do hlbokého výmoľa. Vampa sa pustil touto divnou cestou, ktorá, sovretá dvo- ma brehmi a zatemnená hustým tieňom sosien, podobala sa — okrem ľažkého sostupovania — avernskej ceste, o ktorej hovorí Vergilius.

Tereza, zastrašená zas pohľadom na to divé a pusté miesto, tisla sa bez slova ku svojmu sprievodcovi. Vidiac však, že stále kráča jednakým krokom a na jeho tvári dlie hlboký mier, mala aj sama dostatok sily zatajiť rozčúlenie.

Zrazu na desať krov pred nimi vykročil mužský, ako by sa odlúčil od stromu, za ktorým bol schovaný, a namieriac na Vampu, zvolal:

„Ani o krok ďalej, bo si synom smrti!“

„Teda tak,“ riekol Vampa, zdvihnúc s pohŕdlivým posunkom ruku, kým Tereza, netajac svoju hrôzu, tisla sa k nemu; „odkedy zožiera vlk vlka?“

„Kto si?“ spýtala sa stráž.

„Som Luigi Vampa, pastier z panstva San-Felice.“

„Čo chceš?“

„Chcem sa shovárať s tvojimi druhmi, ktorí sú v rúbani pri Rocca-Biancy.“

„Tak pod za mnou; alebo lepšie, ked vieš, kde je to, chod' napred.“

Zbojníkovej opatrnosti Vampa sa usmial s opovržením, predišiel ho s Terezou a šiel ďalej tým pokojným a pevným krokom, ktorý ho viedol až sem.

Po piatich minútach zbojník dal znamenie, aby zastali.

Mladí ľudia poslúchli.

Bandita tri razy napodobnil krákanie havrana.

Na toto troje volanie zaznelo odpoveďou krákanie iné.

„Dobre,“ riekol zbojník. „Teraz môžeš ísť ďalej.“ Luigi a Tereza pohli sa na ďalšiu cestu.

Čím ďalej však šli, Tereza chvejúc sa, tým tesnejšie sa túlila k milencovi; medzi stromami blýskaly sa zbrane a zjavovaly sa hlavne pušiek.

Cistina pri Rocca-Biance bola na hrebeni vršku, ktorý býval kedysi bezpochyby sopkou, ktorá vyhasla prv, ako Rumulus a Remus opustil Alba Longu, aby začali Rím.

Tereza a Luigi vystúpili nahor a stáli zoči-voči asi dvadsiatim zbojníkom.

„Hľadá vás tento mládenec a chce sa s vami shovárať,“ povedala stráž.

„A čo nám chce povedať?“ spýtal sa ten, ktorý zastupoval náčelníka v jeho neprítomnosti.

„Chcem povedať, že som zunoval zamestnanie pastiera,“ riekol Vampa.

„Ach, rozumiem!“ povedal zástupca, „a prichádzaš nás žiadať, aby sme ťa prijali medzi seba!“

„Vítame ťa!“ zvolali banditi z Ferrusina, Pampinany a z Anagui, ktorí poznali Luigoho Vampu.

„Áno, ale prichádzam vás žiadať o niečo iné, ako len o to, aby ste ma prijali za druha.“

„A čo žiadaš? spytovali sa s údivom banditi.

„Prichádzam, aby som sa stal vaším vodcom,“ riekol mladý mužský.

Banditi sa pustili do smiechu.

„A čo si vykonal, že sa uchádzaš o tú česť?“

„Zabil som vášho náčelníka Cucomettu, tu vidíte korisť, ktorú som mu urval; podpálil som vilu de San-

Felice, aby som mohol svojej neveste darovať svadobné šaty.“

O hodinu Luigiho Vampu vyvolili za náčelníka namiesto Cucomettu.“

„Nuž, milý Albert,“ riekol František, obracajúc sa k piateľovi, „čo súdite teraz o občanovi Luigim Vampovi?“

„Vravím, že je to mýtus a že nikdy nejestvoval,“ odvetil Albert.

„Čo je to mýtus?“ spýtal sa Pastrini.

„Trvalo by dlho, kým by som vám to vysvetlil, náš milý hostiteľ,“ vetil František. „Vy teda hovoríte, že majster Vampa vykonáva teraz svoje zamestnanie v okolí Ríma?“

„A to s takou smelosťou, akú ešte dosiaľ nedokázal ani jeden bandita.“

„Polícia sa teda márne namáhala lapiť ho?“

„Prosím vás! Je dohovorený s pastiermi na rovinách, s rybármi na Tibere a s podludníkmi na pobreží. Keď ho hľadajú v horách, je na rieke; keď ho prenasledujú na rieke, vypláva na šíre more; potom, keď všetci myslia, že je skrytý na ostrove Giglio, Guanonti alebo Monte-Christo, zjaví sa zrazu v Albane, Tivoli alebo Ricci.“

„A ako postupuje proti cestujúcim?“

„Ach, Bože, to je veľmi jednoduché. Podľa toho, ako je ďaleko od mesta, dá im osem, desať hodín, deň na vyplatenie výkupného; po uplynutí toho času udelí im z milosti hodinu. Pri šesťdesiatej minúte tej hodiny, ak nedostal peniaze, vpáli zajatému z pištole guľku do hlavy, alebo mu vraží dýku do srdca, a vec je vybavená.“

„Nuž, Albert,“ riekol František svojmu druhovi,

„ešte vždy máte úmysel ísť ku Koloseu po vonkajších bulvároch?

„Rozhodne,“ odvetil Albert, „ak je cesta malebnejšia.“

V tej chvíli uderila deviata hodina, otvorily sa dvere a v nich zjavil sa kočiš.

„Excelencia,“ hlásil, „koč čaká.“

„Tak teda hor' sa do Kolosea!“ riekol František.

„Bránou del Popolo, Excelencia, alebo ulicami?“

„Ulicami, ulicami!“ zvolal František.

„Ach, môj milý,“ riekol Albert, vstávajúc a zapáľujúc si na tretiu cigaru, „považoval som vás za odvážnejšieho.“

Nato obidvaja mladí mužskí sostúpili po schodoch a sadli do koča.

XIII. ZJAVENIA.

František vynašiel spôsob, ako doviest Alberta ku Koloseu, a nejachať popri nijakej antickej zrúcanine, aby vzostup príprav neobral Koloseum ani o jediný lakoš ohromných rozmerov. To znamenalo ísť via Sistinou, od Santa-Maria-Maggiore zahnúť v pravom uhle a prísť do via Urbana a San-Pietro in Vincoli až k via del Colosseo.

Táto cesta mala okrem toho ešte inú výhodu: totiž voskrz netrieštila dojem, ktorý vzbudila vo Františkovi príhoda, čo im rozprával otec Pastrini, a v ktorej vystupoval aj jeho tajomný hostiteľ na Monte-Christo. Mladý človek oprel sa teda do kúta a oddal sa tomu množstvu

otázok, ktoré si kládol, no ani len na jednu nedostal uspokojujúcu odpoveď.

Okrem toho pripomenulo mu ešte niečo jeho priateľa, námorníka Simbada: boli to tie tajomné styky námorníkov a lúpičov. Zmienka otca Pastriniho o úkryte, ktorý nachádzal Vampa na rybárskych a podludníckych bárkach, pripomenula Františkovi tých dvoch korzických banditov, ktorých videl večer s mužstvom malej jachty, čo vybočila zo svojej cesty a pristála pri Porto-Vecchia len preto, aby mohli sostúpiť na pevninu. Meno, ktoré si dal jeho hostiteľ na Monte-Christo, vyslovené hostinským španielskeho námestia, dokazovalo mu, že hrá ten istý ľudomilný zástoj na pobreží Piorubina, Civita-Vecchie, Astie a Gaety, ako na pobreží korzickom, toskánskom a španielskom. A keďže on sám, nakoľko sa František pamätal, hovoril o Tunise a Palerme, bolo to dôkazom, že zahrnuje dosť veľkú oblasť pôsobenia.

Ale nech akokoľvek mocne účinkovaly na mladého človeka všetky tie úvahy, zmizly hned, keď zhliadol pred sebou vypínať sa chmúrny a gigantický zjav Kolosea, otvormi ktorého mesiac vrhal dlhé a bledé lúče, aké vyžarujú z očí fantomov. Voz zastal na niekoľko krokov od Mesa Sudans. Kočiš prišiel otvoriť dvierka; mladí ľudia soskočili s voza a zastali pred ciceronom, ktorý ako by bol vyrástol zo zeme.

Keďže ich však sprevádzal cicerone z hostinca, teraz už mali dvoch.

V Ríme konečne nemožno vyhnúť tomu prepychu sprievodcov: okrem všeobecného cicerona, ktorý vás ovláda hned pri vkročení do brány hotela a ktorý vás neopustí, kým len neodídete z mesta, pri každej pamätnosti, vlastne pri každej čiastke pamätnosti je ešte špe-

ciálny cicerone. Tým menej sa možno obísť bez ciceronov v Koloseu, v tej pamätnosti par excellence, o ktorej vrazil Martialis:

„Nech sa nám prestane Memfis chváliť barbarskými divmi svojich pyramíd, nech nik už nespieva o zázrakoch Babylonu; nechže ustúpi všetko pred obrovským dielom amfiteátra cézarov a všetky hlasy preslávne sa spojte ku chvále tej stavby.“

František a Albert nepokúsili sa vyhnúť hrôzovláde ciceronov. Bolo by to bývalo tým ľažšie, že len sprievodcovia majú dovolené prechádzať cez Koloseum s fakľami. Neprotivili sa teda a vydali sa na milosť a nemilosť svojim vodcom.

František poznal tú prechádzku, lebo ju podnikol už asi desať ráz. Keď však jeho druh prvý raz vstúpil do stavby Flavia Vespasiana, nech to slúži na jeho chválu, i pri prázdnych rečiach sprievodcov cítil, že je pod hlbokým dojmom. Lebo kto ich ešte nevidel, nemôže si utvoriť predstavu o vznešenosti podobných zrúcanín, ktorých rozmery sú ešte zdvojnásobené tajomnou žiarou južného mesiaca, jeho lúče podobajú sa západnému súmraku.

Zadumaný František sotva urobil sto krokov pod vnútornými stĺpmi, ponechal Alberta sprievodcom, ktorí sa nechceli zrieť svojho nemeniteľného práva ukázať mu všetky podrobnosti Jamy levov, Lóže gladiátorov a Cézarovho pódia, pobral sa po polozrúcaných schodoch, a nechajúc ich pokračovať v symetrickej ceste, šiel si priamo sadnúť do tône stĺpa pri oblúkovom výseku, ktorý dovoľoval zachytiť pohľadom žulového obra v jeho celej vznešenej rozlohe.

František bol asi štvrt hodiny stratený v tôni stĺpa,

sledujúc zrakom Alberta, ktorý vyšiel práve z vnútoria, umiesteného na druhej strane Kolosea, sprevádzaný dvoma nosičmi fakieľ, ktorí, podobajúc sa tieňom, idúcim za bludičkami, so stupňa na stupeň spúšťali sa k miestam, ponechaným pre vestálky, keď sa mu zrazu zazdalo, že počuje, ako sa v hlbine budovy kotúľa so schodov odrazený kameň, umiestených proti tým, po ktorých vystúpil on na svoje miesto. Nie je zriedkavosťou, že sa kameň odmrví pod nohou času a skotúľa sa do prieplasti. Františkovi sa však zdalo, že kameň teraz povolil pod ľudskou nohou a že hlas krokov dolieha až k nemu, hoci ten, kto bol jeho pôvodcom, robil, čo mohol, aby ho utlmil.

O chvíľu sa skutočne zjavil mužský, vynorujúci sa postupne z tône natol'ko, nakoľko stúpal po schodoch, ktorých ústie, ležiace proti Františkovi, osvetlené bolo mesiacom, ale ktorých stupne, čím nižšie viedly, tým väčšimi mizly vo tme.

Mohol to byť práve taký cestovateľ ako František, dávajúci prednosť meditácií v samote pred prázdnym mlátením sprievodcov, a v jeho zjavení sa teda nebolo nič prekvapujúceho. Ale z váhania, s akým vystupoval po posledných stupňoch, zo spôsobu, akým, príduc nahor, sa zastavil a zdal sa načúvať, bolo zrejmé, že prišiel sem za nejakým zvláštnym cieľom a že na niekoho čaká.

František inštinktívnym pohybom uhol čím ďalej za stĺp.

Desať krokov od miesta, kde boli, bola prerazená klenba a studničnému otvoru podobný okrúhly otvor poskytoval pohľad na nebo, ktoré bolo posiate hviezdami.

Okolo tohto otvoru, ktorým azda už niekoľko sto ročí prelievaly sa mesačné lúče, rástlo krovie, jeho ze-

lené a krehké okraje odrážaly sa presne na mdлом azúre oblohy, kým veľké liány a silné výhonky brečtanu splývaly s tejto hornej terasy a kolísaly sa pod klenbou, podobné kúpajúcim sa lanám.

Osoba, ktorej tajomný príchod vzbudil Františkovu pozornosť, stála v polotôni, ktorá Františkovi nedovoľovala zhliadnuť črty jej tváre, ale nebola natoľko tmavá, aby mu prekazila rozoznať čiastky jeho obleku: mužská postava bola zahalená vo veľký hnedý plášť, jeho jedno krídlo, prehodené cez ľavé plece, zakrývalo mu dolnú časť tváre, kým klobúk so širokou strechou zakrýval jej hornú časť. Len okraj jeho obleku bol ožiarený šikmým svetlom, ktoré sem vnikalo cez otvor, dovoľujúc rozoznať čierne nohavice, koketne vrúbiace lakovú črievicu.

Tento človek zjavne patril i keď nie k aristokracii, tak aspoň k vysokej spoločnosti.

Stál na mieste niekoľko minút a začal prejavovať zrejmé znaky netrpezlivosti, keď sa na hornej terase ozval ľahký zvuk.

Súčasne ako by akýsi tieň bol zastrel svetlo; v otvore zjavil sa nejaký mužský, do tmy vryl sa prenikačným pohľadom a zbadal človeka v plášti. Hneď nato schytal žmeň splývajúcich lián ovisnutého brečtanu, spustil sa, a príduc na tri až štyri stopy nad zem, ľahko soskočil. Mal na sebe úplný kroj zatiberský.

„Odpusťte, Excelencia,“ riekol rímskym nárečím, „že som vás nechal čakať. Oneskoril som sa však len o niekoľko minút. Práve bilo deviatu na veži svätého Jána Lateránskeho.“

„Neoneskoril ste sa,“ odvetil cudzinec najrýdzejšou toskánčinou, „ale ja som prišiel prv. Nechajme obrady bokom, a konečne aj keby ste ma boli nechali čakať, ve-

del by som, že sa tak stalo pre nejakú príčinu a že to nezáviselo od vašej vôle.“

„A mali by ste pravdu, Excelencia; prichodím z Anjelského hradu; dalo mi to hroznú robotu, kým som mohol prehovoriť s Reppom.“

„Kto je to ten Reppo?“

„Reppo je väzenský zamestnanec, a ja som mu poskytol malý dôchodok, aby som vedel, čo sa robí v zámku Jeho Svätosti.“

„Ach, vidím, že ste obozretný človek, môj drahý.“

„Ach, Excelencia, človek nevie, čo sa môže pridať. Azda aj ja raz padnem do osídla ako ten úbožiak Peppino a budem potrebovať nejakého potkana, aby prehrýzol niekoľko slučiek môjho väzenia.“

„Skrátka, čo ste sa teda dozvedeli?“

„V utorok o druhej budú dve popravy, ako je to v Ríme zvykom pri otváraní veľkých slávností. Jeden odsúdený bude mazzolato; to je ničomník, ktorý zabil kňaza, čo ho vychoval; nezaslúži si voskrz súcitu. Druhý bude decapitalo, a to je práve ten úbohý Peppino.“

„Prosím vás, môj drahý, naháňate nielen vláde Svätej stolice, ale aj susedným kráľovstvám tolkú hrôzu, že im ohromne záleží na tom stanoviť odstrašujúci príklad.“

„Ale Peppino nie je ani členom mojej bandy; je to úbohý pastier, ktorý sa nedopustil iného zločinu, len že nám dodával zásoby.“

„A to ho robí voskrz vašim spoluvinníkom. Vidíte i to, že majú na neho ohľad: miesto toho, aby ho obesili, ako obesia vás, keď vás raz chytia, bude len gilotínovaný. Konečne, to spestrí ľudovú zábavu a bude to aspoň diadlom pre každý vkus.“

„Bez ohľadu na to, čo mu pripravujem ja a čo nečaká,“ dodal človek zpoza Tibery.

„Dovoľ, drahý priateľ, aby som povedal,“ riekoval mužský v plášti, „že sa mi vidí, ako by ste chceli spáchať nejakú hlúpost.“

„Hotový som na hocičo, aby som znemožnil popravu toho chudáka, ktorý sa dostal do tvŕdze preto, že mi preukázal službu. Pri Madone! Považoval by som sa za zbabelca, keby som za toho hodného šuhaja niečo neurobil!“

„A čo urobíte?“

„Postavím asi dvadsať chlapov okolo popravišťa a vo chvíli, keď ho dovedú, na znamenie, ktoré dám, vrhne-me sa s dýkami v rukách na sprievod a unesieme ho.“

„To sa mi zdá veľmi neisté a považujem svoj plán za oveľa lepší, ako je váš.“

„A aký je váš plán, Excelencia?“

„Dám niekomu, o kom viem, desaťtisíc piastrov, a on dosiahne, že Peppiniho popravu preložia až na budúci rok. Cez rok však dám tisíc piastrov zas niekomu inému, o kom tiež viem, a pomôže mu k útek z väzenia.“

„Istý ste si úspechu?“

„Pardieu!“ riekoval po francúzsky človek v plášti.

„Prosím?“ spýtal sa mužský zpoza Tibery, nerozumejúc.

„Hovorím, môj drahý, že ja sám so svojím zlatom dosiahnem viac ako vy a všetci vaši ľudia s dýkami, pištoľami, karabínami a puškami. Nechajte ma teda konat.“

„Výtečne. Ale budeme predsa len pripravení pre prípad, že by sa vám to nepodarilo.“

„Ak vás to teší, buďte len pripravení, ale ubezpečujem vás, že dostanem pre neho milosť.“

„Nezabudnite, že utorok je pozajtre. Máte už len zajrajší deň.“

„Áno, ale deň sa skladá z dvadsiatich štyroch hodín, každá hodina zo šesťdesiatich minút, každá minúta zo šesťdesiatich sekúnd, za sedemdesiatšesťtisíc štyristo sekúnd možno spraviť veľa vecí.“

„A ako sa dozvieme o vašom úspechu, Excelencia, ak ho dosiahnete?“

„To je veľmi jednoduchá vec. Prenajal som posledné tri okná v kaviarni Rospoli. Ak dostanem lehotu, budú obidve rožné okná potiahnuté žltým damaskom, prostredné však bude potiahnuté bielym damaskom s červeným krížom.“

„Znamenite. A po kom pošlete pardon?“

„Pošlite mi jedného zo svojich ľudí, preoblečeného za kajúcnika, a ja mu ho odovzdám. Vo svojich šatách dostane sa až k úpätiu popravišťa a odovzdá bulu predstavenému bratstva a ten ju odovzdá katovi. Medzitým oznámte to Peppinovi, aby neumrel od strachu alebo nezošalel, lebo by sme mali zbytočné výdavky.“

„Čujte, Excelencia,“ riekal vidiečan, „som vám veľmi oddaný, a vy ste o tom, všakver, presvedčený?“

„Úfam sa, že je tak.“

„Ale ak zachráníte Peppina, v budúcnosti vám budem nielen oddaný, ale aj poslušný.“

„Daj si pozor na slová, môj drahý! Raz ti to azda pripomeniem, lebo môže sa stať, že mi budeš potrebný...“

„Nuž, Excelencia, v prípade potreby ma nájdete tak, ako vás nájdem aj ja; a keby ste boli hned na druhom

konci sveta, stačí, keď mi napíšete: Urob to a to, a ja to urobím, ako že sa volám . . .“

„Pst!“ upozornil ho neznámy, „počujem zvuky.“

„To sú cudzinci, ktorí si prezerajú Koloseum pri svetle fakieľ.“

„Nie je potrebné, aby nás našli spolu. Ešte by nás mohli poznať tí vyzvedačskí sprievodcovia. A hoci si, drahý piateľ, veľmi ctí vaše piateľstvo, bojím sa predsa, že keby naše spojenie vyšlo najavo, poškodilo by mi to trocha môj úver.“

„Ak získate odloženie . . .?“

„Stredné okno bude zahalené damaskom s červeným krížom.“

„A ak ho nezískate?“

„Troma žltými látkami.“

„A potom?“

„Potom, drahý piateľ, môžete sa podľa vôle pohrať s dýkou, budem tam tiež a budem sa na vás dívať.“

„S Bohom, Excelencia, spolieham na vás a vy sa spoliehajte na mňa.“

Po týchto slovách človek zpoza Tibery zmizol na schodoch, kým neznámy zakryl si ešte lepšie tvár pláštjom, prejdúc popri Františkovi vo vzdialosti dvoch krokov, sostúpil na arénu vonkajšími schodmi.

O chvíľu František počul pod klenbami svoje meno: volal ho Albert.

Odpovedal až po odchode dvoch mužských, nechtiac im prezradíť, že mali svedka, ktorí, aj keď nevidel ich tváre, z ich rozhovoru mu neušlo ani slovo.

O desať minút jachal František k hotelu na Španielskom námestí, počúvajúc s bezočivou roztržitosťou učenú prednášku, ktorú mal Albert podľa Plinia a Cal-

purnia o mrežiach, opatrených železnými hrotmi, ktoré zabraňovaly ľútym šelmám vrhnúť sa na obecenstvo.

Nechal ho rozprávať bez poznámky. Túžil po samote, aby mohol bez prekážky premýšľať o výjave, ktorý sa práve pred ním odohral.

Z tých dvoch mužských jeden mu bol určite cudzí, videl a počul ho len prvý raz, ale s druhým to bolo inak, lebo, hoci nerozoznal jeho tvár, ktorá bola stále ponorená v tóni alebo zakrytá plášťom, zvuk hlasu ho príliš upútal hneď pri prvom raze, aby ho pri najbližšej príležitosti nepoznal.

Najmä v jeho posmešnom prízvuku bolo niečo škripavé a kovové, čo ním otriaslo v rumoch Kolosea práve tak ako v jaskyni Monte-Christo.

Bol pevne presvedčený, že ten človek neboli iný ako námorník Simbad.

Zvedavosť, ktorú v ňom vzbudil ten mužský, bola taká veľká, že v akýchkoľvek iných okolnostiach bol by sa mu dal poznať. Ale rozhovor, ktorý pri tejto príležitosti vypočul, bol príliš intímny, preto ho zadržala veľmi oprávnená obava, že jeho zjavenie sa nebolo by mu príjemné. Nechal ho teda odísť, umieniac si, že ak sa s ním síde inokedy, už si nedá ujsť tú druhú príležitosť, ako si dal ujsť prvú.

František bol príliš zaujatý myšlienkami, preto nemohol vôbec spať. Noc vyplnil opäťovným preberaním všetkých okolností, ktorými jeho pozornosť upútala človek z jaskyne a neznámy z Kolosea a ktoré smerovaly ta urobiť z dvoch tých osôb jednu bytosť. A čím väčšimi František nad tým dumal, tým väčšimi sa utvrdzoval vo svojej mienke.

Zaspal až nad ránom, preto sa zobudil veľmi nesko-

ro. Albert ako pravý Parížan postaral sa už aj o večer. Dal si zaistiť lóžu v divadle Argentína.

František musel napísat niekoľko listov do Francúzska, ponechal teda povoz Albertovi na celý deň.

O piatej sa však Albert vrátil; odovzdal všetky svoje odporúčania, mal pozvanie na všetky večery a videl Rím.

Na to stačil Albertovi deň.

A ešte mal dosť času spýtať sa na kus, ktorý mali dávať, i na účinkujúcich hercov.

Kus sa volal „Parisina“, herci sa menovali Cesselli, Moriani a Spechová.

Našim mladým ľuďom, ako vidno, vodilo sa dobre: mali byť prítomní na predstavení jednej z najlepších opier pôvodcu Lucie di Lammermoor, hranej troma najslávnejšími umelcami Talianska.

Albert nemohol privyknúť na ultramontánne divadlá, do ich orchestra sa nevstupuje, ktoré nemajú balkóny ani otvorené lóže. Bolo to nemilé pre človeka, ktorý mal kreslo v Bouffes a čiastku dolnej lóže v opere.

To však neprekážalo Albertovi robiť skvelé toalety vždy, keď šiel s Františkom do opery; jeho obliekanie však bolo márne, lebo musíme priznať na hanbu jedného z najdôstojnejších reprezentantov parížskej módy, že Albert od štyroch mesiacov, ako cestoval krížom-krážom po Taliansku, nezažil ani jedno dobrodružstvo.

Albert zavše chcel na to robiť vtipy, ale vnútorne bol mimoriadne namrzený, že on, Albert de Morcerf, jeden z najvšímanejších mladíkov, ešte vždy sa márne namáha. Bolo to tým trápnejšie, že Albert podľa skromného zvyku francúzskych rodákov odcestoval do Paríža s presvedčením, že bude mať v Taliansku skvelé úspechy

a že po jeho návrate bulvár de Gand bude sa kochať v opisovaní jeho šťastia, ktoré mal pri ženách.

Žiaľ, nebolo z toho nič: milé janovské, florentínske a neapolské grófky zotrvaly nie natoľko pri svojich mužoch, ale pri milencoch, a Albert nadobudol krutú skúsenosť, že Talianky pred Francúzkami majú aspoň tú presnosť, že sú verné svojej nevernosti.

Nechcem tvrdiť, že by v Taliansku, ako všade, neboli výnimky.

A Albert bol nielen dokonale elegantný gavalier, ale aj veľmi vtipný človek, okrem toho bol vikontom novej šľachty, ale dnes, keď sa už šľachtictvo nedokumentuje listinami, na tom nezáleží, či pochodí z roku 1399 alebo 1815? Popri tom mal päťdesiat tisíc libier dôchodku. To bolo viac, ako treba, aby bol človek v Paríži v móde. Bolo to teda v istej miere ponižujúce, že si ho ešte ani v jednom meste, ktorým precestoval, nik vážne nepovšimol.

Mal úmysel všetko dohoníť v Ríme, lebo karneval je vo všetkých krajinách sveta, kde sa oslavuje táto úctyhodná inštitúcia, časom slobody, keď aj najprísnejší sa dajú zvestiť k nejakému šialenému kúsku. A keďže na druhý deň mal byť začiatok karnevalu, bolo dôležitou vecou, aby Albert rozposlal svoj prospekt pred jeho začiatkom.

Zabezpečil si teda v divadle jednu z najviditeľnejších lóží a prv, ako ta šiel, obliekol sa s vyberaným vkurom. Bolo to v prvom rangu, ktorý je u nás nahradený galeriou. A keďže sú prvé poschodia všetky aristokratické, preto ich menujú rangmi šľachticov.

Táto lóža, do ktorej sa pohodlne spratalo dvanásť

osôb, prišla priateľom lacnejšie ako v parížskom Ambigu lóža pre štyri osoby.

Albert sa kochal ešte inou nádejou, že totiž, ak sa mu podarí dobyť kútik v srdci nejakej krásnej Rimanky, mohol by si tým zabezpečiť aj posto vo voze a tak pozorovať karneval z výšky aristokratického koča alebo kniežacieho balkóna.

Tieto myšlienky robily Alberta pohyblivejším, ako býval inokedy. Hercom obracal chrbát, nahýnal sa z lóže až po pás a lornetoval všetky krásavice šesť palcov dlhým ďalekohľadom.

Všetky tieto Albertove námahy však neodmenila ani jedna pekná ženská čo priam len jediným zvedavým pohľadom.

A skutočne každý hovoril o svojich veciach, o svojich láskach, zábavách, o karnevale, ktorý sa začínal na druhý deň po veľkonočnom týždni, nevenujúc ani len chvíľu pozornosti hercom ani kusu, okrem istých momentov, keď sa každý obrátil, aby vypočul časť Corelliho recitatívu, alebo aby odmenil potleskom skvelú Morianiho áriu, alebo aby zavolal „bravo“ Spechovej; potom sa však súkromný rozhovor rozprúdil znova.

Ku koncu prvého dejstva otvorily sa dvere lóže, do tej chvíle práznej, a František videl vstúpiť do nej osobu, ktorej mal česť byť v Paríži predstavený a o ktorej mysel, že je ešte vo Francúzsku. Albert pri jej vstupe zbadal Františkovo hnutie, a obrátiac sa k nemu, riekoval: „Poznáte tú dámu?“

„Áno, ako sa vám páči?“

„Rozkošná, môj drahý, a blondína. Ach, tie nádherné vlasy! Je to Francúzka?“

„Nie, Benátčanka.“

„A menuje sa...“

„Grófka G...“

„Oh, poznám ju podľa mena!“ zvolal Albert. „Je vraj práve taká vtipná, ako je krásna. Hrom do toho, keď si pomyslím, že som jej mohol byť predstavený na poslednom plesе pani de Villefortovej, a že som to zamēškal! Som veľký hlupák!“

„Chcete, aby som tú chybu napravil?“ spýtal sa František.

„A vy sa s ňou poznáte tak dôverne, že by ste ma mohli uviesť do jej lóže?“

„Mal som česť shovárať sa s ňou tri alebo štyri razy v živote. To je, ako viete, práve dosť, aby človek neboli neprístojný.“

Vtom grófka zbadala Františka a kývla mu pôvabne rukou, na čo on odpovedal úctivým sklonením hlavy.

„Ale tak sa mi vidí, že ste dôverní priatelia,“ riekoval Albert.

„Ste na omyle, a to je príčinou, že my Francúzi dopúšťame sa tisíc hlúpostí. Čudná vec, že my na všetko pozeraame s nášho parízskeho hľadiska. Vo Španielsku a v Taliansku podľa voľnosti stykov nesmiete nikdy posudzovať dôvernosť ľudí. My s grófkou sme pocítili len obapolné sympatie, nič viac.“

„Sympatie srdca?“ spýtal sa Albert so smiechom.

„Nie, ducha,“ odvetil vážne František, „nič viac.“

„A pri akej príležitosti?“

„Pri prechádzke v Koloseu, akú sme minule spolu vykonali.“

„Pri mesiačiku?“

„Áno.“

„Sami?“

„Skoro!“

„A hovorili ste ...?“

„O mŕtvych.“

„Ach,“ zvolal Albert, „a to bolo skutočne veľmi veselé. Nuž ja vás ubezpečujem, že ak budem taký šťastný byť rytierom krásnej grófky na podobnej prechádzke, budem jej rozprávať len o živých.“

„A môžbyť, že spáchate chybu.“

„Ale zato ma jej, všakver, predstavíte, ako ste mi sľúbili?“

„Hned po spustení opony.“

„To prekliate prvé dejstvo je pridlhé!“

„Vypočujte finále, je veľmi pekné a Corelli ho spieva prekrásne.“

„Áno, ale tá hra!“

„Spechová už nemôže byť dramatickejšia.“

„Pochopíte, že keď človek počul Sontagovú a Malibranovú ...“

„Nemyslíte, že Marianoho metóda je znamenitá?“

„Nemám rád, keď brunet spieva blondíne.“

„Ach, môj drahý,“ vravel František, obracajúc sa, kým Albert hľadel ďalej na scénu, „máte skutočne zveličené požiadavky.“

Konečne opona spadla na spokojnosť vikonta de Morcerf, ktorý vzal klobúk, rýchlo si upravil vlasy, krvatu, manžety a dal najavo Františkovi, že na neho čaká.

Keď však grófka, ktorej sa František spýtal pohľadom, dala najavo, že bude vítaný, František neváhal vyhovieť Albertovej dychtivosti, a obíduc polkruh, nasledovaný priateľom, ktorý si cestou upravoval záhyby, ktoré mohly vzniknúť pohybom na jeho golieri alebo na vý-

ložkách kabáta, zaklopal na dvere grófkinej lóže, majúcej č. 4.

Mladý mužský, sediaci vedľa nej v popredí lóže, hneď vstal, prepúšťajúc podľa talianskeho zvyku miesto prichádzajúcemu hosťovi, ktorý ho zas má prepustiť, keď príde nová návšteva.

František predstavil grófke Alberta ako jedného z najdistingvovanejších mladých ľudí v ohľade ducha a spoločenského postavenia. Čo bola pravda, veď v Paríži, v prostredí, v ktorom žil Albert, bol skutočne dokonalým gavalierom. František poznamenal, že Albert, zúfalý nad tým, že mu nebolo možno dať sa predstaviť grófke za čias jej parízskeho pobytu, naložil mu napraviť tú chybu a on sám potreboval niekoho, kto by ho ku grófke uviedol, že plní tú úlohu, prosiac grófku, aby prepáčila jeho neskromnosť.

Grófka odpovedala, milo zdraviac Alberta a podávajúc ruku Františkovi.

Albert, prijmúc jej pozvanie, zaujal prázdne miesto v popredí a František si sadol do druhého radu za grófku.

Albert si našiel výborný predmet rozhovoru: totiž Paríž; hovoril s grófkou o ich spoločných známych. František zbadal, že je vo svojom elemente, nevyrušoval ho teda, a vyžiadajúc si od neho obrovský ďalekohľad, dal sa do prehliadky hľadiska.

V treťom rade proti nim v popredí lóže sedela žena obdivuhodnej krásy, majúca grécky kroj, v ktorom sa pohybovala tak prirodzene, že bolo zrejmé, že je to jej riadny oblek.

Za ňou z tône vystupovala postava mužského, ktorého tvár nebolo možno rozoznať.

František, prerušiac Albertov rozhovor s grófkou, spýtal sa grófky, či pozná krásnu Albánku, ktorá cele oprávnene púta nielen pozornosť mužských, ale aj žien.

„Nie,“ odvetila grófka; „všetko, čo viem, je, že je v Ríme už od začiatku sezóny, lebo pri otvorení divadla videla som ju sedieť tam, kde sedí teraz. A celý mesiac nevynechala ani jedno predstavenie, sprevádzaná alebo mužským, ktorý je s ňou i teraz, alebo len čiernym sluhom.“

„Ako sa vám páči, pani grófka?“

„Je báječne pekná. Medora bola asi podobná tejto žene.“

František a grófka vymenili úsmev. Potom grófka zabávala sa ďalej s Albertom a František pozoroval Albánku.

Opona sa zdvihla. Začínať sa dobrý taliansky balet, ktorý uviedol na scénu slávny Henri. Tento choreograf získal si v Taliansku ohromnú slávu, ktorú nešťastník stratil v nantickom divadle. Bol to balet, v ktorom všetko, od prvého herca až do posledného činiteľa, má takú aktívnu účasť na hre, že sto päťdesiat osôb, dvihajúc ruku alebo nohu, robí naraz ten istý posunok.

Balet sa menoval „Poliska“.

František bol príliš zaujatý krásnou Grékyňou, aby sa staral čo priam o najzaujímavejší balet. Ona však sledovala hru s viditeľnou radosťou, ktorá tvorila pravú protivu nedbanlivosti jej sprievodcu; on sa totiž, kým trval choreografický chef-d'oeuvre, ani nehol a zdalo sa, že i pri infernálnom huku, ktorý robily trúby, cimbaly a zvonce orchestra, požíva božskú rozkoš pokojného, sladkého sna.

Konečne sa balet skončil a opona spadla pri šiale-nom potlesku uveličeného prízemia.

Pre zvyk rozdeľovať operu baletom sú prestávky v Taliansku veľmi krátke, lebo speváci, kým tanečníci predvádzajú svoje pirouety a skoky, majú dosť času vy-dýchnuť si a preobliecť sa.

Zaznala ouvertura druhého dejstva. František zba-dal, že pri prvom tóne sláčika spiaci ľahko vstal a pristú-pil ku Grékyni, ktorá sa k nemu obrátila niekoľkými slo-vami a potom sa zas oprela o predok lóže.

Tvár jej sprievodcu bola stále v tôni, takže Franti-šek nemohol rozoznať jej črty.

Opona sa zdvihla. Františkovu pozornosť mimovoľne upútala scéna a jeho oči opustily na chvíľu lóžu krásnej Grékyne.

Dejstvo sa začína nádherným duetom: Parisina pre-zradí vo sne pred Azzom tajomstvo svojej lásky k Uzovi; zradený manžel prežije všetku zúrivosť žiarlivosti, až, presvedčený, že mu je jeho žena neverná, zobudí ju, aby jej oznámil svoju skorú pomstu.

Toto duo je jedno z najkrajších, najvýraznejších a najhroznejších, ktoré utvorilo plodné pero Donizettiho. František ho počul už tretí raz, a hoci nebol nadšencom hudby, bol ním hlboko dojatý. Chcel sa teda pridružiť k potlesku hľadiska, keď tu jeho dlane, prichystané na úder, zastaly a bravo, ktoré chcel vykriknúť, odumrelo mu na perách.

Mužský v lóži, ktorá bola oproti, sa nahol, a keď sa jeho hlava zjavila vo svetle, František poznal tajomného obyvateľa ostrova Monte-Christo, ktorého postavu a hlas tak dobre poznal, ako sa mu zdalo, minulého dňa na rumoch Kolosea.

Nebolo pochybnosti, divný cestovateľ býval v Ríme.

Výraz Františkovej tváre bol iste v súlade so zmätkom, v ktorom sa pod vplyvom tohto náhleho zjavenia ocitol jeho duch, lebo grófka, pozrúc na neho, dala sa do smiechu a pýtala sa, čo mu je.

„Pani grófka,“ odvetil František, „spýtal som sa vás práve, či poznáte tú albánsku ženu: teraz sa vás spytujem, či poznáte jej muža.“

„O nič viacej ako ju,“ odvetila grófka.

„Nevšimli ste si ho nikdy?“

„To je pravá francúzska otázka! Viete vari, že pre nás, Talianky, nejestvuje na svete iný mužský okrem toho, ktorého milujeme!“

„To je pravda,“ prisvedčil František.

„V každom prípade,“ pokračovala, držiac pred očami Albertov ďalekokohľad a hľadiac ním na lóžu, „je to nejaký ku životu vzkriesený, nejaký umrlec, ktorý s hrobárovým dovolením opustil hrobku, lebo zdá sa úžasne bledý.“

„Vždy je taký,“ riekoval František.

„A vy ho poznáte?“ spýtala sa grófka. „Spytujem sa vás teda ja, aký je to človek?“

„Myslím, že som ho už videl, a tak sa mi vidí, že ho poznávam.“

„Naozaj,“ riekovala grófka, pohnúc peknými ramenami, ako by ju bolo prehradilo, „verím, že kto raz videl takého človeka, nezabudne naň nikdy.“

Dojem, ktorý mal František, neboli teda dojom osobným, keď iná bytosť cítila to isté ako on.

„Nuž,“ spýtal sa František grófky, keď si aj druhý raz obzerala ďalekokohľadom neznámeho, „čo si myslíte o tom človeku?“

„Že sa mi zdá živým a skutočným lordom Ruthwennom.“

Toto svieže pripomenutie Byrona Františka skutočne prekvapilo; ak v ňom mohol niekto vzbudiť vieri v dejstvovanie upírov, bol to tento mužský.

„Musím sa dozvedieť, kto je to,“ riekol František vstávajúc.

„Oh, nie, nie!“ zvolala grófka. „Neodchodené odo mňa; spolieham sa na vás, že ma odprevadíte, a ne-pustím vás.“

„Ako!“ riekol František, kloniac sa k jej uchu. „Vy sa naozaj bojíte?“

„Čujte,“ vetila grófka. „Byron mi prisahal, že verí v upírov, hovoril mi, že ich videl, opísal mi ich tvár. A to je navlas to isté: tie čierne vlasy, divným ohňom blčiace veľké oči, tá smrteľná bledosť. A potom, všimnite si, že nie je so ženou, ako sú ostatné ženy, je s nejakou cudzinkou, nejakou Grékyňou, rozkolníčkou, bezpochyby nejakou čarodejnicou, ako je sám. Prosím vás, nechodenie ta. Stopujte ho zajtra, ak chcete, ale osvedčujem sa, že vás dnes nepustím.“

František trval na svojom.

„Čujte,“ hovorila grófka vstanúc, „idem; nemôžem zostať až do konca predstavenia, mám hostí: azda by ste boli taký nerytiersky a neodprevadili by ste ma?“

Len jedna odpoved' bola možná: vziať klobúk, otvoriť dvere a ponúknuť grófke rameno.

Urobil teda tak.

Grófka bola naozaj veľmi rozrušená. Sám František sa nemohol zbaviť istej poverčivej hrôzy, tým zrejmejšie, že to, čo u grófky bolo výsledkom inštinkívneho pocitu, u neho bolo vyvolávané rozpomienkou.

Vstupujúc do koča, cítil, že sa trasie.

Odprevadil ju až domov: nebolo tam hostí a nik na ňu nečakal; robil jej preto výčitky.

„Naozaj,“ odvetila, „necítim sa dobre a potrebujem samotu: pohľad na toho mužského ma cele rozrušil.“

František sa chcel zasmiať.

„Nesmejte sa,“ hovorila mu, „napokon nemáte na to ani vôľu. A potom, sľúbte mi niečo.“

„Čo?“

„Sľúbte mi to.“

„Všetko, čo chcete, okrem toho, aby som sa zriekol stopovania toho mužského. Mám príčiny, ktoré vám nemôžem povedať, prečo si prajem vedieť, kto je to, z kde prichádza a kam ide.“

„Zkade prichodí, neviem. Ale kam ide, to vám môžem povedať: ide cele iste do pekla.“

„Vráťme sa k sľubu, ktorý ste chceli odo mňa, pani grófka,“ riekol František.

„Ach, áno; aby ste sa totiž vrátili rovno do hotela a nehľadeli sa dnes večer sísť s tým mužským. Je určitý vzťah medzi osobami, ktoré opúšťame, a osobami, s ktorými sa sídeme. Nebudťte ohnivom medzi mnou a tým človekom. Zajtra si za ním môžete behať, koľko len chcete, ale mi ho nikdy nepredstavujte, ak nechcete, aby som zomrela od strachu. A teraz, dobrú noc; hľadťte spať; ja dobre viem, kto nebude spať.“

Po tých slovách grófka opustila Františka, nechajúc ho váhať, či sa bavila na jeho vrub, alebo či skutočne pocitovala strach, ktorý prejavila.

Vrátiac sa do hostinca, František našiel Alberta v župane, hovejúceho si v kresle a fajčiaceho cigaru.

„Ach, vy ste to!“ vítal ho. „Myslel som, že prídeťte až zajtra.“

„Drahý Albert,“ vravel František, „som šťastný, že sa mi núka príležitosť povedať vám raz navždy, že o talianskych ženách máte najnesprávnejšiu predstavu; a predsa sa mi tak vidí, že vaše nepodarené ľubostné výpočty vás už mohly o ňu pripraviť.“

„Čo chcete! Človek tým huncútskym ženám voskrz nerozumie! Podajú a stisnú vám ruku; hovoria s vami tíško, dajú sa vám odprevádzat domov: Parižanka pri štvrtine takého správania stratila by i počestné meno.“

„Eh, práve že nemajú tajomstva, že žijú v jase slnečného svetla, preto konajú ženy bez okolkov v tej krásnej krajine, kde zaznieva „si“ — vratí Dante. Konečne, vi deli ste, že grófka sa skutočne bála.“

„Čoho sa bála? Toho statočného pána, ktorý sedel oproti nám s tou driečnou Grékyňou? Chcel som mu prísť na koreň, a keď vyšli z lóže, šiel som na chodbe proti nim. Neviem, ako ste prišli k tým záhrobným myšlienкам! Je to veľmi pekný človek, krásne oblečený, ktorý si iste objednáva šaty vo Francúzsku u Blina alebo Humanna; je koľkosi bledý, pravda, ale viete, že bledosť je znakom ušľachtilosti.“

František sa usmial; Albert si totiž veľmi zakladal na svojej bledosti.

„Som tiež presvedčený,“ povedal František, „že grófkine predstavy o tom mužskom nemajú smyslu. Hovoril vo vašej blízkosti a zachytili ste niektoré z jeho slov?“

„Hovoril, ale novogrécky. Poznal som tú reč podľa niektorých znetvorených gréckych slov. Musím vám pre-

zradit, môj drahý, že som na gymnáziu bol prvotriednym grékom.“

„Hovoril teda novogrécky?“

„Určite.“

„Tak je to iste on,“ šepol František.

„Čo hovoríte . . .?“

„Nič. Čo ste robili zatiaľ?“

„Chystal som vám prekvapenie.“

„Aké?“

„Viete, že nemožno zaopatriť povoz?“

„Ako by som nevedel, keď sme nadarmo robili všetko, čo bolo v ľudskej moci, aby sme si ho zaopatrili!“

„Nuž, mám báječnú myšlienku!“

František pozrel na Alberta tak, ako by nemal veľkú dôveru v jeho vynaliezavosť.

„Môj drahý,“ riekol Albert, „poctievate ma pohľadom, ktorý by si zaslúžil, aby som vás žiadal o zadostučinenie.“

„Ochotný som dať vám ho, drahý priateľ, ak je vaša myšlienka taká vtipná, ako hovoríte.“

„Čujte.“

„Počúvam.“

„Hľadte, nemožno si zaopatriť voz?“

„Tak je.“

„Ani kone.“

„Tak isto.“

„Ale možno si zaopatriť rebrovec.“

„Hádam.“

„A pár volov.“

„Bezpochyby.“

„Tak, drahý priateľ, o to nám ide teraz. Dám okrášliť rebrovec, preoblečieme sa za neapolských žen-

cov a predstavíme v životnej veľkosti nádherný obraz Leopolda Roberta; keby si grófka pre väčšiu vernosť chcela obliecť ženský kroj z Puzzole alebo Sorenta, dopnilo by to fašiangový žart, a grófka je na to dosť krásna, aby ju mohli považovať za originál Ženy s dieťaťom?“

„Hrom do toho!“ zvolal František. „Teraz máte pravdu, pán Albert, to je skutočne podarená myšlienka.“

„A k tomu ešte národná, z čias merovingských kráľov, môj drahý! Ach, rímski páni, myslíte si, že budeme behať peši po vašich uliciach ako lazzaroni, a to preto, že nemáte dosť kočov a koní? Nuž, nájdeme si ich!“

„A hovorili ste už niekomu o tom báječnom výmysle?“

„Nášmu hostinskému. Keď som sa vrátil, zavolal som si ho hore a vyslovil som mu svoje želanie. Ubezpečil ma, že nič nie je ľahšie ako to. Chcel som dať volom pozlátiť rohy, ale povedal mi, že by na to boly potrebné tri dni. Musíme sa teda zjaviť bez tejto maličkosti.“

„A kde je?“

„Kto?“

„Náš hostinský?“

„Sháňa povoz. Zajtra by mohlo byť už neskoro.“

„S odpoveďou teda príde ešte dnes večer?“

„Čakám ho.“

V tej chvíli otvorily sa dvere a majster Pastrini vstrčil medzi ne hlavu.

„Permesso?“ spýtal sa.

„Pravdaže, slobodno!“ zvolal František.

„Nuž,“ riekol Albert, „našli ste hľadaný povoz a nijaké voly?“

„Našiel som niečo lepšie,“ odvetil hostinský s veľmi spokojnou a sebavedomou tvárou.

„Ach, drahý hostiteľ,“ povedal Albert, „dajte si pozor. Lepšie je nepriateľom dobrého!“

„Vaše Excelencie sa môžu na mňa spoľahnúť,“ vetil otec Pastrini domýšľavým tónom.

„Tak nakrátko, ako sa teda majú veci?“ spýtal sa zas František.

„Vy viete,“ začal hostinský, „že gróf de Monte Christo býva na tej istej chodbe ako vy.“

„Myslím, že áno,“ odvetil Albert, „vedť pre neho bývame ako študenti z ulice Saint-Nicolas-du-Chardonnet.“

„Dozvedel sa o vašich biedach a ponúka vám dve miesta vo svojom kočí a dve miesta vo svojich oknách v paláci Rospoli.“

Albert a František pozreli na seba.

„Ale či máme,“ uvažoval Albert, „prijaať pozvanie toho cudzieho, neznámeho človeka?“

„Kto je to ten gróf de Monte-Christo?“ spýtal sa František hostinského.

„Nejaký nesmierne veľký sicílsky alebo maltánsky pán; urodzený ako Borghese a bohatý ako zlatá baňa.“

„Tak sa mi vidí,“ riekol František Albertovi, „že ak je to človek takých dobrých manierov, ako hovorí náš hostinský, mal nás pozvať na iný spôsob, písomne, alebo . . .“

V tej chvíli zaklopali na dvere.

„Slobodno,“ zavolal František.

Na prahu chyže zjavil sa sluha v dokonale elegantnej livreji.

„Od grófa de Monte-Christo pre pána Františka d' Epinay a pána vikonta Alberta de Morcerf,“ riekol.

A podal hostinskému dve navštívenky, ktoré hostinský odovzdal mladým ľuďom.

„Pán gróf de Monte-Christo,“ pokračoval sluha „prosí pánov o dovolenie, aby ich ako sused smel navštíviť zajtra ráno; bude mať česť dozvedieť sa, o koľkej hodine budú ho páni chcieť prijať.“

„Na moj' pravdu,“ riekol Albert Františkovi, „proti tomu nemožno nič namietať.“

„Odozvajte pánu grófovi náš odkaz,“ vravel František, „že sme to my, ktorí budeme mať česť urobiť mu návštevu.“

Sluha odišiel.

„To prevyšuje všetku eleganciu,“ riekol Albert. „Otec Pastrini, máte pravdu, váš gróf Monte-Christo je dokonalý gentleman.“

„Prijímate teda jeho pozvanie?“ spýtal sa hoteliér.

„Isteže, áno,“ odvetil Albert. „Jednako sa priznávam, že mi je ľuto nášho rebrovca a žencov a že, keby nám tú stratu nenahradilo okno v paláci Rospoli, myslím, zostal by som pri svojej prvej myšlienke; čo vy na to, František?“

„Hovorím, že i ja som sa rozhodol pre okná v paláci Rospoli,“ vravel František.

Skutočne toto ponúknutie dvoch miest v okne paláca Rospoli priviedlo na um Františkovi rozhovor cudzinca s človekom zpoza Tibery, ktorý vypočul na rumoch Kolosea, rozhovor, v ňom mužský v plášti sa zaviazal vymôcť omilostenie odsúdeného. Ak bol — ako všetko o tom svedčilo — mužský s pláštom totožný s tým, ktorého zjav v shľadisku Argentíny Františka tak

mocne zaujal, mohol ho František určite poznať, a potom by mu nič neprekážalo v tom, aby vo veci jeho osoby uspokojil svoju zvedavosť.

František strávil časť noci premýšľaním o tých dvoch zjavoch, túžiac po zajtrajšku. Zajtra sa malo skutočne všetko objasniť a tiež bolo zrejmé, že jeho hostiteľ z Monte-Christa mu teraz nezmizne, iba že by mal Gygov prsteň a s pomocou toho mohol sa stať neviditeľným. Pred ôsmou hodinou bol už hore.

Albert však, nemajúc príčiny skoro vstať ako František, spal ešte hlboko.

František dal zavolať hostinského, ktorý prišiel, ako vždy, s veľkou úctivosťou.

„Otec Pastrini,“ riekol mu, „nebude dnes nejaká poprava?“

„Áno, Excelencia, ale ak sa sputujete preto, aby ste si zaopatrili nejaké okno, tak ste si na vec smysleli príliš neskoro.“

„Nie,“ odvetil František; konečne, keby mi na tom tak veľmi záležalo vidieť to divadlo, tuším, našiel by som miesto na hore Pincio.“

„Oh, myslel som, že Vašej Excelencii by sa nechcelo špiniť s tou sberbou, ktorá tam má akosi svoj prirodzený amfiteáter.“

„Asi ta nepôjdem,“ riekol František, „ale želal by som si dozviedieť sa niektoré podrobnosti.“

„Aké?“

„Chcel by som vedieť, koľko ich je odsúdených, ich mená a spôsob trestu.“

„To je priam vhod, práve mi doniesli tavolety.“

„Čo je to tavolety?“

„Tavolety sú drevené tabuľky, ktoré deň pred po-

pravou vešajú na všetky rohy ulíc, na nich sú nalepené mená odsúdených a spôsob trestu. To oznámenie má veriacich vyzývať k modlitbe, aby Boh vzbudil v previnilcoch úprimnú ľútosť.“

„A vám prinášajú tie tavolety, aby ste pripojili svoje modlitby k modlitbám veriacich?“ spýtal sa František s tónom pochybnosti.

„Nie, Excelencia; dohodol som sa s priliepačom a on mi ich nosí, ako mi nosia divadelné plakáty, aby moji hostia, ak by si želali vidieť popravu, boli upozornení.“

„Ach, to je veľmi delikátna pozornosť!“ zvolal František.

„Oh,“ vetil otec Pastrini s úsmevom, „môžem sa pochváliť, že robím všetko možné, aby vznešení cudzinci, ktorí ma poctia svojou dôverou, boli spokojní.“

„Vidím, vidím, môj hostiteľ, a zopakujem to každému, kto to bude chcieť počúvať. Predbežne by som si chcel prečítať jednu z tých tavolet.“

„To je veľmi ľahká vec,“ vravel hoteliér, otvoriac dvere, „dal som jednu zavesiť na chodbu.“

Vyšiel, sňal tavoletu a podal ju Františkovi.

To je doslovny preklad oznámenia popravy.

„Dáva sa na známost všetkým, že v utorok 22. februára, v prvý deň karnevalu, následkom výroku súdu Roty na námestí del Popolo popravený bude Andrea Rondolo, vinný pre zavraždenie veľmi úctyhodnej a veľmi váženej osoby dona Cesara Terliniho, kanonika chrámu Jána Lateránskeho, a Peppino, zvaný Rocca Priori, usvedčený ako spoluvinník ohavného zbojníka Luigiego Vampu a mužov jeho bandy.

Prvý bude mazzolato.

Druhý decapitato.

Žiadajú sa milosrdné duše, aby prosily Boha o úprimné pokánie pre týchto dvoch nešťastných odsúdencov.“

Bolo to isté, čo dva dni pred tým počul František na rumoch Kolosea, a nič sa v programe nezmenilo: mená odsúdených, príčina ich trestu a spôsob popravy, všetko bolo navlas to isté.

A tak podľa všetkej pravdepodobnosti človek zpoza Tibery neboli nikto iný ako zbojník Luigi Vampa a mužský v plášti námorník Simbad, ktorý v Ríme, ako v Porto-Vecchio a Tunise, praktikoval svoje ľudomilné zamestnanie.

Čas plynul, bolo deväť hodín a František šiel zobudíť Alberta, keď ho videl na svoje veľké prekvapenie vychádziať cele ustrojeného z chyže. Karneval mu stále bol na mysli a zobudil ho včašsie, ako sa úfal jeho priateľ.

„Nuž,“ riekol František hostinskému, „teraz, keď sme obidvaja hotoví, myslíte, drahý pán Pastrini, že by sme mohli ísť ku grófovi de Monte-Christo?“

„Oh, iste,“ odvetil otec Pastrini, „gróf de Monte-Christo je veľký ranostaj a som istý, že je už viac ako dve hodiny hore.“

„A myslíte, že nie je indiskrétnie ísť k nemu teraz?“

„Voskrz nie.“

„Ak ste, Albert, hotový . . .“

„Úplne hotový,“ odvetil Albert.

„Podme sa podakovať susedovi za jeho zdvorilosť.“

„Podme!“

František a Albert potrebovali len prejsť cez chodbu, hostinský šiel pred nimi a zazvonil miesto nich. Sluha prišiel otvoriť.

„I signori Francesi,“ oznamoval hoteliér.

Sluha sa poklonil a kývol im, aby vstúpili.

Prešli cez dve miestnosti, zariadené s prepychom, o akom by sa im v hostinci otca Pastriniho nikdy nebolo ani snívalo, a prišli konečne do salónu dokonalej elegancie. Na dlážke bol prestretý turecký koberec, najpo-hodlnejšie kreslá núkaly svoje mäkké podušky s ope-radlami, naklonenými dozadu. Nádherné obrazy slávnych majstrov, trofeje, sostavené zo skvostných zbraní, visely na stenách a veľké kobercové portiéry splývaly pred dverami.

„Ak sa Excelenciám páči sadnúť,“ riekol sluha, „o-známim ich pánu grófovi.“

A zmizol vo dverách.

Vo chvíľke, keď sa tie dvere otvorily, doľahol k obidvom pánom hlas guslí, ale hned zamíkol: dvere sa vza-päti zasa zavrely, vpustiac do salónu, ak tak možno po-vedať, len závan súzvuku.

František a Albert vymenili pohľad a zas sa vrátili so zrakom na náradie, obrazy a zbrane. To všetko pri druhom obzeraní zdalo sa im ešte nádhernejším ako pred-tým.

„Tak, čo na to poviete?“ spýtal sa František svojho priateľa.

„Na moj veru, môj drahý, vravím, že náš sused je nejaký burzový jednateľ, ktorý špekuloval na pokles špa-nielskych papierov, alebo je to nejaký veľmož, ktorý cestuje inkognito.“

„Pst,“ upozornil ho František; „dozvieme sa to, lebo je tu!“

A skutočne, zvuk otvárajúcich sa dvier zaletel až k hosťom; skoro súčasne zdvihla sa portiéra pred majiteľom toho bohatstva.

Albert mu šiel oproti, ale František zostal na svojom mieste ako by prikutý.

Ten, kto práve vstúpil, nebol nikto iný ako mužský s pláštom z Kolosea, neznámy z lóže, tajomný hostiteľ z Monte-Christa.

XIV. MAZZOLATA.

„Páni,“ riekol gróf de Monte-Christo vstupujúc, „prepáčte mi láskave, že som sa dal predísť, ale keby som k vám bol prišiel včašsie, bol by som sa bál, že sa dopustím indiskrétnosti. Ináč oznamili ste mi, že prídeť, podrobil som sa teda vašim dispozíciam.“

„František a ja, pán gróf, musíme vám vysloviť tišcnásobnú vďaku,“ povedal Albert; „pomohli ste nám skutočne z veľkého pomykova a práve sme si vymýšľali najfantastickejšie vozidlá, keď sme dostali vaše láskavé pozvanie.“

„Ach, Bože, páni moji,“ vetil gróf, kynúc mladým ľuďom, aby si sadli na pohovku, „že som vás tak dlho nechal v tiesni, toho príčinou je ten hlúpy Pastrini! Ani slovíčkom nespomenul vaše ťažkosti mne, ktorý, súc tu sám a sám, hľadal som príležitosť soznámiť sa so svojimi susedmi. Len čo som sa dozvedel, že by som vám mohol v niečom pomôcť, presvedčili ste sa, s akým chvatom som sa chopil príležitosti pokloniť sa vám.“

Obidvaja mladí ľudia sa poklonili, František nemohol ešte povedať ani jedno slovo; neustálil sa ešte na ničom, a keďže gróf nijako neprejavoval vôľu poznať ho, ani želanie byť ním poznaný, František nevedel, či má nejakým slovom urobiť náražku na minulosť, alebo po-

nechať budúcnosti, aby mu priniesla nové dôkazy. Okrem toho, súc istý, že to bol skutočne gróf predošlý deň v lóži, nemohol určite tvrdiť, že naozaj jeho pred dvoma dňami videl v Koloseu; rozhodol sa teda, že nechá plynúť veci slobodným tokom a grófovi priamo nepovie nič. Konečne mal nad ním istú prevahu; bol majiteľom jeho tajomstva, ale gróf nemohol nijako pôsobiť na Františka, ktorý nemal čo skrývať.

Jednako sa rozhodol zaviesť rozhovor na taký bod, ktorý mohol ešte vždy vniest nejaké svetlo do rozličných pochybností.

„Pán gróf,“ riekoval, „ponúkali ste nám miesta vo svojom koči i v oknách paláca Rospoli; nemohli by ste nám poradiť, ako by sme si mohli zaopatríť nejaké posto, ako sa v Taliansku hovorí, na námestí del Popolo?“

„Ach, áno, pravda,“ povedal gróf s istou roztržitosťou, hľadiac na Morcerfa so stálou pozornosťou; „nie je na námestí del Popolo akási poprava?“

„Áno,“ odvetil František, vidiac, že gróf sám od seba mieri ta, kam ho chce zaviesť.

„Počkajte len, tuším, včera som povedal svojmu intendantovi, aby sa o to postaral. Azda vám budem môcť aj tu urobiť malú službu.“

Vystrel ruku za šnúrou zvonca a potiahol ďňou tri razy.

„Premýšľali ste niekedy,“ hovoril Františkovi, „o využitkovaní času a o možnosti zjednodušiť prechádzanie služobníctva? Ja som o tom premýšľal: ked' zazváním raz, platí to môjmu komorníkovi, dva razy maitre d'hôtel; tri razy intendantovi. Takým činom nestratím ani minútu, ani slovo. Hľa, tu je náš človek.“

Vstúpil asi štyridsať päť- až päťdesiatročný mužský,

ktorý, ako sa Františkovi zdalo, podobal sa ako vajce vajcu podludníkovi, čo ho zaviedol do jaskyne, ktorý však ani najmenším činom neprejavil, že ho pozná. František videl, že dostal určitý rozkaz.

„Pán Bertuccio,“ riekol gróf, „dali ste si na tom záležať, ako som vám včera nariadil, opatríť mi okno na námestí del Popolo?“

„Áno, Excelencia,“ odvetil intendant, „ale bolo už veľmi neskoro.“

„Ako,“ riekol gróf, stiahujúc obrvy; „či som vám nepovedal, že ho chcem mať?“

„Vaša Excelencia ho aj má, a to, ktoré si prenajalo knieža Lobanov; musel som však zaň zaplatiť sto . . .“

„Dobre, dobre, pán Bertuccio, netrápte pánov tými domácimi starosťami. Hlavná vec je, že máte okno. Povedzte kočišovi adresu domu a stojte na schodoch, aby ste nás odprevadili: to je všetko; môžete odísť.“

Intendant sa pozdravil a urobil krok ku dverám.

„Ach,“ sišlo na um grófovi, „spýtajte sa láskave Pastriniho, či dostal tavoletu a či by mi mohol poslať program popravy.“

„Netreba,“ riekol František, vyťahujúc z vrecka zápisník, „videl som tie tabuľky a odpísal som si ich; tu sú.“

„Dobre; môžete teda odísť, pán Bertuccio, už vás nepotrebujem. Nech nám len oznámia, ked' budú pričystané raňajky. Páni,“ dodal, obracajúc sa ku dvom priateľom, „ráčte mi preukázať česť a raňajkujte so mnou!“

„Ale, pán gróf,“ riekol Albert, „to by bolo skutočne zneužitím vašej láskavosti.“

„Voskrz nie, ba naopak, urobíte mi tým veľkú ra-

dost; jeden z vás, alebo obidvaja vráťte mi to raz v Paríži. Pán Bertuccio, dajte prestrieť pre troch.“

Vzal z Františkovej ruky zápisník.

„Dozvedáme sa teda,“ pokračoval tónom, ako by čítal Drobné zprávy, „že... dnes 22. februára bude popravený Andrea Rondolo, vinný pre zavraždenie veľmi úctyhodnej a vážnej osoby dona Cesara Terliniho, kanonika chrámu Jána Lateránskeho, a Peppino, zvaný Rocca Priori, usvedčený ako spoluvinník ohavného zbojníka Luigiego Vampu a ľudí jeho bandy...?“

„Hm! ... Prví bude mazzolato, druhý decapitato. Áno, naozaj,“ vravel gróf ďalej, „tak to malo byť pôvodne. Ale, ale, myslím, že odvčera stala sa nejaká zmena v programe ceremoníe.“

„Azda len nie?“ riekol František.

„Áno, včera u kardinála Rospigliosiho, kde som strávil večer, hovorilo sa o nejakej lehote, ktorú vraj udelia jednému z odsúdených.“

„Andreovi Rondolovi?“ spýtal sa František.

„Nie,“ odvetil nedbanlivo gróf; „tomu druhému...“ — Pozrel do zápisníka, ako by si chcel pri pamätať meno — „Peppinovi, zvanému Rocca Priori. Tým príde o gilotínovanie, ale zostane vám mazzolata, čo je veľmi interesantná poprava, ak ho vidíme prvý, ba aj druhý raz, kým ten, ktorý iste poznáte, je príliš jednoduchý: niet v ňom nič neočakávané. Mandaia sa nepomýli, netrasie sa, netne povedľa, nezačína tridsať ráz znova, ako vojak, ktorý stínal hlavu grófa de Chalais a ktorému vonkoncom Richelieu azda naschvál sveril odsúdeného. Ach,“ dodal gróf pohŕdlivým tónom, „nehovorte mi o Europanoch, ak ide o trest smrti; nerozumejú sa do veci ani

mak a ich ukrutnosť je v detskom veku, či skôr trpí jeho starobou.“

„Človek si naozaj mohol myslieť, pán gróf,“ povedal František, „že ste konali porovnávacie štúdiá trestu smrti pri rozličných národoch sveta.“

„Je ich aspoň málo, ktoré by som neboli videl,“ odvetil s mrazivým hlasom gróf.

„A mali ste zaľúbenie v tých hrozných divadlách?“

„Mojím prvým pocitom bol odpor, druhým ľahostajnosť, tretím zvedavosť.“

„Zvedavosť? Viete, že je to hrozné slovo?“

„Prečo? Tuším, je len jedna vec, o ktorej hodno väzne premýšľať: totiž smrť. A či nie je zaujímavé badať, akým rozličným spôsobom môže vyjsť duša z tela a ako — podľa rázu, povahy, ba i mravov krajiny — snášajú jednotlivci tento prechod z bytia do nebytia? Môžem vám ručiť za to, že čím viacej smrtí človek vidí, tým ľahšou sa pre neho stáva smrť; takže podľa môjho náhľadu smrť je možno trestom, ale nie je odpykaním.“

„Nechápem vás dobre,“ riekoval František; „vyslovte sa cele jasne, lebo vám nemôžem povedať, do akej miery budí vo mne zvedavosť to, čo hovoríte.“

„Čujte,“ vravel gróf (a jeho tvár sa sfarbila žlčou, ako tvár iného zalieva sa rumeňom krvi). „Ked' zničí nejaký človek v neslýchaných mukách, v nekonečnom trápení vášho otca, vašu matku, vašu milenku, slovom, jednu z bytostí, ktoré, vyrvané zo srdca, zanechajú v ňom večnú prázdnosť, stále krvácajúcu ranu, považovali by ste to zadostučinenie, ktoré vám poskytne spoločnosť, za dostatočné, ked' ostrie gilotíny prejde medzi spodkom záhlavia a medzi trapézovými svalmi vraha a ked' ten,

ktorý vám zapríčinil roky trvajúce duševné utrpenie, na niekoľko chvíľ pocíti fyzickú bolest?“

„Áno, viem,“ vetil František, „ľudská spravodlivosť ako tešiteľka nie je dostatočná; môže vyliat krv za krv, to je všetko; smieme od nej žiadať len toľko, kolko môže, nič viac.“

„A to som vám uviedol materiálny príklad,“ pokračoval gróf, „taký, keď spoločnosť, napadnutá v základoch, na ktorých spočíva, smrťou osobnosti pomstí sa smrťou. Ale či nie je milión bolestí, ktorými môže byť rozrývané vnútro človeka, a spoločnosť sa o to ani mak nestará a človeku nedopráje ani nedostatočnú možnosť pomsty, o ktorej sme práve hovorili? Či nie sú zločiny, pre ktoré kôl Turkov, kaňa Peržanov, navíjanie nervov Irokézov boly by príliš miernym trestom a ktoré ľahostajná spoločnosť predsa necháva bez trestu?... Povedzte mi, či nie sú také zločiny?“

„Áno,“ vetil František, „a práve pre ich potrestanie trpený je súboj.“

„Ach, súboj!“ zvolal gróf. „Na moju čest, tiež zábavný spôsob dojsť k cieľu, ak je tým cieľom pomsta! Niekto vám odlúdi milenku, niekto vám zvedie ženu, niekto vám zneuctí dcéru; keď zo života, ktorý mal právo od Boha očakávať čiastku šťastia, ktorú Boh, tvoriac ju, slúbi každej ľudskej bytosti, urobí existenciu bolesti, strasti a pohanania, a vy sa považujete za pomsteného, keď toho mužského, ktorý vášho ducha priviedol k zblazneniu a srdce na kraj zúfalosti, poraníte na hrudi, alebo keď mu prestrelíte guľkou mozog? Eh, chodťte! Bez ohľadu na to, že často on sám vyjde z boja ako víťaz, očistený v očiach ľudí, a do istej miery aj Bohom

omilostený. Nie, nie," pokračoval gróf, „ak by som sa raz mal pomstiť, nepomstil by som sa takto.“

„Vy teda neschvaľujete súboj?“ spýtal sa Albert, začudovaný nad vyslovením takej divnej teórie.

„Oh, to nie,“ odvetil gróf. „Rozumie sa: bil by som sa v súboji pre maličkosť, pre urážku, pre náražku, pre zauchu, a to s tým väčšou bezstarostnosťou, že vďaka obratnosti, ktorú som získal všetkým možným telocvikom a dávnemu zvyku hľadieť do tváre nebezpečenstva, bol by som takmer istý, že zabijem svojho protivníka. Oh, rozhodne, bił by som sa za to všetko v súboji! Ale dlhú, hlbokú, nekonečnú, večnú bolesť odplatił by som, keby to bolo možné, podobnou bolesťou, ktorá mi bola zapríčinená. Oko za oko, zub za zub, tak hovoria Orientálci, tí vyvolenci stvorenstva, naši učitelia vo všetkom, ktorí boli schopní urobiť zo sna život a z raja skutočnosť.“

„Ale,“ riekol František grófovi, „pri tejto teórii, ktorá vás robí sudcom a katom vo vašom vlastnom sporе, je ľažko udržať sa medzi hranicami, v ktorých vy sami unikli by ste navždy moci zákona. Nenávist je slepá, hnev nepozná rozvahu, a ten, kto si nalieva pomsty, je ohrozený, že vypije trpký nápoj.“

„Áno, ak je chudobný a neobratný; nie však, ak je šikovný a je milionárom. Napokon, v najhoršom prípade stihne ho ten posledný trest, o ktorom sme práve hovorili, ktorým humánna francúzska revolúcia nahradila štvrtenie a lámanie v kolese. Tak, čo znamená smrť, ak je pomstený? Naozaj skoro ma to mrzí, že ten mizerný Peppino nebude asi decapitato, ako vravia, videli by ste aspoň, ako dlho to trvá a či vôbec hodno o tom hovoriť. Ale na moju česť, páni, máme to v deň karnevalu čudný

rozhovor! Ako sme k nemu prišli? Ah, už sa pamätám!
Žiadali ste odo mňa miesto v okne; nechže sa stane,
dostanete ho. Ale najprv podľme raňajkovať, lebo nám
práve idú oznámiť, že je prestreté.“

Skutočne, sluha zo štyroch dvier salónu otvoril
jedny a povedal dôležité slová:

„Al sno commando!“

Mladí ľudia vstali a šli do jedálne.

Pri raňajkách, ktoré boli znamenité a podávané
s vyberanou starostlivosťou, František hľadal zrakom Al-
bertov pohľad, aby z neho vyčítal dojem, ktorý v ňom
vyvolaly slová hostiteľa. Ale, bud' že im Albert vo svo-
jej obvyklej bezstarostnosti nevenoval veľkú pozornosť,
alebo že ústupok, ktorý mu urobil gróf Monte-Christo
v otázke súboja, ho s ním smieril, alebo konečne, že
predchádzajúce nami opísané udalosti, ktoré poznal len
František, len pre neho zdvojnásobily účinok grófových
teórií, František nebadal, že by jeho druh čo len najme-
nej bol zamyslený; práve naopak, jedol s chuťou ako ten,
kto bol štyri či päť mesiacov odkázany na taliansku
kuchyňu, ktorá je jedna z najhorších na svete. Gróf však
sotva sa dotkol jedál; zdalo sa, že sadnúc si so svojimi
hosťami ku stolu, vyhovuje len predpisom zdvorilosti a
čaká, aby si po ich odchode dal doniesť nejaký neoby-
čajný, zvláštny pokrm.

Františkovi to nevdojak pripomenulo hrôzu, ktorú
gróf vyvolal v grófke G . . . , a presvedčenie, čo jej nepod-
vrátil, že mužský, ktorého jej ukázal v lóži, je upír.

Ku koncu raňajok František vyňal hodinky.

„Tak,“ riekol mu gróf, „čo to robíte?“

„Prepáčite nám, pán gróf,“ odvetil František, „ale
musíme si zaopatriť ešte tisíc vecí.“

„Aké?“

„Nemáme úbory, a dnes sú úbory predpísané.“

„O to sa nestarajte. Máme, tuším, na námestí del Popolo osobitnú izbu; dám ta doniesť kostomy, ktoré mi láskave označíte, a prestrojíme sa na mieste.“

„Po poprave?“ zvolal František.

„Isteže, po nej, pri nej, alebo pred ňou, ako sa vám bude páčiť.“

„Pred popravištom?“

„Popravište je čiastkou slávnosti.“

„Pán gróf, hľadte, rozmyslel som si to,“ riekoval František, „ďakujem vám za láskavosť, ale uspokojím sa s miestom vo vašom koči a v okne paláca Rospoli, s mojím miestom však v okne na piazza del Popolo ráchte disponovať podľa vôle.“

„Upozorňujem vás však,“ vetil gróf, „že zameškáte niečo veľmi zaujímavé.“

„Rozpoviete mi to,“ naliehal František, „a som presvedčený, že slová, plynúce z vašich úst, zanechajú vo mne takmer ten istý dojem ako obraz skutočnosti. A i tak chcel som už viac ráz byť prítomný pri poprave a nikdy som sa na to nemohol odhodlať. Čo vy, Albert?“

„Ja,“ odvetil vikont, „videl som popravu Castain-govu, ale myslím, že som vtedy mal trochu v hlave. Bolo to práve v deň, keď som skončil gymnázium a noc sme strávili nepamätám v ktorom kabarete.“

„Ak ste aj prekonali niečo v Paríži, to nie je dôvodom, že to nemáte prekonať v cudzine: ved' cestujeme preto, aby sme sa poučili; ak zmeníme miesto, chceme niečo vidieť. Predstavte si, ako sa budete tváriť, keď sa vás niekto spýta: Ako sa popravuje v Ríme? a vy odpoviete: Neviem. A potom, odsúdený je vraj zloduch,

lotor, čo kozubovým kutáčom zabil dobrého kanonika, ktorý ho vychoval ako vlastného syna. Do čerta! Ak chceme zabiť kňaza, volíme slušnejšiu zbraň ako kozubový kutáč, najmä ak je ten kňaz možno naším otcom! Keby ste cestovali po Španielsku; šli by ste si obzrieť býcie zápasy, však? Tak si predstavte, že to, čo vidíte, je zápas; pomyslite len na starých Rimanov v cirkuse, na honby, pri ktorých zahynulo tristo levov a sto ľudí. Pomyслite len na tých osemdesiatisíc tlieskajúcich divákov, na umné matróny, ktoré tam vodily svoje dcéry, súce na vydaj, a na tie nežné vestálky s bielymi rukami, ktoré dávaly svojím rozkošným palčekom malý pokyn, ktorý znamenal: Netreba už váhať! Dobite toho mužského, ktorý je už na tri štvrtiny mŕtvy.“

„Pôjdete ta, Albert?“ spýtoval sa František.

„Veru áno, môj drahý! Chcel som to isté urobiť ako vy, ale grófova výrečnosť ma presvedčila“.

„Podľme ta teda, ak chcete,“ zvolal František. „Ale chcel by som na námestie del Popolo prísť Corsom; je to možné, pán gróf?“

„Peši áno, vozmo nie.“

„Tak pôjdem peši.“

„Musíte ísť v každom prípade Corsom?“

„Áno, rád by som sa tam na niečo podíval.“

„Tak podľme teda Corsom, koč pošleme po strada del Babuino, aby nás čakal na piazza del Popolo; ostatne, mne samému nie je proti chuti prejsť Corsom; presvedčím sa aspoň, či vyplnili moje rozkazy.“

„Excelencia,“ riekol sluha, otvoriac dvere, „akýsi človek v odevе kajúcnika želá si shovárať sa s vami.“

„Ach, áno,“ vetil gróf, „viem, čo je to. Páni, ráchte,

prosím, do salónu, nájdete tam na strednom stole výborné havanské cigary. Prídem za vami o chvíľočku.“

Mladí ľudia vstali a vyšli jednými dverami, kým gróf, ospravedlniac sa ešte raz, vyšiel druhými. Albert, ktorý bol náruživý fajčiar a ktorý považoval za veľkú obet, že od toho času, ako bol v Taliansku, nemal cigary z café de Paris, pristúpil ku stolu, a zbadajúc pravé puros, vykrikol od radosti.

„Tak akú máte mienku o grófovi de Monte Christo?“ spýtal sa ho František.

„Akú mám o ňom mienku?“ opakoval Albert, zrejme sa čudujúc, že jeho druh mu dáva takú otázku. „Myslím si o ňom, že je milý človek, ktorý znamenite plní úlohu hostiteľa, ktorý veľa videl, veľa študoval, veľa premýšľal, ktorý ako Brutus patrí ku škole stoikov a,“ dodal, odfúknuc pôžitkársky dym, stúpajúci v kotúčoch k povale, „ktorý nadovšetko je majiteľom znamenitých cigár.“

Taká bola Albertova mienka o grófovi; pretože však František vedel, že Albert je na to hrdý, že nevysloví svoj úsudok o ľuďoch a veciach len po náležitom uvažovaní, nesnažil sa vyvrátiť jeho náhľad.

„Ale všimli ste si,“ spýtoval sa ďalej, „zvláštnu vec?“

„Akú?“

„Pozornosť, s akou na vás hľadí?“

„Na mňa?“

„Áno, na vás.“

Albert chvíľku rozmýšľal.

„Ach,“ hovoril potom s povzdychem, „to predsa nie je nič divné. Už som skoro rok preč z Paríža, moje šaty sú ešte ako z druhého sveta. Gróf si iste myslí

o mne, že som vidiečan; rozptýľte tento jeho omyl, drahý priateľ, a povedzte mu, prosím vás, pri prvej príležitosti, že to nie je pravda.“

František sa usmial; o chvíľu sa vrátil gróf.

„Tu som, páni,“ riekol, „a stojím vám cele k službám; rozkazy sú vydané; koč jachá na námestie del Popolo, my sa ta však poberieme cez Corso. Ráchte si vziať niekoľko tých cigár, de Morcerf.“

„Na moj’ veru, s radosťou,“ vetil Albert, „lebo vaše talianske cigary sú ešte horšie ako režijné. Ked’ prídete do Paríža, odslúžim sa vám za všetko.“

„Neodmietam; mám v úmysle ísť ta na niekoľko dní, a keď dovolíte, prídem zaklopať na vaše dvere. Podľme, páni, podľme, nesmieme mrhať čas, je pol jednej, vydajme sa na cestu.“

Sostúpil. Kočiš prijal posledné rozkazy svojho pána a pustil sa po via del Babuino, kým chodci šli pešo na Španielske námestie a na via Frattina, po ktorej prišli medzi palác Fiano a palác Rospoli.

František nespustil oči s toho druhého paláca. Nezabudol na znamenia, o ktorých sa v Koloseu dohodli mužský v plášti a človek zpoza Tibery.

„Ktoré okná sú vaše?“ spýtal sa grófa najprirodzenejším hlasom, nakoľko to len bolo možné.

„Posledné tri,“ odvetil gróf s neafektovanou nedbanlivosťou. Lebo nemohol uhádnuť, prečo sa ho to spytovali.

František rýchlo pozrel na tie tri okná. Okná na boku boli zastreté žltým damaskom, stredné žltým s červeným krížom.

Človek v plášti splnil zatiberskému mužskému daný

sľub, už nebolo pochybnosti, že človekom v plášti bol gróf.

Okná boli ešte prázdne.

Ináč na všetkých stranách robili prípravy. Chystali stoličky, stavali lešenie, zastierali okná. Masky sa nesmely zjaviť, koče nesmely začať jachať, kým nezaznalo znamenie zvonca. Ale za všetkými oknami bolo možno tušiť masky, koče zas za všetkými bránami.

František, Albert a gróf šli ďalej po Corse. Čím väčšmi sa blížili k námestiu del Popolo, tým väčšmi hustol zástup a nad jeho hlavami videli dvíhať sa dve veci: obelisk s krížom, ktorý označuje prostriedok námestia, a pred obeliskom, práve tam, kde sa stretaly tri ulice del Babuino, del Corso a di Ripetta, dve horné hrady lešenia, medzi nimi blýskala sa zaokrúhlená oceľ mandaie.

Na rohu ulice našli grófovho intendanta, ktorý čakal na svojho pána.

Okná, prenajaté iste za zveličenú cenu, ktorú gróf nechcel prezradiť svojim hostom, boli na druhom poschodí veľkého paláca, stojaceho medzi ulicou del Babuino a horou Pincio. Bola to akási toiletná chyža, susediaca s ložnicou. Zavrúc dvere spálne, mohli sa nájomníci tejto chyže cítiť ako doma. Na stoliciach boli složené veľmi elegantné masky šašov z bieleho a modrého hodvábu.

„Keď ste mi sverili výber masiek,“ riekoval gróf priateľom, „volil som tieto. Je to predsa kostym, ktorý sa dočká toho roku veľkého úspechu, a potom je veľmi pohodlný s ohľadom na konfety, nevidno na ňom múku.“

František začul grófove slová len veľmi povrchne a možno ani neocenil dostatočne túto novú láskavosť.

Všetku jeho pozornosť upútalo divadlo, ktoré poskytova-
vala piazza del Popolo a hrozný nástroj, ktorý v tej
chvíli bol jej jedinou okrasou.

František prvý raz v živote videl gilotínu. Vravím,
gilotínu, lebo rímska mandaia je sostavená takmer podľa
toho vzoru ako francúzsky smrtiaci nástroj. Nôž, ktorý
má podobu polmesiaca, zaostreného na vonkajšej, vy-
dutej strane, padá z menšej výšky, to je celý rozdiel.

Dvaja mužskí, ktorí sedeli na pohyblivej doske, na
ktorú kladú odsúdenca, raňajkovali, jediac — nakoľko
František mohol rozoznať — chlieb a salámu; jeden
z nich naddvihol dosku, vzal zpod nej fľašu vína, napil
sa z nej a podal ju druhovi. Tí dvaja mužskí boli katovi
pomocníci.

Už pri tomto pohľade František cítil, ako mu pri
korienkoch vlasov vystupuje pot.

Odsúdenci, ktorých predošlého večera z Carceri
Nuove dopravili do malého kostolíka Panny Márie
del Popolo, pretrudili noc, každý majúc pri sebe dvoch
kňazov, v kaplnke, osvetlenej sviecam a zatvorenej mre-
žami, pred ktorými chodili stráže, zamieňajúce sa každú
hodinu.

Dvojité rady karabinníkov tiahly sa od obidvoch
strán chrámových dvier až k popravišťu, okolo ktorého
utvorily kruh, nechajúc medzi sebou asi desať stôp ši-
roký priechod, a okolo gilotíny priestranstvo, majúce
v obvode asi sto krokov. Ostatok námestia bol prepl-
nený hustým zástupom mužských a žien. Veľa žien
držalo na ramenách deti. Tieto deti, prevyšujúc zástup
o pol tela, boly znamenite umiestené.

Vrch Pincio podobal sa veľkému amfiteátru, ktorého
stupne sú cele obsadené divákmi. Balkóny obi-

dvoch chrámov, stojacich na rohu ulice del Babuino a ulice di Ripetta, boli zaujaté privilegovanými zvedavcami. Stupne peristylu boli podobné pestrému a pohyblivému prúdu, ktorý stály prúd hnal k portiku: každý výbežok múru, na ktorom sa mohol umiestiť človek, mal živú sochu.

Bola to teda pravda, čo povedal gróf: najzaujímačším divadlom v živote je pohľad na smrť.

Ale miesto ticha, ktoré sa zdal požadovať slávnostný ráz divadla, zo zástupu vlnil sa veľký huk, tvoriaci smes smiechu, veselého kriku a huriavky. Zas sa dokázalo pravdou, čo povedal gróf, že táto poprava celému tomu národu nie je ničím iným ako začiatkom karnevalu.

Zrazu huk stíhol ako pred vplyvom kúzla; otváry sa dvere chrámu.

Bratstvo kajúcich, jeho každý člen, držiac v ruke zažatú voskovicu, mal oblečené šedivé vrece, v ktorom boli len otvory pre oči, zjavilo sa najprv; na čele sprievodu kráčal náčelník bratstva.

Za kajúcikmi kráčal mužský vysokej postavy. Bol cele nahý a mal len plátenné nohavice, na ľavej strane mal upevnený veľký nôž, skrytý v pošve; na pravom pleci niesol ťažkú železnú tyč. To bol kat.

Okrem toho mal sandále, pripojené okolo členkov tkanicami.

Za katom stúpali podľa poriadku popravy najprv Peppino a potom Andrea.

Každého sprevádzali dvaja duchovní.

Ani jeden nemal zaviazané oči.

Peppino kráčal dosť istým krokom; iste dostal zvest o tom, čo sa chystá kvôli nemu.

Andreu s každej strany podporoval kňaz.

Obidvaja s času na čas bozkávali kríž, ktorý im podával spovedník.

František cítil, že mu už pri tomto pohľade nohy vypovedávajú službu. Pozrel na Alberta. Ten bol bledý ako jeho košeľa a mechanickým pohybom mrštil od seba len do polovice vyfajčenú cigaretu.

Len gróf zdal sa ľahostajný, ba zdalo sa priam, ako by ľahký nádych pýru chcel sa predrieť cez sinú bledosť jeho líc.

Jeho nozdry sa šírily sťa nozdry dravca, čuchajúceho krv, a jeho pootvorené pery odhaľovaly malé, biele a ostré šakalie zuby.

A pri tom všetkom jeho tvár mala usmievavo mierny výraz, aký pri ňom František ešte nikdy nevidel. Najmä jeho čierne oči žiarili podivnou nežnosťou a jemnosťou.

Odsúdenci pokračovali v ceste k popravišťu a tou mierou, ako sa k nemu blížili, bolo možno rozoznať črty ich tvári. Peppino bol pekný, asi dvadsaťpäťročný mládenec, slncom ohorenej pleti a mal divý a priamy pohľad.

Hlavu niesol vysoko a zdalo sa, že vetrí, s ktorej strany príde jeho osloboditeľ.

Andrea mal územčistú a zavalitú postavu; z jeho zversky ukrutnej tváre ľažko bolo určiť vek; mohol mať asi tridsať rokov. Vo väzení si nechal narásť fúzy. Hlavu mal k plecu nachýlenú a podlamovaly sa mu nohy; zdalo sa, že jeho bytosť poslúcha mechanicky pohyb, v ktorom už nepôsobila jeho vôľa.

„Tuším, povedali ste mi,“ riekal František grófovi, „že bude len jedna poprava.“

„Povedal som vám pravdu,“ odvetil s chladom gróf
„A predsa sú dvaja odsúdenci.“

„Áno, ale z tých dvoch odsúdencov jeden sa už dotýka smrti, kým druhý má pred sebou ešte veľa rokov.“

„Tak sa mi vidí, že ak má prísť milosť, nesmú mrhať čas.“

„Ved' už prichodí,“ povedal gróf, „hľadte.“

A skutočne; vo chvíli, keď Peppino prišiel k nohám mandaie, jeden z kajúcnikov, ktorý ako by sa bol oneskoril, predral sa cez špalier, pričom mu vojaci v tom vôbec neprekážali, a pristúpiac k náčelníkovi bratstva, odozval mu vo štvoro složený list.

Peppinov žeravý pohľad zachytil ostro každú podrobnosť. Náčelník bratstva roztrvoril list, prečítal ho a zdvihol ruku.

„Velebme Všemohúceho a pochválme Jeho Svätoť!“ hovoril silným, zvučným hlasom. „Jednému z odšodených bola udelená milosť!“

„Milosť!“ zvolal zástup jedným hlasom. „Dostal milosť!“

Zdalo sa, že pri tom slove Andrea sa vzpružil a vzpriamil hlavu.

„Milosť pre koho?“ zvolal.

Peppino stál nehybne, nemo a bez dychu.

„Trest smrti sa odpúšťa Peppinovi, zvanému Rocca Priori,“ riekoval náčelník bratstva.

A podal listinu stotníkovi, veliteľovi karabinníkov, ktorý mu ju po prečítaní vrátil.

„Milosť Peppinovi!“ zvolal Andrea, cele vyrušený z bezcitnosti, do ktorej zdal sa vnorený. „Prečo milosť jemu, a nie mne? Mali sme umrieť spolu! Slúbili mi, že umrie predo mnou! Nikto nemá práva nechať ma umrieť osamote. Nechcem umrieť sám, nechcem!“

A vyrval sa z rúk kňazov, svíjal sa, reval, vyvýjal, s nadľudskou námahou chcel pretrhnúť povraz, ktorý mu putnal ruky.

Kat kývol obidvom svojim pomocníkom, ktorí so skočili s lešenia, aby odsúdenca dostali do svojej moci.

„Čo sa to robí?“ spýtal sa František grófa.

Lebo všetko bolo povedané rímskym dialektom, ktorý dobre nerozumel.

„Čo sa robí?“ opakoval gróf. „Nechápate? Táto ľudská bytosť, ktorá má umrieť, zúri, že jej bližný neumrie s ňou, a keby ju nechali robiť, čo chce, radšej by ho rozdriapala zubami-nechtami, než by ho nechala tešíť sa životu, ktorý má ona stratiť. Ó, ľudia, ľudia! Plemä krokodilov! ako vraví Karol Moor,“ zvolal gróf, hroziac päštami celému zástupu, „ako dobre vás poznávam a ako ste v každom čase hodni samých seba!“

Skutočne, Andrea a dvaja katovi pomocníci váľali sa v prachu. Odsúdený kričal neprestajne:

„On musí umrieť: chcem, aby umrel! Nikto nemá právo zabiť mňa samého!“

„Hľadte, hľadte,“ pokračoval gróf, schvátiac obidvoch mladíkov za ruky: „hľadte, lebo, na moju čest, je to zaujímavé. Hľa, mužský, ktorý sa smieril so svojím osudom a kráčal na popravište, ktorý by bol sice umrel ako zbabelec, ale bol by umrel bez odporu a pomstivosti: viete, čo ho posilňovalo, čo ho potešovalo, viete, čo zapríčinilo, že trpezlivu prijímal trest? To, že iný s ním snášal úzkosť, že iný mal umrieť ako on, že iný mal umrieť prv ako on. Vedte dva barany mäsiaroví, dva voly na jatku a objasnite jednému z nich, že jeho druh nezomrie, baran zabečí od radosti, vôl zaručí potešením. Ale človek, človek, ktorého Boh stvoril na svoj obraz,

človek, ktorému Boh dal ako prvý, ako jediný, ba najvyšší zákon: lásku k bližnému, človek, ktorému Boh dal hlas, aby mohol vysloviť svoju myšlienku, čo vykrikne najprv, keď sa dozvie, že jeho druh je zachránený? Rúhanie. Nech je česť človeku, tomu majstrovskému dielu prírody, tomu kráľovi stvorenstva!"

A gróf sa dal do smiechu, ale do hrozného smiechu, ktorý prezrádzal, že nesmierne mnoho trpel, kým sa naučil takto smiať.

Zápas trval ďalej, bol to strašný obraz. Sluhovia doniesli Andreu na popravište; celý zástup sa postavil proti nemu a dvadsaťtisíc hlasov kričalo ako by jedným hrdlom:

„Na smrť! Na smrť!"

František skočil nazad, ale gróf ho chytil za rameno a zadržal ho pri okne.

„Čo to robíte?" hovoril mu. „Vari len nemáte s ním súcit? Ten, môj milý, nie je na mieste! Keby ste počuli zavýjať besného psa, vzali by ste pušku, vybehli by ste na ulicu, zastrelili by ste celkom zblízka, bez milosrdenstva biedne zviera, ktoré sa konečne neprehrešilo ničím iným, len že ho uhryzol iný pes a že urobilo to, čo sa stalo jemu. A hľa, vy cítite sústrast s človekom, ktorého neuhrázol iný človek, ktorý sám zabil svojho dobrdinca a ktorý teraz, keď už nemôže nikoho zabíť, lebo má sviazané ruky, chce nasilu vidieť umrieť svojho druhu v zajatí, svojho spoločníka v nešťastí! Nie, nie! Hľadte, hľadte!"

Toto vyzvanie bolo takmer zbytočné, lebo František bol ako fascinovaný hrozným obrazom. Sluhovia doniesli odsúdeného na popravište, kde, hoci sa vzpieral, hrýzol a kričal, musel si kľaknúť. Medzitým kat postavil si

nabok prichystanú tyč; keď im dal pokyn, obidvaja pomocníci odstúpili. Odsúdený chcel vstať, ale prv, ako to mohol urobiť, tyč dopadla na jeho ľavú škraňu; zaznel ťažký, dutý zvuk, odsúdený padol tvárou na zem ako vol a potom šklbnutím obrátil sa na chrbát. Tu kat pustil tyč, vytiahol zpoza pása nôž, jedným rezom prerezal mu hrdlo, a stúpiac mu hned' na bruchu, začal po ňom šliapať.

Pri každom šliapnutí vytryskol z odsúdencovho hrdla prúd krvi.

Toto už František nevydržal. Skočil nazad a napolo zamdletý klesol do kresla.

Albert, majúc zatvorené oči, zostal stáť, ale držal sa kŕčovite záclon okna.

Gróf stál, triumfujúc ako anjel zhubca.

XV. RÍMSKY KARNEVAL.

Ked' sa František spamätal, videl Alberta, že pije vodu, ktorú, súdiac podľa jeho bledosti, veľmi potreboval, a grófa, obliekajúceho si už svoj šašovský úbor. Pozrel mechanicky na námestie: všetko zmizlo, lešenie, kati, obete. Zostal len hlučný, čulý, veselý ľud; zvon na vrchu Citorio, ktorý hlaholí len pri smrti pápežov a začiatku mascheraty, hlasne vyzváňal.

„Oh,“ riekol grófovi, „čo sa to stalo?“

„Nič, voskrz nič, ako vidíte,“ odvetil gróf. „Len karneval sa začal, obliekajme sa teda rýchlo.“

„Skutočne,“ vravel František, „z toho celého hrozného výjavu zostáva len stopa sna.“

„A to preto, že to tiež nie je nič iné ako sen, ľažký sen, ktorý sa vám prisnil.“

„Áno, ja, ale čo odsúdený?“

„Aj pre neho je to sen; lenže on spí ďalej a vy ste sa zobudili. Kto môže povedať, komu z vás dvoch je lepšie?“

„Ale Peppino?“ spýtal sa František. „Čo sa s ním stalo?“

„Peppino je rozumný šuhaj, ktorý nemá ani za mak márnomyseľnosti a proti zvyku ľudí, ktorí zúria, ak sa o nich nik nestará, bol nesmierne šťastný, vidiac, že všeobecnú pozornosť upútal jeho druh. Využil teda tú nepozornosť, vklzol medzi ľud a zmizol, ani sa len nepodakujúc dobrým kňazom, ktorí ho odprevádzali. Človek je rozhodne veľmi nevďačný a veľmi sebecký tvor... Ale obliekajte sa; hľadte, pán de Morcerf vám dáva príklad.“

Albert si naozaj obliekal cez lakové črievice na čierne nohavice spodky kostymu.

„Ale, Albert,“ spýtal sa František, „máte skutočne chut' robiť hlúposti? Odpovedajte mi úprimne.“

„Nie,“ odvetil vikont, „ale teraz som naozaj rád, že som videl takú vec, a chápem, čo hovorí pán gróf, že ak na to človek raz privykne, je to jediné divadlo, ktoré ho ešte vzrušuje.“

„Bez ohľadu na to, že jedine v takej chvíli možno robiť štúdium pováh,“ riekol gróf, „na prvom stupni popravišťa smrť sníme človeku masku, ktorú nosil cez celý život, a pravá tvár sa zjaví. Andreova nebola pekná, to sa musí uznať... Mrzký padúch!... Obliekajme sa, páni, obliekajme sa!“

Bolo by bývalo smiešne, keby sa František bol dal po-

núkať a nebol nasledoval príklad svojich druhov. Obliekol si teda úbor a nasadil masku, ktorá iste nebola bledšia ako jeho tvár.

Dokončiac toaletu sišli dolu. Koč, plný konfet a kyticiek, čakal pred bránou.

Pripojili sa k radu vozov.

Tažko si je predstaviť príkrejšiu protivu ako tú, ktorá sa práve naskytla. Miesto chmúrneho, nemého diavadla smrti námestie del Popolo nükalo vzhľad hlučnej, šialenej orgie. Vychádzalo ohromné množstvo masiek, ženúcich sa so všetkých strán, vybiehajúcich z dvier, sliezajúcich z okien. Zo všetkých ulíc sbiehaly sa koče, plné pierotov, harlekínov, dominov, markízov, sedliakov zpoza Tibery, groteskných figúr, roľníkov; všetko to kričalo, posunkovalo, hádzalo vajíčka, plnené múkou, konfety, kytky kvetín, útočiac týmito streiami aj veselými slovami na priateľov i cudzincov, známych i neznámych, pritom nikto sa nemal právo hnevať preto a nikto to neprijímal inak ako so smiechom.

František a Albert boli ako dvaja ľudia, ktorých, aby zabudli na prudké bolesti, priviedli do orgie a ktorí v tej miere, ako pili a opíjali sa, cítili, ako sa zhusťuje závoj medzi minulosťou a prítomnosťou. Viď: stále, čiže cítili v sebe odblesk toho, čo videli. Pomaly v... ovládal ich všeobecný mámor. Zdalo sa im, že skoro ich opustí vratký rozum. Cítil zvláštnu potrebu zúčastniť sa na tom hurjavku, pohybe, závrate. Hrst konfet, ktorá zasiahla Morcerfa zo susedného koča a ktorá, pokryjúc ho, práve tak ako obidvoch jeho druhov, prachom, pobodala mu krk i maskou nechránenú časť tváre, ako by boli naň vrhli sto špendlíkov, schvátila ho na celkom do všeobecného boja, do ktorého sa už zamie-

šaly všetky masky, s ktorými sa stretali. Vstal teda aj on v koči; siahol do vreciek plnými rukami a s celou silou a zručnosťou, akú len mohol vyvinúť, posielal tiež cukrovinky a vajcia svojim susedom.

Od tej chvíle sa boj začal. Rozpomienka na to, čo videli pred polhodinou, mladým ľuďom zmizla z myseľ úplne, natoľko ich upútalo pestré, pohyblivé, šialené divadlo, ktoré mali pred očami. Zdalo sa, že gróf Monte-Christo, ako inokedy, tak ani teraz nepodliehal ani na chvíľu nijakému dojmu.

Predstavme si veľkú, peknú ulicu di Corso, vrúbenú od kraja do kraja štvor- až päťposchodovými palácmi, ich všetky balkóny sú pokryté kobercami, všetky okná zdobené látkami; na tých balkónoch a v tých oknách tristotisíc divákov, Rimanov, Talianov, cudzincov, prišlých zo štyroch čiastok sveta: všetky aristokracie spolu, aristokracia rodu, peňazí a ducha, rozkošné ženy, podliehajúce tiež vplyvu tohto divadla, klonia sa z balkónov, nachyľujú sa z okien, vrhajú na okolo idúce vozy krupobitie konfet, ktoré im splácajú kvetmi; povetrie zhustnuté sypúcimi sa cukrovinkami a dohora hádzanými kvetmi: a na ulici rozradostený, nepretržitý, šialený zástup v bláznivých kostymoch: prechádzajúce sa ohromné kapusty, byvolie hlavy, bučiace na ľudských telách, psi, zdajúci sa kráčať na zadných nohách; v prostriedku toho všetkého dvíha sa nejaká maska a v tomto pokušení svätého Antona, o ňom sníval Callot, ukazuje svoju roztomilú tváričku nejaká Ostarté, za ktorou chceme ísť a od ktorej sme odlúčení akýmisi démonmi, ponášajúcich sa na tých, ktorých vídame vo sne: — a máme matnú predstavu o rímskom karnevale.

Pri druhom objachaní gróf dal zastaviť koč a žiadal

svojich spoločníkov o dovolenie, aby ich smel zanechať a nechať im koč k dispozícii. František pozrel nahor, boli práve pred palácom Rospoli. V strednom okne, ktoré bolo zdobené bielym damaskom s červeným krížom, stálo modré domino, pod ktorým obrazotvornosť Františkova si s ľahkosťou predstavila krásnu Grékyňu z divadla Argentína.

„Páni,“ riekol gróf, sostupujúc s koča, „keď zunnujete úlohu hercov a budete sa chcieť stať zas divákmi, viete, že máte miesto v mojich oblokokoch. Predbežne nech vám stojí k službám môj kočiš, voz a sluhovia.“

Zabudli sme povedať, že grófov kočiš bol odetý čiernou medveďou kožou, úplne podobnou koži Odryho v „Medveďovi a pašovi“, a že obidvaja lokaji, stojaci za kočom, mali kostym zelených opíc, ktorý im priliehal znamenite, a pohyblivé masky, ktorými sa uškľabovaly na okoloidúcich.

František sa podčakoval grófovi za jeho láskavé ponúknutie: Albert práve koketoval s vozom rímskych sedliačok, ktorý sa zastavil, ako aj grófov koč, v tlačenici, čo sa často vyskytuje v radoch kočov, a ktorý za-sýpal kvetmi.

Na jeho nešťastie vozy sa zas pohly, a kým jachal k námestiu del Popolo voz, ktorý upútal jeho pozornosť, odchodil k Benátskemu námestiu.

„Ach, môj drahý,“ riekol Františkovi, „videli ste? . . .“

„Čo?“ spýtal sa František.

„Hľadte, ten odchodiaci koč, preplnený rímskymi sedliačkami.“

„Nie.“

„Som si istý, že sú to rozkošné ženy.“

„Škoda, že máte masku, drahý Albert,“ povedal František, „tu je chvíľa, keď by ste si mohli vynahradíť všetky svoje ľubostné sklamania!“

„Oh,“ vetil vikont napolo so smiechom, napolo s presvedčením, „úfam sa pevne, že karneval nemenie, aby mi nepriniesol nejaké odškodné.“

Proti tejto Albertovej úfnosti deň išiel bez dobrodružstva, okrem dva či tri razy sa opakujúceho stretnutia s kočom rímskych sedliačok. Pri jednom z nich odopäla sa náhodou alebo úmyselne Albertova maska.

Pri tomto stretnutí vzal ostatok kvetov a hodil ich do koča.

Jedna z rozkošných žien, ktoré Albert tušil pod koketným sedliackym krojom, bola bezpochyby milo dotknutá jeho zdvorilosťou, lebo keď koč s dvoma priateľmi šiel okolo, hodila doň kytku fialiek.

Albert sa vrhol na ňu. A keďže František nemal voskrz k tomu dôvod, aby si namýšľal, že platí jemu, nechal Alberta, aby si ju privlastnil. Albert si ju víťazoslávne strkol do gombíkovej dierky a koč pokračoval vo svojej ceste.

„Nuž,“ riekal František, „to je začiatok dobrodružstva!“

„Smejte sa, ako len chcete,“ odvetil Albert, „ale ja vážne myslím, že áno; a tú kytku už nesložím.“

„To si myslím!“ zvolal František so smiechom. „Vedje to poznávací znak.“

Žart sa onedlho vteľoval v skutočnosť, lebo keď František a Albert, vedení stále prúdom, zas sa stretli s vozom cantdin, tá, čo hodila Albertovi kytku, vidiac ju v jeho gombíkovej dierke, zatlieskala dlaňami.

„Bravo, môj drahý, bravo!“ povedal mu František.

„Znamenite sa to pripravuje! Mám odísť, bolo by vám príjemnejšie byť samému?“

„Nie,“ vetil Albert, „neponáhľajme sa, nechcem sa dať chytiť ako hlupák hned' na prvý pokyn, na schôdzku pred hodinami, ako hovorievame pri plesoch v Opere. Ak má pekná sedliačka vôleu ísť ďalej, nájdeme ju zajtra, lepšie povedané nájde ona nás. Dá mi znak života, a potom uvidím, čo robiť.“

„Skutočne, drahý Albert,“ vravel František, „ste mûdry ako Nestor a opatrný ako Odyseus. A ak sa podarí vašej Kirké premeniť vás na nejaké zviera, bude musieť byť veľmi obratná a veľmi mocná.“

Albert mal pravdu. Krásna neznáma rozhodla sa nesnovať v ten deň zápletku ďalej. Lebo, hoci mladí ľudia jachali ešte niekoľko ráz okolo, nevideli už koč, ktorý hľadali pohľadom; zmizol pravdepodobne v niektornej bočnej ulici.

Vrátili sa teda k palácu Rospoli, ale gróf zmizol tiež a s ním aj modré domino. Ináč obidva obloky obtiahnuté žltým damaskom, boly vždy zaujaté, iste pozvanými osobami.

V tej chvíli ten istý zvon, ktorý vyzváňal pri začiatku mascheraty, zaznel na jej zakončenie. V rade vozov na Corse zjavila sa hned' trhlina a všetky koče vo chvíľke zmizly v bočných uliciach.

František a Albert boli vtedy práve pri via della Maratte.

Kočiš sa pustil ſou bez slova, a prijachajúc popri paláci Poli na Španielske námestie, zastal pred hotelom.

Otec Pastrini vyšiel na prah dvier privítať hostí.

Prvou Františkovou starosťou bolo spýtať sa na grófa a vysloviť poľutovanie, že neprišli pre neho včasšie,

ale Pastrini ho uspokojil, vraviac, že gróf de Monte Christo objednal si iný koč a že ten šiel pre neho o štvrtnej do paláca Rospoli. Okrem toho gróf ho poveril, aby priateľom ponúkol kľúč od jeho lóže v divadle Argentína.

František sa spýtal Alberta na jeho dispozície, ale Albert musel uskutočniť veľké plány prv, ako mohol pomýšlať na divadlo. Preto miesto odpovede spýtal sa otca Pastriniho, či by mu nemohol zaopatrit krajčíra.

„Krajčíra?“ spýtal sa hostinský. „A načo?“

„Aby nám dozajtra ušil rímske, čím elegantnejšie kroje,“ odvetil Albert.

Otec Pastrini potriasol hlavou.

„Dvoje šiat ušíť dozajtra!“ zvolal. „To je — prosím o odpustenie Vaše Excelencie — pravé francúzske želanie! Dvoje šiat! Keby ste hned celý týždeň hľadali, iste by ste nenašli jediného krajčíra, ktorý by vám teraz chcel prišiť na vestu šesť gombíkov, čo by ste mu hned dávali toliar od kusa!“

„Musíme sa teda vzdať myšlienky na tie šaty?“

„Nie, lebo ich dostanete hotové. Nechajte to na starosti mne a zajtra, keď sa prebudíte, nájdete kolekciu klobúkov, viest a nohavíc, s ktorými budete spokojní.“

„Milý môj,“ povedal František Albertovi, „spôlhajnime sa na nášho hostinského, ved' nám už dokázal svoju vynaliezavosť. Naobedujme sa teda pokojne a po obede pôjdeme si pozrieť „Talianku v Alžíri“.“

„Nechže je po vašom, podľme si 'obzrieť tú „Talianku v Alžíri“,“ odvetil Albert. „Ale pamäťajte si, otec Pastrini, že je to pre mňa i pre pána“ — pokračoval, ukazujúc na Františka — „najvýš dôležitá vec mať zajtra žiadane šaty.“

Hostinský ubezpečil svojich hostí, že sa voskrz nemusia starať o vec a že budú dobre obslúžení. Nato František a Albert odišli do svojich izieb složiť šašovské kostomy.

Albert pri sobliekaní s veľkou pozornosťou odložil kytku fialiek, ktorá bola jeho poznávacím znakom na zajtrajšok.

Priatelia si sadli ku stolu; no Albert si nemohol odpustiť poznámku, aký veľký rozdiel je medzi zásluhami kuchára otca Pastriniho a kuchára grófa de Monte Christo. František i pri svojej predpojatosti, ktorú tak sa zdalo, má proti grófovi, musel uznať, že porovnanie nebolo priažnivé pre šéfa kuchyne otca Pastriniho.

Pri deserte prišiel sa sluha spýtať, na koľkú hodinu si prajú mladí ľudia koč. Albert a František pozreli na seba so zrejmou obavou, aby neboli neskromní. Sluha to zbadal a riekoł:

„Jeho Excelencia gróf de Monte Christo dal rozkaz, aby koč celý deň stál k dispozícii Vašim Milostiam; Vaše Milosti ho teda môžu upotrebiť podľa vôle bez obáv pred neskromnosťou.“

Mladí ľudia sa teda rozhodli, že až do konca využijú grófovú láskavosť, a dali zapriahnuť; medzitým si obliekli večerné úbory miesto denných, ktoré boly mnohými bitkami koľkosi ukrkvané.

Potom odišli do divadla Argentína a zasadli si v grófskej lóži.

Pri predstavení prvého dejstva vstúpila do svojej lóže grófka G... Jej prvý pohľad zaletel ta, kde deň predtým videla grófa, a tak zhliadla Františka a Alberta v lóži toho, o ktorom pred dvadsiatimi štyrmi hodinami vyslovila takú neobyčajnú mienku.

Zahľadela sa ďalekohľadom na Františka s takou rozhodnosťou, že František poznal, že by bolo kruté nechat jej zvedavosť aj ďalej bez uspokojenia. Použijúc tiež privilégium, dávané navštuvovateľom talianskych divadiel a spočívajúce v tom, že si môžu z hľadiska urobiť prijímací salón, priatelia zanechali lóžu a šli sa pokloniť grófke.

Ked' vstúpili do jej lóže, hneď kývla Františkovi, aby si sadol na čestné miesto.

Albert sa usadil za ňu.

„Zdá sa,“ začala, nežičiac Františkovi času, aby si sadol, „že ste nemali súrnejšej práce, ako soznámiť sa s novým lordom Ruthewenom a že ste s ním teraz najlepší priatelia na svete.“

„Bez toho, že by sme boli zašli tak ďaleko v dôvernosti, ako hovoríte, nemožno mi poprieť, pani grófka,“ odvetil František, „že sme celý deň zneužívali jeho láskavosť.“

„Ako celý deň?“

„Veru doslovne tak: ráno sme u neho raňajkovali, cez celú mascheratu prevážali sme sa po Corse v jeho koči a napokon večer sme v jeho lóži.“

„Poznáte ho teda?“

„Áno a nie.“

„Ako to?“

„To je veľmi dlhá história.“

„Ktorú mi poviete.“

„Nahnala by vám priveľa strachu.“

„Práve preto.“

„Počkajte aspoň, kým sa tá história rozuzlí.“

„Nechže je tak, mám rada zakončené príhody. Za-

tiaľ mi povedzte, aký dojem ste urobili na seba. Kto mu vás predstavil?“

„Nik; on sám sa nám dal predstaviť.“

„A kedy?“

„Včera večer, keď sme sa s vami rozložili.“

„Kým?“

„Ach, Bože môj! Veľmi prozaicky, naším hotelierom.“

„Býva teda v Španielskom hoteli ako vy?“

„Nielen v tom istom hoteli, ale aj na tej istej chodbe.“

„Ako sa menuje? Bezpochyby budete vedieť jeho meno.“

„Veľmi dobre, gróf Monte Christo.“

„Aké je to meno? To nie je meno rodu.“

„Nie, je to meno ostrova, ktorý kúpil.“

„A je on gróf?“

„Toskánsky gróf.“

„No, strovíme ho konečne, ako sme strovili iných,“ vravela grófka, ktorá patrila k najstarším benátskym rodom. „A inak aký je?“

„Spýtajte sa vikonta de Morcerf.“

„Čujte, pane, odkázali ma na vás,“ riekla grófka.

„Museli by sme byť veľmi prieberčíví, keby sme nechceli uznať, že je veľmi milý, madame,“ odvetil Albert; „desaťročný priateľ neboli by za nás urobili viacej ako on, a to s láskavosťou, jemnocitom a zdvorilosťou, ktoré naozaj prezádzajú človeka z vysokej spoločnosti.“

„Teda tak,“ riekla grófka so smiehom, „uvidíte, že môj upír bude cele jednoducho novopovýšeným zbohatlíkom, ktorý sa tvári ako Lara, aby mu odpustili

jeho milióny a aby si ho nik nemýlil s pánom Rotschil-
dom. A čo ona? Videli ste ju?"

„Aká ona?“ spýtal sa František s úsmevom.

„Včerajšia krásna Grékyňa.“

„Nie, začuli sme sice zvuk jej guslí, ona však zo-
stala neviditeľná.“

„To preto vravíte, drahý František,“ riekoval Albert,
„aby ste sa mohli tajomne tváriť. Čo si myslíte, kto bol
vlatne to modré domino, ktoré stálo v obloku, zdobenom
bielym damaskom?“

„A kde bolo to okno, zdobené bielym damaskom?“
spýtala sa grófka.

„V paláci Rospoli.“

„Gróf mal teda tri okná v paláci Rospoli?“

„Áno. Viezli ste sa po Corse?“

„Isteže.“

„Všimli ste si dvoje okien, zdobených žltým da-
maskom, a jedno okno, zdobené bielym damaskom s čer-
veným krížom? Tie tri okná patrili grófovi.“

„Ach, tak ten človek je nábob! Viete, koľko sa
platí v mäsopôstnom týždni za také tri okná v paláci
Rospoli, totiž na najkrajšom mieste Corsa?“

„Dvesto až tristo rímskych toliarov.“

„Povedzte radšej dvetisíc až tritisíc.“

„Kieho ďasa!“

„To má z toho ostrova toľké dôchodky?“

„Z ostrova? Ten mu nevynáša ani bajocco.“

„Prečo ho teda kúpil?“

„Z čudáctva.“

„Je teda originál?“

„Zdá sa mi dosť excentrický,“ odvetil Albert. „Keby
býval v Paríži a navštievoval naše divadlá, povedal by

som, môj drahý, že je to zábavný pozér, alebo chudák, ktorého pokazila literatúra. Naozaj, dnes ráno povedal niekoľko viet, hodných Diderota alebo Antonyho.“

V tej chvíli zavítala návšteva a František podľa zvyku odovzdal miesto novému hostovi; táto okolnosť bola príčinou nielen zmeny miesta, ale aj predmetu roz-hovoru.

O hodinu priatelia sa vrátili do hotela. Otec Pas-trini im zaopatril už kroje pre budúci deň a sľuboval im, že budú spokojní s jeho umnou činnosťou.

Skutočne, na druhý deň o deviatej vstúpil s krajčí-rom do Františkovej chyže, nesúc osem až deväť rím-skych sedliackych krojov. Priatelia si vybrali dva po-dobné, ktoré asi zodpovedaly ich postavám, a prikázali hostinskému, aby obidvom dal prišť na klobúk asi dvadsať metrov stužiek a zaopatril im dve z tých roz-košných hodvábnych šerp s krížnymi pestrými pruhmi, akými sa opasujú pospolití mužskí vo sviatok.

Albert sa ponáhľal presvedčiť, ako mu pristane nový kroj; bol to kabátik, modré baršúnové nohavice, pančuchy s vyšívanými hranami, črievice s prackami a hodvábna vesta. Tento malebný kroj pristal Albertovi veľmi dobre. A keď opaskom stiahol svoju elegantnú po-stavu a keď mu s klobúka, ktorý si švihácky posunul nabok, splýval na rameno prúd stužiek, František musel uznať, že kroj máva často zásluhu o fyzickú prednosť, ktorú pripisujú istým národom. Či nie sú Turci, kedysi takí malební vo svojich dlhých a pestrých sukniach, ne-pekní dnes, keď nosia modré, gombíkmi upäté radin-goty a grécke fezy, v ktorých sa podobajú vínovým fľašiam s červenými pečaťami?

František sa poklonil Albertovi, ktorý, stojac pred

zrkadlom, spokojne sa usmieval bez akýchkoľvek pochybností.

Vtom vstúpil gróf de Monte Christo.

„Páni,“ riekol, „spoločník môže byť sice príjemný, ale ešte príjemnejšia je sloboda: preto vám idem povedať, že vám dám k dispozícii koč, ktorý ste mali včera, na dnešok i na nasledujúce dni. Náš hostinský vám už iste povedal, že v jeho kôlnach mám ešte tri alebo štyri; nebude mi teda chýbať, upotrebujte ho podľa svojej vôle, či pôjdete na zábavu alebo po práci. Ak si budeme mať čo povedať, miestom našej schôdzky bude palác Rospoli.“

Mladí ľudia chceli niečo namietať, ale nemali vo skrz príčinu neprijať núkanú láskavosť, ktorá im bola inak príjemná. Prijali ju teda.

Gróf de Monte Christo zostal u nich ani nie štvrt hodiny, hovoriac o všetkom s nesmiernou ľahkosťou. Vyznal sa znamenite v literatúre všetkých krajin. Po hľad, vrhnutý na steny jeho salónu, dokázal Františkovi a Albertovi, že je milovníkom výtvarných diel. Niekoľko náhodne povedaných slov prezrádzalo, že vedy nie sú mu cudzie. Zdalo sa, že najmä lučbou sa zaoberá podrobne.

Priatelia neboli natoľko domýšľaví, že by boli chceli grófa pohosiť raňajkami, aké dostali u neho, bol by to býval veľmi zlý žart chcieť mu za jeho výtečný hod nastoliť prostrednú kuchyňu otca Pastriniho. Povedali mu to otvorene a gróf, oceňujúc ich jemnocit, prijal ospravedlnenie.

Albert bol očarovaný jeho spôsobmi a len grófova učenosť mu prekážala označiť ho za pravého gentlemana. Okolnosť môcť slobodne disponovať s kočom napĺňala

ho zvláštnou radosťou: myslal na pôvabné sedliačky, a keďže sa mu predošlý deň zjavily vo veľmi elegantnom koči, nehneval sa, že sa im vo veci povozu môže i nadväzovať vyrovnať.

O pol druhej sišli mladí ľudia dolu; kočišovi a lokajom sišlo na um, že si oblečú kabáty livrejí na zvieracie kože, čo im dodávalo ešte smiešnejšiu podobu ako predošlého dňa; František a Albert ich za to hlasne chválili.

Albert si vstokol kytku zvädnutých fialiek do gombíkovej dierky.

Pri prvom údere zvona sa pohli a hnali ulicou Vittoria na Corso.

Pri druhej obchôdzke do grófskeho koča vlietla kytka sviežich fialiek, hodená z koča, na ktorom sa viezly dámy v šašovských kostymoch, a hlásila Albertovi, že ako on a jeho priateľ, aj včerajšie sedliačky zmenily kroj, a že alebo náhodou, alebo vedené týmže úmyslom, ktorý ich nutkal k činu, volily si jeho úbor, kým on galantne odel si ich kroj.

Albert namiesto zvädnutej kytky zastokol si sviežu, ale tamtú si ponechal v ruke, a keď sa znova sišli so známym kočom, primkol ju zašubene k ústam. Tento čin zdal sa veľmi baviť nielen tú, ktorá fialky hodila, ale aj jej samopašné družky.

Deň neboli o nič menej veselý ako včerajší; je pravdepodobné, že hlbavejší pozorovateľ bol by v ňom zbadal vystupňovanejšiu hlučnosť a veselosť. Raz zbadali grófa v obloku, keď však koč šiel okolo znova, už ho tam nebolo.

Rozumie sa, že obapolné koketovanie s kytkami

fialiek medzi Albertom a dievčaťom-šašom trvalo celý deň.

František, vrátiac sa večerom domov, našiel list z vyslanectva, ktorý mu oznamoval, že na druhý deň doštane sa mu zvláštnej cti tým, že bude priyatý Jeho Svätošou. Pri každej predošej návšteve Ríma žiadal a dostał túže milosť. A z nábožnosti práve tak, ako aj z vdăčnosti nechcel vskročiť do brány hlavného sídla kresťanstva, aby nesložil svoj pokorný hold k nohám jedného z nástupcov svätého Petra, ktorý dal vzácny príklad všetkých ctností.

V ten deň teda voskrz nepomýšľal na karneval, lebo i pri všetkej dobrote, ktorou je obkľúčená jeho veľkosť, pripravujeme sa len s úctou, plnou hlbokého pohnutia, pokloniť sa pred tým vznešeným starcom, ktorého meno je Gregor XVI.

František vyjdúc z Vatikánu, vrátil sa rovno do hotela, nechtiac prejsť ani cez Corso. Odnášal si celý poklad nábožných myšlienok, pre ktoré styk so šialenou veselosťou mascheraty bol by býval profanáciou.

Päť hodín minulo desať minútami, keď sa vrátil Albert. Bol cele bez seba od radosti; neznáma složila kostym šaša, obliekla sa zas do sedliackych šiat a pri stretnutí s Albertovým kočom zdvihla masku.

Bola čarovná.

František úprimne blahoželal Albertovi: Albert to prijal ako prirodzenú vec. Poznal vraj, podľa znákov nenútenej elegancie, že jeho krásna neznáma patrí do vyššej aristokracie.

Bol rozhodnutý, že jej bude na druhý deň písť.

František počúvajúc tento intímny prejav, zbadal, že by ho Albert o niečo rád požiadal, ale otáľa sa vy-

sloviť svoju prosbu. Dohováral mu, osvedčiac sa vopred, že je hotový pre jeho šťastie obetovať všetko, čo je v jeho moci. Albert dal sa len natoľko prosiť, koľko vyžadovala priateľská zdvorilosť: napokon sa priznal, že by sa mu zavŕačil, keby mu ponechal koč aj na zajtrajšok.

Albert pripisoval priateľovej neprítomnosti krajnú láskavosť, s akou krásna sedliačka zdvihla svoju masku.

František neboli taký egoista, aby prekážal Albertovi v dobrodružstve, ktoré sľubovalo byť také príjemné pre jeho zvedavosť a také vábne pre jeho márnomyselnosť. Poznal dobre úplnú nediskrétnosť svojho úspechu. A keďže František od dvoch či troch rokov, čo cestoval krížom-krážom po Taliansku, nemal nikdy šťastie nadpriast podobnú zápletku, nehneval sa, že sa dozvie, aký priebeh majú veci v takomto prípade.

Sľúbil teda Albertovi, že sa druhý deň uspokojí len s pohľadom na výjav z obloka paláca Rospoli.

Skutočne na druhý deň videl na námestí Alberta prevážať sa sem a ta. Vikont mal ohromnú kyticu, ktorá bezpochyby mala sa stať posolkyňou ľubostného lístku. Táto domnenka premenila sa na istotu, keď František zbadal tú istú kytiku, nápadnú kruhom bielych kamélií, v rukách čarovnej masky v ružovom hodvábnom úbore šaša.

Však večer to už nebola radosť, ale mámor. Albert nepochyboval, že krásna neznáma mu odpovie podobne. František šiel v ústrety jeho želaniu, vraviac, že ho ten huriavk robí ustatým a že na budúci deň prezrie zas svoj album a porobí si nejaké poznámky.

Alberta nesklamalo očakávanie. Na druhý deň večer vstúpil do Františkovej chyže, mávajúc listom, ktorý držal za roh.

„Tak teda,“ zvolal, „mýlil som sa?“

„Odpovedala?“ spýtal sa František.

„Čítajte.“ To slovo bolo vyslovené nepopisateľným tónom. František vzal list a čítał:

„V utorok večer o siedmej sosadnite s koča pri via dei Pontefici a nasleduje rímsku sedliačku, ktorá vám vytrhne moccoletto. Keď prídeť na prvý schod chrámu San-Giacomo, uviažte si na pravé rameno svojho šašovského úboru ružovú stužku, aby som vás mohla poznať.

Do toho času do videnia.

Stálosť a diskrétnosť.“

„Tak,“ riekol Albert, keď František dočítał, „čo poviete na ten list, drahý priateľ?“

„Nuž, myslím, že vec dostáva charakter mnohosľubného dobrodružstva,“ odvetil František.

„To je aj môj náhľad,“ vravel Albert, „a bojím sa, že na ples kniežaťa de Bracciano pôjdete sami.“

František aj Albert práve ráno dostali pozvanie od povestného rímskeho bankára.

„Dajte si pozor, drahý Albert,“ riekol František; „u kniežaťa bude celá aristokracia, a ak vaša neznáma kráska patrí naozaj k aristokracii, nemôže tam chýbať.“

„Či bude chýbať alebo nie, podržím si o nej svoju mienku,“ pokračoval Albert. „Čítali ste ten list?“

„Áno.“

„Viete, ako biedne sú vzdelávané v Taliansku ženy z mezzo cito?“

To je meno mešťianstva.

„Áno,“ odvetil František.

„Tak, prečítajte si ešte raz ten lístok, preskúmajte osnovu, či nájdete čo len jednu rečovú alebo pravopisnú chybu!“

Skutočne písmo bolo pekné a pravopis bezchybný.

„Ste predurčený k blaženosti,“ rieko František Albertovi, vracajúc mu druhý raz lístok.

„Smejte sa a žartujte, ako sa vám páči, som zaľúbený,“ hovoril Albert.

„Bože môj, nestraňte ma!“ zvolal František. „Už vidím, nielen že sám pôjdem na ples kniežaťa de Bracciano, ale že sa azda môžem sám vrátiť do Florencie.“

„Ak bude moja neznáma taká láskavá, ako je krásna, osvedčujem sa rozhodne, že ostanem v Ríme aspoň šesť týždňov. Zbožňujem Rím, a napokon, mal som vždy veľký smysel pre archeologiu.“

„Nuž, ešte jedno alebo dve takéto stretnutia, a nepochybujem, že sa stanete členom Akadémie nápisov a krásneho písomníctva.“

Albert by bol iste vážne bránil svoje práva na akademické kreslo, ale tu prišli mladým ľuďom ohlásť, že je prestreté. Láska však voskrz nepokazila Albertovi dobrý apetít. Ponáhľal sa teda, práve tak ako jeho priateľ, zaujať miesto pri stole, hoc aj po obede mali pokračovať v diskusii.

Po obede hlásili príchod grófa de Monte Christo. Mladí priatelia ho nevideli od dvoch dní.

Istá vec, ako hovoril otec Pastrini, odvolala ho do Civita-Vecchia. Odišiel predošlý deň večer a vrátil sa práve len pred hodinou.

Gróf bol veľmi milý; pri tejto príležitosti alebo preto, že sa opanoval, alebo že sa nesúladných strún, ktoré sa už dva alebo tri razy ozvaly v jeho jedovatých slovách, nedotkla nijaká okolnosť, bol takmer ako ostatní ľudia. Gróf nemohol pochybovať o tom, že by ho mladý cestovateľ neboli poznal, a predsa ani jedno slovo z jeho

úst nezdalo sa svedčiť pri ich novom stretnutí, že by sa bol pamätať, že ho už inde videl. Františka však, hoci mal sto chutí urobiť náražku na ich prvé stretnutie, zadržala vždy obava, aby nebol nepríjemný človeku, ktorý jeho a jeho piateľa zahrnul toľkou láskavosťou; umienil si teda, že bude tiež rezervovaný.

Gróf sa dozvedel, že si priatelia chceli vziať lóžu v divadle Argentína, ale ju nedostali, lebo všetko bolo vypredané.

Priniesol im teda kľúč od svojej; aspoň tak sa zdalo, že je to zrejmá príčina jeho návštevy.

František a Albert dali sa kus nútiť, prejavujúc obavu, že by grófa o ňu pripravili. On však vetil, že lóža v divadle Argentína, keby ju neupotrebili, bola by na ten večer stratená, kedže on ide do divadla Palli.

Toto ubezpečenie primalo piateľov k prijatiu.

František pomaly privykol na grófovú bledosť, ktorá ho pri prvom stretnutí natoľko zarazila. Nemohol si pomôcť a musel uznáť krásu jeho prísnej hlavy, ktorej jedinou chybou, či azda základnou prednosťou — bola tá bledosť. Predchodil mu ako skutočný byronovský hrđina a František nielen že nemohol na neho pozrieť, ba ani len pomyslieť, aby si nepredstavil tú chmúrnu tvár na ramenách Manfréda alebo pod čiapkou Laru. Mal na čele tú vrásku, ktorá prezrádza stálu prítomnosť trpkej myšlienky; mal blčiace oči, ktoré čítajú v najhlbších hlbinách duše; mal hrdopyšné, výsmešné pery, ktoré slovám, čo s nich plynú, dodávajú zvláštny charakter, preto sa vrývajú hlboko do pamäti tých, ktorí ich počúvajú.

Gróf neboli už mladý, mal už aspoň štyridsať rokov, a predsa bolo každému zaraz zrejmé, že je stvorený k tomu, aby víťazil nad mladými ľuďmi, s ktorými sa

stretne. A zdalo sa skutočne, že gróf, aj v tomto ohľade podobný hrdinovi anglického básnika, má dar fascinovania.

Albert si nevedel prenachváliť šťastnú náhodu, ktorá jeho a Františka soznámila s takýmto človekom. František bol menej oduševnený, jednako však aj on podliehal vplyvu, ktorým každý nevšedný človek pôsobí na ducha tých, ktorí sú okolo neho.

Myslel na predsavzatie, ktoré gróf už dva alebo tri razy prejavil, íst do Paríža, a nepochyboval, že gróf svojím excentrickým charakterom, zvláštnou tvárou a ohromným majetkom vzbudí tam veľký dojem.

Jednako však neprial si byť v Paríži v tom čase, keď tam bude gróf.

Večer minul, ako obyčajne v talianskych divadlách, nie počúvaním spevákov, ale návštevami a rozhovormi. Grófka G... chcela nadpriast rozhovor o grófovi, ale František jej oznámil, že jej musí povedať niečo oveľa novšie, a i proti prejavom Albertovej falošnej skromnosti rozprával grófke o veľkej udalosti, ktorá od troch dní veľmi zaujímala priateľov.

Kedže takéto zápletky nie sú v Taliansku zriedkavosťou, nakoľko zvestiam cestovateľov možno veriť, grófka ani v najmenšom nerobila neveriacu a blahoželala Albertovi k začiatku dobrodružstva, ktoré sľubovalo také uspokojujúce zakončenie.

Odobrali sa so sľubom, že sa stretnú na plese kniežaťa de Bracciano, na ktorý bol pozvaný celý Rím.

Dáma s kytkou dodržala slovo: na druhý ani na tretí deň nedala o sebe voskrz znať.

Konečne zavítal utorok, posledný a najhlučnejší

deň karnevalu. V utorok otvárali divadlá o desiatej hodine predpoludním, lebo o ôsmej hodine večer začína sa pôst. V utorok každý, kto sa pre nedostatok peňazí, času alebo oduševnenia nezúčastnil na predošlých slávnostiach, zamieša sa do bachanálie, dá sa zachvátiť orgiou a vnesie kus huku a pohybu do všeobecného hriavku a víru.

František a Albert od druhej do piatej prevážali sa v rade kočov, vymieňajúc hrste konfet s kočmi na druhej strane a s pešiakmi, ktorí prebiehali medzi nohami koní, kolesami vozov, bez toho, že by sa v tom hroznom víre bolo stalo jediné nešťastie, že by bola vznikla jediná hádka alebo srážka. Taliani sú v tomto ohľade naozaj ľudskými ľuďmi. Sviatky sú im skutočnými sviatkami. Pôvodca tohto diela, ktorý žil v Taliansku päť alebo šesť rokov, nepamäta sa, že by kedy bol videl slávnosť, ktorá by bola bývala pokazená nejakou príhodou, ako to býva vždy u nás.

Albert triumfoval vo svojom šašovom úbore. Na ramene mal priviazanú ružovú stužku, ktorej konce splývaly mu až po kolená. Aby medzi ním a jeho kráskou neskrسل nedorozumenie, František si ponechal krov rímskeho sedliaka.

Čím väčšmi sa blížil večer, tým väčšmi sa vzmáhala trma-vrma; v celej ulici, vo všetkých kočoch, vo všetkých oknách nebolo jediných úst, ktoré by boly bývaly nemé, ani jedného ramena, ktoré by bolo ostalo nečinné. Bola to pravá ľudská bûrka, složená z hromobitia kriku a z krupobitia cukroviniek, kyticiek, múčnych vajíčok, pomarančov a kvetov.

O tretej hodine výstrel z mažiarov, oznievajúci na Ľudovom námestí a v Benátskom paláci, sotva preni-

kajúc strašným huriavkom, oznámil, že sa začínajú dostihy.

Dostihy sú ako moccoli najzvláštnejšou epizódou posledných karnevalských dní. Koče pri mažiarovom výstrele hned porušily rady a každý z nich zabočil do najbližšej bočnej ulice.

Všetky tieto obraty dejú sa s nepochopiteľnou zručnosťou a báječnou rýchlosťou, tak, že stráž ani len v najmenšom nesnažila sa každému určiť miesto alebo ukázať cestu.

Pešiaci pritisli sa k múrom palácov, potom sa ozval hukot konských podkov a štrngot šabľových pošiev.

Oddiel karabinníkov po pätnásť v rade hnal sa v galope po celej šírke Corsa, ktorý ho očisťoval, robiac miesto barberom. Keď oddiel pricválal na Benátske námestie, nový mažiarový výstrel oznámil, že cesta je voľná.

Hned potom vo všeobecnom, ohromnom, neslýchanom jasaní bolo vidieť hnať sa tieňom sedem či osiem koní, splašených volaním tristotisíc osôb a železnými gaštanmi, ktoré im skákaly po chrbtoch. Potom delo na Anjelskom hrade vystrelilo tri razy, čo znamenalo, že číslo tretie zvíťazilo.

Hned potom, bez akéhokoľvek iného znamenia, koče sa pohly zas, smerujúc ku Corsu, hrnúc sa všetkými ulicami ako na chvíľočku zastavené ručaje, rútiace sa všetky naraz do koryta rieky, oživujúc ju, a ohromný prúd pustil sa znova, silnejšie ako predtým, do behu medzi dvoma granitovými brehmi.

Ale do zástupu primiešal sa ešte novší element huku a pohybu; na javisku sa zjavili predavači.

Maccoli čiže maccoletti sú sviečky rozličnej veľ-

kosti, od veľkonočnej voskovice až po dušičkové sviečky, čo vznecujú v hercoch veľké scény, ktorou sa končí rímsky karneval, dve snahy:

1. zachovať svoje horiace maccoletto;
2. zahasiť maccoletto iného.

S maccolettom je to tak ako so životom: človek našiel len jeden spôsob, ako možno dať život; a tento dostal od Boha.

Ale našiel tisíc prostriedkov, ktorými ho možno odňať; je to sice pravda, že pri tomto mu trochu pomohol aj diabol.

Maccoletto možno zažať priblížením sa k akému-kolvek ohňu.

Ale kto opíše tisíc prostriedkov, vynájdených na zhášanie maccoletta, obrovské mechy, nesmierne vyhášače, nadľudské vejáre?

Každý sa ponáhľal kúpiť si maccoletti, František a Albert práve tak ako ostatní.

Noc sa rýchlo blížila; už pri vykrikovaní „Maccoli!“, opakovanom prenikavým hlasom tisícich predavačov, trblietaly sa nad zástupom dve alebo tri hviezdy. To bolo ako znamenie.

O desať minút zažiarilo päťdesiat tisíc svetiel, ťahajúcich sa od Benátskeho paláca dolu k Ľudovému námestiu a pohybujúcich sa nazad z Ľudového námestia k Benátskemu palácu.

Vyzeralo to ako slávnosť svetlonosov.

O tomto obrazе, ak sme ho nevideli, nemožno si urobiť predstavu.

Predstavte si, že sa s neba odtrhly všetky hviezdy a hniezdia sa na zemi v šialenom víre.

To všetko, sprevádzané krikom, aký ľudské ucho nikdy nepočulo na ostatnom povrchu zeme.

V tejto chvíli niet najmä spoločenských rozdielov. Facchino pripojí sa ku kniežaťu, knieža k Traustibera-novi, Traustiberan k mešťanostovi, každý fúka, zháša, nanovo zažíha. Keby sa v tej chvíli zjavil starý Eolus, bol by vyhlásený za kráľa maccolov a Aquillou pravdepodobne za dediča koruny.

Ten šialený, blčiaci sprievod trval až dve hodiny. Corso bolo osvetlené ako vo dne, holo možno rozoznať črty divákov v treťom až štvrtom poschodi.

Albert pozeral každých päť minút na hodinky; konečne ukazovaly sedem.

Obidvaja priatelia boli práve pri via dei Pontefici; Albert sostúpil s koča, držiac maccoletto v ruke.

Asi ďve alebo tri masky sa chceli k nemu priblížiť, aby mu ich zhasily alebo vytrhly; ale Albert, ako obratný rohovník, odrazil ich na desať krokov a pokračoval v ceste ku chrámu San-Giacomo.

Schody boli preplnené zvedavcami a maskami, bo-riacimi sa medzi sebou, kto komu vytrhne sviecu z ruky. František pozoroval Alberta a videl ho vystúpiť na prvý schod; takmer hned nato maska, majúca dobre známy kostym sedliačky s kytkou, vystrela ruku, a pretože vi-kont sa teraz nebránil, vzala mu maccoletto.

František bol príďaleko, a tak nemohol rozumieť slová, ktoré si povedali; tie slová však pravdepodobne neobsahovaly nepriateľský úmysel, lebo videl Alberta a sedliačku, ako sa vzdáľujú, vedúc sa pod pazuchy.

Za čas ich sledoval medzi zástupom, ale pri via Macello mu zmizli zpred očí.

Zrazu zaznel zvon, oznamujúci koniec karnevalu, a v tej chvíli zhasly všetky maccoli ako by pod úderom čarovného prúta. Zdalo sa, sťa by jedno obrovské zadutie vetra bolo zničilo všetko.

František sa ocitol v najhustejšej tme.

Vtom zamíkol hurhaj, sťa by mohutný dych, ktorý odniesol svetlo, odniesol aj huk.

Bolo počuť len hrkot kočov, odvážajúcich domov masky; kde-tu bolo vidno svetlo, svietiace za oknami.

Karneval sa skončil.

XVI. KATAKOMBY SVÄTÉHO ŠEBASTIÁNA.

František azda ešte nikdy nepocítil taký ostrý dojem, taký rázny prechod z veselosti do smútka ako v tej chvíli; predchodilo mu, ako by sa bol Rím práve zmenil pod magickým dychom nejakého démona noci na veľkú hrobku. Intenzívnosť tmy bola tým väčšia, že mesiac, z ktorého ubúdalo, mal vyjsť až o jedenástej hodine; ulice, ktorými sa viezol mladý človek, norily sa do najhustejšej tmy. Ináč cesta bola krátka; po desiatich minútach jeho, lepšie povedané grófov koč zastal pred hotelom de Londres.

Čakali na nich s obedom; keď však Albert vopred oznámil, že sa tak skoro nevráti, František si sadol ku stolu sám.

Otec Pastrini, ktorý zvykol vidieť ich obedovať spolu, spytoval sa na príčinu jeho neprítomnosti; František mu však povedal len toľko, že Albert dostal predvčerom pozvanie a prijal ho. Rázne zhasnutie maccoletov, tma, ktorá zamenila svetlo, po huriavku nasledu-

júce ticho zanechaly vo Františkovej duši smútok, ktorý neboli bez nepokoja. I pri úslužnosti a starostlivosti hostinského, ktorý dva alebo tri razy sa ho prišiel spýtať, či niečo nepotrebuje, naobedoval sa pohrúžený do veľkého mlčania.

František sa rozhodol, že bude čakať na Alberta podľa možnosti čím dlhšie. Objednal si teda koč až na jedenástu a požiadal otca Pastriniho, aby ho hneď uvedomil o Albertovom príhode, keby sa pre akúkoľvek príčinu zjavil v hostinci. Už bolo jedenásť, a Albert sa ešte nevrátil. František sa obliekol a odišiel, oznámiac hostinskému, že strávi noc u kniežaťa de Bracciano.

Dom kniežaťa de Bracciano je jeden z najobľúbenejších domov v Ríme; kňažná, jedna z posledných dedičiek Colonovcov, je dokonalým vzorom hostiteľky, preto slávnosti, ktoré on usporiada, majú europskú povest. František a Albert prišli do Ríma s odporúčaniami, ktoré im umožnily prístup k nemu. Prvé, na čo sa knieža Františka spýtalo, bolo, kde ostal jeho priateľ. František odpovedal, že od neho odišel vo chvíli, keď zhášali maccoli, a že mu zmizol z pred očí na via Macello.

„Nevrátil sa teda?“ spýtalo sa knieža.

„Čakal som na neho až doteraz,“ odvetil František.

„A viete, kam šiel?“

„Neviem určite, ale myslím, že ide o nejakú schôdzku.“

„Všakver,“ rieklo knieža, „je to mrzký deň, či vlastne mrzká noc pre oneskorených, pani grófka?“

Tieto posledné slová platili grófke G..., ktorá práve prišla, opierajúc sa o rameno brata kniežaťa, pána Torloniho.

„Ba naopak,“ vetila grófka, „tak sa mi vidí, že je

to nádherná noc. A tí, čo sú tuná, len to budú ľutovať, že tak rýchlo minula.“

„Nehovorím o osobách, ktoré sú tu,“ odvetilo s úsmevom knieža, „nehrozí im iné nebezpečenstvo, len že sa mužskí do vás zaľúbia, a ženy, vidiac vás takú pôvabnú, ochorejú od žiarlivosti. Hovorím o tých, ktorí chodia po uliciach v Ríme.“

„Ach, Bože môj!“ zvolala grófka. „Ktože by teraz chodil po rímskych uliciach okrem ľudí, idúcich na ples?“

„Náš priateľ Albert de Morcef, pani grófka, ktorého som zanechal asi o siedmej večer, keď prenasledoval svoju neznámu, a ktorého som od toho času nevidel.“

„Akô, a vy neviete, kde je?“

„Nemám poňatia.“

„A má zbraň?“

„Je oblečený za šaša.“

„Nemali ste ho opustiť,“ rieklo knieža Františkovi, „vy, ktorý lepšie poznáte Rím ako on.“

„To sa ľahko povie! Ale bolo by to bývalo to isté, ako chcieť zastaviť z barberov číslo tretie, ktoré dnes zvíťazilo pri dostihoch,“ odvetil František. „A konečne, čo by sa mohlo stať?“

„Ktovie? Je tmavá noc a Tibera je v blízkosti ulice Macello.“

Františka prehradilo, keď videl, že knieža a grófka majú o jeho priateľa obavy práve tak ako on sám.

„Povedal som i v hostinci, že mám čest stráviť noc u vás, pán knieža,“ riekol František, „a majú mi prísť oznámiť jeho návrat.“

„Hľadťte,“ vravelo knieža, „tak sa mi vidí, že jeden z mojich sluhov vás práve hľadá.“

Knieža sa nemýlico; sluha, zbadajúc Františka, pristúpil k nemu.

„Excelencia,“ riekol, „majiteľ hostinca de Londres vám odkazuje, že na vás čaká akýsi človek s listom od vikonta de Morcerf.“

„S listom od vikonta?“ zvolal František.

„Áno.“

„A kto je ten človek?“

„Neviem.“

„Prečo mi ho nedoniesol sem?“

„Posol mi nedal nijaké vysvetlenie.“

„A kde je posol?“

„Keď videl, že som vám to šiel označiť do tanečnej siene, odišiel.“

„Oh, Bože môj,“ povedala Františkovi grófka; „chodťte ta rýchlo! Chudák mladý človek, stala sa mu asi nejaká nehoda.“

„Už bežím,“ odvetil František.

„Prídeťte nám povedať, čo sa stalo?“ spýtala sa grófka.

„Áno, ak to nebude vážne; inak neviem, čo sa ešte stane so mnou.“

„V každom prípade budťte opatrný,“ upozorňovala ho grófka.

„Oh, nebojte sa!“

František vzal klobúk a odišiel s chvatom. Koč poslal domov a objednal si ho až na druhú hodinu. Na šťastie však palác Bracciano, vedúci s jednej strany na Corso, s druhej na Námestie svätých apoštolov, je od hostinca de Londres vzdialený len na desať minút. Pri-

bližujúc sa k hotelu, František zbadal stáť mužského naprostred ulice; nepochyboval ani na chvíľu, že je to Albertov posol. Mužský bol zahalený do veľkého plášťa. František pošiel k nemu, ale na jeho veľké počudovanie on ho oslovil prv.

„Čo chcete, Excelencia?“ spýtal sa, ustúpiac ako človek, čo si dáva pozor.

„Nie vy mi prinášate list od vikonta de Morcerf?“

„Vaša Excelencia býva v hoteli Pastriniho?“

„Áno.“

„Vaša Excelencia cestuje s vikontom?“

„Áno.“

„Ako sa volá Vaša Excelencia?“

„Barón František d'Epinay.“

„Ten list teda patrí Vašej Excelencii.“

„Treba odpovedať?“

„Áno. Váš priateľ sa aspoň úfa, že odpoviete.“

„Podte teda nahor ku mne, dám vám odpoved.“

„Radšej počkám tu,“ odvetil posol.

„Prečo?“

„Vaša Excelencia to porozumenie, keď prečíta list.“

„Najdem vás teda tu?“

„Doista.“

František vstúpil do hotela; na schodoch sa stretol s otcom Pastrinim.

„Tak teda?“ spýtal sa hostinský.

„Teda čo?“ spýtal sa František miesto odpovede.

„Videli ste mužského, ktorý vám chcel odovzdať odkaz vášho priateľa?“ spýtal sa Františka Pastrini.

„Áno, videl som ho,“ odvetil František, „odovzdal mi tento list. Dajte u mňa zažať svetlo.“

Hostinský rozkázal sluhovi, aby odprevadil Fran-

tiška so sviečkou. Mladému človeku sa zdalo, že otec Pastrini hľadí na neho ustrašene, a preto sa tým väčšmi ponáhľal prečítať Albertov list; len čo bola svieca zažatá, pristúpil k nej a rozvinul list. Písal ho Albert vlastnoručne a bol ním aj podpísaný. František ho prečítal dva razy, lebo sa mu ani len nesnívalo o tom, čo obsahoval.

Doslovne znel takto:

„Drahý priateľ, hned, ako dostanete tento list, buďte taký dobrý vyňať z mojej toboľky, ktorú nájdete vo štvorhrannom priečinku sekretára, úverný list; ak nepostačí môj, pripojte k nemu aj svoj. Zájdite k Torlonimu, vyzdvihnite hned štyritisíc piastrov a odovzdajte ich doručiteľovi. Je nesmierne dôležité, aby mi suma bola hned zaslaná.

Nesúrim viac, spoliehajúc sa na vás, ako by ste sa vy mohli spoliehať na mňa.

P. s. I believe now to italian banditti.*

Váš priateľ
Albert de Morcerf.“

Pod týmito riadkami bolo napísané cudzou rukou týchto niekoľko slov:

„Se alle sei della mattina le quattro mile piastre non sono nelle mie mani, alla sette il conte Alberto avia cessato di vivere.

Luigi Vampa.“

* Teraz už verím v talianskych banditov.

Druhý podpis všetko vysvetlil Františkovi, ktorý teraz pochopil, prečo nechcel ísť s ním posol nahor; ulica sa mu videla istejšia ako Františkova chyža. Albert sa dostal do rúk zlovestného zbojníckeho vodcu, v ktorého jestvovanie nechcel dlho veriť.

Nebolo veľa času. František bežal k sekretáru, otvoril ho, našiel v označenom priečinku toboľku a v toboľke úverný list, znejúci vcelku na šesťtisíc piastrov, ale z tých šesťtisíc piastrov Albert už strovil tritisíc. František nemal úverný list, lebo býval vo Florencii a prišiel do Ríma len na sedem alebo osem dní, vzal so sebou len sto louisarov a z tých mu ostalo len päťdesiat.

Bolo teda ešte treba sedem- alebo osemsto piastrov, aby oni dvaja, František a Albert, sohnali žiadane peniaze, pravda, v tomto prípade mohol sa spoliehať na ochotu pánov Torlonich.

Chcel sa teda, bez straty čo len chvíľky, vrátiť do paláca Bracciano, keď mu zrazu mozgom prebleskla jasná myšlienka.

Smysliac si na grófa de Monte Christo, František chcel práve poslať pre otca Pastriniho, keď sa hostinský sám zjavil na prahu jeho chyže.

„Drahý pán Pastrini,“ riekol s chvatom František, „neviete, je gróf doma?“

„Áno, Excelencia, práve sa vrátil.“

„Myslíte, že sa už odobral na odpočinok?“

„Pochybujem.“

„Zazvoňte, prosím vás, u neho a poproste ho mojím menom o dovolenie, aby som smel k nemu prísť.“

Otec Pastrini ponáhľal sa vykonať, o čo ho požiadal; o päť minút sa vrátil.

„Gróf čaká Vašu Excelenciu,“ povedal.

František prešiel cez chodbu a sluha ho zaviedol ku grófovi. Gróf bol v malom kabinete, obklúčený po hovkami, ktoré ešte František nevidel. Šiel mu oproti.

„Oh, aký dobrý vietor vás sem zavial v túto chvíľu?“ spýtal sa ho. „Náhodou idete vari ku mne na večeru? To by bolo od vás veľmi milé!“

„Nie, idem s vami prehovoriť o vážnej veci.“

„O vážnej veci!“ opakoval gróf, upierajúc na Františka svoj prenikavý pohľad. „O akej veci?“

„Sme sami?“

Gróf šiel ku dverám a vrátil sa.

František mu podal Albertov list.

„Čítajte,“ riekoval.

Gróf prečítał list a povedal:

„Ach!“

„Videli ste aj dodatok?“ spýtal sa František.

„Áno,“ odvetil gróf, „vidím ho dobre:

Se alle sei della mattina le quattro mile piastre non sono nelle mie mani, alla sette il conte Alberto avia cessato di vivere.*

Luigi Vampa.“

„Čo poviete na to?“ spýtal sa František.

„Máte žiadane peniaze?“

„Áno, chýba mi však osemsto piastrov,“ odvetil František.

Gróf pristúpil k sekretáru, otvoril ho, vytiahol priečinok, plný zlata, a riekoval Františkovi:

* Ak ráno o šiestej nebudem mať v rukách tých štyritisíc piastrov, vikont Albert o siedmej prestane žiť.

„Úfam sa, že ma neurazíte tým, aby ste sa obrátili na niekoho iného ako na mňa!“

„Naopak, ved' vidíte, že som šiel rovno k vám,“ odvetil František.

„Ďakujem vám; vezmite si.“

A kývol Františkovi na priečinok.

„Je naozaj potrebné poslať tie peiazne Luigimu Vampovi?“ spýtal sa mladý človek, hľadiac teraz on pevným pohľadom na grófa.

„Hm, súdte sami,“ odvetil gróf, „dodatok zneje precízne.“

„Tak sa mi vidí, že keby ste sa chceli unúvať hľadaním prostriedku, ktorý by zjednodušil vyjednávanie, našli by ste ho.“

„A aký?“ spýtal sa gróf s údivom.

„Keby sme napríklad šli spolu k Vampovi, istý som si, že by vám neodoprel prepustiť Alberta.“

„Mne? A prosím vás, aký vplyv by som mohol mať ja na toho zbojníka?“

„Či ste mu len nedávno neprekázali dobrodenie, na ktoré sa nezabúda?“

„Aké?“

„Či ste nezachránili Peppinovi život?“

„Ah, ah, kto vám to povedal?“

„To nie je dôležité! Viem to.“

Gróf, svraštiač obrvy, na chvíľu zamíkol.

„A keby som šiel k Vampovi, odprevadili by ste ma?“

„Keby vám moja prítomnosť nebola príliš nepríjemná ...“

„Nedbám! Je pekne, prechádzka v okolí Ríma môže nám ísť len na úžitok.“

„Budeme potrebovať zbrane?“

„Načo?“

„Peniaze?“

„Nie sú potrebné. Kde je ten človek, ktorý do niesol list?“

„Na ulici.“

„Čaká na odpoved?“

„Áno.“

„Musíme predsa vedieť, kam ideme. Zavolám ho.“

„Márna námaha, nechcel ísť hore.“

„K vám, možno. Ale ku mne pôjde.“

Gróf pristúpil k obloku kabínetu, zierajúcemu na ulicu, a zahvízdal istým spôsobom. Do plášťa zahalený človek odstúpil od steny a prišiel až doprostred ulice.

„Salite!“ riekol gróf s prízukom, ako by rozkazoval sluhovi.

Posol poslúchol hned, bez váhania, ba ochotne, a vybehnúc po štyroch vonkajších schodoch, vstúpil do hotela. O päť minút stál vo dverách kabínetu.

„Ah, to si ty, Peppino!“ zvolal gróf.

Peppino však miesto odpovede pokľakol, schvátil grófovú ruku a niekoľko ráz k nej pritisol peru.

„Ach,“ riekol gróf, „ty si ešte nezabudol na to, že som ti zachránil život! Zvláštna vec! Ved' je to už týždeň.“

„Nie, Excelencia, nezabudnem na to nikdy,“ odvetil Peppino s prízvukom hlbokej vdăčnosti.

„Nikdy, to je dlho! Ale už aj to je veľa, že si to myslíš. Vstaň a odpovedaj!“

Peppino vrhol nepokojný pohľad na Františka.

„Oh, môžeš hovoriť pred Jeho Excelenciou,“ povedal gróf, „je to môj priateľ.“

„Dovolíte, aby som vás tak menoval,“ rieko gróf po francúzsky, obrátiac sa k Františkovi; „je to potrebné, ak chceme, aby nám ten človek dôveroval.“

„Môžete hovoriť predo mnou,“ vyzval František Peppina, „som grófov priateľ.“

„Tak dobre,“ vetil Peppino, obracajúc sa ku grófovi; „nech sa ma sptyuje Vaša Excelencia, budem odpovedať.“

„Ako sa dostal vikont Albert do Luigiho rúk?“

„Excelencia, Francúzova ekipáž stretla sa niekoľko ráz s povozom, v ktorom sedela Tereza.“

„Náčelníkova milenka?“

„Áno, Francúz vrhal na ňu zaľúbené pohľady, Tereza odpovedala na ne pre zábavu; Francúz hádzal na ňu kytky, ona na neho tiež; to všetko robilo sa, rozumie sa, so súhlasom náčelníka, ktorý bol tiež v koči.“

„Ako!“ zvolal František. „Luigi Vampa bol v koči rímskych sedliačok?“

„On sám poháňal, preoblečený za kočišá,“ odvetil Peppino.

„A potom?“ spýtal sa gróf.

„Nuž, potom sňal Francúz masku: Tereza s dovolením náčelníka urobila to isté; Francúz si želal schôdzku, Tereza súhlasila, lenže miesto Terezy stál Beppo na schodoch chrámu San-Giacomo.“

„Ako!“ prerušil ho František zas. „Tá sedliačka, ktorá mu vytrhla moccolett . . .?“

„Bol pätnásťročný chlapec,“ vetil Peppino. „Ale váš priateľ sa preto nemusí hanbiť, že sa mu dal chytiť. Beppovi už viacerí sadli na lep, nemyslite si!“

„A Beppo ho vyviedol za múry mesta?“ spýtal sa gróf.

„Tak je; na konci via Macello čakal koč; Beppo si doň sadol a vyzval Francúza, aby urobil to isté; ten sa nedal dva razy ponúknut. Beppa zdvorile usadil si na pravú stranu a sám si sadol vedľa neho. Tu mu Beppo povedal, že ho dovezie do vily, ležiacej za Rímom asi na miľu cesty. Francúz ubezpečil Beppa, že je ochotný ísť za ním na koniec sveta. Kočiš sa pustil ulicou di Ripetta a vyjachal bránou San-Paolo; keď boli asi dvesto krokov za mestom a keď Francúz stal sa príliš podnikavým, Beppo mu oprel o hruď pári pištolí; kočiš hneď zastavil kone, otočil sa na kozlíku a urobil to isté. Súčasne štyria naši ľudia, skryti na kraji Alma, priskočili ku dvierkam. Francúz sa chcel brániť, tak som počul, že trochu hrdúsil Beppa, ale čo mohol robiť proti piatim ozbrojeným mužským? Musel sa poddať: prinútili ho vystúpiť z koča, šli s ním po brehu riečky a doviedli ho k Tereze a Luigimu, ktorí na neho čakali v katakombách svätého Šebastiána.“

„Tak,“ riekol gróf, obracajúc sa k Františkovi, „tak sa mi vidí, že sa táto história vyrovna každej inej! Čo poviete na ňu vy, ktorý ste znalec?“

„Toľko, že by sa mi zdala zaujímavá, keby sa týkala niekoho iného, a nie chudáka Alberta,“ odvetil František.

„Isté je,“ povedal gróf, „že keby ste ma tu neboli našli, ten zálet by nášmu priateľovi bol prišiel trocha draho. Ale upokojte sa, takto pretrpí len strach a vyjde z toho bez pohromy.“

„Ale predsa pôjdeme pre neho,“ riekol František.

„Na moj veru, tým skôr, že je na veľmi malebnom mieste! Poznáte katakomby svätého Šebastiána?“

„Nie, nikdy som tam neboli, ale mal som vždy úmysel, že si ich raz obzriem.“

„Tak teraz máte na to najlepšiu príležitosť, akú by ste málokedy našli. Máte povoz?“

„Nie.“

„To nič. Moji ľudia sú navyknutí mať pre mňa vodne v noci jeden zapriahnutý.“

„Zapriahnutý?“

„Áno. Ja som veľmi kapriciózny človek. Musím vám povedať, že niekedy ráno alebo po obede, alebo o polnoci síde mi na um zrazu odísť na niektoré miesto sveta, a odídem.“

Gróf zazvonil; zjavil sa jeho komorník.

„Nech vyjachá môj koč,“ rozkázal gróf. „Vyberte z tašiek pištole, kočiša nemusíte budiť. Ali bude poháňať.“

O chvíľu sa ozvalo rachotenie koča, ktorý zostal pred bránou domu.

Gróf vyňal hodinky.

„Je pol jednej,“ riekoval; „keby sme ztadiaľto odišli ráno o piatej, ešte by sme prišli načas. Ale to meškanie mohlo by vášmu priateľovi zapríčiniť zlú noc, bude teda lepšie, keď sa poponáhľame vytrhnúť ho z rúk nevercov. Ešte ste vždy odhodlaný ísť so mnou?“

„Väčšmi ako inokedy.“

František a gróf vyšli, Peppino ich nasledoval.

Pred bránou našli koč. Ali sedel na kozlíku. František poznal nemého otroka z jaskyne na Monte Christo.

František a gróf sadli si do koča, Peppino vyliezol k Alimu a odcválali. Ali dostal vopred rozkazy, lebo sa poberal cez Corso, prešiel krížom cez Campo Vaccino, pustil sa po strada San-Gregorio nahor a prišiel ku bráne svätého Šebestiána; tam chcel strážnik robiť nejaké ťažkosti, gróf Monte Christo mu však ukázal dovolenie

rímskeho gubernátora, že môže v hocktorú hodinu dňa alebo noci vjachať doň. Mreže brány sa teda zdvihly, stráž dostala za ustávanie louisdor a viezli sa ďalej.

Cesta, ktorou uháňal koč, bola bývalá via Appia, vrúbená nahrobníkmi. Zavše sa zdalo Františkovi, že vidí v lúčoch vychodiaceho mesiaca akúsi stráž, vystupujúcu z tône niektornej zrúcaniny. Ale na znamenie, ktoré s ňou Peppino vymenil, stráž sa vždy utiahla do tône a zmizla.

V blízkosti Carakallovho cirkusu koč zastal. Peppino prišiel otvoriť dvierka a gróf s Františkom vystúpili.

„O desať minút sme na mieste,“ riekol gróf svojmu spoločníkovi.

Potom vzal Peppina nabok, niečo mu potichu rozkázal, Peppino odišiel a priniesol fakľu, ktorú vyňal zo skrinky koča. Uplynulo päť minút a František videl, ako zachodí pastier po úzkej ceste, vedúcej po hrboľatej vulkanickej rímskej planine, a mizne vo vysokej červenkevej tráve, ktorá bola podobná zježenej hrive akéhosi obrovského leva.

„Teraz,“ riekol gróf, „podieme za ním.“

František a gróf pustili sa za ním po tej istej ceste, ktorá ich po sto krokoch doviedla na svah, končiaci sa v malej doline.

Onedlho zbadali dvoch mužských, ktorí sa rozprávali v tôni.

„Máme ísť ďalej?“ spýtal sa grófa František, „a či máme čakať?“

„Pôjdeme; Peppino už asi oznámil predstráži náš príchod.“ František a gróf sa blížili; zbojník pozdravil.

„Excelencia,“ vravel Peppino grófovi, „ak chcete ísť za mnou, vchod do katakomb je odtiaľto na dva kroky.“

„Dobre,“ odvetil gróf, „chod’ napred.“

A naozaj, za hustými kriakami, medzi niekoľkými skalami zíval otvor, cez ktorý sa človek ľahko mohol pretiahnuť.

Peppino vklízol otvorm prvý: sotva však urobil niekoľko krokov, podzemná chodba sa rozširovala. Tu zastal, zapálil fakľu a obzeral sa, či idú za ním.

Najprv sa pustil vchodom gróf; František šiel za ním.

Pôda sa klonila miernym svahom napred, a čím ďalej, tým väčšmi sa šírilo priestranstvo; jednako František a gróf museli sa ešte skláňať a ľahko by boli mohli ísť vedľa seba. Tak urobili ešte sto päťdesiat krokov, keď ich zastavil niekto, zavolajúc: „Kto je!“

Zbadali, ako sa zablýskal vo tme na cieve pušky odlesk ich fakle.

„Priateľ,“ zvolal Peppino.

Šiel napred a povedal ticho niekoľko slov druhej stráži, ktorá, ako prvá, pozdravila, kynúc nočnej návštive, že môže pokračovať v ceste.

Za strážou boli schody, počítajúce asi dvadsať stupňov; gróf a František sostúpili po nich a ocitli sa na nejakej pohrebištovej križovatke. Na spôsob hviezdnych lúčov rozchádzalo sa tu päť ciest, a steny, v ktorých boli nad sebou vyryté podobné výklenky, hlásaly, že hostia vstúpili konečne do katakomb.

V jednej z tých dutín, ich rozmery nebolo možno určiť, bolo vidieť záblesky svetla.

Gróf položil Františkovi ruku na plece.

„Chcete vidieť banditský tábor v pokoji?“ spýtal sa ho.

„Isteže,“ odvetil František.

„Podte teda za mnou!... Peppino, zahas fakľu!“

Peppino poslúchal a František s grófom ocitol sa v najhustejšej tme. Jedine asi päťdesiat krokov pred nimi tancovalo pozdĺž steny aj naďalej niekoľko červenkavých svetiel, ktoré sa staly viditeľnejšími preto, lebo Peppino zahasil fakľu.

Kráčali napred bez slova, gróf viedol Františka, ako by mal zvláštnu schopnosť vidieť vo tme. František tiež rozoznával ľahšie cestu, čím väčšmi sa blížili ku svetlu, ktoré bolo ich vodcom.

Prešli troma oblúkmi, z ktorých stredný slúžil za dvere.

Oblúky oddeľovaly chodbu, na ktorej bol gróf s Františkom, od veľkej štvorhrannej miestnosti, obkľúčenej vokol výklenkami, podobajúcimi sa tým, o ktorých už bola reč. Vprostriedku tejto miestnosti stály štyri kamene, ktoré kedysi slúžily za oltár, ako o tom svedčil kríž, ktorý bol nad nimi postavený.

Na stípe stojaca jediná lampa osvetľovala bledým blkotavým svetlom podivný výjav, ktorý vystupoval pred zrakom dvoch v tôni skrytých návštevníkov.

Pri stípe sedel mužský, opieral sa oň laktom a čítal, chrbotom obrátený k oblúkom, cez ktoré hostia hľadeli na neho.

Bol to náčelník bandy, Luigi Vampa.

Okolo neho bolo možno rozoznať asi dvadsať zbojníkov, ktorí boli ľubovoľne soskupení, ležali v pláštoch alebo sedeli na akejsi kamennej lavici, ktorá sa tiahla vokol pozdĺž celého kolumbária, a opierali sa o stenu; každý mal naporúdzí karabínu.

Tôni sa podobajúca, zamíknutá, sotva viditeľná stráž prechádzala sa v úzadí pred nejakým otvorom, ktorý

bolo možno rozoznať len preto, že tma na tom mieste bola hustejšia.

Ked gróf usúdil, že František sa už dostatočne nabažil pohľadu na tento malebný obraz, položil prst na ústa, aby bol ticho; potom vystúpil po troch schodoch, vedúcich ku kolumbáriu, vošiel prostredným oblúkom do miestnosti a pristúpil k Vampovi, ktorý bol tak hlboko pohrúzený do čítania, že nepočul jeho kroky.

„Kto je?“ zvolala menej zamyslená stráž, ktorá zbadala vo svetle lampy, že za náčelníkom vyrastá akýsi tieň.

Pri tom zavolaní Vampa rýchlo vstal a hned vytrhol zpoza pása pištoľu.

Vo chvíľočke boli všetci zbojníci na nohách a dvadsať ciev karabín mierilo na grófa.

„Tak sa mi vidí,“ rieko cele pokojným hlasom, nepohnúc jediným svalom tváre, „drahý Vampa, že je zbytočné s toľkými okolkami vítať priateľa.“

„Dolu zbraň!“ zvolal náčelník, robiac jednou rukou veliteľský posunok, kým druhou snímal úctivo klobúk.

Potom, obrátiac sa k neobyčajnej osobe, ktorá ovládala celý výjav, rieko:

„Prepáčte, pán gróf, ale tak málo som počítal s vašou ctihodnou návštevou, že som vás ani nepoznal.“

„Tak sa mi vidí, že máte vôbec krátku pamäť, Vampa,“ vetil gróf, „a nielen že zabúdate na tvár ľudí, ale aj na smluvy, ktoré ste s nimi uzavreli.“

„Na akú smluvu som zabudol, pán gróf?“ spýtal sa zbojník ako človek, ktorý, urobiac chybu, nepraje si iné, len aby ju mohol napraviť.

„Či sme sa nedohodli,“ povedal gróf, „že nielen

moja osoba, ale aj osoba mojich priateľov bude nedotknuteľná?“

„A čím som narušil tú smluvu, Excelencia?“

„Uniesli a sem ste zavliekli včera večer vikonta Alberta de Morcerf,“ pokračoval gróf s prízvukom, pri ktorom sa František striašol, „ten mladý človek je mojím priateľom, býva v tom istom hostinci ako ja, ten mladý človek sa vozil celý týždeň na mojom koči po Corse, a predsa ste ho uniesli a odvliekli sem, a,“ dodal gróf, vynímajúc z vrecka list, „žiadali za neho výkupné ako za hocikoho, kto vám príde do cesty.“

„Prečo ste mi to nepovedali?“ zvolal náčelník, obrátiac sa ku svojim ľuďom, ktorí ustúpili pred jeho pohľadom. „Prečo ste dopustili, že som nemohol dodržať slovo proti takému človeku, ako je pán gróf, ktorý má v rukách život všetkých nás? Pri Kristovej krvi! Keby som si bol istý, že niekto z vás to vedel, že ten mladý človek je priateľom Jeho Excelencie, hned by som ho vlastnoručne zastrelil!“

„Povedal som vám,“ riekol gróf, obracajúc sa ku Františkovi, „že je v tom nejaký omyl!“

„Vy nie ste sami?“ spýtal sa znepokojený Vampa.

„Som tu s pánom, ktorému bol adresovaný tento list, a chcel som mu dokázať, že Luigi Vampa dodrží slovo. Podte, Excelencia,“ riekol Františkovi, „Luigi Vampa povie vám to sám, akým zúfalým ho robí omyl, ktorého sa práve dopustil.“

František sa priblížil; náčelník mu šiel niekoľko krokov oproti.

„Excelencia, vitajte medzi nami,“ riekol mu; „počuli ste, čo priam povedal gróf a čo som mu odpovedal; dokladám, že by som ochotne dal tých štyritisíc piastrov,

ktoré maly byť výkupným za vášho piateľa, keby tým vec mohla byť odčinená.“

„Ale kde je zajatý? Nevidím ho,“ spýtal sa František, obzerajúc sa s nepokojným pohľadom.

„Úfam sa, že sa mu nič zlého nestalo!“ povedal gróf, kaboniac obrvy.

„Zajatý je tam,“ ukázal Vampa na výklenok, pred ktorým sa prechádzala zbojnícka stráž; „oznámim mu to sám, že je slobodný.“

Náčelník šiel k miestu, ktoré označil ako Albertovo väzenie; František a gróf ho nasledovali.

„Čo robí zajatý?“ spýtal sa stráže Vampa.

„Na moj pravdu, neviem, kapitán,“ odvetila stráž.
„Asi hodinu sa ani nepohol.“

„Podte, Excelencia,“ riekol Vampa.

Gróf a František vystúpili po niekoľkých schodoch, idúc za náčelníkom, ktorý odstrčil závoru a otvoril dvere.

Tu pri svetle lampy, podobnej tej, čo osvetľovala kolumbárium, videli Alberta, zahaleného do plášťa, ktorý mu požičal jeden zbojník, ležať na zemi a spať najtvrdší snom.

„Vera,“ rierol gróf so svojím divným úsmevom, „to nie je zlá vec od človeka, ktorý má byť o siedmej ráno zastrelený.“

Vampa pozrel s istým obdivom na spiaceho Alberta; bolo zrejmé, že má smysel pre takýto dôkaz smelosti.

„Máte pravdu, pán gróf,“ riekol; „tento človek iste patrí k vašim piateľom.“

Potom, pristúpiac k Albertovi, dotkol sa jeho ramena a riekol:

„Excelencia, ráčte vstávať!“

Albert vystrel telo, pretrel si ruky a otvoril oči.

„Ah,“ zvolal, „to ste vy, náčelník? Hrom do toho, mohli ste ma nechať spať! Mal som taký pekný sen! Zdalo sa mi, že tancujem u Torlonich valčík s grófkou G...“

Vyňal hodinky, ktoré si ponechal, aby mohol pozorovať plynutie času.

„Pol druhej ráno!“ povedal. „Ale do čerta, prečo ma budíte v takom čase?“

„Aby som vám povedal, Excelencia, že ste slobodný.“

„Môj milý,“ odvetil Albert s prejavom nenútej vtipnosti, „pre budúcnosť si zapamätajte zásadu Napoleona Veľkého: ,Len pre zlé zvesti ma zobudťte!‘ Keby ste ma boli nechali spať, bol by som dotancoval valčík a bol by som vám za to vďačný cez celý život... Výkupné teda zaplatili?“

„Nie, Excelencia.“

„Ako to teda príde, že som slobodný?“

„Niekto, komu nemôžem nič odoprieť, prišiel po vás.“

„Až sem?“

„Až sem.“

„Ach, na moj’ pravdu, ten niekto je veľmi láskavý!“

Albert sa rozhľadel a zbadal Františka.

„Ako to,“ riekoł, „to vy, drahý František idete tak ďaleko vo svojej priateľskej oddanosti?“

„Nie ja,“ odvetil František, „ale náš sused, pán gróf de Monte Christo.“

„Ach, pán gróf,“ zvolal veselo Albert, upravujúc si kravatu a manžety, „ste skutočne vzácny človek a úfam sa, že ma budete považovať za svojho večného dlžníka: najprv pre koč a potom pre túto vec!“

S tými slovami podal grófovi ruku, ktorý, keď ju mal stisnúť, sa striasol, ale potom ju predsa stisol.

Zbojník pozeral na výjav s údivom; iste bol zvyknutý, že sa pred ním jeho zajatci triasli, a hľa, smiešny humor tohto sa tu voskrz nezmenil; František však bol očarovaný, že Albert aj proti zbojníkovi zachoval národnú česť.

„Drahý Albert,“ vravel mu, „keby ste sa chceli ponáhlať, ešte by sme mali dosť času zakončiť noc u Tornoniho, budete pokračovať vo valčíku tam, kde ste prestali, a nemusíte sa sťažovať na signora Luigiho, ktorý sa pri celej veci správal ako poriadny človek.“

„Ach, naozaj,“ vetil vikont, „máte pravdu, môžeme tam byť o druhej. Signor Luigi, prv, ako sa rozlúčime, ešte treba s Vašou Excelenciou vybaviť nejakú formalitu?“

„Voskrz nie, pane,“ odvetil zbojník, „ste slobodný ako povetrie.“

A Albert, nasledovaný Františkom a grófom, sostúpil po schodoch a prešiel cez veľkú štvorhrannú sieň; všetci zbojníci vstali s klobúkmi v ruke.

„Peppino,“ riekol náčelník, „podaj mi fakľu.“

„Čo robíte?“ spýtal sa gróf.

„Odprevadím vás,“ vetil náčelník, „je to naozaj najmenšia česť, ktorú môžem preukázať Vašej Excelencii.“

A vezmúc z ruky pastiera zapálenú fakľu, šiel pred svojimi hostami nie ako povinnosť plniaci sluha, ale ako kráľ, ktorý kráča pred vyslancami.

Príduc ku dverám, poklonil sa.

„Teraz, pán gróf,“ riekol, „prepáčte mi ešte raz, a úfam sa, že sa nebudete na mňa hnevať pre to, čo sa mi prihodilo.“

„Nie, drahý Vampa,“ odvetil gróf, „konečne naprávate chyby takým galantným spôsobom, že je človek takmer v pokušení byť za ne vdľačným.“

„Páni,“ riekoval vodca, obracajúc sa ku mladým ľuďom, „azda moje pozvanie nebude pre vás veľmi lákavé, ale keby sa vám páčilo navštíviť ma druhý raz, kdekoľvek inde, budete vítanými hostami.“

František a Albert pozdravili. Gróf vyšiel prvý, za ním Albert, a František zostal posledný.

„Vaša Excelencia by sa ma chcela niečo spýtať?“ spýtal sa s úsmevom Vampa.

„Priznám sa, že áno,“ odvetil František, „rát by som vedel, aká to bola kniha, ktorú ste čítali tak pozorne, ked' sme prišli.“

„Caesarove pamäti,“ povedal zbojník, „to je moja najobľúbenejšia kniha.“

„Tak pôjdete?“ spýtal sa Albert.

„Už idem,“ vravel František; „tu som!“

A aj on vystúpil z otvora.

Šli niekoľko kilometrov po rovine.

„Ach, pardon!“ sišlo na um Albertovi a vrátil sa.
„Dovolíte, kapitán?“

A na Vampovej fakli zapálil si cigaru.

„A teraz, pán gróf,“ riekoval, „ponáhľajme sa čím väčšmi! Lebo mi na tom nesmierne záleží, aby som ostatok noci mohol stráviť u kniežaťa de Bracciano.“

Našli koč tam, kde ho nechali; gróf povedal Alimu len jedno arabské slovo, a kone sa daly do cvalu.

Ked' priatelia vstupovali do tanečnej dvorany, Albertove hodinky ukazovaly presne dve hodiny.

Ich návrat bol udalosťou, ked' však vstúpili spoloč-

ne, zrazu zmizly všetky obavy, ktoré o Alberta mohli prechovávať.

„Madame,“ riekoval vikont de Morcerf, pridružiac sa ku grófke, „včera ste boli taká láskavá slúbiť mi valčík; prichádzam trocha neskoro pripomenúť vám váš pôvabný sľub, ale tu, hľa, môj priateľ, ktorého pravdovravnosť je vám známa, vám dosvedčí, že toho príčinou nie som ja.“

Vtom hudba zahrala valčík, Albert ovinul rameno okolo pása grófky a zmizol s ňou v krútňave tancujúcich.

František v tom čase sa zamyslel nad podivnou triaškou, ktorá preskočila celým telom grófa de Monte Christo vo chvíli, keď bol prinútený podať Albertovi ruku.

XVII. SCHÔDZKA.

Ked' na druhý deň vstali, prvým Albertovým slovom bolo navrhnuté Františkovi, aby šli ku grófovi na návštevu. Poděkoval sa mu sice už minule, ale chápal, že služba, ktorú mu gróf preukázal, zasluzuje dvojitú vdăku.

František, ktorého ku grófovi de Monte Christo pŕtahovala s hrôzou miešaná náklonnosť, nechcel nechať vikonta ísť samého k tomu človeku, odprevadil ho teda; zaviedli ich do salónu. O päť minút nato zjavil sa gróf.

„Pán gróf,“ začal Albert, idúc k nemu, „dovoľte, aby som dnes opakoval to, čo som zle povedal už včera: že nikdy nezabudnem, v akých okolnostiach ste mi prišli pomôcť, a že nikdy nezabudnem, že som vám zaviazaný životom — alebo takmer životom.“

„Drahý môj sused,“ odvetil gróf so smiechom, „v súvislosti s tými záväzkami zveličujete. Zaviazaný ste mi len preto, že som vám usporil maličkosť, dvadsaťtisíc frankov vášho cestovného rozpočtu — to je všetko; vidíte teda, že to nestojí za reč. Vy však,“ dodal, „prijmíte moju poklonu: boli ste naozaj na zjedenie so svojou chladnokrvnou nedbanlivosťou.“

„Čo chcete, gróf!“ riekol Albert. „Predstavil som si, že som mal hádku, po ktorej nasleduje súboj. Potom som chcel tých zbojníkov niečomu naučiť; že vo všetkých krajinách sveta sa ľudia bijú, ale že len Francúzi sa bijú so smiechom. Pri tom všetkom môj záväzok proti vám nie je ani mak menší a prichodím sa vás spýtať, či by som vám ja sám nemohol byť v niečom užitočný, alebo stať sa takým prostredníctvom svojich priateľov alebo známych. Môj otec, gróf de Morcerf, ktorý je pôvodom Španiel, má vysoké postavenie doma i v Španielsku; ja teda a všetci, ktorí ma milujú, stojíme vám k službám.“

„Priznávam sa vám, pán de Morcerf, že som počítal s vaším pozvaním a že ho prijímac veľmi rád. Vyvolil som si vás už, aby som vás požiadal o veľkú službu.“

„Akú?“

„Nebol som nikdy v Paríži, nepoznám Paríž . . .“

„Skutočne?“ zvolal Albert. „A mohli ste žiť až do dneška bez toho, že by ste poznali Paríž? To je neuveriteľné!“

„A predsa je to tak. Cítim však ako vy, že ďalšia neznalosť hlavného mesta vzdelaného sveta je nemožnou vecou. Ba čo viac: bol by som sa azda už dávno vybral na tú nevyhnutnú cestu, keby som bol mal niekoho, kto by ma bol uviedol do spoločnosti, v ktorej som nemal nijakých spojení.“

„Oh! Človek ako vy!“ zvolal Albert.

„Ste veľmi láskavý; keď však nemám inej záľuby okrem tej, že ako milionár mohol by som konkurovať s pánom Aguardom alebo pánom Rotschildom, a keď nejdem do Paríža preto, aby som hral na burze, zadržala ma tá malá okolnosť. Pod vplyvom vášho pozvania som sa teraz rozhodol. Vy sa teda, drahý pán de Morcerf, zaväzujete,“ (gróf povedal tieto slová s divným úsmevom), „zaväzujete sa, že keď prídem do Francúzska, otvoríte mi dvere do toho sveta, v ktorom by som bol inak cele neznámy, ako nejaký Huron alebo Cochinchinčan.“

„Oh! pán gróf, s najväčšou radosťou!“ odvetil Albert. „A to tým skôr (nevysmejte ma, drahý František!), že ma volajú nazad do Paríža listom, ktorý som dostal dnes ráno a v ktorom je reč o mojom spojení s istou veľmi znamenitou rodinou, ktorá má s parižskym svetom najlepšie spojenia.“

„Manželské spojenie?“ spýtal sa František s úsmevom.

„Oh, Bože môj, áno! A keď sa vrátite do Paríža, nájdete ma už ako usadlého manžela, a môže byť, aj otca rodiny. Mám vrodenú vážnosť, a to jej, však, priam pristane? Ale nech je to akokoľvek, opakujem vám, gróf, že ja a moji blízki patríme vám telom i dušou.“

„Prijímam,“ povedal gróf, „lebo mi chýbala, na moju česť, len táto príležitosť, aby som mohol uskutočniť plány, ktorými sa zaoberám už oddávna.“

František nepochyboval ani na chvíľu, že plány sú tie isté, na ktoré urobil náražku v jaskyni na Monte Christo, pozrel na grófa, hovoriaceho tie slová, chtiac vypozorovať z jeho tváre nejaké odhalenie úmyslov, kto-

ré ho vedú do Paríža. Ale bolo veľmi ľažko nazrieť do jeho duše najmä vtedy, keď ju zahalil úsmevom.

„Ale, gróf, nie sú to nejaké oblačné plány,“ spýtal sa Albert, veľmi šťastný, že bude môcť uviesť do spoločnosti človeka, ako je Monte Christo, „akým si cestou narobíme tisíce a ktoré, vystavené na piesku, rozprchnu sa pri prvom zadutí vetra?“

„Na moju česť, nie,“ odvetil gróf; „chcem ísť do Paríža, musím ta ísť.“

„A kedy to bude?“

„Vtedy, keď tam budete aj vy.“

„Ja?“ spýtal sa Albert. „Oh, Bože môj, o štrnásť dní, najneskoršie o tri týždne; závisí to od toho, ako dlho bude trvať cesta.“

„Tak vám dám tri mesiace,“ vravel gróf: „vidíte, že som vám dal dlhú lehotu.“

„A o tri mesiace,“ zvolal Albert s radosťou, „prídeťte zaklopať na moje dvere?“

„Chcete schôdzku na deň a hodinu?“ spýtal sa gróf.
„Upozorňujem vás, že som protivne presný.“

„Na deň a hodinu?“ riekol Albert. „To ma bude tešiť.“

„Nech je tak!“ Gróf siahol za kalendárom, ktorý visel vedľa zrkadla. „Dnes,“ riekol „máme 21. februára (vyňal hodinky); je pol jedenástej predpoludním. Chcete ma čakať 21. mája o pol jedenástej predpoludním?“

„Znamenite!“ zvolal Albert. „Raňajky budú prichytané.“

„Kde bývate?“

„V ulici du Helder, číslo 27.“

„Bývate sami? Nebudem vám na ťarchu?“

„Bývam v otcovskom dome, ale môj byt je v cele oddelenom pavilóne vo dvore.“

„Dobre!“

Gróf vzal značky a zapísal:

„Ulica du Helder, číslo 27., 21. mája o pol jedenástej predpoludním.“

„A teraz,“ riekol gróf, schovávajúc značky zas do vrecka, „ubezpečujem vás, že ručička vašich hodiniek nebude presnejšia ako ja.“

„Uvidíme sa ešte pred mojím odchodom?“ spýtal sa Albert.

„To závisí od toho, kedy odídete.“

„Odchádzam zajtra popoludní o piatej hodine.“

„V tom prípade sa s vami lúčim. Mám prácu v Neapole a vrátim sa sem až v sobotu večer alebo v nedeľu ráno. A vy, pán barón,“ obrátil sa gróf ku Františkovi, „odchádzate tiež?“

„Áno.“

„Do Francúzska?“

„Nie, do Benátok. V Taliansku zostanem ešte rok alebo dva.“

„Neuvidíme sa teda v Paríži?“

„Obávam sa, že sa mi nedostane tej cti.“

„Tak, páni, šťastlivú cestu,“ riekol gróf priateľom, podávajúc každému jednu ruku.

František sa prvý raz dotkol grófovej ruky a záchvel sa, lebo bola ľadová ako ruka mŕtveho.

„Naposledy teda,“ povedal Albert; „tak ste teda dohodnutý, na vašu čest, však? Ulica du Helder, číslo 27, 21. máj o pol jedenástej predpoludním.“

„21. máj o pol jedenástej predpoludním, ulica du Helder, číslo 27,“ opakoval gróf.

Mladí ľudia sa pozdravili grófovi a odišli.

„Čo vám je?“ spýtal sa Albert Františka, keď sa vrátili do svojho bytu. „Ste veľmi vážny.“

„Áno,“ odvetil František, „poviem vám pravdu; gróf je zvláštny človek a tá schôdzka v Paríži, ktorú s vami ustálil, vzbudzuje vo mne obavu.“

„Tá schôdzka ... obavu! Ale vy šaliete, drahý František!“ zvolal Albert.

„Čo chcete!“ riekoval František. „Či už šaliem alebo nie, ale je to tak.“

„Čujte,“ vravel Albert, „som rád, že sa mi naskytla príležitosť povedať vám to, ale vždy sa mi tak videlo, že sa ku grófovi správate dosť chladno, kým on sa správal k vám bezchybne. Máte niečo proti nemu?“

„Možno.“

„Prv, ako ste sa s ním tu sišli, videli ste ho azda niekde inde?“

„Tak je.“

„A kde?“

„Sľúbite mi, že z toho, čo vám poviem, neprezradíte ani slova?“

„Sľubujem.“

„Na svoju čest?“

„Na svoju čest.“

„Dobre. Čujte teda.“

A František rozprával Albertovi o svojom výlete na ostrov Monte Christo, ako tam našiel podludnícku bandu a v nej dvoch korzických zbojníkov. Podrobne mu opísal okolnosti čarovného pohostinstva, ktorým ho zahrnul gróf v jaskyni z „Tisíc a jednej noci“; rozprával mu o večeri, o hašiši, o sochách, o skutočnosti sna a ako mu po prebudení, ako dôkaz a rozpomienka na všetky

tie udalosti, zostala len malá jachta, plaviaca sa na obzore k Porto-Vecchio.

Potom prišiel na Rím, spomenul noc v Koloseu, grófov rozhovor z Vampom, ktorý vypočul a ktorý sa vzťahoval na Peppina, v ňom gróf sľúbil, že vymôže zbojníkovi omilostenie, ako potom splnil sľub.

Napokon prišiel k dobrodružstvu predošej noci, k ľažkostiam, ktoré mal, vidiac, že k doplneniu výkupného chýba mu šesť či sedemsto piastrov, a konečne k myšlienke obrátiť sa na grófa, ktorá mala taký malebný a uspokojujúci výsledok.

Albert počúval s napäťou pozornosťou.

„Vo všetkom tom vlastne kde nachádzate nejakú chybu?“ riekol mu, keď František dohovoril. „Gróf je cestovateľ, má svoju loď, lebo je bohatý. Chodte do Portsmouthu alebo do Southamptonu, a tam v prístavoch nájdete plno jácht, čo patria bohatým Angličanom, ktorí majú podobné myšlienky. Aby mal kde zastať na svojich vychádzkach, aby nemusel jest tú hroznú stravu, ktorá ma otravuje štyri mesiace a vás štyri roky, aby nemusel ležať v tých strašných posteliach, v ktorých nemôžno spať, zariadil si na Monte Christo dočasný byt. Keď ho mal zariadený, obávajúc sa, aby mu toskánska vláda nedala výpoved a aby jeho výdavky nevyšly vnivoč, kúpil ostrov a prijal jeho meno. Môj drahý, stopujte vo svojej pamäti a povedzte mi, koľko vašich známych prijalo meno pozemkov, ktoré nikdy neboli ich majetkom.“

„Ale čo tí korzickí zbojníci, ktorí boli medzi jeho mužstvom?“ spýtal sa František.

„Nad čím sa pozastavujete? Ved vy viete lepšie ako hockto iný, že korzickí zbojníci nie sú zlodeji, ale len utečenci, ktorí pred krvnou pomstou ušli zo svojho mesta

alebo dediny, všakver? Človek sa teda môže stýkať s nimi, a nekompromitovať pritom. Osvedčujem sa vám preto, že ak pôjdem raz na Korziku, prv, ako sa dám predstaviť gubernátorovi a prefektovi, dám sa predstaviť banditom z Colomby, ak je vôbec možné ich nájsť; považujem ich za milých chlapcov.“

„Ale Vampa a jeho družina?“ spýtal sa zas František; „to sú zbojníci, ktorí prepadajú ľudí, aby ich ozbíjali; úfam sa, že to už nepopriete. Čo poviete na grófov vplyv, ktorý má na takýchto ľudí?“

„Hovorím, môj drahý, že tento vplyv mi podľa všetkej pravdepodobnosti zachránil život, a preto ho nemôžem posudzovať z prílišnej blízkosti. A tak miesto toho, aby som z neho robil ťažký zločin, dovoľte, aby som ho ospravedlnil, keď aj nie preto, že mi zachránil život, čo je možno zveličené tvrdenie, ale aspoň preto, že mi usporil štyritisíc piastrov, ktoré robia dvadsaťštyritisíc našej meny, sumu, na koľko by som sa vo Francúzsku nikdy neboli cenil, čo je dôkazom toho,“ dodal Albert so smiechom, „že nikto nie je prorokom vo svojej vlasti.“

„Práve to je to! Ktorá krajina je grófovou vlastou? Ktorá je jeho rodna reč? Aké sú jeho existenčné prostriedky? Kde má pôvod jeho ohromné bohatstvo? Aká bola prvá časť jeho tajomného a neznámeho života, ktorá dávala druhej časti tmavé a mizantropické prifarbenia. Keby som bol na vašom mieste, to všetko by som chcel vedieť.“

„Drahý František,“ vetil Albert, „keď ste dostali môj list a videli ste, že nám je potrebný grófov vplyv, išli ste k nemu a povedali ste mu, môjmu priateľovi, Albertovi de Morcerf, hrozí nebezpečenstvo; pomôžte mi ho zachrániť! Či nie je tak?“

„Áno.“

„Či sa vás vtedy spýtal: kto je to ten pán Albert de Morcerf? Kde vzal majetok? Akého pôvodu je jeho meno? Aké sú jeho existenčné prostriedky? Ktorá krajina je jeho vlastou? Kde sa narodil? Povedzte mi, spytoval sa vás na to všetko?“

„Priznávam sa, nie.“

„Jednoducho prišiel, nič viac. Vyslobodil ma z Vampových rúk, kde i pri svojej zdanlivej nedbalosti, priznávam sa, hral som veľmi mrzutý zástoj. A tak, môj drahý, keď za takú službu na odplatu žiada, aby som mu urobil to, čo sa robieva každému ruskému alebo talianskemu kniežaťu, ktoré cestuje cez Paríž, aby som ho predstavil spoločnosti, vy chcete, aby som mu to odoprel? Tak ste blázon!“

Musíme poznamenať, že teraz náhodou všetky správne dôvody boli na strane Albertovej.

„Konečne,“ vravel František, vzdychnúc si, „urobte, ako chcete, drahý vikont, lebo všetko, čo mi hovoríte, uznávam, je veľmi pravdepodobné. Pri tom všetkom je aj to pravda, že gróf Monte Christo je zvláštny človek.“

„Gróf Monte Christo je Ľudomil. Nepovedal vám, aký cieľ má jeho parízska cesta? Chce sa uchádzať o Montyho cenu, a ak k tomu, aby ju dostal, potrebuje len môj hlas a vplyv toho tak mrzkého pána, ktorý ju udeľuje, tak mu dám prvý a zaistím mu druhý. A teraz, drahý František, nehovorme už o tom, sadnime si k stolu a potom podme ešte posledný raz navštíviť svätého Petra.“

Stalo sa to, čo hovoril Albert, na druhý deň o piatnej popoludní dvaja mladí ľudia sa rozišli; Albert de Mor-

cerf vracal sa do Paríža a František d'Épinay šiel na dva týždne do Benátok.

Prv však, ako vstúpil do koča, Albert, obávajúc sa, aby jeho sused nezameškal schôdzku, odovzdal hotelovému sluhovi svoju navštívenku pre grófa de Monte Christo, na ktorú pod slová: „Vikont Albert de Morcerf“ napísal ceruzkou:

„21. mája o pol jedenástej predpoludním, ulica du Helder, č. 27.“

Koniec druhej časti.